

09-75-01 (a)

Bell Ann MacAngus (86yrs)

[ ] Fuirich ach an inns mi seo dut. Bha 'n taigh-as aig mo sheanair. Cha robh – fuirich ach an inns mi dut e. – Cha do robh, cha do robh – a'san t-seann-tiom *title-deeds* ann. Tha mi ' creideil gum beil leth-bhliadhn ' nas motha na leth-bhliadhn' bho (?) phaigh mi *fifty-nine pound* orson *the title-deeds of this hoose*. [Beurla] Cha robh airgead ann a phaigheadh e. [ ] Dar a fhuair mi 'n t-airgead cheannaich – chan eadh – leth-taigh ' tha seo. 'N taigh uil'. Tha 'n taigh uil' a bhuineas – thios is thuas domh. [ ] agus an talamh agus a' chaob aig a' chùlaibh. Buinidh e uil' domh fhìn nis. [ ] 'S e roimhne sin bha sinn ' paigheadh deich tasan aig ' bhliadhn' ùr orson ' *rent* aig an taigh. Nis, chuir mis' an t-ainm aig Dolly air an taigh. 'M beil thu ' faicinn? Agus bha, nis – da' *shifftig* mis' an leabhar dh'fhimirinn, nis, a cheannach seo, 's cheannaich mi nis an taigh. [ ] Buinidh 'n taigh is buinidh 'n talamh aig a' chùlaibh agus air a' bheulaibh 'n taigh, buineas e domh fhìn. [ ] Ars' eis', 'Dè [gr̥ɛ:dɔ]__ rud aig t'athair, 'm pocan aig t'athair tha thu 'g ith'? Nach eil ùin' don a' bhean agad nì a dhèanamh?' 'Thu thus' ' bruidhinn, ach 's e sin – sin mo chor-as. Chan urrainn dìth fuin' no rud eil' a dhèanamh. 'Fuirich thus!' Cuiridh mis' feagal [e] oirr, ' *he said*. Thàinig eis' aig an fhuinneag. 'M beil [ɛ] thu na do chadal, Ann?' Cha tug i feagairt [e]. 'S thuirt an duine rith', 'M beil thu ' cluinntinn? Chan fheadar nach e iochd <MS P1> a th' ann [Beurla] thoir feagairt da!' 'Dè tha sibh 'g iarraidh?' *she said*. 'Cuimhnich! Bi gu math do __ Uilleam. Cuimhnich! Bi gu math do Uilleam. 'S mur bi thu gu math do Uilleam thig mi agus cuiridh mi feagal [e] ort.' 'S ann bha 'm pocan mor' 'n-àird' gus an amhaich aig' an ath-latha _ '[ ] mar chaitheas [xɔs], agus cuimhnich! Cuiridh mis' feagal ort.' [ ] 'Gabh mar gheobh thusa(?) 's gheobh thu mar chaitheas. [Beurla] *Cists* Mill [miɪ:l]__ on the head. Bha e 'n-àird' aig __ air uachdar Cromba __ ' fuireachd [ ] agus bha e __ 's e ciobar __ 's e ciobar a bh' ann __ agus da' bha __ da' bha cloinn ' do' bhith aig a' bhean aig', bha feagal air __ feagal! 'm beil thu ' faicinn nis? [ ] Feagal air. Agus thuirt e ris a' bhean, 'Tha mi 'n dòchas gum bi thu nas fheàrr troimhn a' là; mur bi 's ann aig Dia tha fhios ciamar thèid mis' 'bhàn orson a' bhean glùin dut – 'n-àird' a'san cnoc. Agus, 'Ò,' thuirt, 'bàs no bàs! Fimireas tu ' dhuil 'g iarraidh ' bhean-ghlùin domh.' 'Ò, Thighearn'!' *he said*, 'Maidie, nach cùm thu ort ach an tig a' mhadainn? Cùm ort ach an tig a' mhadainn! [ ] air a' chnoc, agus 's ann a thuirt e, 'È, Thighearn', 'ars' eis', 'A Mhaidie, nach cùm thu ort ach an tig a' mhadainn?' 'Thighearn'! chan urr'n domh-is' cumail orm. Bi ' dol __ aig iarraidh ' bhean ghlùin'! Thighearn', a'san t-seann-tiom! [ ] Canaidh. 'S ann a bu chòir don an urchar dhuil ann.

'N do bhris thu? [Beurla] 'S ann tha e ' fiachainn a bhriseadh. [Beurla] Ò, bhris thu e. [ ] Cha do bhris mi e. [Beurla] 'N do bhris thu e? Thighearn', 'n do bhris <2> thu e? No 'm beil thu ' fiachainn a bhriseadh? [Beurla] Cha do bhris thu e. [Beurla] Ach chad' rinn thu e. Eil thu ' faicinn? Cha do bhris thu e. Agus cha d' rinn thu e. [Beurla] Chad' rinn thu e. [Beurla] Chad' rinn thu e. Chad' rinn thu e. [Beurla] 'S ann tha thu ' fiachainn a bhriseadh. [Beurla] ' M beil thu ' tuigil? [Beurla] 'N do bhris thu e? Ti nam fhaig!' *Heavenly Father!* [Beurla] Fuirich! Fuirich thus' aon mionad! 'N do thachair siud? Ò, Ti nam fhaig! Cinnteach [kiɪ:N'd'ax] nach do thachair e. – Cinnteach nach do thachair e. [Beurla] Ti, Ti nam fhaig'!

Uill, bha seann boireannach, bha 'n t-seann boireannach-as, bha i ann an Sasainn ' coimhead air a nighean, 'm beil thu ' cluinntinn? Agus gu __ da' thàinig i gus an tràan, ghaidh i stèch ann an *carriage* – an t-àit' an d'robh am ministear. Ministear. Agus bha 'm ministear ' leughamh leabhar—bha 'm ministear ' leughamh leabhar – chanadh tu

gur e *Punch* a bh' air an leabhar. Agus da' bha ' bhean cho sàmhach leis a' 'mbrella mòr, fad' a'sa làimh aic'. Bha 'mbrella mòr, fad' a'sa làimh aic' agus thuirt an duine-uasal, thuirt __ am ministear rith', '*Mistress, will you – have a look at Punch?* – 's e seo – 'N coimhead thu ri *Punch?* Chuir i 'n-àird a' 'mbrella: 'Mo Dhia! ma __ dh'fhosgail eas tu butan [budan]!'

__ aon bliadhn ann gun d'robh 'm muntàt' uamhaidh, uamhaidh __ Chan fhaigheadh sinn <3> buntàt' orson airgead. Cha cheannadh an t-airgead muntàt'. Cha robh muntàt' 'san dùthaich. Fhuair a' bhean-as dhà-no-thri muntàt'. Bha i ' plogadh 'm muntàt' – plogadh – ' plogadh' m muntàt'. [Beurla] Bha i ' plogadh 'm muntàt'. 'S thàinig am brogach 'n ath dhoras a-steach. [Beurla] Nis, bha smugan ' tighinn bhon an t-sròin aic'. Agus cho fad' is nach tuiteadh ' smugan a'san __ poc muntàt' ghabhadh 'm brogach e. Ach nan tuiteadh 'n smugan a'sam muntàt, cha ghabhadh 'm brogach e, agus thuirt e rith', 'A-rèir 's mar thuiteas!' [Beurla]

A'san t-seann tiom bha taigh a'san t-àit'-as agus bha iad glè uailleach. Cha robh cho àrd a'san – t-àit' ac' – aghainn. 'S do bhiodh na brogaich ' duil orson cèilidh bha leth phunnt im ac' air a' bhòrd – bha e gu sìorraidh bithbhuan am feast' air a' bhòrd, gun thighinn dhen a' bhòrd. Agus thuirt aon fear ris an dithis eil', 'M'anam fhìn! nì mis' *job* diubh. Cuiridh mis' prin' a'san t-im.' 'M beil thu ' faicinn? Nis, 'n deaghaidh sin bha fhios aig an dithis eil', nis, gun d'robh 'm prin' ann. Chanadh e, 'Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!' 'Carson tha 'n danas sin ' gair'?' 'Ò, chan eil fhios agham carson tha e ' gair'. Tha e 'gair' mar sin an còmhnaidh. Chan eil e glè glic.'

Bha bean ' duil leis an t-iasg gus an tràan, mìlidh mort! – 'mìlidh mort', tha sin agad? – chaill i chaill i 'n tràan, agus chaill i -- 'm fear ' bha ' duil – thoir' gus an tràan i. Agus chaill i 'n tràan leis an t-iasg. Agus thuirt i dar thàinig i dachaigh, thuirt i ri – ris an duin' aic'. <4> Ars' eis', 'Ciamar ghaigh thu dochar mar sin?' – 'M beil thu ' cluinntinn?' 'Ò, pian mo cheann, *when I dinna got Davey!*' ( ) 'Àird' mo cheann *when I dinna got Davey!*' Sin am fear ' bha 'ùrdan' toir' gus an *station* i. (Beurla) Portmohomack, 'n In'ar. An In'ar. Agus a' Mhanachainn. Baile Dhubhthaich. In'ar Pheotharan. In'ea' Pheotharan *Dingwall*. ( ) Fuirich thus'! Tarail Bheag. Baile Mhuchaidh. Cad'bail, tha fhios aghad air sin? 'Iain Mhorar, ' meagan òg ( ) Air a' choil'?' *Ca'rossie Wood* ( ) Ò, chan eil ainm air ach *Ca'rossie*. Tha gu leòr __ a __ Ghàidhlig nach eil dùrdan ceart air [er]. ( ) Chan eil fhios agham, chan eil fhios agham, 's chan eil fhios agham carson tha Seannduaig air Seannduaig. Ach tha fhios agham carson tha Baile a' Chnuic air Baile a' Chnuic. ( ) Leis na __ leis a' __ *the hills* __ leis __ na cnuic ( ) aig cùlaibh Bail' Chnuic.

'Seallaibh Bell Ann! Tha mi ' creideil gum beil thu ' cuimhneachadh mis' god nach Canaisich sinn fhìn. Tha __ chaochail Grace Tarail agus tha iad ' dèanamh tòrr airgead ann an Neig, làn an saoghal a dh'airgead an Neig. Ach tha mi ' creideil,m' eudail, gum beil pocan agad fhèin d'airgead. 'S thig thu dachaigh. Cùm 'n-àird' do chridhe! Fimireas sinn uil' a dhuil uair no uaireigin. Tha mi 'n dòchas gum beil thu fhèin 's an taghlaich aghad ' cumail gu math. (Beurla) Agus coimhead! Thig ceann air 'chuile neach aghainn. Agus tha mis' – chan ei' mi gu don' idir. <5> Dh'fhaodainn ' bhith nas mios'. Uill, tha fhios aghad fhèin, Philip, gu – nach d'robh sguil riamh **de** mo mhuin. Chì mi fhathast thu mur 'n tèid mi fon an talamh.'

'n t-seann tiom __ bha pocan airgead. (Beurla) Nis, bha dà bhrog'chan, bha dà bhrog'chan aig tiom bàs aoneign agus cha bhuineadh 'n dà bhrog'chan don an fheadhainn – 'n d'robh -- 'n taigh an d'robh am bàs idir. __ Agus bha iad fad' an là aig an doras ' feitheamh dè gheobhadh iad 's cha d'fhuair iad nì – na chloinn

bhòchd. 'S thuirt aon fear ris -- 'm fear eil', 'Tig dachaigh! Thèid sinn dachaigh.' 'Och, cha tèid!' 'Thèid, sinn dachaigh. Bidh 'm bàs aghainn dinn fhèinn 's gheobh sinn ceapair!'

] Tha, buntàt' 's sgadan, mar 's àbhaist. (Beurla) Buntàt' 's sgadan, mar 's àbhaist. (Beurla) Buntàt' 's sgadan, mar 's àbhaist. (Beurla) Cha bhàsaich thu go bràch cho fad' 's tha sgadan is buntàt' agad. (Beurla) 'M beil e 'g obair? Eadar do __ fuirich! Innsidh mi dut. Amadan! Dè tha sin? Eadar dà stòl tuitidh tòin. Dè thachair da? __ Thuit e air a' chnoc. (Beurla) Chan urr'n dut ag uisg' a chantainn? (Beurla) Tha e ' duil ag uisg'. Agus nam biodh e 'g uisg', tha e 'g uisg'. 'M beil thu ' tuigeil? (Beurla) Tha e 'g uisg'. (Beurla) Tha e ' duil a dh'uisg'. Chan eil uisg' ann. Cha deach e fhathast a dh'uisg'. (Beurla) Tha e 'g uisg'. (Beurla) Tha e ' duil a dh'uisg'. (Beurla) 'M beil thu ' tuigeil? (Beurla)

Bha 'n duin'-as, ghaidh e gus an fhèill an __ Baile Dhubhthaich <6> orson muc – cuilean muc. Agus dè nach __ da' bha e ' tigh—nach do – ghabh e *liquor*. Agus 'a' bha e ' tighinn dachaigh, bha 'm poc leis a' mhuc air a ghualainn agus thuirt am fear-as ris air an rathad, 'Dè tha sam poc ' tha ort?' 'Tha, cuilean muc.' 'Thighearn!' feuch domh e!' Siud dh'fhalbh __ 'n cuilean às a' phoc. 'Eadh, às a' phoc. Bha e ' cantainn ris a' bhrogach ' dh'iarr air ' fhaicinn, '*Oh, piggy off, piggy off! No see piggy any more!*' Leum __ an cuilean muc às a' phoc a bh' air a ghualainn. Dh'fheuch e don am fear _a' mhuc. Siud dh'fhalbh ' mhuc às. '*Oh, piggy no see any more. Piggy no see – sin a' Bheurl' a bh' aig – Piggy no see any more*'.

Bha Fred MacAulay – thuirt e rium-as, 'M beil mòran Gàidhlig agad?' (Beurla) 'M beil mòran Gàidhlig agad?/ Bha mis' 'g iar'naigeadh dar ' thàinig e. 'Och, ' ars' mis', 'cha chreic iad mi __ a'sa Ghàidhlig,' *I said. 'Oh, well, ' he said, 'chan eil fhios agham cò dh'inns domh,' he said, 'gun d'robh thu gu math ag amhran.* 'Och, ach,' *I said, 'bha 'n là air gun d'robh mis' gu math ag amhran, ach chan ei' mi 'n diugh. Tha mi seann. Agus thuirt e rium, 'Uill a Uill, ' ars' eis', tha mi ' duil dh'iarraidh questions on you in English, so we'll call it.*

] Rinn aonèigin __ chuir iad burn salach a'san tobar 's ghabh 'n tobar, ghabh i tàmailt, 's dh'fhosgail i shuas an Neig __ agus 's e Tobar _ Tobar na Slàint'. (Beurla)

Uair an là. Dà uair, Tri uair'n. Ceithir uair'n, Còig uair'n. Sia uair'n. Seachd uair'n <7> hOchd uair'n. Naoi uair'n. Deich uair'n. Aonan deug. Dà dheug. (Beurla). Bho'l gum beil *the two figures* ann (Beurla). __ 'M beil an dùrd idir aghad a Ghàidhlig? (Beurla) C'às ' thàinig thu? À Èirinn. (Beurla) Cuir sin a-bhàn ach an inns mi dut. A'sa chùdainn. 'S e cùdainn beag ' bha deis. (Beurla) A'sa chùdainn. Ghaidh ' cas a-bhàn [...] a'san t-im. Ghaidh ' cas a-bhàn a'san t-im agus dar thàinig Jock Mollagag – bhiodh sinn ' cantainn Mollagag ris – fear mòr fiadhaich a bh' ann. Agus thuirt e, 'Ò, Thighearn!' bithibh a' tighinn! 'S ann tha boireannach fast' – tha 'n t-im seachd a cas.' Ghaidh ' chas aic' bhàn a'san t-im.' 'M beil thu ' tuigeil? Agus thuirt e rith', 'Dè dhèanadh tu mar sin? Chan eil ionnad ach *bitch* beag da' rachadh tu a'san t-im aig __. Trobhaibh!' *he said, 'ris an fheadhainn eil' ach [...]* ( ) 'Ma tha Dia __ ann tigibh ach am faic sibh 'm boireannach – tha i, tha ' cas a-bhàn a'san t-im.' (Beurla) A'sam pìgean.' 'S e pìgean thuirt e dh'im __ 'N-àird'. ' Chùdainn. ( ) ris am fear. 'Tigibh uil!' bho'l tha i fast' – tha i bhàn a'san t-im leis – na casan aic.' Thuirt i a'san t-im. 'S cha b' urr'n di fhaighinn an-àird' bho gur *margarine* a bh' ann. Bha i seachd 'n-àird' a' bhòt aic'. 'S cha b' urr'n di thighinn às. (Beurla) Ma tha Dia __ ma tha Dia umaibh ( ) 'S eadh. Bha i ' duil bhàn. (...) Dè 'n uair a th' e? (Beurla) Tha Beurl' aig a' mhuc agham. (Beurla) Bha e ' cachdan.<8>

'S ann bha 'n ceum aig mo Mhailidh, 's ann cha choslaich thu a ceum ri Cnoc Spey 's e duil na lasair. Mailidh Dhonn, bhòidheach, dhonn. Mailidh dhonn [?'s i air a] dhachaigh.' (Beurla) 'Mailidh Dhonn, bhòidheach dhonn, Mailidh Dhonn [?'dire] dhachaigh. 'S ann ' tighinn timcheall Port Lid, 'S ann ' tighinn timcheall Port Lid, 'S ann ' tighinn timcheall Port Lid, 's ann bha 'n ceum aig mo Mhailidh, 's ann cha choslaich thu a ceum ri Cnoc Spey 's e ' duil 'na lasair, Mailidh Dhonn [?'dire] dhonn, Mailidh Dhonn [?'s i re] dhachaigh.

Oidhch' na Sàbaid, agus dorch' – dorch' mar an sùich' – cho dorch' 's bha 'n oidhch'. Thàinig 'n cnag gus an uinneag agham . . . fhìn air oidhch' 'n Sàbaid. 'S cha robh fhios agham dè dhèanainn. Bha e timcheall hachd, 'n deaghaidh mi ' thighinn bhon t-searmann – timcheall naoi uairean a-stoidhch' a'san geamhradh. Cò bha seo ach am ministear – ministear. Agus thuirt mi – choimhead mi mach air an uinneag sin ach am faicinn cò bh' ann. 'S leis an dorch' cha robh mi ' faicinn e. Ghaidh mi gus am *porch* is chunnaic mi gur e ministear agus bha ' mhàthair còmhla ris. Ars' eis' – ars' mis', 'Dè tha thu 'g iarraidh – aig 'n tiom-as air an t-Sàbaid?' Ars' eis', 'Tha mi 'g iarraidh 'taigh aig Hector Hec.' __ 'M beil thu ' cluinntinn, air oidhch' na Sàbaid. 'Chan ann mur seo ' tha 'n taigh aig Hector Hec. 'S ann tha 'n taigh aig Hector Hec shuas am bail', ' thuirt mis' ris. 'À, ' ars' mis', <9> 'S ann bu --. 'N d'robh thu aig an t-searmaid aig an oidhch'?' thuirt mi. 'Nach eil nàir' ort' – agus a mhàthair ann – 'nach eile nàir' ort?' *I said. 'Ministear gun ghràs!*' thuirt mi ris. (Beurla)

Bha aon chuairt – bha 'n t-iasg uamhaidh, uamhaidh truagh. Cha robh iasg ri fhaighinn. Agus thàinig, là no dhà mur tàinig a' Bhliadhn' Ùr a-steach – b' àbhaist do botal *liquor* bhith aig chuile taigh. Ach leis am bochdas cha robh botal liquor ann. 'S cha b' urr'n daibh botal idir a cheannach, bho'l cha robh airgead ac' cheannadh 'm botal. Dh'iarr mo mhàthair air an *uncle* agham ' dhuil a Bhaile Dhubhthaich 'g iarraidh *gill liquor* 's ghaidh e. Thàinig e dachaigh leis an *gill*. 'S chuir i 'n *gill liquor* ann am botul ' bha dubh – botal dubh. 'S ghaidh i null gus na bàbaidhean leis 's do ghaidh i null gus ' nàbaidh thuirt am fear-as ag ceann an rud, 'Ò, Thighearn', ' thuirt e, 'Gheorge, càit an d'robh an t-airgead fhuaire(?) am botal *liquor*?' 'Chan e sin idir, ' thuirt i, 'ach gabh thus' na gheobh thu, is gheobh thus' mar chaitheas!' (Beurla)

Na bi 'g èisneach rith'-s! 'S e mis tha ' cur a- b hàn dut e, 's chan e is'. Fuirich! Bha là *beautiful* ann ( ) Fuirich! Bha là *beautiful* ann, 's bha *sandals* orm. S nach do shlaoid an *sandal* 's dh'fhalbh mi air mo cheann, 's bhris mi mo làimh—'m beil thu ' tuigeil? Agus nis bha agham ri dhuil – thàinig an *ambulance* 'g iarraidh mi. Bha agham ri dhuil trì no ceithir uair gus a' *hospital* le mo làimh. <10> Dar ruig mi ' là-as bha seann boireannach a' sin agus bha i ' glanadh ' làimh, 's thuirt i rium-as, 'Bell Ann! 'Dè nis?' thuirt mi rith'. 'Àch, chan e mo làimh idir a th' ann.' 'Thighearn!' ars' mis', 'ciamar _ nach e do làimh a th' ann?' Thuirt an *nurse*, thuirt an __ *nurse*, 'N tug sinn an làimh diot?' 'Cinnteach nach eil thu glic. 'S e do làimh fhèin a th' ann. Airon Dia, glan do làimh agus bi ' duil às. Bi ' duil mach __ às an rathad, bho'l tha thu amaideach. Diabhal! Seann diabhal!

__] a nigh' mach. Agus bha dà *step* aig an t-àit' a's an d'fhuaire i na h-ad'chan agus nach do thuit ' chaileag bha còmhla rium-as, agus thuit mis' cuideach' oirr'-as. 'S ann bha iad ' coimhead orson *phone the police*. [.....]

Fuirich thus!' Bha mi fhìn 's a' chaileag-as – bha sinn ann an Yarmouth agus bha __ lodh an *canal* ann a Iobhar Nis – bha ' sin bailean eil' bha air an taoibh eil' __ bail' bailean _ air an taoibh eil'. Agus thuirt is' rium-as, 'Cha robh mis' riamh null sin, ' thuirt i. Agus 'g innseadh dut nach d'robh mòran uisg' ann 's e sgilling ' phagheadh

tu orson dhuil leis a' chulaidh null thuig'. Agus dè bh' aig __ air an rathad __ bha is' eòlach air na h-eich __ bho'l bhiodh i ' dèan daich 'n-àird' air an tuath. Agus thuirt i rium-as, 'Dè mu dheidhinn ' dhuil null gus an Golliston side?' Bha poc gual air an *lorry* __ 'm beil thu ' cluinntinn? __ Poc gual. <11> 'S thug i aon don an t-each leis a c __ le ' cas. Dh'fhalbh an t-each. Dh'fhalbh an t-each, mi fhìn 's i fhèin null gus an taoibh eil'. Ò Thighearn!' – Fuirich thus!' Bha fear a' ghual – (?) chithinn 'n-diugh e – bhon taoibh eil'. Bha e ' mionn['n] (?) air ' chorp 's *heaven* gum marbhadh e 'n dithis aghainn. 'S thuirt mis' rith', 'Coimhead! Bios sinn a'sa phrìosan dar thèid sinn air ais.' Bho'l bha *slash* mòr aig' agus bha *slash* (?)leathar aig'. Bha e **cho goirid** ri sin. An Stoibean. Bha mi [**□□'ed□Lei**] agus bha *slash* leathar aig'. Mu c[h]oimhead mis' mun cuairt fhuair mi a'sa cheann e timcheallm' aghaidh sin. Ach shiubhail i 's chan e rith' e. 'S tha e ' feadarachd orainn bhon an taoibh eil' __ leis am poc gual is an t-each ann (?aghainn) (Beurla)

' Cantainn a'san leabhar aig'. A'san t-seann tiom da' rachadh na moraichean gus a' mhuir, da' rachadh iad gus a' mhuir chan fhimireadh e bhith 'g amhran no chan fhimireadh bhith ' feadarachd. Dè rèis bho Dhia bha e ' duil a dhèanamh. (Beurla) 'M Ministear. Nan coinnicheadh iad 'm ministear. – bha – ( ) thigeadh iad dachaigh, cha rachadh iad gus a' mhuir. ( ) Bha uir'd den an danas ionnt' gun d'robh iad ' smuaineachadh gun toireadh e droch *luck* orr'. (Beurla). A' phlàtag – air a' lìon – air a' lìon. Agus nis, sin ' phlàtag orson chumail a' lìon. Agus seallaibh 'n gleib orson coibheagan. Agus seallaibh caib. (Beurla)] Shin *creel*. – Shin sgùil – agus tha ' lìon innte. (Beurla) Sin sgùil. ( ) Tha ' lìon air a bhoideadh <12> innt'. Shin a' stàc. (Beurla) Croich. Dà rud deis le fiodh agus rèist caob 'duil bho aon *post* gus an tè eil'. Rèist, bha __ gun canadh tu 'n uir'd sin eadar an dà rud. 'M beil thu ' faicinn ' sin e? Agus rèis chuireadh iad a' lìon air sin da' dhèanadh iad boideadh air/oirr'. (Beurla)

Bha ceithir bhean-ghlùin' ann a' seo ' bhiodh agus an t-ainm aig aon diubh 'gabhaill taghlaich agus an t-ainm aig aon diubh bha Seònaid Riabhach agus chan eil neach ann am Baile a' Chnuic a [**xum □□e**] smuaineachadh idir mu dheidhinn nach tug i leanbh ann a' chuile taghlaich ann am Baile a' Chnuic – thug i gus 'n t-saoghal iad(?). 'S ghaidh—'s e 'm paigheadh a gheobhadh i -- cùp mòr *toddy*. Dhèanadh i di fhèin an *toddy*. ( ) *Liquor*, agus siucar ann. Sin am paigheadh ' bha i ' faighinn. (Beurla) 'S eadh. (Beurla) Fiadhaich. [Thàinig am mathain aig'.] ( ) Agus chuir e – fuirich thus' – chuir e—'n dà chas air gualainn an duin' – chuir am mathain 'n dà chas aig' air __ air cùlaibh 'n duin'. (Beurla) Chan ann aig an cù ach aig am mathain. (Beurla) Ò, 's e 'n cù __ aig __ am fear – bhiodh 'm mathain. ( ) Ò, mathain—' eadh. (Beurla) Seachad ceithir uairean – 's e do shuipear a th' ann. 'S e *fly-cup* an-dràs a th' agad. ( ) 'Sh eadh. ( ) Thàinig thu stech agus fhuair thu teath'—'m beil thu ' faicinn? Chan eadh – ò, chan fheadar – fuirich thus', god nach eil mòran ann—'s e sin tiom dithaed duts'. Bha do bhracabhas aghad a'sa mhadainn. <13> Sin an dithhead aghad. Rèis, seachad ceithir uairean 's e do shuipear. ( ) ' eadh. ( ) Suipear. ( ) Suipear, god a bhiodh gu dàreug a-stoidhch'. (Beurla) Bidh, an còmhnaidh teath' agham-as aig trì uairean. ( ) Cùp teath' aig naoi uairean. Bheir Isobel domh-is' cùp teath' a'sa leabaidh aig naoi uairean. Bios mo dhithead agham – bios mo – cha bhi e agham-as – gun can thu, ach bios e troimhn a' là aig an fheadhainn ' tha 'g obair. Bha e 'g dàreug uair a' là—'m beil thu ' faicinn? Nis, bios cùp teath' ac' aig trì uairean – aig na daoineibh ' tha 'g obair. Nis, aig còig agus sia uairean a-stoidhch' – sin an t-suipear ac'. Nis, bho sia uairean gu dàreug a-stoidhch' 's e do shuipear a th' agad. ( ) 'N aon rud. Cha bhi, bho'l innsidh mi dut ciamar nach bi __ Na boireannaich ' tha mar seo—' s e cùp teath' a ghabhas iad, ach da' thig na daoineibh aig an oidhch'. Fimir's iad suipear a

dhèanamh daibh – do na daoineibh tha 'g obair. ( ) Fad a' là. Buntàt' 's sgadan mar 's àbhaist. ( )

'S e ann an Cromba ' thachair sin. ( ) Agus bha feagal a bheath' air. Bha an taigh ac' ann an t-àit' air cnoc àrd 's bha ' 'g ùrnaigh gus an Tighearn' gum biodh i nas fheàrr troimhn a' là. Ach 's ann a dh'fhàs i nas fheàrr troimhn an oidhch'. 'S thuirt e rith' – thuirt i ris, 'Mhurdo, bi ' èirigh, fimir's tu ' dhuil 'g iarraidh ' bhean-ghlùin' domh. Ghaidh e gus an doras 's chunnaic e 'n dorch'. Bha 'n dorch' cho dorch' ris <14> an t-sùich'. Ò, thàinig e stech thuic'. 'Mhaidie,m' eudail, ma tha Dia umad, feuch an cùm thu ort ach an tig a' mhadainn.' – rud nach b' urr'n di ' dhèanamh. ( ) [Bha saighdearan a' seo.] A'sa' – bha thu aig an camp' an-àird' sin? Agus bha dà dhuin' ' dui' gus a' mhuir – agus aig a' *hotel* ann am Baile an Todhair bha diog ann '—'s aithn' dut dè th' ann an diog? -- 's ghabh iad anail – chuir iad na sgùil-- dheth – dhiubh. Agus bha __ 'm fear-as' – b' àbhaist don – bhean – b' àbhaist don a' bhean adail teath' ' dhèanamh do – na saighdearan ' bhiodh air – a' *lookout* troimhn an oidhch'. Agus thuirt a' – bha 'm fear-as', seòrt de bàrd a bh' ann. Ars' eis' ris, 'Donal' Alec, ciamar tha thu ' duil gus a' mhuir?' 'Carson nach d'rachainn gus a' mhuir?' thuirt e. 'Òch, Thighearn!' ar's eis', 'nach eil fhios aghad gum beil Bellag aghad ' duil còmhla ris na saighdearan?' Dh'fhàg e ' sgùil aig Bail 'n Todhair 's thàinig e dachaigh gus an taigh. Agus dh'èirich a' bhean, 'Dè thug air ais thu?' 'À, thuirt am fear ' tha còmhla rium gum biodh tu còmhla ris na saighdearan.' 'Ò amadan an danais!' ar's is'. 'Na bi cho diabhlaidh amaideach! Siubhai' gus a' mhuir ach am faigh thu rudeigin. – bha taghlaich aig a' bhean. Ach thuirt an diabhal-as de fear, thuirt e, 'Chan fheadar nach eil na saighdearan còmhla ri Bellag?' 'n fheadar nach eil a' saighdearan còmhla ri Bellag? ( ) Chan fheadar . <15>

09-75-01 (b) Bell Ann MacAngus (86yrs)

Thuirt an diabhal ' tha còmhla rium gun d'robh thu 'dui' còmhla ri saighdearan.' ( ) Cha do chaill e ' sgoth. Ach bha 'n ' là deis da. Bha 'n tid' a-nis a-muigh 's cha b' urr'n da fhèin ' dhuil gus a' mhuir—'m beil thu ' tuigeil __ tha 'n tid' dar a thèid an tid a-mach chan urr'n do sgoth ' dhuil a-mach. ( ) Bha, bha. Chuir mi ( ) Chuir mi an *uncle* agham, tha mi ' creideil, fichead uair ai' mo mhuin – stech a' san sgoth. (Carson?) Bho'l cha b' urr'n da fhaighinn a' san sgoth. Bhiodh – iad fliuch 's cha b' urr'n daibh dhuil gus a' mhuir fliuch. ( ) Ach, Thighearn!' bhiodh. 'S e, 's e aig __ uair sa mhadainn, 's e seòrt do gionsaidh no sgiorrag bhiodh aghainn 's dar thigeadh sinn dachaigh chuireadh sinn dhith – dhiùinn e. ( ) Ach fad an oidhch'. Fad an oidhch'. Rachadh clach lodh gual leis an tein' ( ) Troimhn an oidhch' chuile oidhch', da' rachadh iad gus a' mhuir. Bhiodh – clach mòr __ 'n clach [**□e□e**] bhiodh a'san t-*shed*. Rachadh e air an tein' aig an oidhch'. Agus an coir' mòr aig a' chliathaich ' goil. Rèis do dh'èireadh sinn dhèanamh sinn adail teath' daibh – agus dh'fhimirinn dhuil bhàn nis a'sam *pam* pier. Tha *pierag* beag a'sin. Rachadh iad nis a-mach air am *pier*. ort a' sin. Annsam *port* chur—gus a' mhuir cha robh *pier* ann. ( ) Ò, nis, bha 'm *pier*-as' deis. Tha *pier* beag a'sin. Rachadh iad nis a-mach air am *pier*. Agus bha *step* chan ann 's dar ' gheobhadh iad a-bhàn gus a' – gus a' sgoth. Ach cha robh *pier* ann an uair ud. ( ) [Cha deach] cha robh riamh. <16> Fuirich ach __ feuch domh e. Chan fhac'. Cha d'ual' mis' riamh gun deach aon à Bail' a; Chnuic riamh air a bhàthadh. ( ) Ach, chan fhac'. Cha d'ual' mi sin riamh. Ach bhiodh __ bhiodh __ chuireadh iad bith air a' sgoth __ 'm beil thu ' faicinn? Bhiodh seann-seacaid

còrr-uair bhiodh iad fast ris a' sgoth. Da' rachadh __ gu rachadh (Beurla *the tar*) Bhiodh, làn 's bhiodh 'inn (sinn) fast ris. Bhiodh inn fast' ris. ( ) Bhiodh ( ) [. .] cha b' urr'n. Fliuch no fliuch dh'fhimir iad ' dhuil gus a' mhuir. 'S e a' mhuir a' bheò a bh' aghainn. ( ) Cha robh 'n còrr ann. ( ) Cha robh. Sgoth beag a bh' ann. ( ) Agus _ cha robh 's e air a ràmh bhiodh iad _ fad a' là ' duil air a' **ràmhan**. Cha robh *engine* ac' mar tha agad an-diugh. ( ) Seòl! Seòl. Bha. Chuireadh iad an-àird' an crann agus an t-seòlan – bheireadh e dachaigh iad nam biodh ' ghaoth _ bhon taoibh sin. Rachadh e 'san t-seòl – bhiodh iad ' tighinn cho fagais ris a' _ *lectric*. ( ) Bha. ( ) Da' rachadh iad air falbh _ thigeadh _ rachadh iad a'sa mhadainn. Nis, chan fheadh nach biodh ' ghaobh glè mhath troimhn 'n là: thigeadh iad mar sin mar a' lasair. ( ) Bha iad ' duil gu _ bh' iad ' duil gu _ fagais _ air Wick. ( ) an sgoth beag. ( ) Ò 's e *coble salmon* 's e adagan agus cuideagan, leòbagan, 's pollaich <17> a bha sin. 'S e lion, 's e, 's e. (Beurla) Sin *saffy*. ( ) Tha. *Herring boats*. Sin an rud da' rachadh iad gus an sgadan – *herring boats*. Sin na ràmha[? □□□] agus an t-seòlan (?). Tha. *Herring boats*. Shin an *saffy*. Sin an rud a bhiodh aghainn. ( ) 'S e. *Saffy* beag – a bhiodh aghainn. Sin [jox] – *yacht* – a *yawl*. Sin a *yawl*. Coimhead am boireannach ' stiùradh e. ( ) Ach, bha. Cho tric 's tha 'rèis tha [su:l om(?)] Bha mi cho tric ri _ 'n fhalt air mo cheann air sin. 'N fhalt air mo cheann. ( ) Cha robh mi ' stiùradh riamh. Cha leigeadh iad domh. Cha leig iad domh. *Herring boats*. ' Coimhead roimhn an taigh. 'M beil thu sgith **diom**? (Beurla) Ach chan eil sin ceart. (Beurla) Tha thus' ' cantainn rium-as', 'M beil thu sgith diom?' 'Chan eil, mi sgith diot.' (Beurla) Anail.] tha 'm brog'chan sgith. 'M beil fhios(?) -- 'n toireadh thu stech sa leabaidh e? A leabaidh. *That's a* leabaidh. _ troimhn an oidhch'? Ach tha e ' duil gus a' leabaidh troimhn a' là orson creiseag. (Beurla) Fuirich ach an inns mi duit. (Beurla) Fuirich ach an inns mi duit. (Beurla) Gabh do shocair! Mile mort! Ghaidh e ' laigh'. Chan eil e ' faighinn cadal troimhn an oidhch', 's dh'fhimireadh ['jime u, □]je rèist ' dhuil laigh' troimhn an là. (Beurla) Thuit an cadal air. Da' ghaidh mi stech gus an taigh aic' bha i na cadal ( ) Jn bha e na chadal. ( ) Tha 'sinn' ceart. ( ) Tha thus' ' bruidhinn rium-as'. Tha thu 'na shuidh' air an t-seidhir, ach chan eil thu na do chadal. Tha thu ' sgrìobhadh air leabhar. ( ) ' Eadh. <18> Tha sinn aig an tein' ' feitheamh [leg. faighinn] na blàthachadh. [Cui]r -- *that's right*. Tha sin _ suidh' aig an tein'. ( ) *You're sitting* na shuidh' *and I'm sitting* na shuidh'.] aig an tein' ' faighinn na blàthach[Agus ( ) tha Dolly na shuidh' ahus tha mi fhìn na shuidh'. ( ) Tha iad uil' na shuidh' aig an tein'. 'N t-uisg'. Tha e 'g uisg' taoibh muigh [tu 'mui-ç]agus tha sinn uil' ' blàthachadh sinn fhèin aig an taigh – aig an tein'. Tha **brac** tein' air agus tha sinn ' blàthachadh sinn fhìn aig an tein'. Dh'òl sinn an teath' aige na thein' – aig an tein'. Ja'sa leabaidh tha thu ' laigh'. Da' bha thu, da' dh'èirich thu bha thu na shuidh' 'n-àird' tha thu na do sheasamh. Tha mi ' smuaineachadh gum beil e sin agad ( ) Thèid e rithist. 'N cuir thu rithist e?

Bha tiom uamhaidh bochd ann agus b' àbhaist daibh aig a' Challainn ùr botal *liquor* ' bhith ac', ach och! leis am bochdas cha b' urr'n do – cha b' urr'n daibh 'm botal a cheannachd. Siud dh'fhalbh mo mhàthair 's chuir i an *uncle* agham suas gu Bail' 'n Todhair 'g iarraidh *gill liquor* ann am – botal dubh aus ghaidh i stech gus an nàbaidh aghainn 's thuirti, 'Thoir domh glainn' ach an toir mi adal *liquor* às seo dut. 'Sa mhadainn da dh'èirich i sa mhadainn, ghaidh i gus a' bhùth, 's a chiad rud fhuair i, 'Càit 'n d'fhuair thu 'n t-airgead orson 'm botal mòr dubh *liquor*? '— eil thu ' faicinn? Thuirt an nàbaidh ri feadhainn eil' gun d'robh i a'san taigh aic' le botal *liquor*, agus an uamhas a ghabhas am bail' uil' gum biodh <19> 'm botal dubh aic'. Agus 's ann tha, 's ann bha san *gill*, 'n aon *gill* beag a bh' ann. ( )

Seann bodach. Dh'fhalbh e ' Bhaile Dhubhthaich __ chan eil mi ' coimhead nach tug mi 'n tè-as' an uair-s' mu dheireadh dut – agus d'h'dhalbh e ' Bhaile Dhubhthaich 'g iarraidh muc agus cha robh muc – cha robh cuilean muc air an fhèill idir. Agus a'san t-seann tiom b' àbhaist do na sios' cotan bhiodh air na daoimibh air a' mhuir, bha iad lingeadh dearg – taoibh stech an t-seacaid – no an t-sios' cot'. Agus bha – siud da' ghabh e 'n t-airgead aig a' mhuc 's ann ghaidh e ' dh'òl e. Dh'òl e a' *liquor*, 's cha robh casan aig' bheireadh dachaigh e. Dè rinn 'n dà bhrogach bha aig ceann taigh agus thuirt iad, 'Sheallaibh *Johndie*, agus tha e làn *liquor*. ' 'Ò!' – bha e ' faighinn diabhlaidh don' aig'. Thuirt iad ris, 'Trobbhad, ach an cuireadh sinn ceart thu. Tha thu làn fuil. Dè rinn thu?' 'Cha d' rinn mis' nichein.' Bha e fon a' [v□n□] *liquor* 's cha robh fhios ac'. Chuir iad *outside-in* an t-seacad air. Da' ghaidh e stech gus a' bhean thuirt i ris, 'Thighearn! Dè – càit am beil a' mhuc?' 'Cha d'fhuair mi muc,' thuirt e. 'Cha robh ' mhuc air an fhèil'. ' Ò, Uill, mur d'robh, rinn thu murt. Tha thu làn fuil.' Shaoil leath' gu _ a'san dorch gur e fuil a bh' air. Chuir 'n dà bhrogach 'n sios' cot' *outside-in* air—'m bei(l thu) ' tuigeil? Agus nis da' – bha 'n t-seann bhean na shuidh' ' feitheamh ris – eis' 'tighinn dachaigh leis am muc—'n cuilean, 's ann [n□] a dh'òl eis' e leis an t-airgead, dar nach d'fhuair e cuilean. Ann am Baile Dhubhthaich. (?) Cha robh cuilean muc air an fhèill <20> idir. 'Càit 'an d'robh thu? Tha thu làn fuil.' 'Chan eil,' thuirt e, 'Tha thu, ge-tà. (?)Tha fhios aig Dia e fhèin. Bios tu a'sa phrìosan.' (Beurla)] thu murt. ( )

'Sh eadh, ' carraid, ' carraid, chanas iad seo ris. ( ) ' Cabaid. – tha thu ' bruidhinn le do theangaidh, ' cabaid, tha thu ' cabaid fad' an là. Ach dar tha thu ' carraid tha thu ' *fenceigeadh*—'m beil thu ' faicinn? ( ) Coimhead! Tha thu ' cabaid, tha thu ' bruidhinn gun – gun feum. ( ) Carraid *is fightin'* ' Cabaid *is puttin'* amaideas *oot o' your mooth*.—' Sabaid, ' sabaid agus ' carraid. ('N aon rud?) Chan eil. Tha mi 'g innseadh dut. 'S e carraid ' bhith—' carraid –*fightin'* (Beurla) Cabaid amaideas ' tha sin. ( ) Carraid. Bha iad ' carraid, bha 'm *police* ac'. ( ) Cabaid, *that's no foolishness*, ach carraid—'s e 'm *police* 'a chuireas eadar ruibh. [□□□ui]]chan eil Gàidhlig idir aig'. ( ) Chan eil. ( ) Bho da' ghaidh sinn suas leis an leabhar thuig' 's e Beurl' ' bha e ' cantainn rium. 'Thighearn'!' *I says*, ars mis', 'nach eil Gàidhlig agad?' 'Och, chan eil. (Beurla) Cha chan. Tha mi 'g innseadh, bhol chan eil e 'g'! ( ) 'Sh eadh. ( ) Fuirich ach an inns mi seo dut. Bheir e dut – bheir e dut Gàidhlig ach bidh tòrr Bheurl' eadar 'n dà rud bheir e dut [□ut]. Chan eil e ' toir' rud [□ut] ach rud a thòisicheas air a' Bheurl'. Bhol da' ghaidh sinn suas ris 's e am Beurl' a bha e ruinn (*sic*). Ars' mis' ris, 'Nach can thu rium a's a Ghàidhlig e?' <21> 'Chan eil Gàidhlig agam-as. 'S em' athair 's mo mhàthair 's mo phiuthar a' Ghàidhlig.' Siud ' thuirt e rium. ( ) ' . .] tha mi, da' chì mi na caileagan fàgaidh mi mo bhiadh.' (Beurla) Innsidh mi _ [fu□□t] riut _ _ ['dats d'□] mis' a' cantainn riut. Bha seann-duin' is bean da' bha mi òg a's a' bhail'-as. Agus 's e strainnshear'n a bh' ionnt'. Strainnshear'n a bh' ionnt'. Agus [ag□□s] thuirt aon de na caileagan 'Thèid sinn ' choimhead 'n t-seann duin' agus a bhean.' Agus ghaidh sinn, ghaidh sinn ' choimhead ai' 'n duin'. Agus da' [□□□]bha, bha *cinders* aic' [k'ç] agus **buntàt** ' air uachdar e. *Cinders*. Tha fhios agad dè ' tha ann an *cinders*? ( ) Uill, thuirt mis ris, 'Thighearn'!' ars' mis', 'tha 'm **muntàt** ' air uachdar a' *cinders*. ' 'Tha. Sin am *bostal Paul*. ' ( ) 'Sin Simon agus sin am *bostal Paul* – ' ris an dà *cinder* agus caob **buntàt** ' orr'. Thighearn'! Simon agus *bostal Paul*. 'N dà *cinderan* mòr agus **buntàt** ' orr'. Shin dut. 'Dè tha _,' thuirt mis', 'dè an dà *cinder* ' tha a'sin le **muntàt** ' air?' Dà chaob mhòr **muntàt** _ bruinnt' _ **buntàt** ' pruinnt' air _ _ agus thuirt a' bhean rium e, thuirt a' bhean, thuirt i, 'Sin *Paul* agus sin *Peter*. ' Bha iad pruinnt'. *Mashed motatoes*.] bha adal bheag – bha – bha *cinder* [s-] mòr às [□s] an tein' agus adal **muntàt** ' mar sin,

air uachdar e. Agus thuirt mis' ris a' bhean, 'Dè _ carson tha 'm **muntàt**' air uachdar d--?' 'Sin *Paul* agus *Peter*. ( ) Cha robh (Beurla) Bhiodh. Bhiodh _ bhiodh _ bhiodh _ god a bhiodh sì' [□□] cho bochd nach b' urr'n duinn ' fhaighinn ach glè bheag. <22> bhiodh *liquor* aghainn 's bhiodh na nàbaidhean stech ' seo agus bhiodh teath' aghainn. Agus tha mi ' creideil gum biodh *cake* aghainn nam faigheadh sinn e – nan ruigeadh sinn air. Ach cha ruigeadh sinn air ( ) Cha ruigeadh. Bha sinn nas bochd na sin. ( ) Cha robh. Bha, bha iad _ gheobhadh tu _ gheobhainn trì lof'chan orson tastan. Ceithir sgilling an aon ' bhiodh na lof'chan. Dè tha lof an-diugh? Tha i seachad dà thastan, god nach biodh [e] cho mòr ri sin. ( ) Agus gheobhadh sinn biosgaidean mòr, cruaidh orson bonn-a-sia an aon. Ach dh'fhalbh sin. ( ) Ach dh'fhalbh sin. ( ) Cha robh a'sa bhail'-as [-ll-]. Bha, ann am Bail' 'n Todhair. ( ) Aon. Ann am Bail' 'n Todhair. ( ) Cha robh, ach on. Ach, b' àbhaist do na *vanachan* ' thighinn gus a' bhùth ' seo. Bha aon bùth thios am bail', agus b' àbhaist don a' *van* ' thighinn agus bhiodh aran aig', agus bheireadh e – dar ' bha sinn ' duil an còmhnaidh thuig' – cumadh e 'n t-aran ach an tigeadh sinn. ( ) Cha robh. Chan fhaigheadh 'n t-seann _ chan fhaigheadh sinn _ nì 'n uair sin, bha 'ch-uile nì cho saor ( ). Bha. Gheobhadh tu orson tastan meall feòil ' chuireadh tu a'sa phoit, ' rud a bhios h-ochd tastan – domh. Gheobhadh sinn – gheobh thu e – gheobhadh sinn orson tastan e _ bhon am *butcher*. Bha e – athair Davey Johnson. ' Athair. Thighearn!' 's ainm – bha – gheobhadh tu leth-phunnt im orson – orson naoi sgilling. ( ) Chan fhaigh thu sin an-diugh. ( ) Òch! ( ) Iasg? Thighearn!' Dh'fhimireadh <23> sinn _ [vi□u] feòil. Dh'fhimireadh sinn. Bhiodh e glè bhochd mu' biodh, ach chan fhimireadh sinn nì ' dhèanamh air an t-Sàbaid.—'S e *blackenin* ' ' bha ' duil, *cake* de *blackenin* ' orshon na bòtan. Bhiodh na bòtan **air an** glanadh aig an oidhch'. ( ) Bhiodh 'n càl **air a** chur a'sa *phan*, *ready* orson an t-Sàbaid. Chan fhimirinn ' dhuil mach air doras le feagal mo bheath' – air an t-Sàbaid. Agus bha mi—' duil gus an eaglais, 'n-àird' trì mìl' às seo, agus bha mi ' duil gus a' *UF*, trì mìl' gu leth – agus ' siubhal!' ' siubhal! ( ) Tha 'n eaglais, tha ' UF aig Baile Mhuchaidh 's tha 'n Eaglais Shaor – eaglais mòr—'n-àird' ' sin. Agus – tha e timcheall leth-mìl' bhon Eaglais Shaor gus an eaglais UF aghainn ach chan eil neach innt' nis. ( ) À, bha _ gus a' Mhanachainn ( ) 'S e 'n Tàlaich [□]– Tàlaich [I] ( ) *The UF church is at* **Bail' 'n Druim** ( ) Bha, bha. *Sabbath School*. ( ) Cha robh. Cha robh. Cha robh. Mu _ cha robh ' Ghàidhlig – bha searmaid Gàidhlig ann sa mhadainn—'s eadh a'san eaglais. ( ) A's ch-uile eaglais. Searmaid Ghàidhlig. Chan eil, nis, an t-sermaid Ghàidhlig idir ann an aon de na n-eaglaisean. 'S e Beurl' **a** th' ac' uil. ( ) 'S e. Agus tha *choir* aig a' Mhanachainn. ( ) Agus bha *choir* a'sa *UF* ach tha *the Wee Free* – chan eil. (?) Ò, 's fha' bhon uair sin, 's fhad bhon uair sin. Tha -- -- ghaidh e bliadhnachan mu do phòs mi – ghaidh e ai' falbh. (?) Chan eil fhios agham.] nach d'robh iad ' bruidhinn 's chan <24> fhaigheadh iad ministear a dhèanadh _ na ministearan ' bha ' tighinn a-mach bhon *Assembly*, cha robh Gàidhlig ac'. ( ) 'S e Mr Campbell – Mr Macdonald ' bha 'g iarraidh air *Isobel yesterday* – bha i ' bruidhinn ris 's thuirt e rith' (Beurla) _] ach an inns mi dut mur 'n do phòs mis' cha robh nithean, cha robh Gàidhlig idir ac' – thug iad an-àird' a' Ghàidhlig. Agus na ministear'n ' bha ' tighinn mach cha robh Gàidhlig ac'. Agus Mr Campbell, 's e da' bha e òg bha Gàidhlig aig'. Air an t-Sàbaid aig ceithir uairean tha searmaid Gàidhlig ai' sin. 'S ann – **ai'** a' *wireless*. Tha sinn, Dolly agus George 's mi fhìn – bios e 'n còmhnaidh aghainn. (Beurla) Tha, 'ch-uile dùrd. Bidh mi ' seinn còmhla riuth'. (?) À, dè an diofar de sin? Bho(?) tuigidh mi 'ch-uile nì ann. (?) Tuigidh mi Gàidhlig de [ài]t' sam bith. (?) Thèid thu ar ais thuic'. Dè, rèis'. ( ) 'N d'robh ( ) gun d'rachainn! ( ) Ò, thig. Bheir i _ bheir i duit _ _ bheir i dha – na -- _ god nach toir i ach *story* no dhà dut. ( ) chan ei' – òch! Tha

gu leòr an Seannduaig. (Beurla) 'S ann aig' a bha. Tha. Bha fhios aic' diabhlaidh math air sin! ( ) Bha iad 'g iarraidh _ tha thu ' faicinn _ na stillean mòr creigean ' duil mach sa mhuir. Ghaidh iad – a' long ac' air sin agus cha d'rachadh neach ann a' Seannduaig – bheireadh iad às a' mhuir 's bha iad bàit' ann. ( ) Cha tàinig ach mic aig an ruigh]. **FOINNEACHAS** Uill, cuir sin air. Aig cùlaibh _ aig cùlaibh 'n taigh aig *Daisy* Tarail _ aig cùlaibh 'n taigh aig *Daisy* Tarail tha dhà-no-thri <25> clachan ann ach tha aon clach ann agus chanadh 'n t-seann-feadhainn nam biodh—foinneachan – nam biodh nì de foinneachan air d' aghaidh no nì air na làmh'n aghad, nis, rachadh tu gus a' chlachag 's tha burn innt' troimhn an geamhradh agus troimhn a' samhradh. Agus chuireadh tu air na foinneachan – foinneachan – chuireadh tu air na foinneachan – *the* – am burn agus rachadh iad – cha bhiodh e fad' ach am biodh tu *clear* diubh. Rodan. 'S e rathadan, rathad – rathad beag gus an sgoil. Tha rathad beag gus an sgoil 's bha 'n sgoil làn rodan'n (?) Luch (?) 'S eadh Chaill mi 'm *purse* agham a'sa choill'. 'M *purse* an t-airgead. ( ) a'sa choill'. ( ) Caill. Caill. Chaill mi 'm *purse* agham agus an t-airgead —a'sa choill'. ( ) 'S eadh. A'sa choill'. ( ) Chaill mi 'm *purse* agham agus an t-airgead a'sa choill'.]rathad beag gus an sgoil agus tha rathad mòr gus an sgoil ach bios a' chloinn ' duil a-bhàn air an rathadan beag, bho'l bheir iad – bheir e dachaigh iad **nas luath**. (Beurla) *Daeve*-an, sin bràthair *Dave*-an. ( ) cha robh. Cha robh e seann. Bha e timcheall _ ò, bhiodh e – lethchiad bliadhn' ( ) *Dave*-an MacKay ( ) Ò, chan eil fhios agham – tha—'s e *first cousins* a th' ionnt'.] (?) cosalach ri tha e 'sin, tha e cosalach ri ' athair. Tha e ri _ 'S eadh. Tha mi ' tuigeil sin. ( ) Chan eil fhios agham an e *Billy* ' bh' air, **a**-nis. Chan fheadar nach biodh fhios – ach *no*! chan eil fhios aig'-as'. ( ) 'Sh eadh. 'Sh eadh. *Willy* ' bh' air. *Aye*. <26> Tha e àrd. Fear àrd. 'Sh eadh. Tha sin ceart.]air ach aig *salmon fshing*. Tha. son]n toireadh e feagairt dut mur toireadh tu an t-airgead da ( ) ( ) Fada beò. ( ) 'S e an trusgan *the whole* _ phaigh thu daor air. ( ) Tha mi 'n dò[chas]. ' caitheamh. Gun caitheadh tu e (?)!]Chuir mo mh'thair mi gus an tobar 'g iarraidh rud nach fhaigheadh càch. Bhريس mi – a' bhigean 's dhòirt mi 'm burn, 's Carson nach d' rachadh i fhèin ann!] càch. Bhريس mi 'm pigean 's dhòirt mi 'm burn 's carson nach d' rachadh i fhèin ann! (Beurla) 'Sh eadh, bha thu fhèin. Bha thu fhèin. . . *That's* cha bhrath mi '*I canna do it*'. (Beurla) Cha bhrath mi – chan urr'n domh ' dhèanamh. (Beurla) Fuirich ach an inns mi dut. (Beurla) Dh'iarr iad orm ' thighinn _ 'm beil thu ' faicinn? Nis. ( ) Àch, ach cha deach mi. ( ) *That's* brath, *that's* brath. Brath – *that's for* brath. *Do you see?* brath '*s forced*. Cha tèid mi. (Beurla) Thuirt mi nach d' rachainn. Thuirt aoreigin rium 'n tig thu aig an oidhch' orson do theath'. Ach cha tig. (Beurla) Cha tèid mi. (Beurla) Cha bhrath thu fhèin a dhèanamh e. ( ) 'N deach thu 'n-àird' gus an sgoil? Cha deach. Cha bhrathadh e dhuil, no an-àird'. *I hadna get the time*. Cha bhrathadh mi dhuil, bho'l cha robh tiom agham. (Beurla) Carson a chanadh tu gun tigeadh tug us an taigh agus nach tàinig thu? Agus – chanadh tus', 'Òch, cha robh tiom agham, cha bhrathadh e dhomh—' dhuil. (?) 'Sh eadh, ' dhuil. ( ) Ò, Uill, cha b' urr'n da dhuil, bho'l cha bhrath mi _ Bha mi 'n-àird' a'sa sgoil còmhla ris an <27> taghlaich. Bha mi rèis' còmhla ri Bildan aig an oidhch'. Aig an fhoghar. (Beurla) Aig an fhoghar ( ) 'Sh eadh (Beurla) Foghar (Beurla) Bithbhuan, gu **bithbhuanach** (?= -achd). (Beurla) Gu bithbhuan. 'S e diabhal a bh' ann riamh gu bithbhuan am feast'. (Beurla) *A blacksmith?* Gobhainn, gobhainn. (Beurla) Gobhainn. (Beurla) Oidhch' na Shamhn'. ( ) Mac—'S e mac a' ghobhainn ' bhiodh aig na h-uinneagan agus aig na doircean [□□] oidhch' na Shamhn'. (Beurla) Mac a' ghobhainn _ ghobhainn. (Beurla) agus **a** mhac – bh' iad, b' àbhaist daibh ' dhuil troimhn a' bhail', agus bhiodh ' gnogadaich na h-uinneagan 's gnogadaich an doras, aig Oidhch' na Shamhn'. Agus siud a mhac, (?) bhiodh '

dèanamh, ’ dèanamh sin. (Beurla. Donn. (Beurla) Da’ bha sinn ’ siubhal air a’ rathad thàinig sinn air _ air _ fuirich thus’! Thàinig sinn air gleann _ donn _ donn. ( ) Da’ bha sinn ’ duil air a’ rathad thàinig sinn air _ _ àit’ ’ bha *beautiful* -- bha e donn, ach ’s e glean a bh’ ann. (Beurla) Gleann a bh’ ann – bha e donn. (Beurla) Gleann donn. (Beurla) Donn (Beurla) Sin donn, ’s tha falt donn air do cheann. (Beurla) Cloinn *that’s bairns*. (Beurla) Rinn _ _ . (Beurla)

Buidsidheachd Bobhal mòr fiodh ac’. (Beurla) ’Sh eadh. Agus da’ bha sin ac’ bhiodh, bhiodh bonn lethchrun a’sam bobhal agus, rèis’, bhiodh sia sgilling a’sam bobhal agus bonnan (?dim.) trì sgilling a’sam bobhal – bheireadh iad sin dut a _ dh’òl. Agus nan fhasdadh an t-airgead ri tòin am bobhal ’s e buidsidheachd a bh’ ann. (Shiud am *police*.) Bha—’s e buidsidheachd – ( ) Buidsidheachd – nan d’ rachadh – nan fhasdadh ’n t-airgead gus a’ – tòin am bobhal – bhiodh fhios ac, rèis **<28>** gut buidsidheachd ’ bha deis dut. ’M beil thu ’ tuigheil? Agud, nis, rachadh e troimhn an t-àit’. ‘Hà! Nach d’robh fhios aghad riamh gur e buids’ ’ bha ann an Seònaid?’ À, Seònaid. (Beurla) Bha i ann an Seannduaig. Bha i _ _ na’n d’rachadh—’ duil na haghaidh, Dia gabh truas riut! Tha mis’ ’g innseadh dut. Nis. Ach coimhead thus’! Thug am bàs leis i, cho math is ’ thug e càch. ( ) Bha, mi ’ dèan’daich aig Baile Mhuchaidh, ’ tional ’m buntàt’. **<29>**

09-75-02 (a) Kenny Coinneach Ros, Seannduaig (90 yrs)

[nas lugh’ na thig iad na mo chomhdhail le *car*. ( ) ’ duil dh’ait’ sam bith nas lugh’ na thig iad dh’iarraidh mi ( ) leis a’ *char*. Ò. Bidh mi ’ duil ’n-àird ’ shealltainn ri mo phiuthar. ( ) Ann an Seannduaig. Bha. Sin dìreach. ( ) Ò, bidh. Bidh sinn nas tioram ann a’ seo. Tha sin ceart ( ) Ò, Uill, b’ àbhaist daibh bhith ’ duil gus a’ mhuir. ( ) Iasg. [ ] air iasgan, adagan ’s pollaich ( ) ’ch-uile rud – mar siud. Leòbagan –*that’s flounders or flatfish*. ( ) Leòbagan. ( ) Giomaich ’s coibheagan. ( ) Leòbagan. ( ) ’ Sgoth. Bha ( ) ’ Faighinn an t-iasg mar sin { } (Beurla) ’S b’ àbhaist do – loidhn’ ’ bhith again ’s b’ àbhaist do seachd ceud gu leth duan air a’ loidhn’. Dè am Beurl’ ’ tha air *line*?[**I□in**] ( ) Lion. – lion adag. Lion adag. (Beurla) Lion *is a net*. (Beurla) ’S eadh *line*. (?) B’ àbhaist do – duine ann am Bail’ a’ Chnuic – Mr Patterson. B’ àbhaist da cheannachd an t-iasg bho na sgothan dar thigeadh iad an tìr. B’ àbhaist daibh **a** chur air a’ chothrom iad. (Beurla) Agus _ _ bh’ iad ’ faighinn, rèis’, pris orson ’n t-iasg – air a’ --. (Beurla) Dè, nis, ’m beil facal eil’ agaibh? ( ) Rudan beag ’ tha ’ dèanamh ’ mheal’. ( ) Ò, tha fhios, meilis. (Beurla) Meal’. Deinnlean. ( ) Deinneal. Deinneal. . . . . Deinnlean ( ) Deinneal. ( ) *the whole swarm*, deinnealan, deinnealan, deinnealan. ( ) mis’. ’N fhac’ sibh *Willy*? À, bhiodh e ’r falbh. ( ) ’ bruidhinn ri *Johnny*. ( ) Tha mi ’ coimhead air _ ( ) Bha. Chan urr’n da’ bhruidhn’cheadh. ( ) Tha mi ’ tuigheil. ( ) ’Sh eadh. ( ) Sgiobalt’. ( ) Ò, **<30>** dh’fhalbh ’ Ghàidhlig. Uill, dh’fhalbh ’ Ghàidhlig sgiobalt’ _ _ às an Inbhir. (Beurla) Dh’fhalbh ’ Ghàidhlig *complete, I would say*. (Beurla). Air fad – *that’s right!* ( ) Sgiobalt’. Dèan sin sgiobalt’. (?) Chan eil. Bhàn a’ rathad gu sgiobalt’. ( ) (?) Chan eil fhios agam-as. Chan eil fhios agam-as. ( ) Tha iad ’ *fly*-igeadh ( ) *Fly*-igeadh ( ) ’ *Fly*-igeadh san adhar. ’ *Fly*-igeadh san adhar. ( ) *During* ’ sgadan—’n e sin ’ tha [e] ’ minigeadh? Uill, tha *yard* mòr thall ann a’sin. ’N t-ait’ am beil sibh ’ faicinn na lionachan a’sin aig Patterson, an *salmon-fisher*. Bha *yard* mòr ann a’ sin ’s b’ àbhaist daibh bhith *cure*-igeadh – *the* sgadan ann a’siud. B’ àbhaist da bhith ’ chur ann ’m barailtean. ( ) B’ àbhaist daibh bhith ’ cur ann ’m barailtean iad – *is pickle* ’ chur orr’. ( ) Bha, àit mòr ac’. B’ àbhaist do na boireannaich – na boireannaich, b’

àbhaist daibh bhith – *gut*-igeadh ’ sgadan. Agus, rèis’, bha iad ’ cur a’sna barailtean iad – salainn a chur orr’, orsh’n ’ chumail ’ *cure*-igeadh iad ( ) Bha, rèis’, bha *steamer*, long, ’ tighinn staigh gus a’ *phier*. Bh’ iad ’ cur air na barailtean, air an long, a’ seo, is bha iad ’ duil air falbh, rèis’, gu deas no àit’ a’ choreigin _ _ B’ àbhaist do gu leòr diubh ’ dhuil a Russia – den a’ sgadan. ( ) Bha, tha sin ceart. ( ) Uill. ( ) Ò, chan eil fhios agham-as. ( ) Uill, tha mi ’ dèan’—tha mi ’ smuaineachadh gu robh nas moth’ ann am Bail’ ’n Todhair na bha ann an Seannduaig is Bail’ a’ Chnuic. ( ) Tha mi ’ dèan’ dheth gu robh _ nas moth’ ann ’m Bail’ ’n Todhair. Ach, tha cuimhn’ agham-as air-as’. Na _ culaidhean sgadan ’tighinn staigh gus ’ *phier* ann a’ seo. Culaidhean. Culaidhean – *that’s boats, herring boats*. Culaidhean sgadan ’ tighinn **<31>** staigh sa *phier* -- ann a’ seo. Agus bha, rèis’, each agus càrn ’ toir’ ’n sgadan bho na cul’n gus a’ *yard*. Bha, rèis, na boireannaich ’ *gut*-igeadh ’ sgadan, agus *pack*-igeadh iad ann am barailtean, ’s ’ cur salainn orr’, ’ *cure*-igeadh iad mar sin. ( ) Cha robh, cha robh, cha robh iad *frozen*. Cha robh, cha robh, cha robh iad reòtht’. Mach dìreach, ’ *gut*-igeadh iad mar _ _ bh’ iad ’ tighinn a’s na bàtaichean. ( ) Saillt’. Saillt’. ( ) Bha salainn aig cliathai’ _ faisg’ air na boireannaich – bh’ iad. [**?□n□ j□xd□n**] air ch-uile *tier* ’ bh’ iad *packed* a’sa bhàrilt. Rèis’, ’ cur salainn air, ’s rèis ’ duil a *start*igeadh a-rithist – gus ’n d’robh ’ bhàrilt làn. Ghaidh, rèis’, clàr air a chur air a’ bhàrilt. ( ) Bha iad air a chur air a’ bhàrilt -- ’ bhàrilt làn, rèis’ *all ready* orson chur air falbh – gu Sasainn, no gu *Russia* no *Germany*. . . . ( ) Bhuineadh iad do seo. Boireannaich. Seann bhoireannaich – boireannaich le teaghlaichean [**□’□**] ac’ fhèin ’s ch-uile nì den seòrt sin. Bha iad ’ dèanamh sin, ’ *cure*-igeadh sgadan a’sa *yard* a’ sin. Ò, thàinig _ bha cùpairean ’ tighinn bho Peterhead ’s Frazerburgh. Bha **iad-as** ’ tighinn orson _ _ . ’ Taghadh, taghadh na barailtean. ( ) Cha robh, cha robh *tramp*’chan sam bith ann. ( ) Uill, thàinig. Thug iad a’ *yard* mòr bhàn – na clachan bha ’ trogail a’ *yard*. ( ) Ghaidh ’ chuid ’s moth’ diubh ’n-àird’ gu _ gu Lairg agus trog (sic) iad *post-office* mòr ann a’ sin, ann an Lairg, leis na clachan thàinig às am *building* às a’ *yard*. ( ) Ò, bha, clachan ’s – mòr – clachan _ Chan e *bricks*, ò, chan e, ach clachan. Clachan bhon a’ choireall [**v□n□ x□□□r□**]. Bha coireall ann a’ sin. Clachan math agus ’ ann bho _ às sin **<32>** thàinig na clachan ’ trog (sic) a’ *yard*. ( ) na clachan. Bha, bha. ( ) Iochd [eachd] – *that’s a ghost*. ( ) _ B’ àbhaist don an t-seann _ seann daoineibh, b’ àbhaist daibh ’ bhith ’ creideil a’sa ch-uile nì de sin. ( ) A’san t-seann tiom. B’ àbhaist daibh ’ bhith ’ creideil ann – tha cuimhn’ agam mi ’ bhith na bhrog’chan beag ’na shuidh’ còmhla riuth’, agus bha iad ’g innseadh *story*an do chàch a chèil’ mu dhèidhinn: ‘Chunnaic mis’ *ghost* – chunnaic mis’ iochd (eachd)’ [**d’□□ □□: □□: i’□**] ’s rudan den t-seòr sin. Ò, faodas e ’ bhith ann [**g□ gu □ g□x e:gin □ u□□:g’**] na rudan ’ bhiodh iad ’g innseadh. Bhiodh iad ’ creideil ann a’ ch-uile nì dhe sin. ( ) Bha iad, ’ creideil aig an tiom sin. A’s ch-uile nì ( ) ’ Sluagh. Tha mi ’ creideil gun d’robh iad ann. Ò, bha iad ’ creideil a’s ch-uile nì dhe sin a’san t-seann tiom. ( ) Ò, bhiodh. Chan ’n-dràst’. Bhiodh trìuir no cheathrar daoineibh ’ duil gus an taigh a’ seo agus bha iad ’ *smoke*-’geadh piob ’s bha ’m biob ’ duil timcheall orr’ uil’. Dar ’ bheòthachadh mis’ am piob agam bheir mi _ duibhs e agus bheir sibhs’ don ’n duin’ eil’ e. Ghaidh ’m piob timcheall mar sin. Ò, _ b’ àbhaist daibh cèilidh’n ’ bhith ac’ mar sin. Agus ’s e Gàidhlig – **Gàidhlig ’ bha air ’ bruidhinn** ’uile ceum ann . . . . ( ) Uile ceum – *always*. ( ) Ceum. ( ) Ch-uile ceum. ( ) Chan eil. . . . ò, tha mi ’ tuigs’. ( ) bhiodh. ( ) ’g innseadh *stor*’-achan _ do chàch a chèil’. ( ) Cha robh ’s e chan ’n-dràst’ – thèid sinn ’ shealltainn air Kena Coinneach ’-nochd.—’S thèid sinn ’ shealltainn air fear a’-choreigin eil’ a-màireach. (Beurla) Cha robh, cha robh. ( ) Cha robh taigh cèilidh **<33>** ann. Bh’ iad dìreach ’ dèanamh taigh cèilidh de _ _ thaigh sam bith. ( ) Bhiodh, bhiodh iad ’ seinn amhran’n Gàidhlig. Ò, bhiodh,

bhiodh. ( ) Air amhran 'bh' iad 'seinn tha [thu 'cantainn]? Èil, bha 'Anns a' ghleann 's an d'robh mi òg'. ( ) Ò, *aye. Jart* ('n 'Chart') chanadh sinn ris. ( ) Tha e fhèin's a bhean marbh nis. Uill, 'Anns a' ghleann 's an d'robh mi òg'. ( ) Bha. ( ) 'S an d'robh mi òg' ( ) Chan eil cuimhn' agam 'n-dràst'. ( ) Ò, 'Mo rù' geal, dileas'. ( ) ' *Linnet* Mhòr – bha – bha rinn iad amhran air a' siud. ( ) ' *Linnet* Mhòr. (Beurla) Chan eil, ò, chan eil. ( ) ò, chan eil earrainn sam bith agam-as'. Bha sin roimhn an tiom agam-as. ( ) Bha 'Tha mi sgith 's mi liom 'in', ' buain a' raithnich' (Beurla) Tha mis' sgith 's mi liom 'in ( ) (SW: ' buain a' raithnich) bhòidheach. ( ) Ghual' mi e: 'Thèid sinn, thèid sinn thairis air an t-sruth, thèid sinn, thèid sinn gu ( ) Dòrnach'. (Beurla) Truaghan, *that's a poor soul*. ( ) Fuirich thus'! ( ) Chan eil. ( ) Ò, bha. Tha cuimhn' agam-as air trì – *baker*-an ' bhith ' seo. Bha *baker* stàn sin (?)ris an can iad Fletcher agus bha *baker* eil' ris an can iad Suth'rlannach ( ) Suth'rlannach! Agus bha __ ò __ chan eil cuimhn agham air an triomhadh fear nis. Bha trì *baker*-an ann a' seo a'san t-seann tiom, 's chan eil *baker* idir ann nis. ( ) Chan eil. ( ) Chan eil. Tha e ' tighinn bho Inbhir Nis [inar ni]. ( ) Ch-uile madainn. Tha, ch-uile madainn. ( ) Ò, chan eil iad ' *baker*-achd idir stàn ' sin nis. Tha *bake-hoose* ann a' sin, 'n t-àit' am b' àbhaist daibh bhith <34> ' *baker*-achd, ach chan eil neach ' *baker*-achd ' sin nis. ( ) Chan eil iad 'g *use*-igeadh e idir. 'N t-aran tha ' tighinn ann a' sin, tha e ' tighinn bho Inbhir [jo :r] Nis. ( ) Bha __ Bail' a' Chnuic. ( ) Sgoilearan? ( ) Ò, bha, ò bha. Timcheall dà chiad againn. ( ) Tri __ bailtean. Bha iad ann bho Seannduaig 's Bail' 'n Todhair 's Bail' a' Chnuic. – Gus ' sgoil ' bha thurad ann a' sin. Sgoil nodh' ' tha sin nis. A' sgoil a's 'n d'robh mis', tha i air falbh. Tha i – tha ' sgoil an-diugh a's an aon àit' ach ghaidh ' sgoil a's an d'robh mis'. 'S tha 'n taigh aig a' – maighstir sgoil' 'n aon rud agus bha e da' bha mis' a'sa sgoil. ( ) 'S e 'n aon taigh. ( ) Agus nach robh ' sgoil sin ann seo – (?)da' bha iad ' dèanamh ( ) Ò, chan eil [?mi d ox] gu robh. 'S ann **la's** bha sibhs' ann a' seo bha ' sgoil sin ' trogail. ( ) Bha iad a' san t-seann sgoil. ( ) A' sgoil a's an d'robh mis'. ( ) Dh'fhàg iad pàirt den an t-seann sgoil – fogsailt', **le's** bh' iad ' trogail ' sgoil nodh'. ( ) Ò, 'n *County Council*. ( ) Cha robh, cha robh. ( ) Dè 'n tiom bhiodh sin? ( ) ' Toir gual. ( ) Ò, chan eil fhios agham. 'S ann ' bha sin __ mun do rugadh mis'. Ach tha cuimhn' agham air __ mo mhàthair a bhith ' cantainn gun d'r __ b' àbhaist daibh ' thoir' gual agus stoban ( ) Ach cha robh sin ' duil da' bha mis' a's a' sgoil. ( ) Cha robh. ( ) 'S eadh. Sin . . . ( ) Ò, bha. Òch, bha. Tha cuimhn' agam-as __ ' bhith ' duil gu'n eaglais – Chapel Hill. ( ) Shuas. 'S aithn' duibh ' rathad ' duil gu 'n Uig. ( ) Uill, tha 'n eaglais ann a' sin __ air – a' làimh cheàrr agaibh dar a bhios sibh ' duil suas ( ). Làimh cheàrr. ( ) Uill. (Beurla). <35> Ò, bha Gàidhlig a's – na h-eaglaisean ann a' seo **mus – bho 's** phòs mis' – bha sin ann *nineteen-eleven* ' phòs mis'. Agus bha Gàidhlig ann 'n uair sin. 'S e am ministear ' bh' againn 'n uair sin, Mr Maclean – bhuineadh e do Stornoway ( ) Agus 's e bhaist 'n taghlaich agam-as uil', agus 's e ' phòs mi. ( ) Mr Maclean, 's ann bho Stornoway bha e. ( ) Cha robh, ò, cha robh. Ach thuigeadh mo mhàthair a' Ghàidhlig aig' nas fheàrr na thuig(ig)eadh mis'. ( ) Ò, chan eil. ( ) Ò, tha mi ' creideil gun thuigeadh, Uill, tha Gàidhlig a'san Eilean Sgitheanach ( ) Tuigas iad iad fhèin e. ( ) a'sa Ghàidhlig. Bidh. Ach tha còrr mhinistear'n, tuigas mi iad ceart gu leòr. Ministear eil', cha thuig mi idir e. Tha e 'nn an diofar Gàidhlig gu lèir. Ach còrr mhinistear ( ) ch-uile facal. ( ) À, tha mi ' tuigeil. ( ) Uill, b' àbhaist domh-is' bhith ' seòladh __ *in the steamer*- 'n __ bha iad ' duil gu America 's *right round the world, I should say*, agus b' àbhaist do __ balaich Stornoway 's na h-eileanan ' bhith còmhla rium-as. Thuigeadh mi iad ceart gu leòr da' bh' iad ' bruidhinn – rium fhin. ( ) Ach da' bh' iad ' bruidhinn, dithis 's [a gan d v u] dithis ac' no trìuir ac' ' bruidhinn cha thuigeadh mi facal ' chanadh iad. Ach

nam biodh iad ' bruidhinn rium fhin, agus ' bruidhinn ' socarach ( ) Bh' iad ro luath. Uill, bhiodh gu leòr diubh __ 'n aon rud 's bha na faclan agam fhin. ( ) 'S e ' rathad a bh' iad ' bruidhinn. ( ) Ach, 's e 'n t-eilean Sgitheanach – bha nas duilich – thuigeil, a' Ghàidhlig aig – a's an Eilean Sgitheanach no a's an Eilean Leòdhas. 'N eilean <36> Leòdhas, cha robh fhios (?) an diofar mu dhèidhinn. Uill, Gàidhlig ' th' ann am Brora agus Goi'sbhidh, tha ' chuid 's moth' de __ Beurl' 'm miosg a' Ghàidhlig ac'. ( ) Dè a' seòrs Gàidhlig a th' ac'? ( ) Ò, chan eil fhios agam-as. Chan eil fhios agam dè . . . ach thuigeadh mi ch-uile facal ' chanadh iad. Ach bha ' chuid 's moth' de Beurl' 'm miosg a' Ghàidhlig ac' [*k]. ( ) ris a' Ghàidhlig [seo]? ( ) Tha, ò, tha e glè chosal' ch ris a' Ghàidhlig ann a' seo. Ò, tha, tha. ( ) Tha. Thuigeadh mis' iad ceart gu leòr – Brora, Embo 's na h-àitean sin ( ) thurad ann a' sin. ( ) ' Seòladh, ' Seòladh. 'S eadh.] aig na __ iasgan __ sgadan – a's na *drifter*'n. B' àbhaist duinn ' dhuil __ staigh gu Wick ( ) Cha robh Gàidhlig sam bith ann a' sin. ( ) Ach bha Gàidhlig ann an Golspie 's an Embo ach cha robh Gàidhlig an __ Bun Ilidh ( ) Cha robh Gàidhlig sam bith ann a' sin, nas lugh' na __ 's e __ feadhainn ' thigeadh à Embo – phòs – ( ) sluagh ( ) ' bhuineadh do Embo. ( ) Thug iad Gàidhlig còmhla riuth'. ( ) Dè a' seòrs' treabhair a bh' ann a' seo? Uill, 's e tugh' bh' air a' chuid 's moth' de na treabhair a bh' ann a' seo da' bha mis' òg. ( ) Criadhach ( ) Dè seòrs' tugh' ' bhiodh ac'? Uill, direach, fodar ( ) fodar is criadhach. ( ) Seagal ( ) Aran seagal. ( ) Fodar seagal __ fodar seagal is criadhach ( ) Cha robh, direach mar __ Uill, <37> 'm bei' sibh ' faicinn an taigh ann a' sin? Uill, bha 'n taigh agam-as dìreach mar tha 'n taigh sin. Ach 's e tugh' bh' air dar ' thàinig mis' ' dh'fhuireachd ann, an *nineteen-fourteen*. Agus fhuair mis' 'n taigh, nis, dà throigh gu leth àird' air chur air. ( ) Ò, tein' le gual. Gual tein'. ( ) Cha robh, cha robh mòin' idir ann. Chan eil mòin' faisg air seo. Chan fhaigh sinn mòin' gun tèid sinn 'n-àird' gu Siorraidheachd Sutherlandshire. ( ) Ò, gheobh iad mòin' ann a' sin. Gheobh, ach cha robh mòineach, cha robh mòineach ann a' seo. B' àbhaist don long, *puffag* ' bhith ' tighinn staigh – *phier* ann a' seo le gual – bho Sunderland no Newcastle ( ) Ò, cha robh, dìreach mar tha 'n-diugh. ( ) Ò, dìreach *steamer*, *cargo*, timcheall ceud tunn'. ( ) Uill-a, chan eil e cho domhain nis agus b' àbhaist da ' bhith. Tha gainmheach ( ) gainmheach __ aig a' *bhottom*. ( ) Tha 'n gainmheach __ ' tighinn staigh leis na __ tidean. ( ) B' àbhaist daibh le __ le càrn __ le *carts*, b' àbhaist daibh ' bhith ' toir' air falbh e agus cumail domhain gum faigheadh ' *steamer* staigh. ( ) Chan eil iad __ chan eil iad ' *bother*-igeadh nis. . . . Tha gual nis 's tha e ' tighinn bho __ 's ann bho Invergordon ' tha sinn ' faighinn an gual nis *steady*. ( ) Cha robh. ( ) An 'm Bail' a' Chnuic. Ò, tha m' ' creideil gu robh. Tha mi ' creideil gu robh le __ tiom ' bha ' *strike* ann.] an uair sin ( ) bha an gual gann. ( ) Ach ' chuid 's moth' de na treabhair ann a' seo nis 's e tha iad uil' *electric*, ' chuid 's moth' de na treabhair, bho'l tha àit' tein', dà àit', trì àitean tein', ' tha agam-as air an taigh agham fhin ann a' seo. Ach tha iad ' toir' sin às nis, bho tha iad ' duil ' dhèanamh <38> rud – *arrangein* ' __ cur ceart an taigh. ( ) ' Cur 'n òrdugh e. – Ghual' __ . Bha. Bh'l __ bha sinn __ 'g *use*-igeadh fiodh or'n *start* don an tein' – or'n ' fhaighinn an tein' ' duil. – Stoban – stoban – bha 'inn 'g *use*-igeadh stoban orshon ' bheòthachadh 'n tein'. __ B' àbhaist da ' bhith ' tighinn timcheall le *lorry* __ le *blocks*. B' àbhaist da ' bhith ' tighinn ach __ bha pocan de *blocks* -- b' àbhaist da ' fhaighinn poc orshon trì no ceithir tastan. 'S rèis' bh' iad, rèis', ' briseadh iad orshon stoban [. . .] Stoban mar seo, 's eadh. __ Chan eil mi ' tuigèil dè tha thu [' cantainn] 'n-dràst'. __ aon stob, aon stoban, aon stob. -- -- Ò, b' àbhaist do coill' (sic) ' bhith thurad ann a' sin, ach th' iad __ air falbh nis. Thug iad bhàn __ tiom a' chogadh bh' iad ' *use*-igeadh fiodh orshon na *coal-mines* __ Gheàrr iad sin __ bhàn, fiodh orson *pit-props* __ b' àbhaist daibh ' bhith ' duil orson tuircean(?-n), bho'l b' àbhaist daibh

’ bhith ’ *use*-igeadh, ’ bhith ’ *use*-igeadh tuircean(?-’n) orson *smoke*-’geadh ’n t-iasg. ___ fiodh cruaidh ___ *spit*’ chan agus bha ’n t-iasg air ’ chur air – bh’ iad ’n tosaich – bha ’n t-iasg air a’ *splint*, ’s bha e rèis’, bha *spit* [**<39>**]

09-75-02 ( ) Kenny Coinneach Ros, Seannduaig (90 yrs)

Bha. ’S an sin a rugadh mi ___ ’S ann. Ann an Seannduaig. ___ Ò, bha. Bha nas moth’ sluagh ann ’n uair sin da’ rugadh mis’ na th’ ann an-diugh. Bhiodh mòran nas moth’ ’ chloinn ann da’ bha mis’ òg, na th’ ann an-diugh. Ò, bhiodh seachnar ’s h-ochnar ’s deichna’ ac’ ___ ann a’ ch-uile- taghlaichean ann an sin ann an Seannduaig aig an tiom sin. Bha ( ) Duil gus a’ mhuir leis na sgothachan beag ___ ’g iasgach. Ch-uile fear – le ___ B’ àbhaist sa – bha mi ’g innseadh dut – bum b’ àbhaist da seachd ceud gu leth duan ’ bhith air an aon *line*. ’S b’ àbhaist do na – daoimibh ’ dhuil gu—’n Uig gus a’ Sands o’ Nigg orson lug. ( ) ’ boidhdeadh ’ lion, ’ boidhdeadh ’ lion. B’ àbhaist daibh ’ thoir’ dachaigh *pitcher* mòr mar sin den a’ lug ’s bha sin ’ duil air an duan agus rèis’ ___ dar thigeadh iad air tìr leis an t-iasg b’ àbhaist don a’ bhean ’ bhith ’ duil mach air an dùthaich ( ) ’ creic an t-iasg. – Na boireannaich.—’Sh eadh, ch-uile *one* diubh, ch-uile *one* – de na boireannaich. ( ) [’n fheadhainn] òg. ’Sh eadh, seann fheadhainn, seann bhoireannaich ’s ’n fheadhainn òg. Uill, bha iad ’ siubhal ’n-àird air an dùthaich ann an siud gu Fearn ’s timcheall sin bho doras gu doras ’ faighneach, ‘M beil sibh ’g iarraidh iasg an-diugh?’ iasg an-diugh? ’S rèis dar thigeadh iad <40> a-rèis dachaigh thois’ cheadh iad rèist air boidhdeadh ’ lion an seo còmhla ris an duin’, ’n dithis ac’, ’ boidhd’ agus ’ cur a’s a’ – sguil. ’N lion air ___ ’ dèanamh *ready* orshon dhuil gus a’ mhuir a’s a’ mhadainn. ( ) Ò, cruaidh, cruaidh. ( ) Ò, bha, pailteas sluagh ann a’ sin. ( ) Tuathanaich agus ’n fheadhainn ’ bha ’g obair air na ___ tuathanasan. ( ) Och, cha robh, cha robh, bh’ iad ___ ’ cheart cho truagh agus bha ’n fheadhainn ’ bha ’ creic an t-iasg. ( ) ’N aon rud. Bha paigheadh glè bhochd ac’ aig an tiom sin. ( ) Bha. ( ) Bhiodh iad sia miosan dh’easbaidh ’ fhaighinn airgead sam bith ___ *the term day* là an *term*. ( ) ’G obair aig na tuathanaich, *the ploughmen* ( ) Ò, bha. Bhiodh iad ’ duil gu Inbh’ Pheòtharain ’s Baile Dhubhthaich ’s Invergordon. ( ) Air an *train*, air an *train*. Bh’ iad. ( ) Uill, b’ àbhaist daibh siubhal gus an *train* leis a ___ ( ) Bh’ iad ’ **toir’ leis** an t-iasg ’ bha sa sguil – bha sa sguil ’ bha air am muin. Shiubhal iad a’ rathad uil’ ___ a’ sguil air am muin – gus ’n tàinig iad gu *station* a’ duil leis an *train* ’r ais. ( ) Uill, bh ___. Uill, b’ àbhaist da, aig an deireadh, bha *springcarts* ’ duil gus a’ ___ ’s bheireadh e leis sianar no seachd **dnar** a bhoireannaich gus an *train*, ach cha robh sin ’ duil da’ bha mis’ òg. Cha robh each no ni eil’ ’ duil ’n uair sin da’ bha mis’ òg. ( ) Thàn’ sin steach. Thàn’. Às dèidh sin. Thàn’. ( ) Air mhuinntireas? ___ Ò, bhiodh ___ na caileagan òg, bhiodh iad ’ duil gus a’ mhuinntireas ___ gu leithid an tuathanas mòr **<41>** aig a’ Sgir’ a’ Mhanachainn ann an sin, no treabhair sam bith mar sin. ( ) Treabhair mòr. Bhiodh iad a’ toir’ a’ mhuinntireas do ___ le caileagan òg. ( ) Och, bhiodh iad ’ duil gu Glasgow ___ ’ duil gu Glasgow ’s gu Sasainn, ’s rachadh iad gu [□harlo:] ( ) Ò, cha robh, cha robh na caileagan ’g obair air an dùthaich. Bh’ iad ’g obair a’s an taigh ( ) ’Sh eadh. Anns an taigh. ’ Còcaireachd no ___ ( ) ’ Dèan’daich a’s an taigh. ( ) Ò, bh’ iad ’ ceannachd, bh’ iad ’ ceannachd na sreang’ n, *the line*. ( ) Cha robh iad glè dhaor an uair sin ( ) Cha robh (Beurla) Chan eil. ( ) Ri tiormachadh! Ach cha robh ___ lionachan ___ chan e lionachan mar sin a bh’ ac’ orshon **duil** mach leis na sgothachan beag – chan e – da’ tha sinn ’ cantainn lionachan riuth’, chan e lionachan ’ bh’ ann, ’s e sreang [**sdru:**] ’ bh’ ann. ( )

’S eadh. Ach ’s e lion ’ b’ àbhaist daibh ’ chantainn ___ ris a’ -- *for the line* (?) *links* ( ) Cha robh sin ceart. Cha robh, cha robh. Lion *is a net*. (Beurla) Bha, bha, a’ li ___ ’ lion fhèin aig ch-uile **dhuin**’. Och, dh’fhaithneadh e ’ lion fhèin [**kaifs**] ’s e fhèin (?) rinn a’ lion—’m beil thu ’ tuigeil? -- ’s e e fhèin rinn a’ lion ( ) Bha, bh’ iad ’ duil air ’ stàc ’ bh’ a’s ___ ’N tosaich dar thigeadh iad an tìr leis na lionachan ___ air an duan ’s ch-uile ni *mixy-moxy* bhiodh iad ’ *clear*-igeadh sin da’ bhiodh i ___ bhiodh iad ’ duil a thois’eadh air boidhdeadh ’ lion (Beurla) B’ àbhaist daibh ’ chur ’ lion troimh na làmhnan is bhiodh i *ready* orshon **a** chur ’m boidhd air a-rithist. ( ) Agus bhiodh **<42>** ’ bhean agus an duin’ ’ boidhdeadh. ( ) Agus chuir e ’-rithis’ a’s a’ sguil a-rithis’ i orson ’ mhadainn ’ dhuil gus a’ mhuir sa mhadainn, *ready* orshon ’ chur a-mach a-rithist i. ( ) Ò, cha robh. Bhiodh fhios aig ch-uile fear an lion aig’ fhèin ___ a—’ s e fhèin a rinn an lion ( ) Ò, tha mi ’ creideal gum biodh iad – bhiodh ___ ’ cur a’ lion aig ___ an duin’-as bhiodh iad ’ cur ___ air a’ stàc aig a ___ an duin’ eil’ i orshon ___ Òch! Chunnaic mis’ da’ bha sinn ___ Da’ bha mis’ òg chunnaic sinn ___ mi ___ triù’ no cheathrar againn ’ siubhal ’ cur ’ sguil aig an duin’-as air a’ stàc aig ___ an duin’ eil’ ’s da’ rachadh iad a’s an dorch’, a’s a’ mhadainn, da’ bhiodh ’ mhadainn dorch’, cha robh ___ bh’ iad ’ faicinn a’ sguil ’s cha robh fhios aig’ nach e ’ sguil aig’ fhèin a bh’ ann. – bhiodh ’ mhadainn dorch’. Da’ rachadh iad gus a’ mhuir, chitheadh iad an diofar. ( ) Cha bhiodh iad toileach’t. Ò, ’s ioma’ uair bha mi ___ (Beurla)

Hughie Billedan Ros, Seannduaig (70 yrs)

<TEAP DUBH> N’air a bh’ is mo bho (sic = mis’ na mo) leanbh bha mi glè bhochd ’s bha mo ___ mo sheanmhair ’s mo mhàthair ’ coimhead na mo dhèidh. Thàinig seann boireannach staigh gus an taigh ’s thuirt i ri mo mhàthair, ‘Cionnas tha ’n balach a-nochd?’ ‘Chan eil ni ach gum beil e ann.’ ’S ghaidh i mach. ‘Càit am bei’ sibh ’ duil, Shèan?’ ‘Och, cha bhi mi fad.’ ’S ghaidh i shuas am bail’, ’s ghaidh i staigh gu seann boireannach bha ’ sin. ‘Ò, ’n e seo thu fhèin?’ ‘S e.’ ‘Dè do naidheachd a-nochd?’ **<43>** Cionnas tha ’n fhear beag a-nochd?’ ‘Uill, bha mi staigh ’sin an-dràst’ ’s bha e na shuidh’ a’a sa chraidheal ’ glogadaich ’s dh’ith e truinnsear lit’, a ghual (sic) thu? -- ’s ’g ith paidhea’ each. Agus – ò, ’s math sin!’ ‘Uill, gu dè tha e ’ feum mis’ ’ cumail seo air mo shlias’d nis?’ -- ’S thog i na – gu dè an ___ Gàidhlig orson *skirt* – chan eil fhios agham – thog i ’ *skirt*, bhris i ’n *tape* dubh ’ bha air – ceangail ris a shlias’d ’s thilg i ’n tein’ e: ‘Gu dè tha ’ feum mis’ bhith ’ cumail sin air mo shlias’d nis?’ ’S dh’èirich S(h)jeun(?). ‘Tha thu air falbh mar tha?’ ‘Ò, cha robh cuimhn’ agham air na (sic) snoitean agham—’m beil fhios aghad gu dè tha an snoitean? ( ) *Snuff*. – Bios mi air ais an mionad.’ ’S dar ghaidh i mach thàinig i staigh gus an taigh aig mo mhàthair. Thuirt i ri mo mhàthair, ‘Cionnas tha ’n fhear beag nis?’ ‘Uill, cha robh thu deich slat bhon an taigh dar dh’èiri[ch] e anns a’ chraidheal ’s bha e ’ glogadaich.’ ( ) ___ Chuir i ’ shùil (sic) air an leanbh. Bha mis’ cho brèagh’ dar’ bha mi beag ’s chuir i a shùil orm. ’S e sin ’ rinn (?) is’. Cheangail i an *tape* a’ seo air a’ shiasaid aic’. ___ ( ) Agus dar bhris i e theing an tinneas.

Uill, bha duin’ eil’ a’sam bail’ a’ seo ’s bha ’n duin’ gast’[?] = bha e na d[h]uin’ g[h]ast’], ’s chaochail e. Cha robh *hearse*’n ’ duil a’ sna làchan sin. Bh’ iad ’ duil gus a’ chladh ’s bh’ iad ___ bha an cist’ air na **guaille**an aig na daoimibh. ( ) Cist! ’S thuirt an duin’ a’ seo ris an **<44>** d(i)uin’ eil’ seo, ‘Uill, ’s e duin’ gast’ ’ bha an Dòmhnall.’ ‘Ò, chan eil mi’ ’ ràdh nach robh e na d[h]uin’ gast’, ach cha robh e ’ siubhal ceart.’ ‘Gu dè bha ceàrr?’ ‘Uill, phòs e dar bha e an’ duin’ (sic) òg. Cha robh aig’ ach dà chloinn. Bu chòir deichnear ’ bhith aig’. Bha e pòst’ orshon còig bliadhn’ fheadh. Cha robh ann ach a dhà. ’S e peacadh mòr tha ’ sin ann an sùilean Dia. ’ M bei’ sin foghnaidh math (?) dut? ( ) ___

Cha tèid am madadh ruadh nas fhaid’ na bheir a chasan e.

Cha robh reith’ ruadh riamh reamhar.

-CHILLAR SMEÒRACH- Bha Ùisdean ’ duil dachaigh aon oidhch’, làn *liquor*. Shuidh e a’san *ditch*, ’s bha smeòrach ’ seinn, bha ’ smeòrach ’ ràdh ’s’ seinn, ‘Òl uil’ e! Òl uil’ e! Òl uil’ e! Òl uil’ e!’ ‘Chan eil mi [?cho] amaideach. Tha thus ’g iarraidh mi òl uil’ e! Ach chan òl. Tha mi ’ cumail glainneag orson ’ madainn.’

-BU TU MO GHLUG- Bha sionn boireannach ’ duil ’n eaglais aon mhadainn, ’s ghaidh i gus a’ *phress* agus chunnaic i leth botal uisge beath’ a’sa *phress*, ’s thug i bhàn e ’s thug i ’n *cork* às ’s chuir i ’ [?e] siud ris a bheul (sic), ’s chuir i ___ siud e bhàn. ’S thuirt i rium fhìn ___ rith’ fhèin, ‘Ach, dè ’n danas feum tha ’n eaglais ’ duil dòmh?’ is ‘Bu tu mo ghlugh, cha b’ e guth ’ mhinistear.’

Thèid sinn fad’ a-nall, Màiri Bhàn.

Thèid sinn, thèid sinn thairis air an t-sruth/ thèid sinn, thèid sinn gu Dòrnach./ [Chi sinn].’ ( ) ‘Thairis air an t-sruth’. <45> ’ ___ thàinig là eil’ air fear ’ tha ’ buain na mòin’.’ (Beurla) . . . . . ‘S bochd nach deach i fhèin ann. Chan eil fhios agham-as . . . . . Gàidhlig ach bha ___ boireannach ___ boireannach òg staigh sa bhùth bho luingeas . . . . bha e stoirmeil. Och, bha sneachd ac’. ( ) oidhch’ – ‘Òch, chan eil [thu] dachaigh, Ùisdean – tha mi ’ duil laigh’.’ Tha thu ’ duil ’ laigh’ mar tha? Chan eil e ach seachd uairean. Chuir mis’ mo bhotal a’sa leabaidh. Tha na *pyjamas* ann ___ a’sa leabaidh ’s rinn mo phiuthar ___ (Beurla) ___ chuir mo phiuthar *elastic* air na sliasdan aig na *pyjamas* agham – chan ei’ – bhi iad ’ duil ’n-àird’ air mo shlias’d. – Cha bhi ___ mo shliastan air a chrochadh leis na sliastan aig mo *pyjamas*.’ ‘Chan fhac’ thu sin riamh?’ ‘Àch, chunn’ mis’ sin bho chionn dà fhichead bliadh’n.’ ‘Och, chan fhac’.’ ‘Chunnaic.’ ‘Cha robh cuimhn’ agham-as air a sheanair (sic) beag aic’. Chan fhac’ mi riamh e ach ghual’ mi ’ *story* bho feadhainn eil’. ___ Cha robh *stitch* òrdaich [= aodaich] air do sheanair no do sheanmhair ’ duil ’ laigh’ aon oidhch’ – oidhch’ sam bith.’ Thuirt is’ uair air choreigin ris na brogaich, ‘ Bha Anndra ’ duil ’ laigh’ lomnochd ch-uile oidhch’, ’s ghaidh iad stàn agus ___ cha robh – gu dè chanas [tu] ri *blind* – air an uinneag? -- ’s bha iad ’ cnogach ris an uinneag ’s dh’èirich ’ seann duin’ ’s cha robh *stitch* òrdaich air. ‘’S dè sin?’ dh’fheòraich a’ bhean, ’s bha i lomnochd cuideachd. Dh’fhàg mis’ mar sin e, ’s bha ’ sheanair ’s a sheanmhair ’ duil ’ laigh’ gun d—*stitch* òrdaich orr’. <46> ‘Uallach òr an Beinn ’n Uig. ___ Artair Cam bhios air am fear a gheobhadh ’ ruith an dèidh seann gobhar air **madainn shamhraidh**. (Beurla) Uallach òr, *that’s a heap o’ gold*. ( ) *Squint-eyed Arthur*’ Artair Cam – (Beurla) mo mhuin -- *is on my back*. ( ) ‘Sh eadh. Tha, ’s iomdh’ àit’ a chunnaic thu riamh. ’S iomdh’ àit’ sin. Tha mi cho don’ cha ghabhadh a’ mhuir mi. (?)Dhiùl[t] a’ mhuir mi. <47>

09-75-03 (a)

Bell Ann MacAngus (86yrs)

( ) Fuirich [f□□ix□] nis. ( ) Cha chuir. Òl an teath’ [dē:], òl an teath’ agad agus cuir tuillidh [t□li] blàth ann agus na bi cho amaideach. Innsidh mis’ dut dè tha thu ’ cantainn. Innsidh mi dut [d]. Cuiridh mi air e ___ ceart. Cuiridh mi ceart e. Bi thus’ ’g òl an tè. ( ) *Here*, nis. Bha ’ *Linnet*—’s e long mòr a bh’ innt. Thàinig e bho pàirtean [p□:□□t□n] fad’ às an t-saoghal – chan eil fhios agham c’às a thàinig i.

Ach dar thàinig i – cuir seo null a’ seo – dar thàinig i, chuir i, chuir i, ’ fios [fis] – ghaidh iad stech an àiteigin ’s chuir iad fios orson *pilot* às seo – *pilot* ( ) ’Sh eadh. [h□:] Agus ghaidh ’m brogach **òg-as** – cha robh e ach na slùsach [sLu:s□x] òg – ghaidh eis’ còmhla ris am *pilot* orson chur an *Linnet* a-stech a’s am port [bar□s□t□] a’ sin shios. Port Làirg’. Port Làirg’. – Làirg’! Fuirich thus’ nis. Da’ ghaidh e ___ dar tha, -- dar tha, mur’n tàin—mur’n do ruig iad Port Làirg’, thàinig a’ mhuir a-stech air a’ long ’s dh’fhàs an corc’ dar fhuair e ’n t-uisg’. Fuirich thus’! fuirich thus’! fuirich thus’! dh’at e mach, dh’at e mach. Dh’at e ___ mach ___ ’m beil thu ’ faicinn? Agus nis cha robh ’n còrr ac’ ach feuchainn ’n ruitheadh iad stech aig Port Làirg’ ’s cha tàinig iad stech Port Làirg’ – cha do ruig iad – ghaidh iad stech aig Cadbol. Tha sin shios ’ sin a’s a’ phàirc, ’ sin ___ ’m beil thu ’ faicinn? Chaill iad uil’ am beath’, ’s cha b’ urr’n <48> do ___ leis an stoirm [o□] – cha b’ urr’n do neach a’s an t-àit’-as dhuil a-mach. Cha robh sgoth *fit* a dhuil a-mach. ( ) Bh’ iad nis deis. Nis, bha an t-amhran – Seann bodach ’ bha ’ seo agus thog e an t-amhran ‘’ *Linnet* mòr – bha i mòr—’ *Linnet* mòr ’ bha ’ siubhal a’ chuan./ thàinig i stech air oidhche ghruaim/ ’s thilg a’ stoirm a Chadbol i./ Seocan Mhorair, am meangan òg a gheobhadh – a dh’èirich bho ghlùin a mhàthair ’ agus (Beurla) -- ’sh eadh – ‘gum biodh ’m bàs cho fagais air’. ( ) Cha b’ urr’n daibh – le stoirm ainchristail [□□: □xri□sd□] a bh’ ann – stoirm mòr – cha b’ urr’n daibh – long mòr – chuir e stech a Chadbol ann am mirean, na creimeagan. ( ) ’Sh eadh. Nach eil mi ’g innseadh dut? Fhuair [?Chuir] iad fios muna n t-àit’ a—’n d’fhàg an long – ’ chur *pilot* a-mach dith – *pilot*. ‘S e *pilot*, bheireadh *pilot* stech iad gu Bail’ ’n Todhair no àit’ sam bith. Neach sam bith—’s aithn’ da (na) ’n t-àit’ gaibheas iad [g□□is □d’] am *pilot*. (Beurla) Aon duin’ – brogach òg ___ dh’fhalbh eis’ leis am *pilot*—’m beil thu ’ faicinn ’s chaill e ’ bheath’. Agus – a’s an t-amhran cha deach e ___ ach bho ghlùin a màthair – cha robh e sin (seann) [?] ann. Agus ghaidh e nis – **bhàthadh e** còmh! – agus coimhead nis, ’g innseadh dut gur e ’n fhìrinn ’ th’ ann. Bha ’m baile ’ seo uil’ agus rachadh iad a bhàthadh a chèil’ orson a chèil’. ‘M beil thu ’ faicinn? Ach tha – bha a’ (?)mhuirean (i) chum iad bha ’ stoirm a chum iad, cha b’ urr’n daibh. ( ) ‘M *pilot* agus am brogach. Bha dithis – chaill iad am beath’. ( ) Fuirich thus’ ach an inns <49> mi seo dut—’S e *pilot*, lodh gun canadh tu *steamer* ’s thèid, da’ bhios a *ship in distress* (Beurla) ‘Sh eadh, thèid eis’ a-mach, bho’l cha robh neach ann ach an duin’ aig am *pilot* agus am brogach. Chaill an dithis am beath’. Ach cha robh fhios ac’ cò an t-ainm ’ bh’ air an duin’ eil’. Ach bha fhios ac’ gun deach am brògach òg-as còmhla ris ( ) ‘Sh eadh. (Ail)idh Morair) ‘N taigh mu dheireadhair an t-sràid-as’. ‘S an t-àit’ sin an t-àit’ a rugadh e. ( ) Chan eil thu ’ tuigeil, nis, mi ceart. Coimhead! tha long sam bith, tha sia no seachd a dhaoinibh oirr’. ( ) ‘M beil thu ’ faicinn? Nis, ’s e am *pilot* agus am brogach, bh’ iad ’duil’ thoir *tow* [t□□u□] [also = ERGaelic tobh ‘rope’] dith stech a’s a phort ( ) ‘M beil thu ’ tuigeil? Chaill ___ ghaidh i na mirean – chaill am brogach a bheath’ agus an duin’ ’ bha còmhla ris agus chaill an *crew* am beath’ cuideachd – cha – cha b’ urr’n do na daoinibh seo ’ dhuil a-mach leis an stoirm a bh’ ann. ( ) ‘Sh eadh, bha **iad-as** bàit’ uil’. Ch-uile *one* diubh. ( ) Chan ann sa ___ ’s ann a bha, ’s ann a bha (Beurla) jàs ’s e an *crew* a bh’ air ___ chan eil fhios agham-as nach buineadh ’n *crew* do America, ’n fheadhainn ’ bh’ a’sa – a’s a’ long. Ach cha d’ual’ mi riamh sin. Siud a ghual’ mis’ agus bha ’n *uncle* agham, dh’innis e domh’s’ – bho’l ___ da bhiodh sinn òg bhiodh sinn ’ canad (*recte* cantainn) ‘N *Linnet* òg’ agus coimhead! thuirt e rium-as gur e nach d’robh fhios aig’, ’n e *oats* no *barley* ’ bh’ air – tonn [t□□uN] mòr, tonn! – lion a’ long orr’ [□r]. Da’ lion a’ long ghaidh a’ long à chèil’ leis a_ (Beurla) <50> ( ) Cha d’ual’ mi gun d’robh *cask* riamh ann. Cha robh, cha d’robh e ann. ( ) ‘Eadh, na bi ’g èisneachd ri sin. ( )

] ceann gus an t-àit' eil' le sluagh __ agus taghlaichean mòr. Cha robh taghlaich beag gun canadh tu aon no dhà ann. ( ) Ò, 's eadh, Thighearn!' tha e mur rugadh mis', mur'n do rugadh mi. __m' eudail. Ma tha, chan eil neach. Buinidh ch-uile *one* a' seo ann am Bail' a' Chnuic ri chèil' *through marriage*. (Beurla) Daisy Tarail. (Beurla) **Canndan** [k□□u:Nd.□n] *that was on her father. Davean Charley was Daich* [d□□iç] (Beurla) Bell—'s eadh. Nis, tha Donny Hugh aig mo chliathaich – tha a' bhean aig Annie Major agus 's e Mistress Sutherland ' th' oirr'. Agus nis Willagan, 's e Willagan a th' air agus Willie ' th' air [er]. Siud an t-ainm aig' do Willagan. Willagan, 'm beil thu ' faicinn sin? Nis, Mossie a th' orainn [h□riN'], 'm beil thu ' faicinn? Hughia Eunaidh air an taigh ' bha ' loisgeadh – air a loisgeadh [L□□g'u] ' Chailleach eil' a's an ath thaigh, 's e Toy a th' oirr'. Toy. Agus 's e Cathy' th' oirr'. Ach da' bha i __ da' rugadh i bha i cho beag agus thug a' bhean ghlùn' Toy [to:i] oirr'. ( ) 'Sh eadh, bha i cos'lach ri *toy*. 'M beil thu ' tuigeil? ( ) Bha *nick-name* air ch-uile *one*. Nis, 'n fheadhainn aig a' chùlaibh. ' Chearbha—Cha b' urr'n don duin' ni a dhèanamh leis a' limh cheart agus a' Chearbha a th' air. ( ) 'Sh eadh, *the left hand*. Nis, Annie Macangus, Annie **Pim** [p^h□□.m], agus 's e Macangus a th' oirr'. Pim! **Eil** thu ' faicinn sin? Tha *nickname* aig – bho'l innsidh mi dè tha ' dèanamh sin. (Beurla) Chanadh iad, '*Do you know where is Alec Dote?*' Agus Sensie air a' chiad taigh a' sin. ( ) Sensie. Alec Mackay a bh' air agus 's e Sensie ' bh' air. 'S e sin an *nick-<51>name* a bh' air. 'M beil thu ' faicinn, bh' e – (Beurla) Chan eil . . . . **cha dèan** sin, tha *distinction*. 'S e Nairnview air seo. ( ) Air an taigh aig Willagan – Cùlag, 's an ath thaigh, Tolsta air an tè ' bha seo a' raoir. Nis, 'm beil thu ' faicinn? Nis, an taigh eil' Seaview. 'M beil thu ' faicinn sin? 'S e Macangus a bh' orr' ach – dar thigeadh strainnsar 'g iarraidh aon: '*Have you the nickname?*' Fuirich ach an **innsidh** Dolly sin dut. Bha tè ann an Sasainn agus bha i 'g iarraidh bhith air a 'chreminated còmhla ri – air uachdar an t-àit' 'n d'robh a màthair a's a' chladh a's a' Mhanachainn. Nis, thàinig a' *solicitor* gu Dolly, ars' eis, (Beurla) . . . . Margaidh, 's e Betty [rt] ' bh' oirr'. ( ) Betty! Dh'fhaithnich Dolly *at once* __ da' chunnaic (Beurla) *That's Margaidh to Betty*. Thàinig mo mhàthair dachaigh ' seo [□□w]. Agus thog [ho:*k] 'n *auntie* 's an *uncle* mis'. Cha robh fhios agham-as' gur e mo mhàthair a bha [na] mo mhàthair, ach gun d' robh mi ceithir [k'er] bliadhn' deug. Bha mo mhàthair air muinntireas [mu□it'ərəs], ach bha i ' dèan'daich orson mis', 'm beil thu ' faicinn? ( ) Nis, da' mur'n do chaochail eis' bha mis' ceithir bliadhn' deug 's thug e mi stech a Bhaile Dhubhthaich – agusm' thig Dolly màraich chì thu ' *will* a dh'fhàg e. Dh'fhàg e 'n taigh-as domh-'s uil' nan caoimheadainn 'n deaghaidh na peathraichean aig' [?aic'] agus gun c—gun fhaicinn fon an talamh iad—'m beil thu ' tuigeil? 'N taigh, bhuineadh 'n taigh domh-'s'. Agus gun coimheadainn 'n deaghaidh – bha dà phiuthar aic' --. ' dèan'daich 'n deaghaidh na peathraichean. <52> Rinn [r□□] mi sin. ( ) Rinn mi sin. Fuirich nis ach an inns mi dut. Nis, tha mi ' creideil gum beil – ach chan eil fichead, ach tha fagais air fichead bliadhn' da' chuir mis – ach dar thàinig Dolly – dar thàinig Dolly – *when she came to sense* (Beurla) 'm beil thu ' faicinn? Nis, bha *title deeds* ac'-as' – seann *title deeds*: tha leabhar gus an **taigh-s'** 'g innseadh dut orson a'sin, tha e seachad *a hundred years* [ ] Feuchaidh Dolly dut. *A hundred years*. (Beurla) Bha mi ' paigheadh *rent*, bh'èid-as [□□e:d'əs] ' paigheadh *rent* romham [ro:m]. Nis, dar thàinig Dolly dh'fhimireadh i *title deeds* fhaighinn. Bh' agham a-nis a' *title deeds* a cheannach dìth-s', 'm beil thu ' tuigeil? Ach tha 'n t-seann leabhar *rent* agus tha e seachad *a hundred years, the oldest hoose 'at's in the villages*. Tha thu rèis' – (?) 'Sh eadh! Tha thu rèis' ' bruidhinn air ' *Linnet* tha mis' 'g innseadh dut nach d'ual' mi leithid [L'ed'] ' tha aghad orson ' *Linnet* riamh. ( ) Mo sheanair! Mo sheanair! 'S e à In'ar [n_] Nar'n bha mo sheanmhair. Bha dà

chulaidh aig mo sheanair, aig sgadan, aig an sgadan. Dà bhràthair, bha iad cuideachd agus ghaidh e 'g iarraidh __ ghaidh e 'g iarraidh lionachan. (?) Donald Sutherland. Dh'fhalbh e ' In' Nar'n agus choinnich e mo sheanmhair agus thàinig e, thug e dachaigh ' seo i. ( ) Bha is' ' seo, <53> fad' na bliadhnachan, bha is' a' seo [d'ə] ach chan iarr i bhith ' dhuil air ais a dh'In' Nar'n. Bu chaomh leath' Bail' a' Chnuinc uamhaidh math. Nis, bha, bha – fuirich! Bha Nanny 's bha Elspeth [elspərt] 's bha mo mhàthair – bha **tri chaileagan** aic', **ceithir chaileagan** aic', agus dà bhrogach agus bha mo sheanmhair—'s e falt mar òr a bh' oirr' [ver] – Bàn – sin – thug iad an t-ainm a th' air [er], William Bànaidh an deaghaidh a mhàthair [v□□:r] – agus chaochail eis' glè òg agus chaochail *auntie* eile, an tè . . . . mis' Alec orson i, chaochail is' cuideachd. **Shios** or **Shios**—'m beil thu ceart – shios aig Port Làirg', aig Port Làirg' da' bhios tu ' duil 'n-àird am bruthaich, a's an t-seann tiom bha seann bodach agus thàinig e bho *foreign* agus bha poit òr aig' – agus 'n **tòs** cha robh fhios **aig an sluagh** gun d'robh poit òr aig', ach mu dheireadh ghual' iad mu dheir' (recte dhèidhinn) e, agus rèis' ghleidh [yle:v] e 'm poit òr da' bhios [tu] ' duil 'n-àird' a' rathad aig Port Làirg'. Agus coimhead! bha ceudan ' sireadh orson am poit òr 's cha d'fhuair e r_ cha d'fhuair e riamh e.

A's a' Ghàidhlig __ 'Dia gun glèidh [g] sinn!'

Da' ghaidh i gu Skye, i fhèin 's Geordie, bha, bha 'n duin'-uasal-as' agus a' bhean ann an Skye seachdain romhth' agus da' ghaidh Dolly ' Skye thuir i, thuir a' bhean ri Dolly (Beurla) '] gu leòr trobhadh stech. Lady Brooke thugamas', bha i, ghual' i mu dhèidhinn Dolly agus thàinig i agus cha robh fhios agham-as' gur e *Lady* ' bh' innt'. Cha tuirt mi *Lady* rith' no cac! Cha robh <54> fhios agham-as' dè 'n tè ' bh' ann – innt'. Agus thuir mi ri mo nàbaidh air an taoibh eil', ars' mis', (Beurla) Agus bha ' *Lady-as'* (Beurla) agus bha ' *Lady-as'* a's a' muinntireas (sic), 'n t-àit' a' robh Dolly ann a' Inbhir Nis. Bha ' *lady's companion* aic' [ek']-- ' bh' aic' 's e German a bh' innt' agus chuir iad gu Pitlochry i. ( ) Nis, thuir an *Lady* rith', 'N tigeadh tu còmhla rium-as' agus bhiodh tu nas fhagais air do dhachaigh na Inbhir Nis agus thuir is', 'Chan fheadar nach tiginn,' thuir i. 'Chi mi.' Agus coimhead! thàinig Dolly agus ghaidh i, ghaidh i còmhla ris a' *Lady*, agus bha i ann, na *lady's companion*. Bha triùir nigheanan [N'i□□nən] ann, agus màthair, màthair agus triùir nigheanan ann – triùir! triùir nigheanan ann. Agus bha gu leòr, bha gu leòr aic' ri dhèanamh. Ach bha i ' faighinn a-mach còmhla ris na *lady*-'n. Nis, bha i – bha i ' sin dà bhliadhn' gu leth __ ann, ach an do phòs i. (Beurla)

CUM ORR Dar __ bha e 'g ùrnaigh gum biodh ' bhean nas fheàrr troimhn a' là agus cha d'fhuair e sin ceart; 's ann troimhn an oidhch' a dh'fhàs a' bhean __ gu tinn. 'S thuir i ris, 'Murdo, fimireas tu ' dhuil bhàn 'g iarraidh ' bhean ghlùn.' 'À, Thighearn!' ars' eis, 'tha e cho dorch' ris an [duləbu].—*The ?duileabù is a hole*. Tha e cho dorch' ris an [duləbu]. ' '[duləbu] no [duləbu], fimireas tu ' dhuil!' 'À, ars' eis' rith', 'Bhetty, nach cùm [k^hu:m] thu ort ach an tig a' mhadainn?' Cha b' urr'n di ' chumail. Bu chòir d'urchar ' dhuil ann! Tha 'n tè sin aghad a-roimhe. <54a>

Various Speakers, Inver

Dougal? __ Air a' mharaidh bhon an Inbhir ' seo. __ ' dhuil le __ bean ' bha [k'it□ə □d'u:laə] agus bha iad 'g iarraidh am maraidh – bho Baile Dhubhthaich gu __ (Beurla) Bha iad 'g iarraidh 'm maraidh . . . . agus bha aon fear ' tighinn gus a' sgoil __ **chlann** ' duil a sgoil ch-uile là agus an ainm [n □□nəm] a bh' air – Bob Stein,

agus bha eis’ ladarn’ (Beurla). ’Sh eadh, ladarn’. Bha eis’ ’ tighinn ’ tional nas – (Beurla) Agus_ aon _ bhean ghaidh i *forward* ’s thug i ’n trùsar deth da’ – thug e an trùsar deth ’s thug an duin’ eil’ – ghaidh e ’ bruidhinn troimh. ‘*Come, now, pop [d’it].*’ Bha feagal air an duin’ dh’easbhaidh trùsar. ‘Tig mach às a’ *bhushes!*’ ’M beil thu ’ creic a’ each aig [s□□r□i]?’ – agus bha a’ each geal—’m beil fhios aghaibh? -- ’s bha i crùbach. ’S ann a thàin’ fear – ceàrdan – thàinig ceàrd __ thàinig ceàrd, nis . . . Ghaidh e ’n-àird ’ sin ’gus bha Neddy *ready* leis a’ – *cissy* [nə be] *pocket-books* aig duin’ an uair sin – *cissies* – orson an t-airgead orson a’ each. Da’ thàinig a’ each [SPEAKER 2: Mach.] Mach, bha ?i crùbach ’s thuirt __ thàin’ seann duin’ leis a’ làimh mach às – orson an t-airgead. Thuirt a’ cheàr’ (sic) ris, ‘Cha ghabh mis idir e. Tha i, tha i crùbach. Bha eis’ – ( ) ?Chan ann idir a tha i crùbach. (Beurla) [SPEAKER 3: Bha, bha. Chan eil fhios agham-as’. ( ) [SPEAKER 2: ’N-àird’ agus thuirt e, bho bha fhios gu robh poc air mo mhuin _ tha mi air m’ ith’ aig’ Ò, ’s e sin e. ’S e sin e, nis. __ bha mi air m’ ith’ aig’. ( ) ’S e sin Bodach a’ Bhàird. Bodach a’ Bhàird ’ bha ’ siud. ( ) Cha chreid mis’ gum beil taradh ann. ( ) Faod’s gu robh.] Tha iad ’ cantainn sin _ leis a’ là an-diugh. Cha tèid iad gus an Tairbeart _ san dorch’ le Bodach a’ Bhàird. [SPEAKER No.?: Bha, feagal orr’.] Sin dè tha mi ’ ràdh ruibh. Cha – cha tèid iad gus an Tairbeart _ gu a’ là seo le feagal (?)bhuaith (?)**[vɛ]** Bhodach a’ Bhàird. Ach chan eil e idir – chan eil e ’ sin idir. ( ) Cha robh sin _ chan e Bodach a’ Bhàird ’ bha ’ d(h)èanamh sin ach na *cholera* san Tairbeart. Thug iad a-null ’ seo e. [SPEAKER No.?: Tha buntàt’ agham-as’. Tha mi [SPEAKER No.?: duil gus am buntàt.] Fuirich thus’ mionad nas moth’ _ Chan e Bodach a’ Bhàird ’ chuir iad ’

seo. An *cholera* [əŋ □gɔləɾə], nach e? ( ) (?)tha iad uil’ a’ creidsinn an àit’ tha mi ’ siubhal sios gus am maraich. [SPEAKER No.?: __ chan eil fhios agham ( )] Sg[r]ath’chan!’ ’G iarraidh sgrath’chan orson [rud nə s□:d]. Sgrath’chan. [SPEAKER No.?: Agus sgrathach orson _ tein’. ( )] ’ Cur air mhuin am buntàt’ iad _ orson _ a’ reòtht’ _ orson a’ reòtht’. Orson a’ sneachd [sN’□xg] agus a’ reòtht’ [ə s ə ro:d]. Agus rèis’ bhiodh iad ’ cur sgrathach a’s an _ tein’. ( ) Bha sin ’ cumail -- . ( ) [SPEAKER No.?: Raithneach [r□n□x] ( ) .] Stràilleach. ( ) Stràilleach. Ach ’s e sgrath’chan ’ bh’ air ( ). Stràilleach. [_] Stràilleach _] [SPEAKER No.?: orson buntàt’. ( ) Bho’l bha _ ( ) ‘An t-apran gairid ’s an t-apran ùr./ an t-apran eile nach ruig’s ach mo ghlùin./ dar ’ bha mi òg ’s mi faras nas [l uan] (?= leòr)/ ’s e dh’fhàg mi fo [f’ɛ] bhròn, an t-apran ùr’./ / ‘Seinn [□e°n] hearaibh, ò huraibh ò hugaibh ò hi/ seo (?)nàb air an obair ’ bheir togail dhom chridh’/ ’ stiùradh mo chasan dom d[h]achaigh bheag fhìn/ gun caisteal san t-saoghal as feàrr liom./ Seall thall air an aiseagan faisg’ air an craobhan/ am bothan beag gealait’, ’s e gealait’ le aol [u:]./ ’S e dachaigh mo dhachaigh, ’s e dachaigh mo ghaol/ gun caisteal san t-saoghal as feàrr liom.//]

Bell Ann MacAngus (86yrs)

[A’ DANNSADH LOMNOCHD] *Wait!* Bha, a’s an t-seann tiom, bha, brogach às an t-àit’ aghainn ’on canadh iad Cogga [kʰəgg□] -- ’s e Donny [a] ’ bh’ air, ach ’ s e siud a’ *nickname* a bh’ air, Cogga. Agus bha e air a’ long còmhla ri brogach às an t-àit’ aghainn agus ’s e *officer* ’ bha sa bhrogach. Ach ’ ’on [= shon] sin bha – bha Cogga cho (?) breugach [brɛg’□r], bho’l gum b’ urr’n da rud sam bith ’ chantainn ris an *officer* – gun d’robh e bhon an t-àit’ aghainn fhin. Aon là, aon de na làtha[n] nach deach an *officer* a laigh’ agus da’ dhùisg e ghaidh e ’n-àird’ air *deck*. Agus dar __ ghaidh e ’n-àird air *deck* ’s ann ’ bha Cogga lomnochd [□□] gus an t-saoghal, ’ dannsadh don a’ *chrew* agus thuirt e ris, ‘Cinnteach gur (d’) e __ t’ [t’°]inntinn a dh’fhalbh!’ ‘Cha **d’fhalbh** m’ inntinn ach cha leigeadh [□] tus’ mis’ a thir. Nan

leigeadh [□] tu (duil) mis’ a dhuil a thir cha bhithinn-as’ ’ dannsadh. (Beurla) ’N deaghaidh sin dh’fhimireadh ’n *officer*-as’ <57> ’ leigeil tuillidh ’n deaghaidh sin no dhèanadh e – dhèanadh e dannsadh e dannsadh -rithist agus gheobhadh iad nàir’ de [Co]gga]. Dè ’n diofar ’ bhith ’g Cogga?

[AN BÀIL COIS] ’M beil thu ceart, nis? Bha e uair eil’ da’ bha mis’ ’ creic an t-iasg ann an Ini’ Pheoth’rain – ghaidh e uair eil’ – bha e uair eil’ agus bha e ’ duil na *boots* gu taigh a’s an t-Srath. Thuirt mi ris, ‘Càit am beil thu ’ duil, John?’ ‘Tha mi ’ duil na mo *boots* gu tè ’**m beil iad ’ cantainn** “Miss, miss!” rith’. Ach tha mi ’ dèan-- . ’S ann aig Dia tha fhios dè’ seòrt tè ’ tha innt’.’ Ceithir là deug – mìlidh mort! – ceithir là deug ’n deaghaidh sin chunnaic mis’ an *case* aig *first class* aig a’ *station* an Ini’ Pheoth’rain ’s thuirt mi rium fhìn, ‘Diabhal mi fhìn! ’S e ’n *case* aig John – à! ’s e (? eadh) aig Cogga.’ Ars’ mis’ ‘’N tàinig _ ’n d’rachadh _ n e air *holiday*’ tha thu?’ ‘A, *holiday* ’n danais! Tha mi ’ duil dachaigh.’ ‘’M beil thu ’g innseadh sin dut (recte domh)?’ ‘Tha, ge-tà. ’S ann _ da’ ghaidh mis’, ‘**a’ ruig** mi thuirt i, (Beurla) ‘Siubhail agus _ bleaghain [bl□uN’]a’ bhò.’ ‘Chan urr’n domh’s’—chan urr’n domh’s’ bleaghain a dhèanamh. Chan eil fhios agham-as’ c’amar a nì mi e’. Bha sin glè cheart ghaidh i _ rinn i mach i fhèin e. Nis, aig an oidhch’ dh’iarr i orm na bòtan a ghlanadh ors’n a’ mhadainn. Da’ ghaidh mis’ Chan urr’n domh’s’g iarraidh bòtan **ann**, ’e bòtan fad’ boireannach a bh’ ann. Agus **siud** cha robh fhios agham-as’ fo Dhia dè <58> dhèanainn. Bha boc’s’ mòr le *blackenin*’ ann. Chuir mis’ am *blackenin*’ air na *suede boots* aig an tè. ’S ann ’ bha iutharm ann. Chuir i [L’i:u] an diabhal leis na _ [s□:l] fhèin.’ Ghaidh e, mar sin, dh’fhàg e oirr’. ‘Bha agham-as **ri dh’fhàgail**. Thug i dhomh a’ *sack* sa mhionad.’ (Beurla) ‘Bi ’ duil dachaigh. Chan fhiach thu rud sam bith ach a’ *mhidding* -- ach an òcrach!’

[AN BÀIL COIS] *Wait!* _ aon domh-’is’. _ Bha _ bha _ na brogaich aghainn, bha iad ’ cluich ann am Bail’ ’n Todhair aig *football*, agus bh’ iad—’s e Alness, ’s e ’n *team* aig Alness ’ bha **nan aghaidh** agus ò! bha tiom uamhaidh don’ ac’. Cha robh ’n fheadhainn aghainn idir ’ cur stech aon. ’S cha robh – cha robh Alness fhèin ’ dèanamh mòran. _ Agus bha mi fhìn ’s boireannach eil’ ’ coimhead riuth’ ’ cluith a’ *football* ’s thuirt mis’ ris an tè, ‘Ò, Thighearn’, ars’ mis’, ‘gu dearbh, chan eil mis’ ’ coimhead nach dèan Alness *job* diubh.’ Agus ’n *goalie* ’ bh’ ann, bha e air na [’our] cliathaich – bha e ’ sheasamh [ɛ] air na cliathaich, agus da’ choimhead [**ɛe:d**] mis’ ris—’s e brogach bochd a bh’ ann, tha mi ’ creideil – bha ’ *vest* aig’, bha e aig’ ’ chraicinn – bha e ’ tighinn a-bhàn a’s an trùsar a bh’ air. ( ) ’Sheadh, an trùsar gairid a bh’ air. ’S thuirt mis’ ris, ‘Thighearn!’ ars’ mis’ ‘tha ’ *vest* agad ’ tighinn a-bhàn fon an trùsar agad, m’ eudail,’ thuirt mis’ **ris-as**’. ‘Tha *safety-pin* agam-as,’ ars’ mis’, ‘bheir mi dut [**du°t**].’—’M beil thu ’ cluinntinn? ’S e *back* ’ bh’ ann an George, ’m beil thu ’ faicinn? (Beurla) <59> *Ooutside-left* bh’ ann an George. Choinhead mis’ ri George mar sin, ’s chuir mi ’n-àird’ – bha mi ’ cur ’n-àird’ seo. Chuir George aon ann. Ghaidh aon a-stech duinn. ’ Eadh. *Score*-ig e ’n *goal* orson Bail’ a’ Chnuic, orson na *Rovers*. ( ) Cho fad’ ’s bha mis’ ’ cur an rud agham, choimhead mis’ ris, chuir e [e] stech mar siud, air a cheann. Agus cha deach aon ach an aon stech fad a’ là. (Beurla)

Ò, Thighearn!’ chan eil fhios agham gu leòr e. ( ) ‘Anns a’ ghleann ’s an d’robh mi òg _ – chan eil cuimhn’ agham. Fuirich thus’! Thig mis’ gu mo chuimh[n]. ‘Tham’ ath[air is mo mhàthair, tha mo chàirdean uil’ an gruaim.[μ]/ Is tric a tha iad ’g ràdh rium-as’ gu bràth cha tig ort buaidh/ mur bithinn-as’ cho sàrachait ’s tha deòran’ ruith bho mo shùil./ ’S ann thug mi gaol don t-seòladair ’ tha ’ seòladh air a’ chuan’. (Beurla) ‘Tha m’ athair – (Beurla) Tha m’ athair is mo chàird—Tha m’ athair is mo

mhàthair, tha mo chàirdean uil’ an gruaim./ Is tric a tha iad ’g ràdh rium-as’ gu bràth cha tig ort buaidh./ Mur bithinn-as’ cho sàrachait [s□:□ixød] ’s tha deòran ’ ruith bho mo shùil./ ’S ann thug mi gaol don t-seòladair ’ tha ’ seòladh air a’ chuan. ( ) Tha ’ chior(?) blàth ( )] blàth. ( ) ‘Anns a’ ghleann ’s an d’robh mi òg’. Chan eil ach [ ] e. ’Sh eadh. Thurad [Fuirich! ’N do leugh thu idir – na bi ’ cur do làimh air sin **ach ’n cuir** mi ceart e! Bha—’n do leugh thu Coinneach Odhar? ( ) C[r]eimeag! ( ) C[r]iomag! chan e ‘caoban’ deth, ach c[r]iomag. <60> ’Sh eadh, c[r]iomag. ( ) C[r]iomag. (Beurla). Thuit e, thuit e _ ri Mackenzie _ chuir e (Beurla) chuir e mallachd orr’ gum biodh ’ liop as àird’ [□s □:□ d□] air a bheul [v□j□□L] gum biodh _ ’s e *hare’s lip* a bhiodh ann. ( ) Chan eadh, ach _ gum biodh e aig ch-uile Mackenzie a bhuineadh da *don a’ laird a’ sin*. Agus *thuit a* ’s ann a chuir a’ bhean aig’ – a’ bhean aig Mackenzie sin – da’ bha Coinneach Odhar ’ bruidhinn rith’ – chuir i ’g iarraidh ’ fear agus chuir iad ann am baraill *tar* e. ( ) ’N do leugh [□L’□:] thu sin? Ò, uill, fimireas tu ’ bhith ’ leughamh [□L’□:u]sin. ( ) ’N-àird’ Seaforth. ’N-àird’ fagais air Baile Dhubhthaich, -- Ini’ Pheo—Ini’ Pheoth’rain. ’Sh eadh. (Beurla) Bha i _ Lady Seaforth, bha i _diabhal don’ a bh’ innt’, agus fhuair i duin’ agus chuir an duin’ – chuir an duin’-as’ an t-seann fear – chuir e Coinneach Odhar agus chuir i tein’ ris. Loisg i e. Agus dar thàinig an duin’ aic’ [□□ek’]air *horseback*, bha e marbh, agus chuir ’n duin’ aic’ i air falbh bhuaith’. Chuir e air adhart i, air falbh bhuaith’. Cha robh e ’ duil _ _ thuit e rith’, ‘Bios a’ *judgment* aig Dia ort cho fad’ ’s bhios tu beò. Chuir thu ’n *innocent* duin’ gus a’ bhàs. Loisg thu e. Ach nam bithinn-as [n□ b□:N’□□s] dachaigh, **cha thachradh** e. Ach ’s ann a bha mis’ air falbh. ( ) Sin Mackenzie. Mackenzie e fhèin ’ thuit sin. Loisg i Coinneach Odhar am baraill *tar*. ( ) Agus siud _ thuit Coinneach Odhar, ‘Cho fad’ ’s a rachadh na Mackenzies Seaforth <61> -- Seaforth, ’m beil thu ’ cluinntinn? – gum biodh _ gim biodh liop mar a’ *lip, a hare’s lip at every ne o’ them, an’ they had it all*. (Beurla) Macleod – thuit Coinneach Odhar gun d’rachadh ’ long as mòr (sic) a’s an t-saoghal [□□:l] uil’ ’ bha **deis** riamh – **deis** le duin’, gun d’rachadh i ’n-àird’ a dh’Ini’ Gordon. Agus a ghaidh. ( ) Ghaidh. (Beurla. ’N t-ainm? Ò, fuirich, innsidh mi seo dut – *story* air an ‘Natal’. Bha mis’ ’ duil ’ dh’Invergordon a’s an ‘Nat-- gur e an ‘Natal’ a bh’ ann. ( ) Dar bhios tus’ aig Ini’ Gordon mur tig thu stech gu Invergordon (Beurla)

09-75-03 (b)

Bell Ann MacA] ngus (86yrs)

[AN NATAL]]bliadhnachan, nis, ghaidh seachad, is bha long mòr stech – stech aig – fagais air Bail ’n Todhair. Agus bha _ chan eil fhios agham ’n e còig chiad ’ bh’ air no nach e. Aon de na h-oidhch’chan ’cruaidh [h□i:□x□n kru□i] ’s(?) dorch’ _ bha *party* mòr aig na h-officer-’n ( ) air a’ long _ agus _ canaidh sinn mar seo e – agus am brogach-as’ da’ bha e *foreign*, cheannaich e dà piciotar [= *picture*] ’ bhiodh _ air an taigh aig a mhàthair. Nis, bha _ bha _ bha – cha robh – bha ’ long ’ dhuil fhàgail In’ir -Gordon – bha e orson ’ fhaighinn dachaigh leis an dà piciotar – gus a’ mhàthair bochd. Da’ bha eis’ dachaigh, siud ghaidh ’ long san adhar [□:r]. Thàinig *German* – thàinig *German destroyer* no rudeigin [rud□ig□□n] le – ( ) *submarine*, no *submarine* fodh’ [f□:] ’s chuir iad san adhar i. Bha mi ’ duil leis an t-iasg gus an taigh-as’ an Invergordon – an In’i’-Gordon agus ’a’ ghaidh mi stech bha ’n t-seann boireannach a **bhuineadh ’n** taigh, bha i ’ còineadh rium ’s bha leabh beag aic’ timcheall **ceithir mìos’chan**, agus thuit i rium, ‘Còimhead seol’, thuit i. ‘Tha ’ leabh air ’ fhàgail agham-as’ _ _ agus an athair ’s a’ mhàthair a’s a’ chuan. (Beurla)

_ a’s a’ chuan. Chuir mi [f□s] _ ’g iarraidh ’m piuthar aic’-as’ ach an tig iad ’g iarraidh ’ leabh. Agus bha e ’ sin da’ ghaidh ’n ‘Natal’ ’n-àird’. (Beurla) ‘Cha robh]feum ri grian no gealach ’s an t-àit’ an d’robh mi raoir’.] ri grian no gealach ’s an t-àit’ an d’robh mi raoir’. Chan eil fhios agham – nas moth’ na <63> sin mu dhèidhinn. ‘] na cait na coinnlean aghainn’, rèis, cha robh . . . [s□lu ’s□g□iN’] piuthar a’ mhàthair. ‘Cha b’ e ’n geamhradh ’s cha b’ e ’n fhuachd/ chùim mo leannan cho fada bhuam [vu□im]/ ach doimhneach mòr is fairrge cruaidh/ nach b’ urr’n ’ fhaighinn thairis air./ E, mo leannan, eilleam ò, faill-ea-li ’s nach-ò-rò-bhi, faill-ea-li ’s nach ò-rò-bhi, ’s gu dè nì mi mur fhaigh mi thu? ’S cha b’ e ’n geamhradh ’s cha b’ e ’n fhuachd/ ’ chùim mo leannan cho fada bhuam ach doimhneach mhòr is fairrge cruaidh/ nach b’ urr’n ’ a thighinn thairis air.// ’S ann a bha e madainn Diar—. Dihaoineadh. Là deug **bho la** thàinig thu ’ seo. Fuar. ( ) Tha e blàth. Tha mi marbh leis an teas. [d’□s]. ’M beil seann *story* idir agaibh ’ dh’inns sibh domh mu dhèidhinn dè thachair a’s an t-seann tiom. (Beurla)

[NOTACHIAN DEICH TASTAN] Fuirich thus’. (Beurla) ’S e _ ’s e deich tastan agus ’s e pàipearan uain’ [u□:□] a bh’ ann. Agus ’s e *miser* a bh’ ann _ thigeadh e stech thugainn dar thiginn dachaigh le deich tastan a dh’airgead _ ‘Thoir notag domh!’, ’m beil thu ’ faicinn? Bha mi ’ dèanamh sin ch-uile uair da _ ma bha *ten-shilling note* agham chumainn e ach an tigeadh e dachaigh ’s chuireadh e bhàn na deich tastan, *boy!* Agus gheobhadh e ’n not. ’S dè rinn e ach bha seann dràs aig’ agus ghearr e ’ sin an dràs agus ’n-àird’ a’ seo, ’n dràs – (Sheallaibh ’m post – le leitricean chugad! – Fuirich! Fuirich thus!’ Cuir – cuir na do phòcaid [iad] bho’l thèid thu <64> dh’easbhaidh iad agus bheir i ’n amhaich àsad.) Agus nis, mu dhèidhinn na deich tastan, thigeadh e stech thugam-as’, ‘Fiach am beil notag aghad domh? Bheirinn-as da ’n còmhnaidh e, dar thiginn dachaigh. Agus dè rinn e ach ghearr e ’n dràs aig’—’ seann dràs ’ sin – agus—’n-àird a’ seo. Ba e ’ cur, nis, bha sreang a’ seo, agus sreang an-àird’ a’ sin – bha e ’ cur **na deich tastan’n** a-bhàn a’ sin, **’m ’eil** thu ’ faicinn. Agus thàinig ’a’ Churrucag’ dachaigh agus thuit e – thàinig e stech thugam-as’, ar’s eis’, ‘Chan eil fhios agham fo Dhia,’ *he said*, ‘dè tha mi’ athair ’ dèanamh. Tha airgead aig’ ach _ Dia ’ tha fhios càit am beil e.’ (Beurla) *I said*, ‘Bha e stech seo,’ *I said*, ‘’n t-seachdain mu dheireadh,’ *I said*, ‘’g iarraidh **an deich** tastan, notag [n□□g] deich tastan, bha e ’ cur ann an caob dràs e.’ ‘Thighearn!’’ ar’s eis’, ‘’n e sin a’ rud a th’ aig’? Uill, danas mi fhìn!’ ar’s eis’, bios an taigh, dar thèid e mach an-diugh – thèid – bios an taigh air a *thurmigeadh upside down* ach am faic mis’ ’m faigh mi e.’ Thàinig e stech: ‘Fhuair mi e,’ *he said*. Ar’s eis’, ‘Tha timcheall fichead not [fi□ød not.] agham, gun nichein ach *ten-shilling, green ten-shilling notes*.’ ( ) Fuirich! ‘À, Thighearn!’ *I said*. Thuit mo mhàthair rium, ‘Ò, orson – m’ tha Dia umad! inns – inns don an t-seann bodach gum beil e _ gun d’fhuair e ’n t-airgead.’ – agus – ‘Chan [n] inns,’ *I said*, ‘chan ei’ gnothaich agham riuth’ – idir.’ Cha robh mi duil’ ’ ghabhail gnothaich [g□ōi□] riuth’. Agus thàinig ’ sin an t-seann fear stech an <65> ath dhòras. ‘Ò,’ ar’s eis’, ‘cha robh Danag riamh cho math domh-’s’ is a tha a-nis. Tha mi ’ faighinn an teath’ [□ □□:] **a’ mo** leabaidh agus *ham ’n egg* orson mo bhracabhas.’ Agus mis’ marbh(?) mar thug e an t-airgead aig’ fhèin. Fuirich thus!’ Da’—Thàinig an tiom aig a’ *rent* agus ghaidh e ’g iarraidh **na deich** tastan a phaigheadh a’ *rent*. Danas mi! nan fhaigheadh e *bit* deth. ‘Ò, Thighearn!’ ar’s eis’, ‘chan iongantach gun d’robh e gu math domh. ’S ann tha e ’ cur (recte: gu) math domh le mo—’n t-airgead agham fhìn.’

A' DOL A LAIGHE LOMNOCHD Cha robh e ' cur aodach air – bha e lomnochd ' duil ' laigh'. Cha robh fhios aig ' dè _ c'amar a gh _ agus bhiodh _ 's e pàipear ' glèidheadh 'n uinneag aig ' cha d'robh *blinds* riamh air – samhradh no geamhradh. Agus rugadh mis' air a chliathaich ' seo agus thuirt an duin' agham—'s e 'n *uncle* aig an duin' agham a bh' ann. Thuirt e rium-as', '*I don't think Wully's very good.*' 'Och, Thighearn!' , *I said.* (Beurla) _ 's e diabhal a bh' ann orson sireadh orson 'm boc's' spong' chan air am *mantlepiece* agam. Ars' mis', '*He was in here in the morning, Wully, looking for matches.*' '*I don't think he's very good, though. There' people going in.*' Thuirt mis' ris _ Ars' eis' rium, '*Give the bairn – sin a' chaileag bochd ' tha sa chladh – Give the bairn to your mother,*' ars' eis', '*the two 'us 'll go in to see what's wrong wi' 'im.*' Da' ghaidh mi stech—'m beil thu ' faicinn – dè **[de:]** rinn èis' ach bheir e air a' *knob* agus thug e 'n *knob* agus thug e 'n *knob* – cha robh – chan e ach cha robh mi – thuirt mi ris, 'Rugadh **<66>** mis' a' seo 's _ cha d'fhàg --.' Thuirt e, '*He never had a shirt on him.*' (Beurla) Ars' eis' rium, 'Siubhail thus' stech ach am faic thu – tha Wullie – chan eil e glè mhath. Tha feadhainn ' duil mach 's stech san taigh, '*I said.* Is thug mis' an tè a tha sa chladh, thug mi do mo mhàthair i, Chrissie bochd, agus thuirt mi, 'S fheàrr domh ' dhuil stech ach am faic mi c'amar a tha e.' Da' ghaidh mis' a-steach bha e ' beòthachadh ' phiob aig' – (?)bios e ' beòthachadh ' phiob, lomnochd ma' thàinig e gus an t-saoghal. (Beurla) Thuirt e rium-as', 'M beil thu ' faicinn nis, Bellag, a' lèin' air?' ' . . . ma gheobh mis' a-mach.' 'S thuirt an t-seann bodach rium, 'Dè thug thu ' seo stech?' 'Diabhal de fear,' thuirt mi _ 'ri – gun d'robh thu lomnochd.' Thuirt esi' rium-as, 'M beil thu nis ' creideil?' Cha do bhruidhinn mi's orson seachdain ris. Bha e cho buidh' ri maileuda **[mø le:da]** (= 'mulatto'), bha 'n craicinn a bh' air. ( ) Cha robh siud ' faighinn glanadh no rud eil' – ach buidh'. (Beurla) '*He's as yellow as the maileuda* ' th' aig na h-Innsean fad' – ai' falbh nach eil ' faicinn là no oidhch' _ . . .] làn _ làn *fun*. Cha d'ual' thu leithid **[L'ed']** riamh. (Beurla) A's an sgoil shuas. (Catechising?) '*Aye!*' M ministeair. 'S thàinig e ' seo gun d'robh sinn ' duil a bhith air a' *catechising* sinn leis a' *catechism* agus thuirt 'n duin' agham-as' ris am ministeair, 'Chan ei' mis' ' duil suas. Bho' l cha d'ual' mis' ni ach mionnan **[mjNən]** **<67>** da' bha mi sa Navy. 'S chan eil cuimhn' agham-as' air *one* ' bha sa *Catechism*. 'S ann a ghaidh mi ' sin na mo bhrogach òg – *jhoi*-ig **[j]** mi 'n Navy. (Beurla) ( ) 'Sh eadh . . . 's chuir mis' ann am botalan e. Fhuair mi botalan bhon an tè a's an cidsin **[gNt'in]**. Chuir mi ann, ' sin e. ( ) Thug mi dachaigh e bho' l bhiodh, bha *brandy* gu math nam biodh neach gu tinn. (Beurla) Thàinig _ am bràthair aig George – tha e nas sin na e – tha e ann am Bail' 'n Todhair, Billa **[billa]**. 'M beil fhios aghad cò tha ' sin?' *he said to me.* 'Chan eil fhios agham-as'.' 'Lieutenant Hay.' – Sin 'n t-ainm a bh' air. – b' aithn' da-'s' e. Thàinig e gu Billa. Ars' eis' ri Billa, 'N toir thu air a sgriobhadh bhàn domh e?' 'Cha dean mi sin.' Chan urr' n di leughamh no sgriobhadh.' '*Oh,*' ars' eis', '*what a mistake!*' (Beurla) Ann a' Yarmouth, agus bha feadhainn à Sornoway air – air a' *front* aghainn 's sinn aig am *back*. Bhiodh e an còmhnaidh stech, bho' l b' àbhaist da' bhith ' bruidhinn riuth'-s' ann a' Sornoway -- an Yarmouth G—a Gàidhlig.

A' BHEAN EIREACHDAI Agus bha mi air an t-Sàbaid – bha mi ' duil gus àit – bha na daoineibh a bhuineadh don an t-àit' a' seo – rachadh iad gu *hall* mòr **[Nt]** ' bh' ann a' Yarmouth *called the 'Bethel' – the Bethel* – bha mi 'g amhra—' sin – bha mi ' cantainn *hym* '-chan. **[haim]**. Fimireas mi inns—chan innsinn – di – dh'inns mi don ministeair e. Agus _ _ gheobhainn [jo:ˈN'] -- 's e na *chorus*-an aig na *hym* '-chan ' bh' ann. Gheobhainn – bhithinn-as' _ an t-Sàbaid-as – bhiodh feadhainn eil' 'n ath Shàbaid – bhiodh, rèis', mis' an t-Sàbaid eil'. **<68>** Bha na daoineibh aghainn le

gionsaidhean gun *collar* 's *tie* no nichein ach mar thàinig iad às na sgothan **[sgon.]** gus a' Bhethel. Agus bha *lady* ann – bha *gospel-lady* ann agus bhiodh is' (?)' gabhail **[gN]** caibdeil **[kNbdN]** agus dhèanadh i *psalm* **[sNm]**. Rèis', 's e 'm brogach-as—'s e *merchant navy* ' bh' ann 's dh'fhalbh – bha, bha màthair eireachdail aig'. (Beurla) Màthair eireachdail **[erəxgN]** -- *a holy woman*. (Beurla) Da' bha mi òg, da' bha mi òg bha mi ann a' Yarmouth aig a' sgadan – aig a' sgadan agus b' àbhaist domh ' dhuil ch-uile Sàbaid a sheinn do na daoineibh, bho' l bhuineadh na daoineibh gus an t-àit' aghainn fhin agus thigeadh iad an-àird orson an t-Sàbaid a chluinntinn an t-searmaid, bho' l bha *mission lady* ann agus **bhiodh is' ' dèanamh caibdeil a leughamh daibh,** agus *psalm*. Agus da' bha mi ann sheinn mi dhèidhinn – *hym* ' a bh' againn an *The Albatross Hym* '-Book, *hym* ' mu dhèidhinn màthair a chaochail agus mur'n do **[dN]** chaochail i bha i _ 'm brogach-as' ' duil a dh'fhàgail i orson ' dhuil air falbh troimhn – an t-saoghal. Agus da' sheinn i seo thuirt i ris, 'Tha thu ' fàgail mis' agus—'s ann aig Dia tha fhios càit an tèid thu.' Ach, nis, bha mis' – bha mi ' seinn seo '*Mother's Prayer*' agus ghaidh _ thàinig e 'mo dheaghaidh **[jN:]** dar thàinig mi mach bhon a' Bethel. 'S thuirt e rium, 'Tha mis' ' duil dachaigh gu mo mhàthair. Bha mis' a's a' phrìosan **[friNsN]**, bha mi leis a' *liquor*. Cha robh fhios – cha robh fhios agham càit nach d'robh mi. Bha mi 'g an diabhal. Cha robh fhios agham gun d'robh Dia **<69>** no dhuine ann, ach bha màthair (?)eil' ann. Bha is' _ tha is' ann am flaitheanas **[flN:mes]** agus tha mi ' duil dachaigh ach am faic mi 'm beil i beò no marbh.' Agus **[gN]** nis, thuirt e rium, 'Cha robh dùrd agham mu dhèidhinn mo mhàthair ach an do sheinn thu seo domh **[do]**, ach nis tha mi ' duil dachaigh.

A' GUT-IGEADH SGADAN seo] ann a' Yarmouth air a' _ aig a' sgadan. 'Sh eadh. 'N **aon tìom 's** ' bha sinn ' *gut*-igeadh ' sgadan. Bha na daoineibh ' tighinn leis na *drifter*-'n stech leis a' sgadan ( ) Bha na daoineibh ann – bha, agus na boireannaich às seo ' *gut*-igeadh. ( ) Bha triùir boireannaich an aon *crew*, triùir eil' an *crew* eil'. ( ) Bhiodh sia no seachd a *chrew*-achan às Bail' 'n Todhair 's Shandwick 's Bail' a' Chnuic ann a' Yarmouth. ( ) È? Bha sinn ' *lodge*-igeadh. ( ) ' *gut*-igeadh sgadan. Sgadan, ' *gut*-igeadh 'n caolan **[gu:Lan es]** às a' sgadan.—' dèanamh sgadan saillt' **[sNi:L't]**. ( ) Bha mi aig a' sgadan – bha triùir aghainn anns an *crew*. ( ) Agus bha aon diubh ' *pack*-igeadh ' sgadan. Bha dithis aghainn ' *gut*-igeadh—' toir' an caolan às, 's cur a's a' chùdainn air na cliathaich e – bhuaith' (?). Rèis', rèis', ('s) ann. Cha robh. Bha n—rèis', bha *tub* **[tʰob]** mòr agham, *tub* mòr aig am *packer* -- bha sinn *team toomie* **[tʰu:mi]** sgadan ann 's bha salainn aic' air a' chliathaich. Bha i ' cur a' salainn air ch-uile (?)bràr de na – bràr de – den a' sgadan. Rèis', bha clàr ' duil a's a' bharailt, ann am barailt mòr. ( ) Bha, rèis, clàr ' duil ann agus na daoineibh ' cur ' cearcalan iarann **[k'erkəLən iərnN]** timcheall – na – ( ) cearcalan **<70>** iarann. ( ) Paigheadh? Ò, **dh'fhimireadh tu dh'obair** orson na dhèanadh tu. Cha robh thu ' faighinn airgead orson ' dhuil ann. ( ) Cha robh. Bh' aghainn, bh' aghainn, bha sia tastan agus h-ochd sgilling orson ch-uile barailt a dhèanadh sinn. Uill, nis, bha triùir aghainn fasd' ri sin. Ach bha trì not'chan **[noN:txan]** aghaibh a dh' [e]àrlas orson ' dhuil a-mach ( ). Ò, bha 'n *curer* ' paigheadh **sinn'-s [Nins]** gu Yarmouth. ( ) Fear a' 'n *curer* – bha *curer* orainn. ( ) Bha eis' ' paigheadh. ( ) Bha e ' paigheadh bhon a' Mhanachainn gu Yarmouth. Bha. ( ) Ò, da' bha sinn ann a' Wick, choinnich sinn _ 'n duin' uasal **[ə drN qg'u:r NēN NNi]** agus bha mis' ' *cure*-adh aon bliadhn' gu Ardglass ann an Èirinn ach _ cha leigeadh **[L'Ng'u]** 'n *uncle* agham ' dhuil (?) air s shon. ( ) Bha mi an Orkney, ann a' Stronsay ( ) Bha. ( ) Bha sinn ' *gut*-igeadh ( ) 'Sh eadh. *Fish-curer*. ( ) À? Aig an oidhch' ' thigeadh sinn dachaigh – bhiodh sinn *clear* timcheall h-ochd uairean a's an oidhch'. ( ) A's a' samhradh 's a' gheamhradh.

( ) Is dà _ bha sinn dà mhios ann a’ Stronsay – dà mhios ann a’ Sasainn – ann a’ Yarmouth. ( ) ‘Sh eadh. ( ) ‘Sh eadh. A’s an aon bhliadhn’. ( ) Tha, bha, ach **th’ fhios** aghad fhèin (?). Bhiodh sinn **[-t’-]** deis a’s a’ samhradh timcheall h-ochd uairean. ( ) Ni(?) Cha robh nichein, ach a’s na treabhair ach an tig am-màraich. Dh’fhimireadh sinn ’ bhith muigh **[mu□i□□]** aig seachd uairean sa mhadainn orson *trim*-igeadh ’ sgadan mur’n d’rachadh **[d]** iad air a’ chreic-as’ **[xre’k’əs]** gu Russia **[ru’ʃia]**. ( ) Àch, bha sinn **<71>** ’ faighinn feòil **[fjo:L’]** ’s ch-uile ni mar tha thu ’ faighinn ’ seo – ann a’ Yarmouth. ’S e bail’ mòr mar Lunnainn ’ th’ ann a’ Yarmouth. ( ) ‘S e *big fishing city*. ( ) Chan d’fhuair riamh. ( ) Chan eil fhios agham-as’ ach ’s e air an glùinean **[g□]** ’ bh’ iad ’ *gut*-igeadh ’ sgadan. ( ) ’ Eadh. ( ) Chan eadh. Bha bòrd – *farling* cho fad’ ri sin, cho leathan **[L□:n]** ri sin ’s chuireadh na *carter*-an stech leis an *load* sgadan – chuireadh iad stech gus a’ *farling* duinn e. ( ) *Farling*—m bocsi’ ’ bha ’ cumail a’ sgadan. ( ) Cha robh! Aon sgilling! ( ) Cha robh. ( ) Cha robh. ‘S e *gutter* ’ bh’ ionnam. ( ) Tha pàipear ’ fhuair mi, mi fhìn agus aon de na boirionnaich *here* ach tha i marbh, Elsie. ‘Rinn sibh – chan ’il ’s agham dè chanas mi ris – (Beurla) loidhbeil **[loib□□]** – tha e ’ sin, ge-tà, gus a’—’s e ’m pàipear gun *cover*, ’s e loidhbeil a th’ ann. ( ) ‘S e. ( ) Loidhbeil. (?) a dhèanamh _ uir’d de sgadan an uir’d de mionadan. ( ) Uir’d – *as much herring!* ( ) ‘S e cùdainn bhith[-eadh] aig *packer*, agus barailt ’ cur – bha cùdainn aic’, cùdainn mòr agus bhiodh sinn timcheall – tilgeil a-bhàn a’ sgadan **a’s a’ chomhdhail**. **[xo□:’l]** Bha eis’ a-nis ’ *pack*-igeadh a’ sgadan mar sin – a’s a’ bharailt, ’m beil thu ’ faicinn? ( ) ’ Salainn, nis, ’ duil air sin—’m *brashin*’ -- ’ nis da’ lion – dhèanadh i ’m *brashin*, thòisicheadh e air an aon eil’, ’l ’ tuigheil? ( ) Fhuair sinn. À, bha ’n t-airgead, bha ’n t-- _ ’n dithis ’ bha ’ *gut*-igeadh ’s an tè eil’ ’ *pack*-igeadh, bha ’n triùir aghainn _ _ ’ faighinn an aon sgilling. ( ) Ò, bha. Fhuair _ _ sinn not **[no□:t]** an aon, ’n dithis aghainn. ( ) *Aye*. ( ) Bha *yard* ann am Bail’ ’n Todhair ’s bha *yard* mòr ann an Tarbart, **<A72>** ’n t-àit’ ’n d’robh iad ’ cur mach a’ sgadan mar sin **[si:n]**. Ach dh’fhalbh sin. ( ) Chan ei _ _ cha d’rachadh ’n fheadhainn òg gus a’ sgadan. Cha robh culaidh’n ac’. ( ) Àch, cha **dèanadh** sin. ‘S e, ’s e a’ [= ‘in’] lion a tha iad ’ faighinn a’ sgadan ach an *net* ( ). ‘Sh eadh, ’m beil thu ’ cluinntinn? ( ) A’s an t-seann tiom ’ bh’ iad ’ ceusadh **[k’e:su]** na creutair’n agus ’ tilgeil _ mach às an [= 3 pl.] treabhair iad, agus dè rinn na boireannaich ach _ thàinig iad uil’ gu aon taigh ’s thuirt iad, ‘Dh’inn **[ji□:f]** domh-’s’. Bios stob an aon aghainn agus cuiridh sinn ’n anail a-mach às na *bugger*-’n. Às na *bugger*-’n. ’M beil thu ’ cluinntinn? **[kLu□i□d’m]** Agus mharbh iad fear. Agus an diol-urras, bha aon diol-urras **[ə d.ɪl ‘lɪ. rəs]** ann agus bha i cho seann ri mo sheannmhair agus thàinig fear don’ agus thuirt e _ ris am fear eil’. Ò, thuirt am fear ei’ – aon fear ris, ‘Och, m’ eudail,’ ars’ eis’, ‘tha seann boireannach a’ sin ’s tha i ’ laigh’ **[l.ai.]** air a leabaidh. ‘Seann bana-bhuids!’ thuirt e fhèin ’s— Cuiribh sibh ’n tein’ rith’!’ Chuir iad na thein **[-n n-]** i. ( ) Bhàn aig Bonar Bridge. ( ) An Gallaibh? Chan eadh, ach aig Bonar. ( ) ’ Eadh. ‘Sh eadh. Bh’ iad ’ sguabadh **[sguabu]** iad. Agus mu’ gabhadh tu **do dhà** chas cha robh diofar dè thacharadh dut. Ach **nam biodh** na casan aghad chan eil thu cho do-- **cha robh** thu cho don’. Agus **nan tigeadh** iad thugam-as’ **bha** ’m *bullet* **[b□lats r□]** troimh mo chorp ann am mionad, bho’l cha b’ urr’n domh-’s’ ruith **[rui]** air falbh orson mo bheath’. **<73>** Seann diabhlan don’ ’ bha san t-seann tiom. Diabhlan don’. ( ) *Mantlepiece* a’s a’ Bheurl’. ( ) Ò, sin an *grate*. **[□:.]** ( ) *Grate*. Sin an *grate* – siud Gàidhlig. ( )] ‘a’s an t-àit’ an d’robh mi raoir’. ( ) ‘Cha robh feum **[fē:im]** ri grian no gealach’ (Beurla)]a’s an t-seann tiom ’ **n d’ual** thu siud? Dè thachair? Tha e uamharrach **[u□a□yrax]** [‘terrible’] gun cluinneadh tu leithid de rud. (Beurla) Anabarrach math. Bha ’n teatha anabarrach math. ( ) Anabhar math – *just exactly the same*. ( ) Dar

thàinig – fuirich! – dar chuir iad na not’chan is **[is]** sgillingean **[sgiligin]** is bonn-a-siathan **[bon.]** às a’ rathad (Beurla) Dar thàinig am *butcher* ’ chiad là agus thuirt e rium-as’, ‘Uill, am *bloody* sàrachadh a th’ agham-as’ an-diugh,’ *he said*, ‘leis _ _ chan eil, chan eil na _ ch-uile neach a’s a’ _ ’m bail’-as’, chan eil fhios ac’ dè a’ rud ’ thàinig orr’. ‘S ann th’ iad – chan eil iad ’ tuigheil nach e airgead a bha ann an *copper* ’ bha ’ duil, ’m beil thu ’ tuigheil? Agus thog mis’ fiach crùn bhuaith’ agus thuirt e rium-as’, ‘*What’s that, now, Bell Ann?*’ ‘*That’s twenty-five pence*,’ thuirt mi. Ghaidh e troimhn **[tre]** a’ bhail’. Tha sin cho fìor. Innsidh Dolly dut, no neach. (Beurla) . . . Tha mi ’g innseadh dut. ( ) Bho’l tha mi – bha e air an t-sràid a’ seo agus thuirt mi ris, ‘Tha fhios agham gum beil thu **[gra□:lax]** orson do mhàthair, ach fimiridh ch-uile *one* aghainn ’ dhuil **gu bith dè ’n** tiom,’ *I said*, ‘’s dh’fhalbh Grace Tarail, bhàsaich i. Agus nis, ’ ars’ mise. ‘Chan ei’ mi fhìn – chan eil mi fhìn gu don’. Dh’fhaodainn ’ bhith nas mios’. **[nas mi□s]** ( ) A’ bhliadh[n]’ ùr chitheadh tu stoirm. ‘N tonn cho àrd ris an taigh. Cha **<74>** chreideadh tu nach e *train*—’n *train* bhiodh’ duil seachad air an taigh agus – chan eil e ’n-dràs’. Tha ’ ghaoth ann ach chan eil tonn ann. Chan eil tonn. Ach nam biodh seo aig a’ Chr— [xr] *Chris’amas* – agus a’ bhliadhn’ ùr -- aig a’ Challainn chitheadh tus’ tonn. ( ) Cha tàinig e. Tha e bliadhnachan bho nach tàinig e stech. Cha tàinig e stech fon a’ leas. Cha tàinig. Bha _ _ cha robh e riamh aig an taigh aghainn. ( ) Cha robh, cha robh. ( ) Òch, cha robh _ _] fhios agham nach tàinig e riamh, ghaidh mis’ a laigh’. Stoirm mòr a bh’ ann. Agus bha cupal òg **a’s an taigh aig ’n taigh aig am fear sin** – da’ chuir e ceart e. ‘S thàinig iad thugam-as’, thuirt e. (Beurla)] Isobel suas, ‘Thighearn!’ *he said*. ‘M beil thu **ann a’ do** laigh?’ ‘Tha!’ ‘Ò, nam faiceadh tu _ ’ ‘Dè an diofar,’ *I said*. ‘Cha tig e ’n-àird’ gus an taigh.’ ‘S ann a ghaidh mi ’ laigh’. Dè do Dhia ’ bha mis’ ’ duil [’ dhèanamh (?)liom] fhin? Cumail tein’ air fad an oidhch’. ( )] thug mis’ dut. ‘N d’fhuair thu **tuillidh [ts.li]** **ach** na thug mis’ dut? Tuillidh. ( ) Tuillidh. (Beurla)]thu ’n-dràst’. Na bi ’ cur sin air! _ Chan ainm riut, ‘Nach d’fhuair thu tuillidh ach ’n rud ’ thug mis’ dut?’ ( ) _ ach ’n rud thug mis’ dut.’ (Beurla) Mu’ tig an oidhch’ chan fheadar nach bi – nach bi ’ ghaoth air falbh, no ’n t-uisg’. (Beurla) *Yes*, faod’s e ’ bhith. Chan fheadar nach bi. (Beurla) Nis, *or* chan eil diofar. Gabh na tha _ thu ’ feum às. Chan eil diofar. (Beurla) Chan eil diofar. Chan eil diofar. Gabh am peadaran! [hədərən]. Òch, gabh, m’ eudail, m’ eudail! (Beurla) Gabh **<75>** m’ eudail! Gabh peadaran! Gabh peadaran! ( ) Chanadh e rium-as’, ‘Bu chaomh leam peadaran. Feuch ’n toir thu aon domh! Feuch ’n toir thu aon domh! ‘S] caomh leam peadaran. Feuch ’n toir thu aon domh.’ (Beurla) Agus nan toireadh tu na peadaran[?’n] daibh: ‘Mòran taing riut,’ a’ chloinn, th’ iad ’ chantainn [rud əˈxLaiN’ ad xadən].] peadaran domh.’ ( ) ‘Gheobh, gu dearbh, m’ eudail. Gabh aon thu fhèin a’s an t-àit’ am beil e.’ ( ) Sin peadaran dut, m’ eudail! ( ) M’ eudail! (Beurla) Feuch an toir thu peadaran domh. ( ) Eadh. ( ) ‘N-dràs’ dar thigeadh tu stech, chanainn riut-s’.’ ‘Tha ’n teatha a’s a’ phoit-teatha dut. ‘M beil thu ’ duil ’ ghabhail **[ya:l]** teatha?’ ‘Tha, mòran taing **[tai□]** dut.’ ‘Tha peadaran a’s a’ soitheach dut. ‘N gabh thu peadaran?’ ‘Gabhaidh,’ ‘chanadh tu, ‘Mòran taing **[tai:□]** dut, gu dearbh.’ Bu chòir duinn ’ bhith taingeil **[ta□i□:g□al]** ors’n a’ slàint’ aghainn. _ Bu chòir duinn ’ bhith taingeil gum beil sinn ’ faicinn là ùr, gum be’ – taingeil gun d—deach an t-uisg’ air falbh. ( ) ‘M beil thu ’ faicinn? **[□N□ I□□]** agham ’s tha *roll* aig thu fhèin ann. ( ) Ò, bha stoirm **[va st□r□m]** ann an-diugh, ach an dà là ’ ghaidh seachad ort bha e glè mhath. Ach an-diugh tha ’ ghaoth ann, ach cho fad ’s ’s e ’ ghaoth a th’ann dar nach eil e ’g uisg, chan eil diofar god a bhiodh e ’g uisg’, is god a bhiodh ’ ghaoth ann. ( ) ‘G uisg’, no ’ ghaoth. ( ) Nam biodh tu ann an taigh, ’m beil thu ’ tuigheil? ‘N àit ’ bhith a’s an *tent* -- chanadh tu sin. ( ) **<76>** Bascaid a th’ ann. ( ) Chan e poc **[pok]**. Fuirich ach an inns mi dè

tha 'nn am poc. Poc gual. ( ) Agus pocan-mor', pocan beag ' bhiodh iad __ ( ) Dè a-rèis' a th' ann. ( ) Poc ar 'son ' bhith laigh' innt'. ( )] Cadal, ' eadh, no laigh' ann. Tha thu na laigh' ann. ( ) Uill, rèist. Ò, coimhead, tha seo fliuch. [fjux] ( ) Ò, tha e nas mios' nis. Coimhead! tha sin tioram [t'□r□m]. Coimhead! tha sin ' sin. Na cuir thus' bhàn sin sin. Shin thu! ( ) 'S e—'s e ach am faigh sinn seo tioram, is fheàrr duinn – na bi 'g èisneach' ris am *bloody* Gàidhlig agat gu sìorraidh. 'S iongantach gun dèan thu cadal idir. Cuir sin a-bhàn ach an tioram—shin e. (Beurla) Ach cha eil am fear a'[= na] sgìanan ' tighinn idir, ' fear ' bhiodh ' cur _ ' dèanamh *the – sharp the knife*. ( ) B' àbhaist do eis' ' thighinn. (Beurla) Bha e glè mhath.]r a' spàinn. 'Cinnteach [ki □:nd'ax] gu'n t' inntinn – t' inntinn ' dh' fhalbh, ' *he said to he's brother*. 'Carson?' *he said*. 'C'amar a tha m' inntinn?' 'S e bàrr a' spàinn ' tha sinn ' cur a's an siucar. [d'ugar] Bàrr a' spàinn. ( ) ' Eadh. 'S e bàrr a' spàinn ' tha sin. 'S e bàrr a' spàinn ' tha sinn ' cur a's an siucar. (Beurla)] bho' l' tha 'n t-acras orm. ( ) Bi sgiobalt' ' dèanamh rudeigin domh. 'Sh eadh. Rudeigin a dh'itheas mi. Tha 'n t-acras orm. ( ) Tha mi feann. ( ) Dh' fhanntaich i. (Beurla) Dh' fhanntaigh i. (Beurla) Tha i ' duil ' dh' fhanntaigeadh. ( ) Fanntaicheas i. [fa□u□dìç-is i] (Beurla) Uill, innsidh mi seo dut. Ma chì an diol-urras sin ' rud ' tha thus' ' cantainn, fanntaigear i. [fa□u□Ndìg'□s i] ( )] ach an tein'. <77> Tha _ [fa□u□dìç-is i]n teas [d'□s] aig an tein' _ ' tiormach—' tiormachadh 'n t-aodach. (SW: Cos'lach ri uair sa là.) (?) Dè ' tha e ' cur air a cheann—' *depend*-igeadh air a' ghaoth. Fhuair mi not – bho aon-eigin [vourig'□n] -- 's ann Dia ' th' fhios cò ' chuir domh-'s'an not. 'M beil cuimhn aghad,' ars is', 'm brogach a thàinig às an Eilean Dubh? Bha e ' sireadh ' seo orson aon-eigin a bhùineadh da. 'S chan d'fhuair e iad. Agus _ nis,' ars is', 'sin eis' ' chuir thugat siud.'

A LINGUADH DEARG Johndie a bh' air *red* sìos'cot. (Beurla)] ag iarraidh muc am Baile Dhubhthaich (Beurla) Da' ruig e 'n t-- dar – dar – chunn—bha iad-as aig ceann taigh 's thuit e ri, thuit e ri – ris a' fear eil', 'Cuiridh sinn seann t--. Seoc! tha thu làn fuil. Thionnd [çu□:Nd] iad an t-seacaid aig' 's ghaidh e dachaigh mar sin san dorch' gus a' bhean. 'Càit am beil an cuilean muc a fhuair thu?' 'Cha robh muc – cha robh mucan _ air an fhèill idir.' 'Nach d'robh?' 'S càit am beil an t-airgead ' thug mi dut?' 'Ach! dh'òl mi e.' 'Chan e sin idir, (?) ars is', 'ach tha thu làn fuil. 'N d'robh thu ' carraid?' 'Cha robh mi ' carraid. Càit am beil mis' làn fuil?' 'Tha, ge-tà.' <78>

09-75-04 (b)

Kenny Coinneach Ros, Seannduaig (90 yrs)

Uill, bhiodh sinn ' dèanamh *drainer*-an (Beurla) Uill, bhiodh pàirt den a' raon ( ) Achadh. Uill, b' àbhaist do – còrr—pàirtean den a' raon, b' àbhaist daibh ' bhith fliuch [t] – agus b' àbhaist duinn ' chur *drainer*-'n ann a' siud orsh'n ' chur air falbh 'n t-uisg' ( ) 'M beil thu ' tuigeil? ( ) Bha, bha. ( ) Uill, ' tional am buntàt'. ( ) Tional am buntàt'. ( ) ' Tional 'm buntàt'. ( ) Cha robh, _ bha *machine* ac' orson togail 'm buntàt. ( ) Chan eil fhios agham dè chanas sibh ri *machine*, ge-tà. ( ) Uill, bha 'm *machine* sin ac' orson togail 'm buntàt', agus bhiodh 'nn-as' [vuIN'□s] ' tional 'm buntàt', rèist às deaghaidh ' *mhachine*—'m beil sibh ' tuigeil sin? ( ) An pocan. ( ) B' àbhaist don an t-each agus an càrn ' thighinn, agus bha e ' trogail _ 'm buntàt agus ' cur a's a' chàrn iad. ( ) Eadh, càrn. ( ) ' Tighinn agus togail na basgaidean leis am buntàt', 's ' cur air falbh iad. ( ) Ò. Thàinig na *cart*-an. ( ) Càrn. Thàinig na càrnan agus throg iad na basgaidean leis am buntàt'. (Beurla)] 'm buntàt. ( ) B' àbhaist daibh ' chur mathachadh. ( ) B' àbhaist daibh ' bhith ' **sgaoileadh** ' **mhathachadh** air a' raon. ( ) Ò, *aye*, tha mi ' tuigeil dè tha sibh ' ràdh, rèist. A's a'

bhuail' [vu□□□I]. A's a' bhuail. Sa bhuail'. (Beurla) Bhiodh 'm mathachadh, bhiodh iad ' cur e a's na càrnan, agus bhiodh 'n t-each 's an càrn ' toir leis am mathachadh 's ' duil gus a' raon leis 's bha e, rèisd air a sgaoileadh [t] air a' raon. ( ) Bha e air a chumail a's a' bhuail'. ( ) 'N t-àit' a' robh na beathaichean. [b□□x□n] ( ) Uill, b' àbhaist <79> daibh ' dhèanamh sin cuideachd. B' àbhaist daibh ' chur a-mach air a' raon e, agus a-rèist dar thigeadh a-stearrach. ( ) '-Stearrach. '-Stearrach. ( ) Dar thigeadh '-stearrach. ( ) Dar thigeadh 'n t-earrach ( ) Dar thigeadh an t-earrach, bh' iad ' sgaoileadh 'm mathachadh ( ) air a' raon. ( ) Och, chan fhaigheadh iad – cha b' urr'n daibh ' fhaighinn feamainn. Chan fhaigheadh iad feamainn. Chan fhaigheadh iad feamainn. ( ) Còrr uairean thigeadh feamainn staigh air a' chladach ann a' seo. ( ) Thurad ann a' sin bh' iad ' duil gu obair. ( ) Faisg air C(?)h)adbol. ( ) Ò, raitheachd [r□□ □naxg], Raitheachd. Raitheachd, *bracken* a's a' Bheurl'. ( ). Ors'n cumail ' reothadh [r□u] bhon am [w□n□] buntàt'. ( ) 'S eadh. Tha sin ceart. ( ) 'N fheamainn, *tha's seaweed*. Chan e, chan e. Tha seo ' fàs _ air—' fàs Beinn 'n Uig ann a' sin. Chan . . . ' fàs ann a' sin. ( ) Raitheachd. ( ) Obhstag. Obhstag. Chan e, chan e. Obhstag. Tha obhstag air – rud ' th' ann, cos'lach ri feur. ( ) Feur. ( ) Tha. ( ) Tha. ( ) Tha e nas tiugh na feur. ( ) Tha e nas tiugh na feur. ( ) Obhstag, och! chan eil mis' – cha chreid mis' gum beil feum sam bith a's an obhstag. ( ) Chan eil. . . . feum sam bith. . . ( ) ( ) ' Raitheachd. _ _ _ cha d'ual' mis' sin a-riamh. ( ) Cha d'ual'. ( ) Cha robh—'s e fodar b' àbhaist don _ tuathanach ' chur orr'. Fodar. ( ) Fodar seagal. ( ) Air uachdar 'm buntàt'. ( ) _ chumail air falbh _ 'n reothadh ' chumail air falbh bhom buntàt. Tha sin ceart. ( ) Ò, cha d'ual' – chan fhac' mis' iad ' cur mathachadh riamh air am buntàt'. ( ) 'M mathachadh. Uill, bh' iad ' sgaoileadh 'm mathachadh air a' raon. Rèist, bh' iad <80> treabhadh [tr□u]

' raon. ( ) 'M feamainn! Cha robh iad ' cleachdadh air a bhith ' toir' feamainn air _ (?)s- na tuathanasan, nis. ( ) Bha. B' àbhaist duinn ' bhith ' cur feamainn air na leasaidh'n (?) [L'esin] ' bh' aghainn ann a' seo. Ach chan fhaigh thu – cha robh mathachadh againn – cha robh ei[c h] _ each no bò – ( ) Ò, *aye*, uill, b' àbhaist dut ' thoir' e bhon a' chladach _ 'm feamainn _ ann am breodhainn, [br□u'N'] ann am *barrow* [baro] ( ) A's a' Ghàidhlig. B' àbhaist duinn, rèist, ' bhith ' truinnsgieadh _ 'n talamh. B' àbhaist duinn ' chur 'm feamainn a's a' – a's an *trench*. ( ) B' àbhaist duinn a thighinn a-rèist agus ' thiodhlaigeadh sin leis a' spaid. ( ) 'S e. ( ) Cha do chuir. _ Chuir sinn 'm feamainn ann 'n tosaich. ( ) agus, rèis', chuir sinn ' siol ann. ( ) Uill, b' urr'n duinn ' chur ' siol ann _ dìreach cho luath 's ' chuireadh sinn 'm feamainn bhàn, faodas tu ' dhui' ' chur ' siol orson 'm buntàt'. ( ) Bha _ bha sin ' dèanamh 'n talamh _ làidir orson ' chur _ ( ) Bha

e _ bha e 'r a lobhadh [Lo□,u] ann a' sin. ( ) Tha sin ceart. Cuid _ b' àbhaist duinn ' bhith _ buntàt', 's càl, carraistean, *leeks*, *onions*, snèipean. ( ) Bha e nas moth' air cùlaibh 'n taigh na tha ' seo. [f□,w] ( ) Bha seo agam cuideachd. ( ) Uill, b' àbhaist domh-'s' ' bhith ' cur carraistean 's rudan ann a' seo air chreic. Dh' fhalbh na slias'dan [sL'i□sd□n] agam 's cha robh mi cho _ comasach [s] ' bhith ' dèan'daich air a' leas mar sin. ( ) Tha fhios agam. ( ) B' àbhaist duinn ' chantainn *vegetables* ach càl 's *leeks* 's carraistean _ _ ' rud fhèin. 'Sh eadh. ( ) Ò, bha, bha, bha sinn 'g ith' . . . Cha robh sinn ' creic e, no ni, bha sinn 'g *use*-igeadh iad . . . nàbaidh ' feum càl bheireadh sinn <81> càl do . . . ( ) Seòrs' biadh ' bha sinn ' faighinn? Ò, uill, ' chuid 's moth' ' bha sinn ' faighinn, 's e buntàt 's sgadan. ( ) 'Sh eadh. ( ) Bha, sin fallain. [faLan] Bha, bha. Agus, rèist, b' àbhaist duinn ' bhith _ lit' [L'it'ʔ] is bainn'. (Beurla) a's a' mhadainn orson ' bhrac'bhast. ( ) Brochan? *That's*

oatmeal. (Beurla) Chan eil e cho tiugh ri lit'. ( ) Aran core'. (Beurla) Lit'? ( ) Corc. ( ) 'S eadh, 's eadh. (Beurla) Brac'bhast, brac'bhast, brac'bhast. ( ) Lit' 's bainn' 's cupan teatha às a dheaghaidh. ( ) Ò, bha. ( ) Aran bhon am *bake-hoose*. ( ) Ìm. 'S gruitheam. Gruitheam. (Beurla) *No, but* gruitheam! ( ) Gruitheam, gruitheam. ( ) Ìm 's gruitheam. Ìm is gruitheam. ( ) Bàrr! ( ) Bàrr. ( ) Chan e, ach bàrr ['chanas] sinn ris. Gruitheam, gruitheam, gruitheam. ( ) Bha, teatha ann – às deaghaidh sin. ( ) Meadhan là. ( ) Tiom 'n dithead, [d'i: d] tiom 'n dithead. ( ) Och! chan eil fhios agam [ʔsiud]. Bhiodh rud a' choreigin eil' (ʔ) mar sin . . a's an t-seann tiom (ʔ) ( ) Suipear. ( ) Ò, uill, bhiodh iad, 'n fheadar nach b'odh iad ' fry-igeadh sgadan agus rudeigin den t-seòrs' ud. [d] Ham 's uighean [ui:n]. (Beurla) Muiceoil is *mutton*. ( ) Bacon agus uighean. ( ) 'Sh eadh, 'sh eadh. ( ) Teatha agus aran. ( ) Rèist, cùp teatha mu' d' rachadh sinn a laigh' aig an oidhch'. [qoiɔx'] ( ) Ò, bhiodh. (Beurla) Ò, bha *extras* 'n còrr eil' [el] Là na Sàbaid. ( ) 'N còmhnaidh, Là na Sàbaid. Aig _ 'n dithead, bhiodh, _ eadh(ʔ), *broth* 's feòil [fjo:l'] 's buntàt' orson _ dinnear _ Sàbaid. ( ) Dar thigeadh sinne _ dachaigh às an eaglais. [egLa] timcheall dà uair _] (Beurla) Dithead? Tha, tha, 'n aon rud. ( ) Och! cha robh <82> -- cha robh nì sam bith *special* eil' – air _ 'n t-suipear air _ Là na Sàbaid. Bha 'n còmhnaidh *broth* 's buntàt' 's _ ( ) 'n dinnear. ( ) Nollaig? [v] Cha robh mòran diofar ann a' seo air 'on Nollaig no tiom eil'. ( ) Craobh? ( ) Ò, bhiodh, bhiodh da' bha ' chloinn, [xLɔ.iN'] da' [de] bha ' chloinn beag _ da' [de] bha iad òg, b' àbhaist do _ craobh ' bhith againn 's bhiodh [ve] bells 's ch-uile nì ( ) solasan [sɔLɔsɔn] 's ch-uile nì eil'. ( ) } ann a' seo agus a's an t-*shed* eil' ann a' sin. ( ) Àch, uill, bothan _ chan eil, 's e dìreach *shed* bothan. ( ) Ò, uill, bhiodh iad *smoke*-igeadh 'n t-iasg a's a' bhothan—'s e bothan ' bhiodh ann ceart gu leòr. ( ) Ò, chan eadh, chan eadh. Chan eadh. B' àbhaist do *kil'* ' bhith aig Bell Ann. B' àbhais [di] ' bhith ' *smoke*-igeadh 'n t-iasg i fhèin. ( ) Tha mi ' creideil gum beil, tha mi ' creideil gum beil. Bios na *spit*' chan aic' , na *spit*' chan ( ) orshon na spealltagan. ( ) Cha robh, cha robh. Bha mise glè òg aig an tiom ' bha ' sin. ( ) Bha, cha robh mise ach timcheall **naoi no deich ' bhliadhnaichean** _ dh'aois 'n uair sin. Tha mi ' coimhead air am (ʔ) fear [fɛr ɔ ri:n] ceò ' tighinn às an t-similear. – Chuir is' gual air an tein'. ( ) Bha. ( ) ' air a' sgadan. Bha ' bhean agam-as' _ bha i an Èirinn, 's bha i an Buncrana 's Downings Bay ( ) Downings Bay ( ) Bha, bha mi fhìn ann a' sin cuideachd' 's bha ' bhean agam ann a' sin. ( ) Cha robh sinn pòst' an uair sin. ( ) Bha, bha. Bha mi air tìr ann a' Downings Bay 's Buncrana 's Killybegs. ( ) Aig an t-iasgach aig a' sgadan. ( ) Cha robh sinn 'g obair air tìr, bha sinn dìreach ' cur a' sgadan <83> air tìr agus na *curer*'n, bha iad-as' ' *cure*-igeadh ' sgadan an Downings Bay 's Killybegs. ( ) Cha robh, aig an tiom ' bha mis' ann. Cha robh sinn pòst' _ aig an tiom sin. ( ) Cha robh. Bha is' òg 's bha mis' òg. ( ) Ò, choinnich! Cha robh neach ' bhuineadh don an t-àit'-as' aig an tiom sin ( ) Cha robh, cha robh, cha robh, cha robh, cha robh na balaich ' duil còmhla ris na boireannaich. Ach b' àbhaist do _ balachan òg ' bhith aghainn _ an *drifter*'n ' còcaireachd. (Beurla) Cha robh, cha robh. ( ) Cha d'ual' mi sin riamh. ( ) Air an *train*! ( ) Gheobh thus' 'n *train* aig _ aig an *station* aig a' Mhanachainn ann a' sin agus ' duil (ʔ)à sin gu Yarmouth 's Lowestoft. ( ) Chan eil fhios agham [_] Chan eil mi ' tuigil sibh 'n-dràst'. ( ) Ò, cha robh, cha robh, cha robh. Bha iad 'g obair aig *curer*'n (Beurla) B' àbhaist, b' àbhaist daibh ' bhith ' tighinn ann a' seo is bh' iad rèist _ bh' iad ' faighinn [e]àrlas. (Beurla) Gheobhadh. ( ) Cuin a gheobhadh iad an t-iasg -- 'm paigheadh ac'! ( ) Och, gheobhadh iad sin ch-uile seachdain 'n deaghaidh daibh dhuil gu _ 'n deaghaidh daibh ' dhuil gu Sasainn. ( ) 'N deaghaidh daibh ' dhuil gu Sasainn, gheobhadh iad am paigheadh sin ch-uile seachdain. 'S rèist bha iad paight' [pe:tʔ] orson ch-uile barailt—' *chure*-

igeadh iad. ( ) **A rèir a' bharailt.** ( ) Beag! ( ) *Tar?* Ò, sin na barailtean aig na cà[r]nair'n, aig na *salmon-fishers' nets*. ( ) Cà[r]nair'n. ( ) Càrnair'n. ( ) *That's salmon-fishers.* ( ) Càrnair'n. ( ) chan e, ach càrnair'n. ( ) Ach chan e. Cha chreid mi gur e facal Gàidhlig a th' ann [_] ainm thug iad do _ 'n fheadhainn ' tha 'g obair air a' *salmon*. ( ) *The, the* _ barailtean <84> chunnaic sibhs' air an tìr, bhiodh iad air na lionachan aig na càrnair'n. ( ) 'l thu ' tuigil? ( ) Th' iad rèist _ cha – cha -- -- bhriseadh iad _ air falbh _ bho na _ lionachan – leis a' mhuir. ( ) Orson *preserve*-igeadh iad. ( ) Ò, tha e _ thall ann a' seo [ɔʔ]. Uill, tha na h-*anchor*-ichean a' sin air na lionachan ac' orson ' chumail a's a' mhuir iad. ( ) **Feagal 's 'n tig** meirg orr'? ( ) Chan eadh, chan eadh. Cha tig meirg orr', ach na h-ancairichean [hɔuɔgɔriɔn] a' sin, th' iad ' cumail na lionachan a's an aon àit'. ( ) Agus, agus _ chan urr'n do – tha – tha – dar a bhios stoirm ann leis na –hancairichean a' sin – *strain* mòr orr', tha na lionachan a' sin cho mòr dar tha iad na sheasamh [heɔsu] a's ' mhuir. ( ) Tha. ( ) Tha, tha. ( ) _ Na lionachan a th' iad ' cumail (Beurla) ' meirg air falbh. ( ) Seannduaig 's gu Bail' 'n Todhair 's suios gu Bail' ' Chnuic. Tha cuimhn' agham dar bh' iad (ʔ) fosgladh sin. 'S e _ 's e rathad càrn a bh' ann. ( ) Chan e, ach rathad càrn. ( ) Rathad càrn ' bh' ann. ( ) Chan e, chan e, Uill, tha cuimhn' agham-as' da' chuir iad rathad ann a' sin 's ann a' seo _ bho Seannduaig. Agus tha fhios aghad dè th' ann a' ' coireall'? (Beurla) Chan e, tha coireall eil' _ faisg air Seannduaig. ( ) Air 'n ta' shuas ' Seannduaig. Agus 's ann bho sin ' thug iad na clachan. Bha iad ' cur a's a' *foundation* aig a' rathad. ( ) Cha do chuir! ( ) Cha do chuir. 'S ann bho Seannduaig ' thàinig e dachaigh. ( ) Uill, bha <85> coireall ann a' Seannduaig. Bha e *handy* daibh orshon faighinn na clachan. ( ) Nis, chuir iad ceann air a' rathad sin aig a' *hotel* a tha ' sin _ thall ann a' sin. Nis, chan eil cuimhn' agam-s' air iad ' bhith ' cur rathad suios gu Bail' ' Chnuic. Bha mis' air falbh, tha mi ' creideil bho (ʔ) _ ( ) Uill, tha mi ' creideil gum biodh mi _ aonan deug [ɔuɔnon d'ixg] no ( ) Ò, bha, bha mi a's a' sgoil aig an tiom, bha. ( ) Ò, *contractor*'n. . . [. . .] ( ) Ò, *the contractor*'n aig an tuathan[ach]. Chan eil cuimhn' agam-as' air _ bha mis' timicheall deich no aon bliadhn' deug ['uɔ:n bLɔn d'ixg] aig an tiom, ach bha mi sa sgoil, 's tha cuimhn' agham air a' bhith ' faicinn iad. Cha robh *mixer*'n no nì sam bith den t-seòrs' sin ' duil an uair sin. ( ) *Ah aye*, bocsean *cement*. ( ) Ò, bha craig [kʳrag] _ bha creigean [kʳɛgin] ann a' sin 's chuir iad am *pier* air uachdar na creigean. ( ) Chuir iad ' *cement* bhàn _ ( ) agus bha 'm *pier* deis ann a' *sections* – chan 'il fhios agham dè a' Ghàidhlig ' chanas mi ri *sections*? (Beurla) Tha. ( ) Tha. ( ) Tha ( ) Bha iad toir' **leis** am ball' sin dar bh' iad' duil mach leis am *pier*. ( ) 'N aon tiom, ' dèanamh 'n *whole lot* aig an aon tiom. Ach bha mis' – bh'odh-inn-as' [vuɔiɔN'ɔs] timcheall deich bliadhn' a dh'aois aig an tiom – bha mis' a' sgoil, tha cuimhn' agam air sin. ( ) Ò, bha, bha. ( ) <86>

09-75-04 (a) Bell Ann MacAngus (86yrs)

AM MAORACH Mu tiom na pollaichean [pɔLiɔan] dh'fhimireadh sinn ' dhuil 'g iarraidh maorach orson baoid [boi:d']. 'S ghaidh 'm boireannach – thàinig i bhàn thugam is thuir i rium, ‘S fheàrr duinn dhui’ 'n an In'ear orson maorach.'Dh'fhalbh sinn aig uair sa mhadainn le sguil air **na** muin [muɔN'], bhàn aigia umad, an In'ear. Da' ruig sinn ghaidh is' a-mach – dh'fhàg i mis' 's chunnaic i àitean beag cruaidh 's dh'fhalbh i **thuic**'. Thighearn!' 's ann ' bha i 'n-àird' gu ' h-amhaich, fagais air. Ghaidh i bhàn a's a' ghainmheach. Thuir mi rith' – fuirich ach an inns mi sin [fiɔ] dut! – thuir mi rith', ‘ Bhellag, m' tha Dia umad, beirais tu air mo sguil agus thig

thu 'n-àird' air do bhrù – air a' ghainmheach no – bios tu bàit' . ' Uill, fhuair i greim do mo sguil agus bha mi [ma] brèagh' làidir a' __ là sin. Thog mis' 'n-àird' i—'m beil thu ' cluinntinn? -- 's dh'fhannt i aig mo chasan. __ Agus 'm beil fhios aghad air seo? Thàinig sinn [ji] dachaigh às an In'ar gun aon maorach.

. . . [yul na:rduN'] gun d' robh sinn 'g iarraidh stoban a dhèanadh – *smoke*-igeadh 'n t-iasg – bha iad cho math ri tuircean [k^h], agus da' ruig sinn a' choill [xo'l'] cha robh làmhadh [La□:u□] aghainn, cha robh làmhadh agus thuirt mo mhàthair rith'-s' [ri:s], 'Siubhail gus an taigh a' sin, iarr – inns cò th' ionnad [N] agus iarr an làmhadh!' Dh'fhalbh is' 's thàinig i dachaigh—' còineadh air ais. '‘S ann a thuirt <87> a' bhean rium-as' gur e bana-cheàrd a bhiodh mi – *hawker* a bhiodh mi [?bh' io'am].' (Beurla) Nis, ghaidh mo mhàthair a-bhàn thuic' 's thuirt is', '‘S e—'s e 'n tè bheag [g□] aghainn [aN'] a bh' ann.' 'Ò, Thighearn'!' [hiar□n□] ars' is', 'Gabh mo lethsguil [ga m□ □L'ε□g' al]. Cha robh fhios agham, 's shaoil leam-as' [xu□mfj] gur e bana-cheàrd beag a bh' innt'.'

Hughie Beeldan Ros, Seannduaig (70 yrs)

Chuir mis' mo dhruim ri craobh darach is shaoil leam fhìn gun d'robh i seas'ach __ _ (Beurla) <88>

09-75-06 (a)

Bell Ann MacAngus (86yrs)

Chan fheadar [a N'εd□r] nach bi eis' __ _ air ais air an t-Sàbaid. __ _ An da—Shàbaid mu dheireadh bh' e ann. ( ) Cha robh—bha ac' – bha e air an *train* annoch [a□r□max] air an t-Sàbaid agus bha aig' ri dhuil dachaigh aig cairteil 'n deaghadh seachd. (Beurla) Ò, chan eil fhios aig a' bhean aig' cuin a thig e dachaigh.

Innsidh mi sin __ _ c'amar. (Beurla)]nan cuireadh iad – nan cuireadh iad rud dachaigh, nan toireadh e rud dachaigh domh-'s' (?) orson *homework* mu' biodh e – mu' biodh e le *pen* 's *ink* bha mo bheath' caol domh. Dh'fhimireadh – chanadh e gur 'n-àird' am bruthaich [bru:ix'], 'n-àird' am bruthaich ' dhèanadh sinn na *lessons* [L'ésans] aghainn. (Beurla)] *concert* gheobhainn dachaigh aig trì uairean orson anail. Leigeadh e dachaigh mi aig trì – chuireadh e dachaigh mi 'g trì uairean agus da' chitheadh mo mhàthair mi ' tighinn a-bhàn, 'Sheallaibh [hoLu] seo! Càit an danas am beil thu ' duil a-nochd?' (Beurla) Càit am beil aodach . . . [hug dos] ch-uile – ch-uile – Carson tha thu 'g amhran daibh?' ' Fimireas mis' __ _ Cha robh __ _ Bha fhios ac' gun __ _ Ò, bhiodh __ bhiodh *car* còmhla ruinn – bhiodh, bo! bo! bo! Agus bha 'n tè às a' sgoil, bhiodh is' còmhla ruinn, ' cluith [kLui] 'm *piano* [-na] duinn. ( ) Ceòl? [ɔ:] Bha. Och, bha ceòl [ɔ:] aghainn agus gheobhadh sinn a-mach __ _ bhuaith' (?) aona' deug ach am <89> biodh e __ _ m biodh e dàreug 's am meadhan là. Ach dar a bhiodh sinn ' duì' gus an *concert*, mi fhìn 's am fear ud, bhiodh sinn ' faighinn dachaigh aig trì uairean __ _ le (?) dhuil ' *play* aig an fheadhainn beag, gheobhadh sinn dachaigh an uair sin __ _ . Thighearn'! bhiodh agham __ bhiodh agham aig leth-uair 'n deaghadh còig ' dhuil 'n-àird' gus ' sgoil a-rithist, ' dhuil troimhn a' *performance* mu d'rach[adh] sinn air falbh. ( ) Ò, *teacher*, *Miss Bain*. Thigeadh is' còmhla ruinn orson am *piano*. ( ) Bha __ _ mi fhìn agus __ _ mi fhìn __ _ bha tuathanas aig ' athair – aig am fear-as' – agus bha eis' ' dèanamh *alto* agus mis' *soprano* agus bhiodh 'inn – bhiodh 'inn 'm Beaully 's __ _ bha sinn aig Beaully 's bha sinn aig Brora 's bha sinn aig Bun Ilidh a's bha sinn – àch! *al' over*. 'S e a' – sa Mhanachainn bha mi trì **no ceithir chuairt** a's ' *hall* a's a' Mhanachainn cuideach'. ( ) Bha e air a' *chlass* còmhla rium. Bha sinn air a' *chlass*, an dithis aghainn air an aon *class*. Leigeadh [L'εg'u] e sinn dachaigh aig ceithir uairean – aig trì uairean. Bha sinn dachaigh __ _ faighinn dachaigh

'g ceithir uairean – ch-uile fear – neach. **Leigeadh sinn** (impf.) dachaigh uair roimh an tiom, agus da' chithinn – da' ruiginn-s' timcheall an uinneag [N'-], 'Sheallaibh [o] seo!' thuirt (?) [xor] mo mhàthair . . . [va□:d drɔ'k] . . . aig' ri dhèanamh ch-uile *coat* -- chui—fagais air <90> chuile seachdain domh ( ) Cha robh mi ceithir bliadhn' – [bh]a mi timcheall **dà bhliadhn' dheug**. ( ) Bha mi gu siorraidh air a' *stage* gun tighinn deth. ( ) Gu siorraidh! [ji□yri] ( ) Na h-amhran'n. ( ) Siud a' *masterpiece* a bh' aghainn. (Beurla).

Willie 'Bithean' Skinner, Seannduaig (89 yrs)

À Barra. 'S bha seann bhoireannach, seann chailleach ' tighinn ' iarraidh ' bhainn' agus thuirt an dàrna fear ris an fhear eil', 'Seallaibh! __ _ b' aithn' __ _ b' aithn' da-'s' i – seallaibh i 'g iarraidh 'm bainn', ' *he says*. 'Ò, tha i **math aosd**.' (Beurla) 'Ò, tha! Tha, ' **dearbhb**. Tha i trì fichead 's a deich.' 'Ò, chan eil fhios agham nach eil i barrach'' (Beurla) 'S da' dh'fhalbh sin – da' dh'fhalbh 'n t-uisg', ghaidh 'nn or'n *walk*, thuirt na *b.f. young fellows* rium-as', (Beurla) Aig an aon tiom bho – **bhon deach** shinn bhàn sin bha shinn ' Leòdhas agus bha *skipper* 's am *mate*, da' bha e d'l -- -- dachaigh (Beurla) 's e – da' bha *drifter*'n ac' ' sin 's e *driver*'n an s' chost shios bha iad ' faighinn – bho'l cha robh an *experience* aig – ac' fhèin agus thuirt 'n dàrna fear ris an fhear eil', ' Sàoil thu 'n d'fhàg e ' *roast*,

am fear dubh [□n fεr du:^h] ? Seallaibh aghad an còcair'. (Beurla) Chuir e mach iad 's e Gall a th' ionnt'. (Beurla) ' Robh sibh dripeil an t-seachdain-as'?' (Beurla) <92> Chan eil mòran diofar eadar a' Ghàidhlig-as' __ _ eadar a' Ghàidhlig air an cost shuas ( ) Chan eil. ( ) uill. Òch, chan eil mòran diofar. Thuiginn-as ch-uile facal dheth, ach tha Barra __ _ ( ) Uill, chan urr'n domh leughamh e, *properly*. Bidh mi ' feuchainn 'n dèan mi *job* dheth. ( ) Bios 'n t-*English* aig'. Rèis' ' coimhead ris a' Ghàidhlig. Ò, rinn mi mach gu leòr às – gu leòr dheth. . . .] seo-'n. Càit am bi sibh—'n ann [a□u□n] aig Stranraer [no] 'n ann aig *what-you-call-it* gheobh sibh ' *steamer*?

May Ross (c. 78 yrs?) Inver

Bha i gu tinn agus thàinig an *doctor* agus 'a' dh'fhalbh an *doctor* thàinig a' bhean stech san taigh ag's thuirt i, 'Dè nis' tha cur air May? Och! tha May uamhasach, uamhasach gu tinn, uamhasach! Thuirt an *doctor*, '‘S e *imagination* ' tha cur oirr'. ' ( ) Bha, bha __ _ dè bha ann an __ _ ( ) crèadhach. Gu dè chanas tu orson *carpet*? ( ) 'N ù'lar __ _ bha crèadhachd air an ù'lar agus bha __ _ ( ) gainmheach shèidt' __ _ air an iù'lar __ _ agus aol air a' bhall', agus rèist nighean bheag, bheag agus bha, nis, -- dè chanas mi? __ _ leas __ _ dè chanas mi – leas. ( ) Agus bha leabaidh – bha ' leabaidh-s' shuas a's a' bhall', agus bha __ _ cuibhrigean *aye*, ach chan e sin ' tha mi ' cantainn __ _ ach __ _ __ _ agus, dè nis? Agus bha e blàth, uamhasach blàth agus bha __ _ deargadan ann __ _ agus bha ' *valence* __ _ thuirt a' bhean a' *valence* agus cuirtean uil' ( ) timcheall air – sin e nis. Agus bha – dè nis? – bha boilichean [=?] agus bha coir' mòr, ò, bha coir' mòr aig an tein', 's bha e ' duil leis a . . . . . [xor aɖ' □r yuN' v□] an t-suipear [i]. Agus bha *gird* ac' agus [ya:s ris' □ ya:] (Beurla) Frachd bhurn] teatha ac' agus bha ' dubh, dubh a's an tein', agus bha teatha – ò, dè chanas mi? ( ) fad a' là an aon pot-teatha aig an tein', agus bha e ' tighinn bhàn agus bha __ _ buntàt' agus __ _ ( ) labhraidh! agus __ _ ò __ _ bha tè (?) is a' labhraidh agus, dè a-nis – agus a' labhraidh. Bha iad 'n còmhnaidh' dèanamh __ _ aran corc __ _ agus aran flùr. ( ) Fuirich, nis, dè __ _ Agus bh' iad 'g ith' gruitheam [gri□m]. ( ) Bh' iad 'g ith' – ò – dè chanas mi – ( ) lit' agus ' *bhros*e agus uighean – agus iasg – sin uil' bha iad 'g ith'. ( ) Sgadan. Ò, bha gu leòr sgadan, ò, gu leòr sgadan. ( ) Buntàt' 's sgadan. ( ) Dè nis? ( ) Fhuair siin ' bhainn' ach bh' aghainn __ _ bh' aghainn ' duil 'n-àird' a' seo orson a' bhainn' ,

seo 's 'siud. ( ) Ch-uile ni. Bh' iad ' toir dachaigh a' bhainn'. ( ) Cuilean'n agus mucan. ( ) Bha pocan mar' aig mo _ athair agham (?) -- 's bha e glè math – glè mhath. Bha mi ' duil a-bhàn da' tha _ bha e ' tighinn dachaigh agus bha mi ' faighinn am pocan mar' – bha mi fhìn agus mo bhràthairean. ( ) Aran corc. ( ) Tha sin uil'. Aran corc, *but* da' bha Uilleam Johnnie ' tighinn, fhuair mis' an uinnean – [fe:n] agus ò, [xo i□' □s □ va□] agus bha sinn ' suidh' aig an taigh leis an aran corc agus an uinnean. ( ) Agus bha brògan agus _ orson ( ) 'n geamhradh ach cha robh taradh a's a _ ach b' àbhaist <93> duil troimhn a' mhuir gus a' *school* – gus a' sgoil _ ( ) Bha stob aig' agus fhuair mis' a' stob. Ma bha thu ' bruidhinn, gheobh thu a' stob, agus dar bhiodh (?) sa _ ( ) Cha robh, cha robh, cha robh idir. ( ) Bha mi san taigh, chan ann a's a' sgoil idir. Tha airgead ann. Cha robh mòran airgead idir ann. Fhuair thu bonn- [o] –a-sia aig Là Chàis[g] agus sin uil'. [Cha] d' fhuair thu airgead idir. Bh' iad 'g ithe rabaidean. Agus fhuair iad airgead orson _ craicinn. Fhuair iad airgead orson sin. Agus bha iad ' faighinn _ cearcan [k'ɛrk□n] agus a' chù agus a' chat – ch-uile ni stèch san taigh. 'Mhuir – bh' iad ' duil gus a' mhuir agus bha iad aig am buntàt' agus ' rudan sin, ach cha robh airgead idir ann. Agus bha _ ch-uile _ ch-uile taigh leis an _ crèadhach _ uile _ crèadhach ann. Agus bha dà _ stob _ air an iùlar – orson a' chreathail orson a' leanbh agus bha iad ' duil mach – ch'n eil fhios agham-as dè chanas mi rèis' a' sin (?) Fuirich, nis. ( ) Agus cha robh ' *phram* idir ann, cha robh *phram* idir. (Beurla) Ò, chan eil fhios agham-as' dè _ Bh' iad mach _ *the entertainment was* bh' iad ' dannsadh leis a' _ an fhidheal mach air a' chnocan agus bha *soirée* ann agus bha – chuir iad a' *phicnic* a's a' -. Là Challainn fhuair iad *picnic* a-rithis' agus bh' iad 'n-àird' ' sin agus bh' iad _] Là Challainn agus bha ' bhùth – bha sinn ' duil gus a' bhùth agus fhuair sinn *lemonade* agus dè cho math 's a bha e. Bha iad _ ' ( ) slogadh ' *lemonade* agus 'm biosgaid. Agus rèis' fhuair iad cearc. Bha cearc a's an taigh ( ) ri ith'. Agus *dumpling*. Agus *currant loaf*. ( )] agus b' àbhaist duil orson a _ maorach. <94>

=====

Sin ceart, *aye*. ( ) *Aye*, bha. . . . [gət' ɛr ə kit'□n] *Aye*, agus chuir e air ais e. Dar fhuair iad am maorach a's a' – Bha iad ' cur a' mhaorach a's a' bhucaid agus rèist air a' phoc. ( ) Agus chuir iad ( ) air ais. ( ) Calbh! ( ) Ach sin! Chan eil cùl a' chalbh ann nis – a *lobby*. ( ) Agus a' chlòsaid [o:] ' bha stèch sin. Agus, rèis', bha, ò, dè chanas mi – ( ) ò, bha *glory hole* ' ch-uile taigh – bha – bha – (Beurla) agus bha sin orson _ *the horses' tails* (Beurla) Bha each a's ch-uile taigh. (Beurla) Orson a' *chroft* -- orson _ a' _ 'm buntàt' agus an stràilleach. (Beurla)

Willie ‘Tomaidh’ Skinnerr, Inver (c. 78 yrs?)

Graham ( ) Maighstir sgoil'. Agus _ ghaidh e gus a' chogadh. Agus bha boireannach ann, Miss Ross. – ( ) bha, bha, air a' làimh shuas Ros. Bha gu leòr Gàidhlig. Chan eil cuimhn' [kui:n] agham nis ach cha chreid mi nach d' robh *classes* aig' ann an Gàidhlig, ach cha robh mis' aig'. Bha mi ro òg. ( ) Ò, tha iad ro òg ... .. sin bho cha robh uir'd sin Gàidhlig sa bhail' dar a bhiodh iad ' bruidhinn e sa sgoil, dar thigeadh iad dachaigh uil' bhiodh iad ' bruidhinn a' Ghàidhlig. [ ] Thàinig e o Achiltybuie(?) Bha gu leòr Gàidhlig aig', bha. ( ) An làimh shuas Ros. ( ) Tha. ( ) Bha. Ch-uil' Là na Sàbaid. ( ) <109> Tairbeart. Bha. ( ) Aig ... ( ) Ò, chan eil cuimhn' agham-as' air sin ach tha e creis math nis. ( ) Bh' iad ' searmaid sa Ghàidhlig da' bha mis' mo bhrogach. ( ) Bha. ( ) Bha, sgoil Sàbaid ann. ( ) Chan eadh, cha robh Gàidhlig idir ann. Ach dar thigeadh ' m(h)inistear a-bhàn oidhch' na Sàbaid orson an t-searmaid a thoir', bhiodh e, ò, leth-uair no trì chairteil anns a'

Ghàidhlig. Agus leth-uair eil' sa Bheurl'. [vierl□] ( ) Agus da' ghaidh iad suas gus an eaglais bha 'n t-searmaid . . . [huiçu] aig _ aon 'air deug ( ) gu dàreug agus rèist rachadh a' Bheurl' staigh [ɛ] 'n deaghaidh [q'□i] a' Ghàidhlig agus bha sin ' dol air adhairt ch-uile là na Sàbaid, bha, agus rèist 'n t-searmaid oidhch' [o,i]. ( ) Cha robh iad [ ] Cò bha sa bhail' a-nis ' bhruidhneas Gàidhlig? Chan eil neach sa bhail'.] roimhn a' chogadh. ( ) Cha bhrathadh mis' **sin** ' **innseadh** dut. ( ) 'S eadh, 's eadh. Cha robh iad ' bruidhinn Beurl' ri chèil' idir. Rèis', bha mo sheannhair beò. _ och(?) bhithinn-as' **dà bhliadhn' dheug** da' chaochail i. ( ) **Dà bhliadhn' deug!** Nis, gu **dà bhliadhn' deug** cha robh mi ' bruidhinn Beurl' idir rith'. ( ) . . . ò, anns a' sgoil. ( ) Ò, dh'fhimireadh, dh'fhimireadh, dh'fhimireadh tu. ( ) Ò, cha robh, trioblaid, cha robh. . ( ) Bha seann-duin' eil' aig cùlaibh an taigh sin bhàn sa _ s' t-sràid eil' agus bha <110> dà phiuthar aig' agus bh' iad ' dol gus a' sgadan _ sa samhradh. Nis, bhiodh *holidays* aghainn sa sgoil sa samhradh agus bha eachan beag dubh aig, agus bhiodh e 'n còmhnaidh ' dol null gus an inis [i: □] ' sireadh stoban 's 'n àit' a robh tarbh staigh leis a' mhuir agus bho [ə] bha mis' ' còmhnaidh còmhla ris 's e sin a thug a' Ghàidhlig domh. ( ) _ Cha robh mi ' bruidhinn Beurl' ris. ( ) Bha, bha. ( ) Neach, nis, a bhruidhneas tu ris _ ( ) Och, chan eil. Tuigeas iad e, ach cha bhrathadh iad a bhruidhinn. ( ) Ò, bha, bha, bha, bha. Chan eil foghnaidh sa bhail' gum b' fhiù [gəm bju:] ' bruidhinn ris. Tha thu leat fhèin [L'ə 'dhe□:n~]. ( ) _ Thèid e à do chuimhn'. ( ) *startigeadh*. Thòisich. ( ) *Club* a thòisiceadh ( ) Dh'fhimireas tu dè _ maighistir [m□i□ə] sgoil' no aoreigin ' fhaighinn. ( ) 'N fhear-as' _ Bha mis' ' dèanamh dheth sin, mi fhìn [mə 'hi □n]. ( ) Tha iad nis le *television*, chan eil iad ' sireadh Gàidhlig. Ò, cò nì teagas' sa Ghàidhlig nis? Cò nì teagas' [t'eg əs] sa Ghàidhlig? ( ) B' àbhais' domh bhith ' leugham dar bha mi nas òg le Pìoball Beurl' 's Pìoball Gàidhlig 's air adhairt na focalan [□/ə] ' fhaighinn anns a' Ghàidhlig, ach tha sin seachad cuideach'. Tha.] mo shuipear dar thig Nelly bhàn le buntàt 's rudeigin eil' domh 'n dràst'. ( ) <111> [Ra]chadh iad ' fachaidd [fəxad'] ort. ( )] idir nis. ( ) Tha e ' falbh, falbh. ( ) 'S e 'n aon Gàidhlig an Earabail 's ' tha ann seo. Agus _ e _ cha bhiodh iad ' bruidhinn nas moth' Gàidhlig an Earabail na bh' iad ' bruidhinn seo. ( ) ' Chois 's a chois, *step by step*. ' Chois 's a chois.

Mrs May Ross, ‘Mo Dhachaidh’ Inver, (c. 50 yrs?) + other speakers

Bha, *lessons* Gàidhlig. Bha sinn ' sgriobhadh Gàidhlig 's bha sinn ' bruidhinn 's bha sinn ' seinn Gàidhlig. ( ) Nach robh iad-as' dèanamh sin? ( ) Ò, bha sinn [□] ' faighinn sin bho Mr Campbell. Agus, rèist, bhiodh sinn ' seinn anns a' Ghàidhlig. Bha *class* _ ( ) *class* amhran agus *class* bruidhinn ch-uile taradh anns an aon oidhch' [□i] ann – e – Dimàirt [mɑ:rst]. _ ( ) _ ' bruidhinn agus ' seinn anns a' Ghàidhlig ( ) Uill [ol], bhiodh eis' bruidhinn ruinn agus rèist bhiodh sinn ' cantainn _ e _ ' rud ' bha eis' ' cantainn às a deaghaidh èis'. [as ə ɖ'ei e: □] (B) Chan eil iad ' tighinn dachaigh aig an aon uair [ɹ □] _ oidhch'. Aon oidhch' bios e còig 's rèist bios e sia. ( ) Cha bhiodh fhios agam, do rèir an tiom dar a bhiodh iad deis. ( ) Uill, 's ann às a' Island o' Lewis ' thàinig eis', agus bha na *dialects* aig-as' -- -- bha mòran diofar eadar an *dialect* againn agus an *dialect* aig Campbell. ( ) Ò, cha robh, cha robh. <112> Ach bhiodh sinn ' cantainn 'Tig a-staigh!' [ə ste^h] agus bhiodh eis' ' cantainn 'S e shios!' Sin bha eis ' cantainn. Bha sinn dochar – e—' cantainn, ' Tig a-staigh!' (B) 'S e shios!' – e – 'te shios!' 'Dèan suidh'!' (B) Sin ' bhiodh eis' ' cantainn. ( ) Cha d'ual mi sin riamh. Dè sin? Gàidhlig Lochaber? Feadhainn à Lochaber. ( ) Bhiodh ceàrdan [k'ɑ:ɹ□d□n□] ' tighinn seo à Lochaber. ( ) Ò, bha. Thigeadh iad [hig'əv ad'] gus an doras, chanadh [çənəv] iad, 'Cheannaich thu *pail*

bhuam? [vum] Cheannaich thu *scrubber* bhuam?’ ‘M beil cuimhn’ aghad? Ò, tha. ‘Cheannaich thu *scrubber* bhuam?’ (SW: Agus dè ’n seòrs’ Gàidhlig a bh’ ac?) ’N aon rud ris a’ Ghàidhlig – agus --- Bha ’ Ghàidhlig aig Campbell glè dhuilich. [ ] Ach, cha robh sinn __ [ ] bha boireannaich [bumix’] agus __ daoineibh __ [ ] ’s brogaich òg – bha iad-as ann cuideach’ [ ] Bha fichead [fixed] ann. [ ] Ò, bha, ach dar dh’fhalbh Campbell, rèist, cha robh taradh eil’ dheth. . . . . [fola·] [ ] Bha sinn ann am Baile Dhubhthaich d(h)à chuairt aig a’ chèilidh [xe:liʳ] ’s bha sinn ’g amhran amhran Gàidhlig agus cha deach e __ cha deach e bhàn glè mhath [ ] Tha iad glè *snobbish* ann am Baile Dhubhthaich. Nach eil sin ceart, <113> Dolly? [ ] Tha e ceart gu leòr, a bhalaich. [ ] __ ann am Baile Dhubhthaich, chan eil. [ ] Ò, tha thu ceart ann an sin, tha thu ceart sin. [ ] Ò Thighearn!’ [hiam] gur e Dougal air a’ phoc air a mhuin! [ ] Bail’ a’ Chnuic ’ tighinn bhàn seo ’g iarraidh maorach – tha fhios agad air an ainm [aonem] nis—’s e (?) cuileagan [kolegan] a bha mis’ ’ cantainn ach ’s e maorach orson baoideadh – baoideadh na lionach[an]. Agus bh’ iad [ri] bhith ’ tighinn bhàn roimha a’ bhail’ agus bha cù mhòr anns a’ __ anns a’ *shed* agus thàinig eis’ bhàn ’s bha – bha *bicycle* aig’ ’s bha poc air a mhuin [vuin] ’s ghaidh eis’ gus an t-*shed* [du] ’s fhuair eis’ greim air a’ *phail* ’s da fhuair eis’ greim air a’ *phail* thàinig a’ chù mach ’s chuir e na slias’dan aig’ ’n-àird’ air a __ ghualainn [yoalu] – *aye* ’ ghualainnean [yoaluan]. [ ] ’S chuir e sin ’n-àird air, ’s fhuair e feagal agus thug e _ thilg e ’ phoc air a mhuin, ’s ghaidh e gus a’ *post office*, ‘Ò, Thighearn!’ Uilleam, gu dè tha ’ cur ort an-diugh, cianail [kianal] geal tha thu san aghaidh?’ [sen u*i*] Agus thuir eis’ ris an duin’ anns a’ *phost office*, ‘Ò, Thighearn!’ Gu dè ’ feagal fhuair mi!’ ‘C’amar?’ [kamər] <114> ‘Ò, Thighearn!’ *he says*. Na b’ e gu robh poc air mo mhuin-s’ bha mis’ air ’ ith’ aig Dougal.’ . . . air Dougal. [ ] Bha (t-)seanna fear ’ fuireach’ ’n ath dhoras do Johnnie Tomie agus bha e __ glè mhath aig a’ bhotal [vutl u] – agus bha *strike* [ ] bha cual *strike* aghainn [auN’] ’s cha robh cual anns a’ bhail’ _ cha robh taradh anns a’ bhail’ [ri] chur air an tein’. Agus ghaidh eis’ gu Baile Dhubhthaich leis a’ each agus [a’əs] a’ chàrn ’s bha piuthar ’ fuireach’ còmhla ris. Agus thàinig eis’ dachaigh fona mheisg’ [u]’s bha poc *coke* aig’ – cha d’fhuair e cual ach *coke*. Agus dar a thàinig e dachaigh chuir e a’ *coke* air an tein’. ’S bha tein’ ’ dol ’n-àird a’ [s]imilear.—’N e sin ’ chanas tus?’ Imilear? [ ] Timilear? [ ] Bha tein’ ’ dol ’n-àird sin. Agus thuir a’ bhean ’n ath dhoras ris, ‘Thighearn’, Iain [eu:n], cianail tein’ ’ tha – chuir thu air!’ ‘Ò, Thighearn!’[çiuan]’ thuir e, ‘fhuair mis’ poc *coke* [phuukh khuukh] ann am Baile Dhubhthaich (?) anns a’ bhùth [vu·] tha e ’ cur ’ tha ann. . . . [ə gə dha’ko] bhail’.’ ’S ann a’ phoc *coke* ’ chuir eis’ air an tein’. . . . [eu ə ni:nas] (B) “Ò, rè mo rinntean bhòidheach, ò rì mo rinntean bhòidh- <115>each, Mo chaileag òg, bhòidheach, cha phòs mi ach thu.// Cha tèid mi gu sgoil dannsadh, cha t(h)ig mi. Cò bheir ann mi. Bios ch-uile fear a’ dannsadh le ’ bhan-suirgheach [vauus euax] fhèin.” Agus sin tha ’n uil’ agam-as’. Fàg sin sibh (?) .

Bell Ann MacAngus (86yrs)

“’S e là mo nighean donn bhòidheach, ’s e là mo chaileag bhòidheach, mo chaileag laghach, bhòidheach, cha phòs mi ach thu.// Cha tèid mi gus an dannsadh, cha tèid, bho fear air ann mi. ’S ann ’ tha ch-uile fear a’ dannsadh le ’ bhan-suirgheach fhèin.

Mgrs May Ros, Bail’ an Inbhir (c. 70 yrs?)

[. n-diugh. Chan eil. Chan fheagal da. Chan e-- --^R Cha ghabh mi idir e nis. (B)^M] na cac. Tha feòil ort fhèin, cha __ chan eagal dut. [ ] chan eagal dut [ ] Chan eil, na càs(?) . . . [ou:l dadu]. Càit m beil thus?’ Bha e [ou:l ədu] [iad] Cha tuirt –

cha tuirt iad, ‘*You’re in your sixteens*.’ [ ] Chan eil thu cho don ri sin. À, òinseach. <116> Cùm ’n-àird’ do ch[r]idh’ god bhiodh do thòin ’ slaoid air an talamh.]sùil agad. (B)^R Cùm do chridh’ ’n-àird’ _ ’n tòin ris an talamh. (B) Chan eil i ’ dèanamh taradh.^M Taradh!^R Ghaidh ’ làmh ’ dol _^M Ghaidh ’ làimh ’ dol gus an danas.^R . . . dèan thu sin e.^M Airgead, airgead.^R Ò, nam biodh an t-airgead ann.^M Ò, rachadh e gus an danas. Inns a’, inns domh! R . . .] tha ’ bruidhinn ris.^M À, an t-airgead, tha e ’n t-airgead. (B) Anns an t-seann tiom bha dà bhràthair agus ’s e an t-ainm a bh’ orr’ Buck, Donald Buck is Uilleam Buck, ’m beil thu ’ cluinntinn? Thàinig iad gus an doras aig Mistress Ross ann seo. Agus dar thàinig iad gus an doras, thuir [hut/] iad rith’, ‘’N aithn’ dut-s’ Willie Buck, is Donald Buck, ’m beil thu ’ cluinntinn?’ ’S thuir Mistress Ross, thuir Mistress Ross riuth’, ‘Ò, chan aithn’ domh-’s ach tig a-steach agus nì mis’ cup teath’ don an dithis aghaibh.’ ’S thug i stech iad ’s thug i teath’ daibh. Nis, ghaidh i nis air falbh gu _ ’n e ’ bhean <117> aig’—’n e ’ bhean aig’ thuir siud riut? ’ Bhean aig’. Chan e, a phiuthar. ( ) ’ Phiuthar. ’S __ ghaidh Mistress Ross ’s ghaidh i null gus a’ phiuthar ac’, agus thuir i, ‘’N d’robh an dithis aghaibh seo, Uilleam Buck is Donald Buck?’ ‘Och, m’eudail! thuir i, thuir i – dè thuir i, -- [(?) an] adail [’adəl] mu dheireadh –^R Chan eil tiom agham.’^M Chan eil tiom, chan eil tiom agam-as.’ Agus dè thuir i, tha mi ’ creideil, dè mu dheidhinn [jiin], gun d’robh i cho *mean* ri – R Thuir mis’ ‘Na __ ’m biodh an t-airgead agham _ Nam biodh airgead ann [auu] – ’^R · – bhiodh tiom aghaibh.’ ‘ bha __ bhiodh e, rèist ceart gu leòr. Bhiodh fhios aic’ orr’, rèis’, ceart gu leòr. (B) “Cha b’ e an geamhradh ’s cha b’ e an fhuachd chum mo leannan cho fada bhuam, ach doimhneachd mòr is fairsge cruaidh . . .] rithist e. (B) Bha nàbaidh agam ’n ath dhoras, seann duin’ – bha e glè sheann [çu:n]. Agus ghaidh – bha e ’ dol laigh’ ch-uil’ oidhch’ **d’a bheath**’ gun lèin’. Bha e ’ tilgeil a lèin’ dheth. Agus rugadh—’s e ’n *uncle* aig an duin’ agham a bh’ ann, agus ch—Dhia! chanadh an duin’ agham an còmhnaidh, (B) Ach chanainn-as’ ris an duin’ agam, ‘Orson Dia! Rugadh mis’ air a chliathaich [xliaç]’ s chan fhac’ <118> mis’ riamh lomnochd e!’ Is chan fha’ mis’ riamh lomnochd e. Ach bha ’ leanbh bochd, ’n tè ’s sin’ agham [u uq’e: iin nom] – a chaochail -- . Thàinig e – bha e bhàn – ’s e ’n creag [guegu] ghlas , ’s e sin – cha robh – cha robh [ə] *lavie*-’n ’ dol anns’ an t-seann tiom.^R cha robh.^M Bha na daoineibh ’ dol cùlaibh na craigean [kuogən]^R Tha fhios agham.^M ’M beil thu ’ faicinn? nnaic Agus bha eis’ ’ tighinn an-àird’ bho iad [vu ed’] ’s chunnaic e Wully lomnochd aig an uinneag, ’s thàinig e stech thugam-as. Ars’ eis’, ‘Thoir an leanbh do do mhàthair. Tha – tha leth Bail’ a’ Chnuic ’ **dol a-steach taigh Wully**. Tha e bochd. Tha e bochd.’ ‘’M beil, ge-tà? Thighearn!’ chan eil, *I said*. Bha e seo sa mhadainn ’g iarraidh – spongan. Bhiodh e ’ **siubhal na mantle-piece** agham ’g iarraidh spongan. Cha robh e _ leis am **picearach**’, cha robh e ’ ceannach spong _ ’m beil thu ’ cluinntinn?’^R Tha fhios agham.^M Ach, god a bhiodh, tha eis’ bochd agus ’s fheàrr dut ’ dhol stech.’ ’S ghaidh mis’ a-steach nis roimhe-s’ rathad eigin. . . . (?)gur e mo nàbaidh – bha e ’ tighinn an-còmhnaidh.^R Tha fhios agham.^M . . . danas ’ bh’ air! Dè rinn e? Da’ fhuair e mis’ a-staigh, thug e leis an doras. ’N duin’. ’N duin’ agham fhìn. [duoN’ am iu:n _\]’ Sh eadh! Dar ’ chunnaic _ Thighearn!’ <119> da’ chunnaic mis’ Wully [voli] – bha e cho buidh’ [bui] ri sin, ’m beil thu ’ cluinntinn? Lomnochd mar ’ thàinig e gus an t-saoghal.^R ‘Ò, uill, fhuair i sin (?)*all* a-mach a-nis.^M Fuirich ach an inns mi dut. Thuir e, ‘Nach eil nàir’ ort, boireannach pòst?’ Dè chuir a-steach ann seo thu?’ ‘Thighearn!’ thuir Willy rium-as’ gun d’robh thu gu tinn agus gun d’robh am bail’ ’ dol stech – ’ – agus eis’ marbh air an taoibh eil’ air – an doras, fagais air dochar ’n inntinn. Thuir e rium-as’ dar ’ thàinig mi mach, (B)

[AN T-AIRGEAD AIG AN REVT] deich tastan, ’m beil thu ’ faicinn a dh’airgead, ‘Feuch am beil notag aghad – uain’ [u□◻a□N’] domh orson sin.’ (B) Agus [‘a:g□əs] bha mi ’ toir’ da e, agus cha robh fhios fo Dhia càit an d’robh e ’ cur na deich tastan. Nach tàinig a mhac dachaigh _ bhon t-seòladh – Currucag. Chan fheadar nach d’ual’ thu mu dheidhinn Currucag? ^R _ Cha d’ual’. ^M ‘Ill, thàinig Currucag, agus thàinig e stech thugam-as’, ‘Chan eil fhios agham fo Dhia càit am beil m’ athair ’ cur an t-airgead, am *pension* aig’. Bh’ iad aig [ ] ’m *pension* – ag iarraidh siud (?)an uair sin. Càit _ tha e ’ dèanamh leis am *pension*. Chan eil mi ’ faicinn sgilling!’ ‘Och, tha airgead aig’-as [‘eg□◻əs],’ thuirt mis’ ris, ‘god nach eil thus’ ’ faighinn e.’ ‘Ò, m’ anam fhìn! ma thèid <120> eis’ a-bhàn gus a mhac _ (B) bios – siridh mis’ an taigh ach am faigh mi e.’ Thàinig e ’n ath là rium, ‘Fhuair mi! Bha caob *drawers* aig’ – bha e *closed* an sin le sreang [stru□◻:] ’s caob eil’ ann seo – ^R le sreang – ^M Bha e rèis ’ cur na deich tastan stech fodh’ [fē:], ’m beil thu ’ cluinntinn? – eadar an dà rud. Ars’ eis’, (B) Nis, bha e ’ dol ’g iarraidh *gill liquor* ch-uil’ oidhch’ [xol □◻,ix’]. Bha e ’ toir’ glainn’ *liquor* d’ athair mur d’rachadh e ’ laigh’. Bha e ’ dol ’g iarraidh *ham an’ onions* agus – *steak* is uinnean’n ’s *steak* ’s uighean ’s rud mòr mar sin. La—aon Là na Sàbaidean(?) thàinig Wully stech ann seo. ‘Uill, ’ars’ eis’, ‘chan eil fhios agham air an t-saoghal,’ ars’ eis’, ‘n atharrachadh [n□◻ræxu] th’ air Dànag.’ ‘C’amar?’ ars’ mis’. ‘Ò, m’ eudail! chan eil bruidhinn air cho math ’s ’ tha e domh.’ ‘M beil?’ ‘Tha! *Ham an’ eggs, gill liquor*. ’ Toir’ adal bheag *liquor* (?)dhu domh ch-uile m(h)adainn mu’ gabh mi ’n teath’ sa Mhanachainn. ^R . . . aig e fhèin. M Fuirich. Thàinig tiom a’ *rent* ’s ghaidh e gus an toll. Ghaidh e gus an toll orson a’ (?) *gruel* [g□◻u:] phaigheadh a’ *rent*. Diabhal sgilling ’ bha sin. ‘Ò, Dhia!’ ars’ eis’. Thàinig e stech thugam. ‘Chan iongantach [ha N’i□◻a□d□a] <121> god a bha mi ’ faighinn a’ *liquor* ’s a’ *ham an’ eggs*, is *ham* is ch-uile ni,’ ars’ eis’, ^R . . . ’n t-airgead agham! ^M . . . ‘*Damn it!*’ ars’ eis’, ‘am bugar crannt’, bho’l bha e ’ **cathamh [ka-v] ach uile** sgilling a bh’ agham.’] cluinntinn?

[AM PHONOGRAPH] *Waitin’ at the church, waitin’ at the church, (B) When he would be ’n the sturt [storst] on him.* Diabhal do rud! ‘S ann tha e ’ bruidhinn air Taigh Dhia, *Waitin’ at the church*, ’m beil thu’ faicinn? Ach ma gheobh mis’ greim dheth cho fìor is tha _ tha ’n talamh air an – talamh cuiridh mis’ a’ làmhadh [L□◻u:] air.’ ‘M beil thu ’ cluinntinn? Nis, dh’iarr am min—an *doc*—dh’iarr e am *budg*—chan e ach am beòth’chan [□◻ ‘bjoخان] a thoir’ don an *doctor*, ’m beil thu ’ faicinn? Agus da’ dh’iarr e sin, thuirt an *doctor* – ri Wully – bha Wully – Currucag air falbh. Thuirt e, (B) ‘*No, no. Birdie no go. No, no.* Thàinig an *doctor* stech thugam-as’. (B) ‘Wully, dè nis’ tha ’ cur ruibh?’ ‘A, _ ’m beòth’chan, cha toir, cha toir. Gabh an rud sin! Tha e ’ **dol a ’n eaglais**. Gabh ’ rud sin,’ *phonograph!*’ R . . .]n an eaglais . . . M À, bha e ’ toir’ a’ *phonograph* da. ‘G eìgheamh or’n Dhia, **‘Thoir da sin e!**’

[CUNULLY] A-nis, bha cù aig’, aon chuairt – ò, tha seo cho fìor ’s tha mi ’g innseadh dut – bha cù aig’ ’s cha robh cù – cha robh ’n cù ’ dol air ais ’s air adhairt, air ais ’s air adh[airt] an staidhir ’s cha robh *body-soul* ’ faicinn an cù ’s cha robh fhios aig’ **cò a ’m bu leis** an cù. Agus ghaidh aoneigin stech aon là ’s thuirt e ris, ‘Wully, ’s fheàrr dut an cùthan [u□◻:] a chreic domh!’ ‘U? Eadh, ’sh eadh! M’ anam fhìn _ ^R Cha chreic. ^M _ ’nan saoilinn-as gun tìgeadh tu ’g iarraidh ’n cù agham chan fhaic—chan fhaicheadh tu ’ mhadainn, tha mi ’g innseadh dut! Càit am beil am *po ’gun* ach an toir mi cùlaibh t’ amhaich e!’

09-75-06 (b)
Bell Ann MacAngus (86yrs)

[AM PÒSADG AIG NA CEÀRDAN] Dh’fhàg iad na *pailachan* leis na beàrnaich. Ghaidh iad sìos bho’l bha fhios ac’ **gur e às a’ chove** _ bha _ às a’ *chove* ’ bha ’m pìobaireach’ ’ tighinn. Dè ’ bha sin ach gràin’ ceàirdean ’s bha pòsadh ann. Agus bha tein’ mòr aig na ceàirdean agus bha ’n cupal òg ’ leum air an tein’. Sin a’ seòrt rathad ’ bha iad ’ pòsadh. Agus aon de na brogaich, bha eis’ *smoke*igeadh, ’m brogach-as’. Dè rinn e ach rinn e sponnc stech a’s a’ *chove*. Fhuair iad *liquor* bhuath’ [vo□◻]. Agus bha eis’ _ chuir e _ ch-uile _ thilg e sponnc a’s a’ leabaidh ’n d’robh ’n cupal òg ’ duil, ’s ghaidh sin na thein’. Thòisich na ceàirdean air carraid riuth’. Ruith iad ’n deaghaidh iad (?) ach an tàinig iad gus an t-àit’-as’ fhèin – gus am *bothie* – **an** deaghaidh. Agus nam faigheadh na ceàirdean iad (?) bha iad mirean deis diubh. (Beurla)

Tha sin ceart, bho’l ’s e ’n aon Gàidhlig rium-as’ a th’ ac’. Cuir sin air ach am faic thu _ ’m beil e ceart. Chanainn-as’, tha thus’ ’g iarraidh ’n e ’n aon Gàidhlig ’ th’ agham-as’ ’s ’n aon rud aig na ceàirdean. Agus tha dìofar a’s a’ Ghàidhlig aig feadhainn Stornoway. Chan eil dìofar eadar Gàidhlig Inbhir Nis. ‘S e ’n aon Gàidhlig rium-as a chluinneas tu ann a’ Inbhir Nis. (Beurla) bho Inbhir Nis gu John o’ Groat. ( ) Da’ bha <95> MacAulay ’ seo thuirt e rium-as’, ‘Dè ’ bha thu ’ dèanamh [d’ē□◻nu] orson do bheò?’ ‘Bha mi _ ’ ‘Dè ’ bha thu ’ creic?’ Dh’innis mi da gur _ bantrach [ba□◻u□d□rax] a bh’ ionnam. Thuirt e rium, ‘Dè ’ bha thu ’ dèanamh orson do bheò?’ ‘Bha mi _ ’ Dh’innis mi da gun d’robh mi ’g a’ sgadan agus dh’innis mi _ . Ars eis’ [es ē:f], ‘Dè _ seòrt iasg ’ bha thu ’ creic?’ ‘Bha mi ’ creic pollaich [□◻]. Thuirt [hod] e rium, ‘*A cod*. Inns domh sa Bheurl’ dè tha a *cod*.’ (Beurla) Agus ’s e ’n Gàidhlig agam ’ bha ceart. Pollach. Pollaich. ’ Creic pollaich, ’s adagan is cuiteagan [k’huid’ag□n] is leòbagan. Thuirt e, ‘Dè ’ bh’ air an taigh **mur’n** do chuir thu ceart e?’ ‘Bha,’ ars’ mis’, ‘tugh.’ ‘Dè ’ rud ’ th’ ann an tugh?’ thuirt e. Thuirt mi sa Bheurl’ ris. (Beurla) . . . [va rj’da]. Fodar. (Beurla) Chan eil ach fodar. (Beurla) Orson *corn*. (Beurla) Tuirceans – *that’s cones*.

[A’ IOCHN] Sin am fear a bh’ aig an uinneag. Bi gu math do Uilleam! Tailbean.

‘Tha thu ’g ith’ am pocan aig d’ athair _ ’ duil gus am pocan aig d’ athair agus bean òg agad fhèin. Carson nach biodh pocan agad fhèin?’ ‘S ann aig Dia ’ tha fhios air ch-uile ni. Chan eil thus’ ’ tuigeil,’ thuirt e ris. ‘Uill, mur d’rinn thus’ *job* dìth, ni mis’ *job* dìth. Thig mi – **na can-as**’ dùrd! – thig mi ’n deaghaidh dàreug gus an uinneag. Canas mi ‘M beil thu na do chadal, Ann?’ ‘S fheàrr dut feagairt [e], chan fheadar [ha nē.d] <96> nach e eachd [jv.xg] a th’ ann.’ ‘M beil thu nado chadal, Ann?’ ‘Dè – chan eadh – dè tha sibh ’g iarraidh aig uair anns a’ [u□r □ns□◻] mhadainn-**as**?’ ‘Cuimhnich! [u□i□] Bi gu math do Uilleam. Gabh mar gheobh thu is gheobh thu mar ’ chaitheas agus mur bi thus’ gu math do Uilleam thig mi air ais agus cuiridh mi feagal ort!’ [Ghaidh e] nis gus a’ mhuir – bha ’m pocan ’n-àird’ gus an amhaich _ de ch-uile ni air an talamh.

[FREDMACALLAY AIR CHEILIDH] Ach dar thug mi ’n teatha da, agus thug mi ’n teatha da . . . [□◻ xom ra] Isobel—’s e Isobel ’ bha còmhla rium. Agus [thuirt] mi ri Isobel. Bha ’n dà choir’ ’ goil ’s thuirt mi ri Isobel _ _ Bha mi ’g iar’naigeadh dar thàinig e stech ’s thàinig Annie Macangus còmhla ris. Agus thuirt mi, ‘Thighearn!’ (Beurla) ‘**Cuir-s**’ air an coir!’ , *I said*. Thuirt e rium, ‘Fhuair mi dithead a’s an t-Srath [as□N d’ra^x] ’s tha e ’n-àird’ sin.’ *I said*. ‘N gabh sibh cùp teatha?’ ‘Gabhaidh.’ Bha fhios agham gun gabhadh e ’n teatha, ’m beil thu ’ faicinn? Chuir mis’ a’ là roimhn a’ sin ’g iarraidh ceithir *scone*achan geal, bho’l cha robh mi fhìn ’ fuin’, agus im is gruithream [grim]. Shuidh e sin: cha robh dùrd mu dheidhinn dhol air falbh. Thug mi ’n teatha da – *flour scones*. Thuirt e (Beurla) _ _ Ghabh e [yav a] nis trì *cup*’chan teatha agus

thuir e rium a’s a’ Bheurl’, (Beurla) __ sin ’s bha ’n cadal ’ tighinn air, ’s thuir mi ri Isobel, ‘Dèan adal teatha bho’l tha ’n cadal (?) faighinn d-- [fɛː.□n/d] <97> Ars’ eis’, ‘Ma ’ Dia umad dùisg mi ma thèid mi ’ chadal __ aig ceithir uairean. Agus nis **bhon** tuirt e bha mi ’ coimhead ris an t-uaireadair agus thuir e __ thug mi teatha da rithist. Agus ghabh e ’n teatha. Da’ bha e ’ dol mach ars’ eis’, ‘Cuiridh mi leitir thugad agus cuiridh mi – bheir mi rudeigin dut ’ nì teatha dut bho aon ceann den [k’ɑ□u□N d□n] a’ bhliadhn’ gus an ceann eil’ [ġ’ɑN ɛ.ɪ].’ Agus chuir e dà *twelve pound* domh. __ Dà not deug domh. Chuir. Thuir e rium-as, ‘Bha mi a’s an t-Srath [dɾɑːh],’s bha iad ’g innseadh domh __ gum beil cuimhn’ ac’ da’ bha thu air a’ *stage* a’s an t-Srath.’

-DOL GU CHUINN AN- ‘Hòch!’ *I said*, ‘da’ bha mi òg, cha robh mi (?) às an concert idir – *concert* eadar seo is In’ar Pheotharain, l’bhir Nis, bhàn gu Wick. Agus chanadh mo mhàthair bochd rium, ‘Ò, Thighearn!’ ’m beil thu ’ duil gu sin a-rithist? Dè ’n t-aodach a th’ agham-as’ dhut ch-uile mionad?’ Dhèanadh mo mhàthair – bha i glè mhath aig an t-snathad [dɾɑ□:d] – dhèanadh i *frock* domh __ de __ glè bheag. Bha *auntie* agham, bha i pòst’ [poːs^d] ann an Glasgow ’s chuireadh i slat no dhà de __ aodach, ’s chuireadh i *lornes* orm, dachaigh domh orson ’ bhith ’ duil ann, bho’l bha i *sec’et* [sɛk□t] ’s bha i dachaigh orson ceithir là deug. ’S rinn i dhà-no-thri [ɣana ‘ri:] *frock*’chan domh à c’iomagan [kɪmag□n] ’ bha i ’ ceannach. Agus tha fhios aghad’s air Johnson am butcher? Uill, bha ’ bhràthair-chèil-as’ [xeːl’lɪrs], bha eis’ ’n còmhnaidh cuideachd shios a b-- . . . [hiː□s □ ɸɛ □s] bochd. Tiom bochd. Cha b’ urr’n do mo mhàthair ’ bhith ’ toir aodach ch-uile mionad orm __ aig na *concerts*. ’S rèist, bha mi ’ sin, danas mi fhìn! cha robh iad ceart ach am bithinn ann. À, Thighearn!’ tha cuimhn’ agham-as air tè __ air fear le *whitewash brush* ’ dèanamh rud leis a’ *whitewash brush*. Caesar [sɛːs□r] a bh’ air agus an tè ’ bha ’ tighinn còmhla ris, ’n tè ’ bha ’ duil a dhèan’daich còmhla ris, dh’fhàs i gu tinn no rudeigin ’s cha robh e aig’. ’S thàinig e – leth tiom mur’n tàinig eis’ air adhairt air a’ rud, thàinig iad bhàn ’g iarraidh mi. ‘Ò, ars’ mis’, (Beurla) Dh’inns e domh dè dhèanainn ai’ cùlaibh *screen*. Bha iad uil’ a’ cantainn gun d’robh mi mòran nas fheàrr na ’n tè bheag __ ’ fear beag. . .

Willie ‘Bithean’ Skinner, Seannduaig (89 yrs)

’M beil sibh ’ duil steach ’n taigh? ( ) Chan eil. Thèid mi steach. Dè mar tha ’n aimsir ’ còrdadh ribh. Tha e glè fhliuch [L’ux] ( ) ’M beil sibh ’ fuireachd fad fhathasd? ( ) Bithidh __ Och, *aye!* Faodas __ faodas Andrew ’ bhith dachaigh rèisd. Tha e stàn an (?) Derry fad [□ ro□m□s] Tha e ’n an Crief. ( ) Ò, chan eil fhios agham. . . Tha strainnsearan ’ tha buidhin [bu□i□n] ’ fuireachd ’ sin. ( ) Nis. Dè ’sloinneadh [sLxːN’u] ’ tha agad? Sloinneadh Albannach ’ tha ’ sin. (Beurla) Tha sibh dripeil. Ghual’ mis’ gur e ’n rud ceart. Sgadan fionnar. Sgadan fionnar – fionnar – Nach d’ual’? Uill, ’s e ’n aon rud sgadan fionnar – fionnar. ( ) Sgadan ùr, ach ’s e sgadan fionnar ’ rud ceart thuir e rium-as’ . . . ‘Tha madainn bhrèagh’ ann. Tha e fionnar [fja□Naɟ].’ [ ] eil fhathast. Òch, chan eil mòran air. ( ) (Beurla) [ ] . . .

[ˈfɛr □N ˈdɛ ˈndˈuː] Ghaidh e gus a’ mhuir no ghaidh e gus an iasgach. Bha ainmean ac’ nis air na grunnan an àit’ ’s (?)’m b(h)iodh iad ’g iasgach – a’s an t-seann tiom.

’S cha robh *chartachan* no nì ac’ ach __ ’n tìr. Bhiodh tu shuas, bhiodh ’n cnoc – suas, nan d’rachadh tu nas fhaid’ suas. Bha thu ’ cur fodh’ (?) a’s – bha thu ’ toir’ mach àit’ eil’ – orsh’n na grunnan (Beurla) Ach nam biodh iad ’ duil ’n-àird’ gu Shetland aig a’ sgadan bha compas [kʰɔmbas] ac’ an uair sin. D’ bhiodh iad ’ duil ’ Bharraidh ’s da’ bha [iad] ’ duil ’ dh’Èirinn (?), ach cha robh mòran d’*education* ac’. ( ) Cha robh. Fear idir ac’ <100> Da’ dh’fhàgadh iad __ Bharraidh ’ duil ’ dh’Èirinn cha robh nì ac’ ’ sin ach a’ mhuir. Rachadh iad __ bh’ iad ’ coimhead ris ’ chompas . . .

[d□r ˈɑɟ vɔ ɣɑ] __ bho ghaoth [s da la (?) s n i a] ’S bha iad rèist ’ stiùradh air mar a bhiodh ’ ghaoth ’ cur iad gus ’m faigheadh iad greim den tìr. Rèist bhiodh beachd ac’. Ò, chan eil fhios agham-as cionnas (?) [N] bha iag ’g obair – ach bha iad an Èirinn agus ann am Barraidh [daɟu mɪf] agus cha robh sgòil ac’ no *education* (Beurla) Leth *deck* bhiodh orr’. Tha ceud bliadhn’ bhòn uair sin no ceithir fichead ’s a deich. ’M beil thu ’ tuigsinn dè tha mi ’ ràdh? ( ) Ceithir fichead ’s a deich, sin aghad *ninety*. No eadar sin agus ceud. ’ Làchan sin – Tairbeart. Tarbat Ness. ’S nam biodh ’n taigh sholais [d□ ˈhaLiɟ] ac’ muigh [mwi□], bhiodh fhios ac’ – bhiodh beachd ac’ ’s nan d’rachadh iad gu deas – suas – nam biodh iad mach bhon taigh sholais Chrombaidh. Nis, tha fhios ac’ nis ach ’ rud as duilich – thigeadh orr’ còrruair air, nis, le ceò dall. Bhiodh ac’ ri – mun tòn an ceò dall chitheadh iad (?) **cais laogh** [kaɟ ˈLuː] agus am *motion* aig a’ mhuir. Nis da’ bhiodh tu ’ dèanamh air __ air a’ *harbour* bhiodh ’ cumail am *motion* ’ cliathaich a’ sgoth na (?) [□r □] —nan d’robh e shios. Nam biodh ’ *motion* ’s chumaidh cliathaich ’ sgoth e. Nis bhiodh beachd aghad gun d’robh thu ’ dèanamh air __ air Bail’ ’n Todhair. ’S e sin chunna mis’. [hUN□ mi□f] ( ) <101> ( ) Uill, le ceò dall – (?) dalldanas [ɟauLɟ□r□s] cha robh thu ’ faicinn ’n tìr. ’S e . . . [ˈrɛd tɟɪn] dh’fhaitheadh tu [ɣɑ□n□ du] ’n tìr ’ sin ’s ruitheadh tu bhàn rèist air a’ chost. Cha robh *modern engine* ’ duil ’n uair sin orsh’n— ’n t-seòl no ràimh [ra□:i]. ’S rèist nam biodh ceò [k’oː] iad ann da’ bha (?) thu ’ duil a chur na **lìn** às a’ sin. *Shoundigeadh* [ha□u□□ndigˈu] ad an t-uisge ’m faiceadh [bɛkˈu ad] iad gu meud [g□ mi□d] *fathom*. Eadh [ɛː] ’ chanadh iad ri sin a’s a’ Ghàidhlig [ ] Eadh. [ɛː]. ’M bei’ sin ceart? *Fathom*. Tri eadh, ceithir eadh, còig eadh, sia eadh – sia troighean orsh’n eadh [ɛ] -- ’n eadh? [Nˈɛ□:] ( ) Chan eil fhios aghamas’. ( ) Chan eil beachd aghamas’ ( ) Dè an t-ainm? [d□□r□m] ( ) Ò, bha ainmean air na *landmarks*. Cèidhe air (?) Gàin [k’ɛːr ˈɣɑ□:nd] sin aghad Geanies. Cèidhe Sheannduaig – shin aghad a’ *farmhouse* shuas ’ sin. Agus thog sinn ’ seòladh leis a’ ghaoth – le gaoth charaidh, throg sinn [hrog ɟɪNˈ] bho . . . [lo□:iNˈ] – sin aghad – bha e stàn faisg’ air ’n taigh sholais. Port nam Faochag [p□r□s□ n□ fɪːx□g] – tha àit’ eil’ ’ sin ’s *landmarks*. Agus (?) **Port an Rìgh** [porˈh □ nˈdruːiː] *west* ’s **Cadha Neachda ’s Cadha Rìgh**. Sin aghad air na *cliffs* ’ sin sios. ’M beil thu ’ toir mach leabhar air sin? ( ) Chan eil. Uill, their mi riut. Their (?) Thèid) mi air a’ Bheurla [ɛː] nis riut. (Beurla) Agus throg sinn Tarbert ’s Port nam Faochag – *that*’s *Whitehaven in English* -- agus Sgarabhag – *that*’s *on the east side o’ Hilton*. Port Làirg – *that*’s *near Hilton*. (Beurla) <102> Tarail Bhig ’s d’ thèid thu *roond* am *point*, tha àit’ ’ dul ’n-àird’ a Dòmach, àit’ ris an can iad Bail’ nam Bruach, rèis’ *Inver* (Beurla) Rèist, d’ thèid thu ’n-àird’ gu Baile Dhubhthaich [ɸ□ɪˈ ɣuːˈxˈ]. Tha *channel* fhad’ ’ duil ’n-àird’, rèist, ’s gheobhadh mis’ an *sight* gu *Bonar Bridge*. [ɸr□una]. Ò! Ghual’, ghual’, (?) ma tha. Tha sin bliadhnachan roimh mo thiom-as’. Ghaidh i ’ thair aig Port Ghàn [ɣ□:□n] shios __ agus rinn iad *patchigeadh* ’n-àird’ i. Le *cask*’chan or’n dhuil ’n-àir— [ˈ □rn ˈyul ˈn□:r] bhàn gu Spey Bay leath’. Bhiodh iad ’ togail na *schooner*’n ’sin an uair sin, agus ’ *repairigeadh* iad. Spey Bay – sin àit’ stàn aig (?) Garmouth. Bha – Tha mis’ dèa’ [ɟˈd□] dheth gu robh ceathrar seann- dhaoineibh air à seo-’n ’

chhall am beath' ( ) Thàn' stòirm, **gale** [gɜ:lɪ] agus cha d'ual' iad nì riamh m' i' tighinn ach cha do ruig i **Spey Bay**, ( ) Chan eil fhios agham-as'. Chan eil fhios agham-as'. Chan eil fhios agham 'n d'romh neach às a' **villages** __ air. Bh' iad à Bail' 'n Todhair air. Triùir no cheathrar. ( ) À Bail' a' Chnuic cuideach'. Ghaidh, ghaidh. ( ) *Stem* ' chanadh iad a's' Ghàidhlig. Nis, am broilleach [**briL'x**] – *that's the half-round nuts for keepin' the gunwhale*. . . . [**ya:l**] (Beurla) *The thafis tobt*, tobt' [**to:t**] *You know an ease in English*, ceann a' chnagann [**k'aN xraŋaN**] *they called it ceann a' chragann*, ceann [**k'āŋd**] *a head*, cnagann [**kraŋŋN**]. Ceann a' chragann [**xraŋaN**]. Nis, *the keels*. <103> *on, you know here*, __ bhannd ùrlair. (Beurla) 'bhannd ùrlair *they call this*. (Beurla) *Strap* 'm bilge (Beurla) Na ràimh'n [**n rɔ:ŋ**]. Ò, 'N dòrnan [**'ya ri ɔ:v g g 'at'f ɔ:r**] Dòrnan. Dòrnan a' ràmh [**rɔ:u**]. Agus, rèis, *what would be in the water, I think they called it liagh* [**L'ɪ ɔ:u a**] a' ràmh [**rɔ:u**]. ( ) *Clamps*. Clamp [**kʰLāŋp**] Clamp. ( ) *The tiller*, falman [**fal ɔ:man**]. Falman. (Beurla) Fear a' mhaid'. [**vɪtʰ**] (Beurla) Air amhran [**n**] (Beurla) Chan eil cuimhn' agham-as'. Amhran? Bha amhran air a' 'Linnet'. Cha robh e agam-as'. Agus rèis'. Bha amhran air a' 'Jericho' ann seo-n. 'Là a' Bhreitheanas'. Bha amhran *When oor departure would come* (Beurla) Fuirich ort! [**3ʃst**]. Ò, chan eil e 'gamas' uil' uil' e. [**ul ul ɔ**] Ach 'n d' thig an t-'m sin, da' thig an [t-àm] sin bios an doras dùint'. 'S air lag 's air làidir cha thàmh e [**xa hā'va**] uair. (Beurla) Amhran 'Là ' Bhreitheanas'. 'Là ' Bhreitheanas'. ( ) Ò, ghual' mi sin: 'Anns a' ghleann 's an d'robh mi òg' [**o:g**] Ò, ghual' mi 'n tè sin cuideach, 'Anns a' ghleann 's an d'robh mi òg'. Och, chan eil mòran agam-as'. Facalan [**kəl**], facalan 'throg mis' da' bha mi ò-- da' bha mi òg. Bha mi ' leugham' leabhar agad. Dhèanadh mi __ dhèanadh mi mach beagan __ gu leòr dheth. Chan eil e glè iongantach? Nach eil e glè iongantach? Cha robh mis' an sgoil Ghàidhlig [**Y**]. 'S e glè bheag a ni mi ' leughamh ach ni mi mach e. <104> . . . [**s drig u ɔ**] . . . Agus còrr uair [**kɔr uər**] thèid mi mach dè chanadh iad a' 'n t-seann tiom seo-n ris. Rèis, bhiodh mi, rèis--' coimhead ri seo-n a's' Ghàidhlig. Ò, tha e glè fhaeis air – mar bhruidhneachd 'n t-seann bhuidhinn [**d'ũ:n vũ:n**] ann a' seo-n a'n ' Ghàidhlig – a's a' leabhar sin. Nis, tha mi ' duil mach, tha mi ' duil, nis, ' bhruidhinn, nis, orsh'n rud 's aithn' domh. 'S e seo-n tiom an fhoghar [**ə n ɔ:r**]. (Beurla) 'S tha gu leòr de __ diofar siol [**ʃi:əl**] a's an talamh (?) air a chur. Tha corc' [**ɔ**], 's eòrn' [**jɔ:ʊn**] – fuirich 'm faic mi, nis. Eòrn', seagal [**ɔ**], 's buntà' [**mə n'd ɔ:t**]. Dè 'n t-ainm ' chanadh tu, nis, ri snèap? (Beurla) Uill, 's e snèap [**snɛ:ɔp**] ' chanadh iad seo-n a's' Ghàidhlig, ri *turnip*. Agus *to a lie-field* chanadh iad __ *a lie-field* __ 's e [**raon**] glasaich ( ) *stubble-field* -- connlach [**kɔNɔ:x**]. *Black ground where turnip was*, chanadh iad talamh dubh. *Rushags* – luachair [**Luɔxər**]. *Peat*, mòinteach [**mɔ:ŋ'ɔ:x**]. ( ) Bha, bha. Agus 'n-àird' 'n tiom-as' de bhliadhn' d' bha mi òg. Ò, bhiodh mi le each 's càrn [**kɔm**] ' toir' staigh __ na __ sguaban. (Beurla) Shin aghad mun tòn 'na *cultivators* agus a' *combine*—, dèanamh, sac air a' *frame* aig __ an càrn [**ŋɔ:m**]. (Beurla) *An' then* còrr uair [**k'ɔ:r ɔ:uər**] dh'fhaodadh e bhith gu robh an fhorcadh (?) agad, forcadh air a' raon. 'M bei' sin ceart? Chan eil fhios agham-as' dè an t-ainm ceart air. An e forcadh? 'S e sin ' chanadh iad seo-n. Dè an job a tha aghad? Tha, forcadh a' raon. (Beurla) Achadh? Uill, chanadh sinn air an <105> achadh, *that's* air na raointean. No air an [**n**] achadh. Tha e sgith air an [**n**] achadh. Crodh [**ɔ**] *is cattle*. [**a:ni ɔ**] (?) àirneis *is* (?) *meal/veal* [**vɛ ɔ**]. Sin ainmean [**ɔ' ɔ:mən**] a's ' Ghàidhlig __ ( ) Àch, cha robh. Cha robh mis' ach 'n deaghaidh ' bhith aig an iasgach orson ' bhith ' duil [**əŋ 'ɪrme n**] (?) mu dèanamh [**d'ɛnu**] ni nach tig na tuathanach air an doras: 'N tig thu orshon ' dhèanamh an fhoghar agam?

Bheir mi 'n fhoghar 'stigh. 'Och, tha mis' 'duil gus an iasgach. Ò, uill, nam b' ur' n domh, nam biodh seachdain no dhà ann rachainn, orsh' n ceithir là deug no trì – seachdain(?)'n. ( ) An Rath Riachaidh. ( ) Nis, a's an t-seann tiom seo-'n bhiodh iad ' faighinn *plot* chan bhon [ven] tuathanach, sia slat air leud [Lé'dú]. Agus rèist rachadh 'n clais 'n-àird' air 'n dà thaoibh [hui:] – sia slat. Nis, dh'fhaodadh e ' bhith gu __ nam biodh trì fhichead slat ann no ' leithid sin – Ghabhadh do nàbaidh leth dheth agus dhèanadh sinn dà leth 'n rathad sin air. Coimhead! Ruithidh sinn 'n *line* 'n-àird' a's a' mheadhan. Nis, bhiodh trì slat agad-as' s bhiodh trì slat agam-as. Nis, dh'fhaodadh tu ' chuir (?) Kerr Pinks no dè siol bha ' duil aig an tiom. Tha diofar slat a-nis ann. *Champions* ' duil 'n uair sin, Kerr Pinks agus hach! *Up-to-date* 's 'n tiom-'s th' air nis. Tha, a-nis, gu leòr de diofar siol air a' mhargaid. A-nis, chan eil sinn ' faighinn aon (?) __ chan eil ' shinn ' faighinn *bit* bhon tuathanach. 'M beil thu ' tuigeil? Bha e ' dèanamh mach gur e 'n siol aghainn cuideachd a bha ' toir' an *eel-worm* gus an talamh. Agus tha sin ac' god [k^hɒt] am (recte nach) beil [bɛ] sinn ' faighinn aon buntàt a'san talamh aig' <106> Rèis', tha 'mBoard of Agriculture' cur coman [k^hɒt man] orr gur 'n fhimir 'n talamh sin ' bhith ' laigh' or'n **trì no ceithir bhliadh'n** mun tèid 'm buntàt' a-rithist ann. Nis, Sin aghad. Not. Bha shinn ' paigheadh not. À, chan eil fhios agham-as' an *so much* orshn trì slat. Tastan eadar-ruinn fhìn (?) . Bhiodh e not, co-dhiù, an *drill* du. Rèis', bha e ' cur mach *drill*achan, na tuathanach. Ghabhadh tu *drill*. Paigheadh tu iad aig a' __ *back* end. Bha iad ' cur mach a-rithist iad orsh' n 'n ath bhliadh'n'. ['NävLæn] Nis, tha thu ' ceannachd iad no __ m' thig fear gus an doras leis a' *van*, no m' tha beagan aghad a's a' leas [L'ès], m' tha talamh aghad no --. Bhiodh iad ' cur air falbh 'm buntàt' às an t-seann tiom __ air a' long [L'vū]. ( ) Bha. Feamainn. Nis, feamainn, 's e stràilleach ' chan's sinn seo-'n. Feamainn. Ach 's e feamainn a th' ann. 'S ann don a' chreig [dænə x^hɛg] ' bha e ' tighinn. Feamainn, agus b' àbhaist duinn ' dhuil gu __ da' bha sinn **na** brog'chan(?)'n. Ò, tha sin ceithir fhichead bliadh'n' deis – ceithir fhichead bliadh'n'. A's an tràigh [drai:] bha comharradh [k^hɒ^hɒ:ru] aig ch-uile fear da fhèin orsh' n robadh [rubu] 'n t-stràilleach [ndra:L'ax], ' toir' den a' chreig e. 'S e an t-stràilleach dhubh. 'S bhiodh sin air a' bhruch [uax] orsh' n **seachd no h-ochd là**. Nam biodh i nas fhaid' bhiodh i' ' duil ' dhuil ' leaghadh *she would be meltin*. Tha i ' leaghadh, leaghadh [L'əu] 'n teas. Chuireadh tu sin, nis, air a' chaob fearainn ' bhiodh aghad bhon tuathanach. M' 'se 'n *plot* a bh' aghad bhiodh sibh ' cur orr' 'n *divot*. Dhèan' dh tu *turn* <107> ' siud [s] 'seo-'n. Bhiodh tu ' cur ' reumh [r^hɒ^hɒu] mu [mə] seachd. 'S e spaid a bhiodh aghainn, ' fhios aghad. Nis, bhiodh feamainn ' duil ' sin 's an siol ' sin. Rèist. (?)'n atharradh/ ath rud [Nä:ru] 's e *fertilizer, guana*, [kuəNN-ə(?)] *guana* ' chanadh sinne ri – *tatty manure* an-diugh ' chanas iad. ( ) *Guana*. Nis, bhiodh aghad, nis, ri chur an àc ri sin (Beurla) Bhiodh aghad [w^həɒd ɒ], rèist d' thigeadh na *crop[s]* 'n-àird' ' chur 'n talamh riuth'. Ch-uile nì de sin. ( ) Ò, 'n fheadhainn aig an d'robh math'chadh. Ò, bha. ( ) Ò, bha feamainn *all right* nam biodh e --. Cha robh feamainn ùr gu math--'s cha robh feamainn – cha robh feamainn __ cha robh feamainn donn gu math ( ) Bha e ' tighinn de na greigean. [kr^hɒg'əŋ]. Ach am feamainn dhonn, 's ann a's 'n doimhneachd [d^hɒ^h.ɪn^hɒxk] ' tha e. Doimhneachd, *that's a depth*. (Beurla) [__] chan fhac' mi sin. Chan fhac'. Puill, *that's pits*. [pui:L] iad an-diugh no . . . [sū:man] – chan eil fhios agha-as' 'm beil e ceart. <108>

Bell Ann MacAngus (86yrs); Mrs May Ross, (c. 70 yrs?) Inver
FRASCHUSC JÒ, an là-sa,'s' thuirt i. Cha toireadh i bonn-a-sia [o] no sgilling daibh orson bhith an t-adal burn a-steach di, le cho *mean* 's a bha i. Bha brog'chan nis 'n

ath dhoras agus bha _ bha e air a’ Royal Oak — ghaidh e fodh’ [fo] ’s ch-uile ni. Agus _ chan mi (B) *You go for the* frachd *o’ water to me!* _ _ (B) Rachadh iad, rachadh iad a ghléidheadh [yɛu] iad fhèin mur toir(?) Ach thuirt mis’ ris am brog’chan, (B)

MARGAIDH BH. Bha Margaidh marbh agus b’ àbhaist don an t-seann feadhainn, da’ bhiodh iad suirghe, ’ dho’ stech fad an oidhch’ agus cumail tein air ’n taigh-fhair’, -- ’m beil thu ’ faicinn? Bha ’n dithis-as’ ’n’ s(h)uidh’ [nui] aig an tein’ agus _ ghaidh _ ghaidh tein mòr air — bhiodh tein mòr air agus bhiodh ’ phoit-teath’ [pɔ̃ ˈtʰeː] ch-uile ni ac’ orson adal teath’ ’ dhèanamh troimhn an oidhch’. Bha ’n cupall-as’ ’ dol an oidhch’ ’n aon oidhch’ ’s an cupall eil’ ’n ath oidhch’ ^R ’n ath — ’n oidhch’ ^M nam buineadh iad di, ’m beil thu ’ tuigil? Agus da’ choimhead [çeːd] am fear ’ bha na shuidh’ air ris a’ leabaidh <125> chunnaic e, chunnaic e ’n t-sheet ’g èirigh, mar sin.

‘Ì, Thighearn!’ thuirt e, ‘chan eil Margaidh, chan eil i, chan eil Margaidh marbh.’ **Rinn iad an t-sràid deth.** Agus ’m beil fhios aghad dè bha (?)e? Bha cat aic’. ’S ann bha ’n cat fo na *sheet*’chan. [ ] Tha cuimhn’ agham-as’. Ghual thu mu dheidhinn Dolly Aileach? ^R Ò, ghual’. ^M Uill, tha cuimhn’ agham-as’ da’ bha mi fhìn ’s an duin’ ’ suirghe — bha fear an Invergordon a chanadh iad ‘Pale Slug’ ris _ an t-ainm a bh’ air. Agus ’s e bantrach a bh’ innt’ [iɔ̃ːntʰ], eil thu ’ faicinn? Bha i — bha _ rod—bhiodh sin—*brass rod*’chan ac’ ann an uair sin. Bha *rod* air a ghualainn, agus a _ *brass rod* ’ bha e ’ toir’ di — thuic’, ’m beil thu ’ faicinn? Agus ghual’ i sinn aig cùlaibh ’ *shed* [dɔ̃] — agus bha eis’ — chanadh — chanadh Wully rium-as’, (B) Agus bha sinn timcheall cairteal an sin **mu** thàinig i leis an gùn oidhch’ ’ slaoid oirr’. [ɛ] *Is that you, Freddy?* ‘Dhia, ’m beil thu ’ cluinntinn siud?’ ars’ eis’. ‘Bidh Freddy ceart airson an oidhch’. Chan eil sin ni dochar do Freddy, ’ ars’ an duin’ agham, ’mur tig a’ mhadainn.’ (B) **SEANN CHUPALL ‘DOL LAIGH.** Seann bodach is boireannach [bɔ̃maɔ̃x], bh’ iad shuas am bail’ agus bhiodh sinn ‘dol aig an oidhch’ [aiːç], bh’ iad anns a’ chl

òsaid [xLɔ̃ːsodʲ] ’ dol ’ laigh’ is cha <126> robh *screen* riamh orr’. Agus bhiodh sinn ’ coimhead [keːd] riuth’ ’ dol ’ laigh ch-uil’ oidhch’. Agus danas m’ fhìn! dè rinn e [rɔ̃ɔ̃iɔ̃ɔ̃ːN], ò, tha caob à mo shlias’d [L’iɔ̃sd] fhathast — dè rinn e ach chuir e — *barbed wire* aig cùlaibh ’n uinneag — agus da’ bha sinn — da’ ghaidh mis’ ’ choimhead [çeːd] ris, bha ’n tè eil air mo chùlaibh [L]. Nach do thuit mis’ air am *barbed wire!* ’S thuit i orm-as’, ’s thàinig caob mòr **às shin** agam-as’ — tha *mark* air, caob mòr às a’ — cas eil [L] àsam. Bha ’n *doctor* ac’ — Doctor Gillies ’ bha an Inbhir F—am Baile Dhubhthaich. Bha ’n *doctor* ’s mi colach ris a’ bhàs _ leis am *barbed wire* — thug e ’ chaob àsam agus caob às an dà shlias’d agham [liɔ̃sd]. ^R Bha, bha sibh ’ coimhead ris _ ^M Bha sinn ’ paigheadh ri bhith ’ coimhead ris. ^R ’S e sin e. ’S e sin e. ^M Fuirich ach an] inns mi dut. Chan eil fhios agham ’m beil cuimhn’ [kuɔ̃iɔ̃n] aghad air William Hugh? Bha—’s e *blacksmith* ’ bh’ am Baile Mhuchaidh. (B) ’S e diabhal a bh’ ionnam da’ bha mi òg. Chan eil mi mòran nas fheàrr an-diugh. ( ) À, coimhead! Ghaidh sinn gus an taigh-s’—’n t-seann bodach agus an t-seann bhean agus thòisich sinn (?)ai’ gnog, ‘Margaidh, Margaidh, bi ’ tighinn sgiobalt!’ Margaidh! Thàinig is’ gus an uinneag. ‘Dè <127> tha sibh ’g iarraidh. Fhuair am fear ’ bha còmhla rith’ greim don a’ chot aic’, ’m beil thu ’ faicinn, ’s chuir e bhàn an uinneag air. Thuirt i ris an duin’, ‘*God bless me!* Ma tha Dia umad! èirigh às a’ leabaidh! Tha ’n uinneag a-bhàn air mo chot _ *chlout* [xlɔ̃ɔ̃udɔ̃]. Thàinig, nis, an duin’ agus dar thàinig eis’ orson thoir’ is’ às, bheir iad air an lèin’ [n.] aic’, ’s ghaidh ’n uinneag a-bhàn air a lèin’ ’s bha ’n dithis fasd’ anns an uinneag — cho fìor ’s tha mi ’g innseadh dut! ^M Tha fhios agham.

AN PREASANT AIG A’ PHÒSADH. ^M Agus bha seòr’ do gloic ann seo — chan e gloi’ bu chòir domh ’ chantainn ach bha i pòst’ ann seo agus dar bhiodh sinn air Disathairn rachadh

sinn air Disathairn gus an tè bha ’ dol ’ phòsadh agus bheireadh sinn dhà-no-thri thastan’**n** di na làimh-s’ [Lɔ̃ɔ̃ːiɔ̃ɔ̃], tastan no dhà. Dè rinn mis’ ach danas m’ fhìn! cha robh mi ’ smuaineachadh gur e [bh’] ann. Thug mis’ ’n-àird’ e agus cha do choimhead [xʲ] mi dè rinn _ ’n tug mi air—’s e bonn-a-sia. Aig an oidhch’ thàinig aoneigin stech gus an taigh aghainn agus thuirt mi, mas fhìor _ chan fhìor _ cha tuirt, ‘Dè bheir thu _ bha thu ’ toir’ di?’ Agus thàinig aoneigin stech anns an taigh, ‘Diabhal! *It’s the rumpus* ’ bha _ shìos aig <128> Billy Bonnie. ‘Carson?’ Thug aoneigin bonn-a-sia di ’n àit’ aircead ’s tha i ’ **dol fagais air à ceann [k’ɔ̃N] a-mach** — leis am bonn-a-sia ’ fhuair i. Cha robh sin _ (B) Làimh [ʃ ---] Craobh [ʃ ---] Deich. Naoi. Sporag. Brògan. Balach. Casan. h-Ochd [hoxg]. Seachd [ɔ̃oxg] Iasg. Leabaidh. Bò [ɔ̃]. Sgilling. Bainn’. Cearc [k’ ɛrkʰ]. Ìm [ɔ̃] -- is aran. ( ) Ò, **rinn mi ’ leughadh e.** Carson nach dèanadh [d’ ɛ̃ɔ̃nu] — agus boireannach [ɔ̃ː] is culaidh — *boat* — culaidh. Agus cù — agus — cha robh — abhainn! [aɔ̃uɔ̃ːN’] abhainn! [aɔ̃uɔ̃ːN’] abhainn! Teath’ [tɛː]. Bruthaich [bruːç]. (?)Cùrs’ a dh’[j] abhainn. (B) Caileag. Iuchair. Eaglais [egəLɔ̃ɔ̃]. Aon ’s a dhà. Muir. Uighean. [uin] Is sgoil is muc. Is tein’. Is fiadh [fiɔ̃ːu]. Claraidh _ claraich _ (B) Clàirseach [*elic.f* _ agus _ (B) ’ ghealach a chanas sinn ri sin. ’In seidhir [ɔ̃ɔ̃ir] ’gus ’in bòrd. Agus sin _ _ agus sin càis. Sin trì [triː], ceithir [k’ ɛːr]. (B) Feòsag! [fjʰɔ̃ːsagɔ̃]. Feòsag *is a beard*. (B) Air an droch’d [drɔ̃ːtʰ] ( ) Làimh! Tha thu ’ cantainn ceart gu leòr [L’ ɔ̃ːr] e. Làimh! Ghabh thu _] Ghabh i mo làimh. ( ) Ò, *a* each. Each. Tha thu ceart gu leòr. ( ) Coir! ’s e sin ’ tha ’ dèanamh ’n danas ort-as’ dar ’ tha thu ’ dol a-bhàn, chan eil e ’ bruidhinn ceart riut. ( ) *Music is* amhran [aɔ̃uɔ̃ːˈrɔ̃ɔ̃(n)]. Ceòl [k’ ʰjɔ̃ːl] <129> Amhran *’s a song*. Brògan. Balach. Aran *is bread*. ( ) Bò. Naoi, deich, aonan deug, dhà deug, ( ) trì deug, ceithir deug, còig deug, sia deug, seachd deug, h-ochd deug, naoi deug, fichead. ( ) Fichead [fixəd] _] bhrèagha(?) _] da’ bha sinn aig a’ sgadan ann an [ɔ̃nə] Yarmouth thuirt mis’ ris an tè ’ bha sa *chrew* còmhla rium, ‘Mary Ann, *go doon* (B) Siubhail a-bhàn ’g iarraidh *loaf* aran — *loaf*.’ ( ) Tha thu ’ bruidhinn an còmhnaidh air Èirinn. Dè an danas ’ tha sin ’ dèanamh domh-’s’, god ’ thugeadh tu ’ [= à] Amsterdam. Chan eil fhios agham dè tha mi ’ dèanamh. ( ) ’S ann aig Dia tha fhios air ch-uile ni — gun d’ robh Bob — ( ) ’s e Boba ’ bhuineadh — bhuineadh ’m Boba agham do Èirinn. È, Thighearn!’ _] ’m Boba [bɔ̃ɔ̃] agham do Èirinn [ɛːrin]. *Aye*, ’m Boba.] cha bhiodh _ mi fhìn air mo *bhitch*geadh leis. Chan eil a’ Ghàidhlig — chan eil e gu dona [dɔ̃ɔ̃ːnːa] ( ) Bha mi — bha mis’ cho mòr ’s a tha mi ’n-diugh air (x 6). . . . bho’l chùim [xuɔ̃ːm] iad mi air ach am biodhainn [bʰuɔ̃N’] ceithir bliadhn’ deug mur fhaighinn às a’ sgoil. Ghaidh mi gus an sgadan agus fhuair an *uncle* agham sumanadh bhon tuil— taghlaich ac’ -- ’s e às bho ’ bhith _ ’g _ dgèanamh ris a’ *education authority*. Agus dar fhuair mi _ dar fhuair mo mhàthair _ feagairt [fegɔ̃ːərɔ̃tɔ̃] — thuirt mi, ‘Tha mi ’ dol dachaigh do ( ) tha feagal [fegɔ̃ːər] mo bheath’ orm bho tuilidh [tulic] ( ) Bha _ ’n deireadh ’m bliadhn’ bha an sin, ’s bh’ iad ’ bàsachadh *by the hundreds* (B) _] “cha d’ual’ mi riamh eilean cho brèagh’ ri Eilean Leòdhas./

Wullie Seoc Mitchell (c. 70 yrs) Rockfield, Portmahomack
 “Ho ré mo Tharail bhòidheach, mo Tharail Bhig bhòidheach, mo Tharail laghach
 bhòidheach __ ‘tha thu ‘g òl, ‘g òl an taice rith’ [ə ɔkə ri]. ( ) a bhios na
 Camaisich ‘ caradh le gaoth shuas, siud a bheir- (?)gheobh na ‘Soilldearan’ dà uair a
 chadal. Ho ré mo Tharail bhòidheach, ag òl, ag òl an taice rith’. ( ) Ach nuair a thig
 a’ samhradh [jur nə bLə:] bhiodh na lis ac’ is bhiodh na flùraichean a’ fàs ann aig’ ‘a’
 thig Là na S’baid bhois iad ‘n-àird’ [na|m] broilleichean. . .” an’ then the chorus. 132
 (B) Uilleam __ Seoc a Bhannas a bha cho spaideil ‘s Uilleam ‘Sginear le’ mhòr-
 chuic is Dòmh’ all Mòr le’ bhan-seirceachd ” (B) Bhùineadh i _gu_ Bail’ a’ Chnuic.
 Bhùineadh i gu Bail’ a’ Chnuic is sgrìobh _is rinn i ‘n amhran _orr’. ( ) Cha _
 chan eil – e. Chan eil cuimhn’ agam air bruidhinn ‘n-dràst’ ‘Ghàidhlig. Tha mi _
 caill—tha mi ‘caill a’ Ghàidhlig. (B) Tha mi ‘caill e. Tha. (?) Uill, siud, uill siud dè
 thachair ris. ( ) Chan eil thu ‘ thuigeil a’ rathad a thachair. ( ) Cha d’ robh aon – air
 bòrd, dar thàinig i stech aig *Cadboll there*. (B) Cha robh aon, cha robh aon, cha robh
 aon ?oirr’. Thàinig rèist *crew* daoinibh suos bho Bail’ an Todhair – agus ghaidh iad’
 tarraingeadh a-mach i dha _na creig [kʰrɔg] _crag/dach – bh’ iad crad/gach – bh’
 iad’ tarraingeadh iad agus bha – bha’ tarraingeadh shuas gu Bail’ an Todhair. (B)
 Seachdnar [xɔgənɔr] a bha air bòrd – chaill iad uil’ am beath’. Thàinig oidhch’
 [ix] – oidhch’ sneachd’ [ix sNɔxg]. (B) Oidhch’ – tha. (B) Oidhch’
 stoirmeil agus ‘ghaidh i iomrall [irəm.ɔ] anns an dorch’ [uɔnsə ɔrɔx] Thilg a’
 stoirm i ‘ Chadaboll.” (B) Cadaboll. Ò, bha, ò bha. <13> Cha dhèan [ɛn], cha
 dhèan. ( ) Cha dhèan. ‘Sh eadh, ‘ sh eadh. ( ) Ò, cha bhrath, cha bhrath. (?) Chan eil
 feum. Chan eil feum. Cha thuig iad. Cha thuig iad dùrd Gàidhlig ‘ seo. Cha _ thuig
 iad dùrd’ seo. ( ) Cha thuig. (?) ‘S ann anns an taigh – ‘toigh’ seo. ( ) Bha mi’
 fuireachd’ seo. ( ) Fad – fad mo bheath’, fad mo bheath’, bha mi’ fuireachd anns an
 ‘toigh’ seo. ( ) Cha robh mi’ seòladh. Bha mi ‘n-àird __ ‘g obair [u] annsa –
 raointean. Ò, bha mi ‘g obair anns a’ raointean. ( ) Raoin [ɔn], raointean. ( ) Bha,
 mi ‘g obair air na raoin ‘n-àird’. Mil’, mil’ bho seo. ( ) mil’ air falbh bho seo. ( )
 Cha buin. Bha bhuiin. ( ) Bha. ( ) Cha robh. Cha robh mi ‘g iasg. Cha robh mi
 riamh ‘g iasg. __ iasgach. Cha robh mi riamh [i:ɔv] ‘g iasgach. ( ) Cha robh
 sgoth [sgɔ] agam, no culaidh. Cha robh, no culaidh. Cha robh, no culaidh agam. ( )
 Cha robh. Bha mi _ bha mi ‘ dèan daich [d’ɔntiɔ] le clèibh [klɪi:]. ( ) ‘M beil
 fhios, ‘m beil fhios aghads’ dè ‘ rud’ tha ann an clèibh? ( ) Chan eil fhios. ( )
Lobster-pots. ( ) eadh, eadh. Clèibh a’ giomaich. Giomaich. Giomaich. ( ) ‘G obair
 leis an giomaich. Clèibh. ( ) agus a’ coibheagach [kɔiɔg]. ( ) Tha fhios aghad dè
 tha ann an <134> coibheag [kɔi:ɔg]. ( ) Portan – sin e. Portan. ( ) Ach cha do rinn
 [ri:ɔn] mis’ – seann feadhainn – seann feadhainn – seann feadhainn’ bha mi’
 faighinn. Seann clèibh ‘ bha mi’ faighinn. ( ) Cha do rinn mis’ riamh. . . ( ) Bha,
 uill, feadhainn eil’. Seann-, seann rud’ thilg iad bho [vo] iad agus fhuair mis’ iad
 bhuath’, [’vo]. Fhuair mis’ iad agus rinn mi ‘n-àird’ iad. Rinn mis’ ‘n-àird [’ ʏ iad
 agus bha mi’ cur stàn sa chadach sin, mach fad’, mach fad’ aig an tonn, mach fad’
 aig an tonn [ɔum], agus Gheobhainn giomach is coibheag. Gheobhadh–mis’

Bell Ann MacAngus (86yrs)
 Bha mi ' dol gu Stronsay agus bha sinn còmhla _ bha sinn còmhla ri _
 _ *curer* a chanadh [gʊ] iad Cooper. Agus bha stoirm ann agus cha b' urrainn do _
 _ *steamer* ' dhol còmhla ruinn. Nis, dh'fhimireadh, nis, dh'fhimireadh sinn *lodgichean*
 [ach an] tigeadh e. Agus da' bha sinn aig an *station* bha cuid [kut²³] ' tighinn dachaigh
 _ tightheadh iad dachaigh ' seo, ach thàinig na càirdean aig _ aig Willie. (B) Ò, cha do
 thachair ni. ( ) Cha robh! ( ) Dè a-nis? Bha mi _ tha fhios aghad Dave-an? ( )
 Fear ' n d'robh thu *here*. Bha mi na mo *bhrìde's-maid* aig Dave-an. ( ) Bun- Ildh
 [uN']. Bun Ildh [əN']. Bha mi, bha mi, bha mi an Bun Ildh agus dè _ aig màthair an
 tè sin _ ò *God!* Ach an tig mi gus a' saol eil' ' **'s cha bhi** cuimhn' [kuʔiʔɪn] agham air.
 Bha 'n taigh ac' làn deargadan, agus bha ch-uile builg orm-as cho mòr ri sin. ( ) Leis
 na deargadan. ( ) Ch-uile builg [bʊlɪg] cho mòr ri sin ( ) Agus ' fear 'bha', ' fear '
 'bha 'n duin' as fheàrr aig. Bhuineadh _ <138> bhuineadh ' bhùth [A] aig' _ bha _
 agus bha _ 's e mac agus màthair [V] a bh' ann. Màthair is mac. Agus thuit e rium-as-
 _ dh'inns mi d. Bha mis' bha mis' ' dèan daich le mo dhruim [A]. (B) ' Sgròbadh gu
 bàs. ( ) Eadh. Chan eil fhios agham-as' càit an d'robh e, ach bha ' leabaidh' cur

thairis [□□] Ò da’ dh’èirich [□□] mis’ anns a’ mhadainn bha __ ‘n *agony* ‘ bh’ agham-as troimhn an oidhch’. Ch-uile builg air ch-uile àit’ air mo chorp. ( ) À, nàir!’ chan eil fhios agham-as’. Bha e anns am briosgarach’ [br□sgør□x], cha robh iad ‘ glanadh ‘m *bloody hoose*. ( ) Bha ‘n taigh cho ròbach ris an danas! Tòrr chloinn [a□□] bheag [veg:] ann – làn de deargadan. ‘S chuir i sinn anns a’ leabaidh. Agus a’ chaileag eil’ ‘ bha còmhla rium-as’ – cha robh is’ cho don’ rium-as’ ach ò *God!* Bha mis’ ch-uile builg mar sin orm-as’ – air mo dhruim – no orson Dia, na cuir sin a-bhàn! ( ) Chan eil. ( ) Bha, leis na lionachan anns an t-seann tiom. Bha. Ach chan eil neach ‘ dèan’daich air lionachan nis. Chan eil deargad no deargad. Innsidh mi dut c’amar. Tha <139> ‘ sluagh an-diugh – tha iad glan. ( ) Ach tha mi ‘ creideil gun d’robh a’ chloinn [kL□□i□N’] ud – cha robh ( ) *bloody* dùrd mu dheidhinn [j□i□N’] iad. ( ) Ò, bha iad. Bha mo mhàthair-as’ mar *amber* – nam biodh – nan d’rachainn-as’ a-mach anns a’ mhadainn gun m’ aghaidh [m□□.j] a ghlanadh [xL□□nu] bheireadh i air an fhalt agham, ‘Siubhail stech seo is glan t’ aghaidh mur tèid thu mach!’ ‘S ann a bha mo mhàthair-as’ ro ghlan. Ò, bha, bha. ‘S i thog Dolly. (B) Bha, bha, *soap* aghainn. Ach tha __ cloinn glan ann seo [ə ‘□□.w] ach an diabhal taigh rabach – tòrr chloinn bheag ‘s iad air ith’. Bh’ iad mar mo mheur, cho tan’ __ leis am briosgaireachd. Cha robh i ‘ glanadh iad. Agus siud an tè aig’ a phòs agus thug is’ *invitation* domh-s’ orson bhith *the bride’s-maid*. M’ anam fhìn! *bride’s-maid* a bhios cuimhn’ agham cho fad’ ‘s tha ‘n – anail na mo shròin [ro□’N’]. Diabhal do ‘thaigh ‘, rabach. ( ) Rabach! *That’s* salachar. *Dirty* salachar *hoose*. ( ) Chan e mo chàirdean-as’ idir. (B) À, ‘m [=?her] màthair aig’, am màthair aig’, bhuineadh i do Bhun Ilidh. A’ [?= his] seannmhair – bhuineadh [’u□nu] do Bun Ilidh. ( ) Bha! [v] À, ‘s e Gàidhlig uil’ a bh’ ann anns a’ t-seann tiom. ( ) Chan eadh! Bha __ ‘S e Beurl’ a bh’ ac’. ( ) ‘S e an Bun Ilidh. <140> Ach ‘s e Beurla a bh’ ac’ ach -- --ts! òch! bi sàmhach! Cha robh deargad – bha ‘n t-àit’-as’ cho glan. Ch-uile taigh cho glan ris an òr [o:□], ach bha siud air ‘ ith’. Obh, bhobh, bhobh, bhobh, bhobh! Obh [□.□], bhobh [w□□], bhobh [w□□]! Ch-uile builg cho mòr ri sin orm. Och, bhobh, bhobh! dar thàinig mi dachaigh ars’ mo mhàthair rium (B)]ath là. ‘N oidhch’ roimhn a’ sin mur d’robh ‘m pòsadh-s’ – rèis’ ‘n oidhch’ aig am pòsadh thàinig mi dachaigh ‘s thuirt i, ‘Dè an (?)creithlaigeadh ‘ th’ ort [g□□□:lig’u h□r□s□t]. À! tha ‘mo *back is in blobs*. Bh’ aic’ ri dhol gus an *doctor* ‘g iarraidh rud a chuirinn air mo dhruim. Bha mo dhruim nas mios’ na a – *bitch-up!* Ch-uile aon cho mòr ri sin air mo mhuin [vu□’h]. Ò, bhobh, obh, Obh, obh! Obh, obh! Deargadan! ( ) ‘N d’ ual’? È? Ao! Obh! Thighearn!’ Cha robh ni eil’ riamh agham ach deargadan. Obh, obh! ‘ bhith cho mòr ri sin. Brùidean dubh! Agus dar fhàir iad an craicinn còir [ko:r] agham ‘s ann a reub [□□:b□] iad an craicinn di’m. ( ) È, obh! *bugger’n!* -- do deargadan!] ac’ ‘s uile ni. ( ) Na cinn! làn *dirt* <141> Miolan! [mi□□□L□n] ‘S eadh. Na rudan beag. Och! chan eil fhios agham – cha robh riamh ni mar _ siud _ ( ) Gobhlachan! *That’s gullers!* ( ) ‘M beil iad geal! ( ) Tha iad dubh. Agus c’amar tha sibh ‘ dèanamh gnothaich le sin? ( ) **Thig an [u] aon [u] uair rud nach tig ann am bliadhna’ [hLi□n].** ‘M beil thu ‘ tuigeil? Tacharaidh rud an aon là, rud nach tachair orson bliadhn’. ( ) ‘M beil thu ‘ faicinn? [ ] don a’ chloinn – cuir -- mur tèid a’ chloinn a laigh’ cuir *or* dar thèid iad a laigh’ cuir an [?= ai’ ‘n] u’làr agad agus cha tig aon **an gaoith eìd-as** [zn□ g□u: □:d’□s] ( ) Bha. ( ) Eadh. Nach eil mi ‘g innseadh dut. ( ) *Jumpers*. Cha d’ual’. ( ) *Earywigs!* Cha d’ ual mi sin riamh. È(?) cha robh fhios a màthair air a chloinn, ge-tà. Ach, ma chuireas [x□.□□□s] tus’ air an talamh – *disinfectant* cha tig rud sam bith ‘**n gaoith** dut! Eadh, cha tig. ( ) ‘M beil rodan aghaibh? ( ) Chan eil. – Chan eil rodan’n [r□dann□] aghaibh. ( ) Tha. ( ) Ò, tha **rodan’n** an sin! Tha e cho – Coimhead! ‘s e ma -- <142> ma gheobh thu *disinfectant*

– agus – cuir timcheall an t-àit’ a bhios a’ chloinn a-mach, cuir a’ chloinn a-mach agus cuir air an talamh e. ( ) agus cuir adal air am *post*—‘chan aig an *tent* agus air am *post*’ chan nì—‘n t-àit’ am beil i, nì – cuir an t-aodach air, cha tig aon diubh ‘n gaoith dut [g□u:i d□□t] ‘s cha tig iad stech anns an *tent* leis an *disinfectant*. **Cha marbh** iad mur tig iad a-steach ‘ugad! ( ) ‘S eadh, *disinfectant*. ( ) Nì. ( )] diofar dut? *Black ones wi’ a red* tòin on them. *Is that, well* . . . chan e gun dèanadh [d’e□nu] iad mòran dochar ort. Th’ iad gràndd’. [g□□□□:nd] Th’ iad fad’. ( ) Ach tha gobhlachan dubh – agus *prong*’chan air a thòin. Sin e! Sin e! Sin gobhlachan. Fimireas tu *disinfectant*, tha mi ‘g innseadh dut] aon na do chluais agus bha thu – bha iad cho math – ( ) rachadh tu dochar _] gobhlachan. Gobhlachans, ‘ chanas sinn anns a’ Bheurl’ riuth’. ( ) *The* gobhlachans. ( ) Cha d’ual’ mi riamh ach *midgies*. *Daddy longlegs* sin *spider*. ( ) Ò, *spider* le tòrr chasan air ( ) Sin a’ *spider*. Cha <143> d’ual mis’ riamh ach *spider* air. ‘N aon rud a’ *spider’s web*. Cha d’ual’ mis’ nichein riamh ach *spider on the spider’s web*. ( ) *The*] salainn *is a bag o’ salt*. ( ) Anns an talamh. ( ) Cha __ cha d’ual’ mis’ riamh ach bha rodan anns a’ __ gun canadh tu _ bhiodh rodan san t-*shed*. ( ) Agus bhiodh – bhiodh gobhlachan anns a’ _ anns an gainmheach agus – *jumpers* anns a’ ghainmheach. Sin na ‘n cual’ mis’ riamh leis _ (B)] bhiodh tu, chitheadh tu, nan cumadh tu, nan cumadh tu nì anns an taigh ‘ tha lobht’ bhiodh *cleg* orr’, lodh, lodh [l□□.l□□], rudan beag geal—agus tha iad ‘ dol. Sin *clegs*, obh! ( ) Cha dèanadh. ( ) Dè bha mi do’ ‘ chantainn – bha mi do’ ‘ chantainn rudeigin? Ò, chan eil e ‘ tighinn gus na treabhair aghainn idir. ( ) Ò, *Lord*, chan eil [el]. *No, No!* <144>

09-75-06 (b)

Willie ‘Bithean’ Skinner (88 yrs) Shandwick

(Sùil na Bò) Nis, bha tobar eil’ aig ‘n eaglais, air taoibh ‘ rathad. *Chapelhill*, Druim an Daoil, Druim an Daoil sa Ghàidhlig. ‘N t-ainm ‘ thug iad air an tobar sin, Tobar a’ Mhinistear. ( ) Tobar a’ Mhinistear [t^h□b□r □ v□□ni□d’□r]. (B) Nis [N□□□], tha tobar eil’ da’ rachadh tu bhàn air a chadha rithist aig a’ *crossroad* ris an can thu [g□□□n u] Tobar Baistich. ( ) Na rathadan *right away east*, bha na h-ainmean aig’ (?) orshon cuideachd’. Leugh mis’ a’ leabhar. ( ) Tha mi ‘ dèanamh gur null [d□’□ g□ Nu□] mar sin bh’ iad ‘ faighinn ‘n t-uisg’ orshon baisteadh na [L’i□:] _ fuirich (‘m) faicidh mi. _ leanbhan [L’□□nu□n] _ na leanbhan. ( ) na leanbhan, leanbhan. An e leanbh ‘ chanas tu ri _ (B) Tobar a’ Bhaistich. ( ) Tha, air a chùlaibh. Chan eil fhios agham-as’ [□□□m□s] dè _ dè ‘n t-ainm ach bheir mis’ dut ‘n t-ainm [d□□r□m] Gàidhlig aig’. Tobar __ na Cinn. [m] ( ) Bha tobar eil’ shuas aig ‘n ceann eil’ shuas ‘ siud, Tobar Chormaic. ( ) Chormaic. Tha mi ‘ dèan’ gur e _ gur [jil□b□n k□□□mi□] Sloinneadh. ‘s e _ Cormaic ‘s e sloinneadh th’ ann. ( ) Sloinneadh. Bhiodh e air _ ainm ‘n dèidh ‘n duin’ [du□N’] sin. <145> Tobar na Cìm. ( ) Ò, chan eil fhios agham, Tobar na Cìm. Tobar na Slàint’ shuas fon a’ – fon a’ [f□] an cnuic [g□i□k]. Taoibh ‘n cladach ( ) Agus rèis’ tha tobar eil’ fad’ ‘ nas fhaid’ air adhairt _ ‘s tha ‘n t-uisg’ (?)’ duil mach an rathad sin. ‘N t-ainm ‘ th’ air an tè sin [i□□n] Tobar na Claidhimh. ( ) Claidhimh, [kL□□□:] claidhimh *is a sword*. ( ) Tobar na Claidhimh. [t□b□□r n□ k^hL□□:] ( ) na Claidhimh [kL□□]. Tha mi ‘ dèan’ às an t-seann tiom [d□u□:n t^hi□□□m] thàn’ sin ( ) gu’ robh ‘n claidhimh anns a’ chreig _ ‘s gun tàn an t-uisg’ sin. Chan eil fhios agham. Tobar na Claidhimh. ( ) Agus tha aon eil’, [□□□n □□l] tha aon eil’, tobar – aon anns a’ mheadhan [v□□□n] agus cha robh i *fit* orshon bhith ‘g òl agus _ ‘n t-ainm bh’ air Tobar na Muic’ [mu□i□□k’] – Tobar na Muic’. Muc, muc *is a pig*. Tobar nam Muc. ( ) Shin aghad

anns an t-seann tiom. ( ) Tha sin _ ’ robh sibh riamh shuas—’ robh sibh shuas an cladach? ( ) Uill, ’n fhac’ sibh ’n t-Sròin Mhòr? [dro□:iN’ vo:r] ’N fhac’ [n□□k] sibh Tobar na Slàint’? [sL□□:N’d’] Uill, tha i eadar an tè sin agus Tobar nan Claidheamh. [g□L□□:] ( ) Tobraichean? ( ) Tha ( ) ’Sh eadh, àch! chan urr’n domh—s’ thoir’ duibh – *history* aig ainmean [□□r□m□n]. Bha na *Danes* seo-an aig an tiom. *Invasion*. Agus na *Roman* – tha clach thurad sin. ( ) Uill, bh’ iad-as ’ *invade*-igeadh seo-an uaireigin agus (B) Cadha Neachda [N’□xk□], Cadha Neachda. <146> Chan eil fhios agham-as’ dè tha sin ’ ciallachadh, Cadha Neachda. . . . Tha air ’n taoibh-as’ aig’, a-rithist, Cadha ’n Rìgh, [ru□i] Cadha ’n Rìgh[k^h□: n^dru:] – rìgh! ( ) Tha e aghad air ’n taoibh-as do Cadha Neachda. Cadha ’n Rìgh – **sin aghad aghad**. Rèist, am port ’ duil ’n-àird [n□□:rx□d□] sin. Cadha Sgrìobaidh ( ) Rèist, tha Clachan _ tha àit’ eil’ ann shuas ris ’n can iad ’N Toll Dubh [_-]. Tha e glè dhuilich **air dh’fhaighinn** seachad nam biodh ’n tid muigh, dhèanadh sibh [j□n □i] *job*, ’m beil thu ’ tuigsinn? ( ) Gheobhadh sibh timcheall air. ’M beil sibh ’ faicinn? -- ’M beil sibh ’ faighinn mòran an Bail’ a’ Chnuic ’ toir duibh *information*? ( ) Còrr-neach, còrr-neach ( ) Chan eil ann _ ann stàn sin Suth’rlannach, *Sutherland* – chan e, ach MacAoidh e. (B) Ò, tha! Chan eil e buileach **ch’ aost’** rium-as, ach tha ’ Ghàidhlig aig’. Beagan. Mar th’ agham fhin. ( ) Ò, uill, bha a nighean ’g innseadh domh-’s’ muigh [mui□] bho Lerwick, ’ ach chan urr’n domh innseadh dub *exactly* ’n t-àit’. Tha e taobh muigh ’ Lerwick, co-dhiù – seachd mìl’. ’N d’robh sibh riamh thurad ’ Sealtainn? ( ) <147> Ò, bha! . . . . ’S e tìr glè bhorb [v□□□b□] a th’ ann. ( ) ’Sh eadh. ( ) Chan eil mòran de fearainn ann orshon **gàiteach**. ( ) Fearainn, uill, talamh orshon gàiteach – *that’s cultivating* – ach tha anns na hOrkneys. ( ) Tha. ( ) Bha mi ’g iasgach thurad sin. Bha. ( ) An *Orkney*. Ò, bha. Ann na Stronsay. Tha Stronsay air a’ chost _ agus Lerwick air a’ chost shìos ann an Shetland. Ò, tha mi ’ creideil gun beil leth-chiad bliadhn’ bhon uair sin. ( ) Fad’? Do rèir ’s ma’ bhiodh ’n t-iasgach ’ duil. Bha mi – faodas e bhith aon mhìos [vi□□□□s] no còig seachdainn. Rèist, bhiodh sinn ann an Frazerburgh no ann an Ceanna Phàdraig. Ò, chan fhaigheadh tu, chan fhaigh [n□□] thu bàtan à seo-an ’n àit a robh sinn, anns an d’robh mi – bàt’ bho Frazerburgh stàn, stàn an cost’. ’M beil thu eòlach air a’ chost’ sin? (Uill, ’m beil thu ’ faicinn anns an *direction* sin? Anns a’ Ghàidhlig? ( ) Tha Ceann Lossie sin – chanadh iad ris anns a’ Ghàidhlig ‘Ceann Ìosal na Mar’. Ceann Ìosal na Mar’ *is a point*. (B) Tha ’n taigh-sholasi caob mhòr bhon [v□n] – bho Lossie fhèin – muigh air sgeir. *Low sea mouth*, Ceann Ìosal na Mar’. ’Eil [□] mi ceart? Nis, tha ceap eil’ air a’ Phentland, Cape Wrath, Currac na Fearg. ’M beil sin ceart? ( ) Nis, tha taigh-sholais eil’ air a’ chost shìos <148> ris an can (sic) Dunnet Head. ’S tha, rèist, ma thèid thu bhàn an cost [g□□:sd], sin aghad Morayshire. Shin aghad Nairnshire thurad sin. Tha rèist Banfshire, tha rèist Aberdeenshire, tha rèist Aberdeenshire Frazerburgh, agus ’s e sin cuideach’ ris an can iad Canard Head—’n taigh-sholais [d^o □h□Li□]. Tha, nis, da’ thèid thu gu deas nas fhaid’ an Ceanna Phàdraig [g□□uN □ f□:d□rig□’] ( ) [k^h□N □ f□:d□rig] ( ) Pàdraig *is Peter*. ( ) Nis, tha Buchanan Mess sin, cha chreid mis’. Rèis, Guil(?) Ness aig Obair Dheathain. ( ) Shin aghad e. Cuileagan ’s _ deinnl(eir)ean [d□’□□i□L’□n], deinnl(eir)ean. Ach ’s e deinnl(eir)ean chan as sinn anns a’ Ghàidhlig – *that’s a bee*. ’S e deinnlean(?) chanas sinn anns’ ’ Ghàidhlig. Dè ’n t-ainm ceart? ( ) ’M beil sin ceart? ( ) Nis, dè an t-ainm? _ ’s e *butterfly* chanas sinn ach tha Gàidhlig air [er]. Dè ’n t-ainm a th’ air *butterfly*? ( ) ’S dè chanas sibh ris an fhaoileag san adhar? ( ) Faoileag [fuil□g□], faoileag. ( ) ’S dè chanas sibh ri *cormorant*? Sgarbh chanas sinn ris. Sgarbh. ( ) Dè ’n t-ainm chanadh ti ris a’ *railway* _ anns a’ Ghàidhlig. ( ) Sligh’ nan gad chanadh iad seo ris – sligh’ – nan gad. ( ) Ò, chan eil fhios aghamas’ ach ’s e sin ghual’ mis’

iad ’ ràdh. <149> Sligh’ nan gad. Sligh *is a journey. Railways* ( ) Chan eil fhios agham ’m beil e ceart. ( ) *Flying*? Itag [-□-], *is it?* Ghual’ mis’ iad ’ ràdh anns an t-seann-tiom anns a’ Ghàidhlig – na eòin -- -- thug e itag [-□-]. *He flew*. Iseag [-□-]. Nis, thèid sinn(?) nis air an tid’. Dè tha ’n tid’ ’ dèanamh? Dar ’(?) chanadh, ‘Dè tha ’n tid’ ’ dèanamh?’ ‘Ò, tha e ’ tràigh [tr□:i]. ‘Ò, tha i ’ lionadh.’ ( ) Chan eil fhios aghamas’. ( ) Tràghadh? Uill, ’s aithn’ [s□□N’] duibh ’n fheadhainn bheag, bheag? Seangan [□□□v□□n] chanas sinn riuth’. Seangan—’m beil’ sin ceart? ( ) ’M beil’ ’m beil sin ceart? Tha là math ann ’n-diugh. ( ) ’M beil’ sin ceart? È? ( ) Tha e glè dhall an-diugh. ( ) Tha e salach _ salach. # Tha ’n fhuachd agam. # Bha e ’g uisg’ fad an oidhch’ [f□d□ □ n□i:□]. # Rionnag [□UN□g□]. # Tha teas [t’□s] anns a’ ghrian [□□i□□n]. ’M beil mi ceart? ( ) # Tha comharradh [k^ho□:ru] air a’ ghealach. Comharradh [k^ho□:ru] – ’m beil sin ceart? *That’s a change*. _ _ _ # Tha cuibhl’ [ku□:i] **mur** a’ ghealach. ( ) Tha cuibhl’ _ *that’s a circle* _ mur a’ ghealach (Beurla) Tha sion [□i□□□n] air, air an aimsir [□□mi□□r’]. # An ceann [k’] seachdainn [□□xg□n] eil’ thig mi. ( ) mu cheann seachdainn eil’. Seachdainn _ seachdainn Disathain-as’ [s□□:rm□s] ’ tighinn [t’□i□n]-- ’-nall(?), *that’s the week finished Saturday*—thig mi. # Diluain [d’□ Lu□□□n]. Diluain. Diluain chanas sinn seo-an. ( ) ’M beil? Dimàirt [m□□:rsd]. # Bidh mis’ air ais mun cuairt na [?= an] còig seachdainn – eil’. ( ) ’M beil sin ceart? <150> À, domh-’s’ fuirich ort! fuirich ort! ( ) Ò, Dhia?) Chan urr’n domh-’s’ – chan urr’n domh-’s’ ’ chur ainm anns’ ’ Ghàidhlig air na *month*. ( ) Chà **dhèan**. ( ) # Stearrach. ’M beil sin ceart? Stamhradh [st□□u□ru], ’m beil sin ceart? ( ) Stoghar. Stoghar _ *that’s harvest*. Stoghar *that’s what they used to call here* stoghar. ( ) Anns a’ gheamhradh – gheamhradh. # Dh’èirich mis’ – mochthrath sa’ mhadainn – *dawn*. Mochthrath [mox□r□], mochthrath, *I think that’s dawn*. # Tha ’n ghrian ’g èirigh ( ) ’s tha i ’ duil bhàn. ( ) ’S e *the night*, tha ’n oidhch’ ann. # Meadhan oidhch’. [m□□□n □□i:□] # Tha thu ’ coiseachd glè air d’ **is**. **Is is easy, I think**. # Rionnag a’ mhadainn. ( ) Feasgar chanas sinn ri *the noon*. Feasgar. # Thàinig e _ thàinig e anns an feasgar. ( ) ’N fheasgar [fe□sg□r] *we call evening*. # Càit an deach thu? ( ) ’m beil sinn ceart? Tha mi ’g ubair ch-uile geach [k^h] uil’ oidhch’. ( ) Tha mi ’g ubair ch-uile geach uil’ oidhch’. ( ) # ’ Là an-dè [L□ □n d’□:e]– an-dè *is yesterday*. ( ) Uill, ’s e an-dè ’ chanas sinn ris - *yesterday*. ( ) ’S e ’ là an-dè *we used to call it*. ( ) Chan e an-dè [h□ N’□: □ d’□:e:] ( ) ’ Là [L□:] roimhn ’n-dè *is what I would say too*. # ’ Bhliadhn’ ghaidh seachad agus a’ bhliadhn’ ’ tha ri thighinn. ( ) # Tha mi ’ fuireachd orshon <151> i orshon ?) bho chionn dà uair. ( ) Bha mi ’ fuireachd orshon [□□h□m] i – bho uin’ [= bho chionn] [vu□N’] dà uair. ( ) # Dh’fhuirich mis’ # Fuirichidh mis’ orshon thu. # Thug e ’ bheannachdan domh-’s’. ( ) # Madainn mhath dhuibh. ( ) mar sin dut. ( ) mar sin duts’. # Chòmhlaich [xo□□Li□] mis’ air ’ rathad e. Chòmhlaich *I met him*. ( ) Chòmhlaich mis’ air ’ rathad e – oidhch’ a’-raoir. # Faodas e bhith gun còmhlaich sinn càch-a-chèil’ a-rithist. ( ) Glè mhath. # Rinn e dh’a-- dh’ainneoin orm-as’ _ dh’ainneoin [□□□N’□□n] ( ) # Rinn e gun fios [fis] domh-’s’—gun fios domh-’s’. # Rinn e _ # Tha thus’ di-beath’, *welcome* ’s di-beathit’. Tha thu di-beathit’. Dè ’n t-ainm a th’ ort? # C’às a tha thu? ( ) # C’às [k^h□s] ’ tha thu ’ tighinn [t’^hi□□□n]? # Cha d’inns e domh-’s’ càit ’n d’robh e [k^h□t □d□ro □]. ( ) Cha d’inns e domh-’s’ càit ’n d’robh e – *from*. ( ) Cha d’inns e domh-’s’ c’às a bha e. ( ) Tha e ’ duil null is a-nall *back and fro*. # Null ’s a-nall. Tha e ’ duil null ’s a-nall. ( ) Seo ’s sin. # Suas. Suios. Tuath. *Southwards*. Suios-wards. Deas [d□’□s], deas, deas *is right*. # Tha e taoibh staigh ’n doras. ( ) # ’N taoibh muigh [d^hi□ mwi□]. ( ) Cuin [k^hu□N’] thig thu air ais? # Carson a thàn’ e? [k^h□ □s□□n □ h□□n □ n□n] ( ) Carson a thàn’ e? Carson nach tàn’ thus’? ( ) Nan [na] tigeadh e cha bhiodh mis’ <152> toilichit’. # B’

àbhaist [vɪ:] da thighinn tric. ( ) B' àbhais' 'he used'. ( ) B' àbhais' [bɔ:] da thighinn glè thrìc [hriˈk]. # Tha aoneigin -- we used to say – tha aoneigin [uriɔˈnɔ] aig an [nɔ] doras. # Cha tàinig [dɔˈnigɔ] e idir 'n-diugh. # Bha na brogaich _ balaich ' tilgeil clachan. ( ) Ò, bha na balaich _ ( ) _ bha na balaich ' tilgeil clachan air càch-a-chèil' _ càch-a-chèil'. # Thilg e urchar. [rɔˈxɔr] # Loisg e. [Lɔˈgɔgɔ] Loisg e is 'shot'. # Tha e ' gair' rith'. [gɔˈɔ:ri] # The West Coast will say for that one 'tha mi trang', but we say 'tha mi dripeil'. [dɔˈribɔ] # Dèan cabhag. # Tha mis' ann an cabhaig. [nɔ ɡˈvɔg] Dèan cabhag [dˈnɔ kˈvɔg]. Dèan cabhag. – ( ) dèan cabhag, but the Leòdhaser says 'Greas ort!'

[Plus elder brother, **Andrew Skinner Shandwick** = A]

[A:]]tiom a' chogadh – chan e 'n cogadh 'n cogadh bha dheireadh _ ach a' chiad chogadh ( ) bha mi na g'hunnerair long _ _ _ Ò, glè mhath. ( ) Ò, all right. Now, tha mi ' duil staigh _ _ [W:] Dè tha e ' ràdh? ( ) Siubhail staigh 's dèan 'n teath'. [dɔ:]. ( ) # Duilleagan. ( ) Duilleagan air a' chraobh. # ( ) Na duilleagan don a' chraobh. # Meang [mɔˈg], meang is right. # Crìonag. <153> Crìonag [kˈriɔɔnɔk]. Crìonag is withered. ( ) Tha na flùraichean crann [krɔˈuɔ:] or crìonach – tha na flùraichean ' bàsachadh. ( ) ' Seacadh [ɔˈgɔu], ' seagadh [ɔˈgɔU], ' seacadh – withering. Briar. # Drius? Oh, yes, yes, tha sin ceart. # C[l]uaran [gɔˈuɔrɔn] # Darach dubh. # Thàinig mis' air a' rathad goirid [gɔˈritˈh] # Dè cho fad' 's tha e ann an seo bhon a' [vɔˈnɔ vɔ] bhail'? # Dh'fhalbh ' chuid as moth' don [dɔ] a' sluagh. ( ) Dh'fhalbh, # Bha mis' [ɔ] ' dèanamh sguil – cliabh [kˈliɔuɔ] – ach bheatis [vet] e mi. ( ) Dh'fhàdaich e orm? ( ) Tha. # Tha nàir' air [-R eR]. Shy. Tha nàir' air. [-R eR] ( ) # Chan eil iad gu _ Chan eil iad gu _ chan eil iad socrach [sɔˈhɔrɔx]. ( ) Socrach. ( ) You're right – chan eil iad ' fregairt mi [fregɔrt]. Socrach – it's no comfort. ( ) # Tha e glè suitable, I don't know. ( ) Feag(arach)? Freag(a)rach! Freag(a)rach, freag(a)rach. ( ) Chan eil [ɔ] iad, chan eil iad, chan eil iad rium _ ( ) Freag(a)rach. ( ) Rium. # Tha ' chloinn ' dèanamh mòran fuaim. ( ) Ghaidh 'n tein' [dˈiɔn] às _ dìth [dɔˈiːh] gual. ( ) # tha mi ' gabhail iongantais [ɡɔˈl iɔɔdɔs] nach tàinig thu. ( ) # Cheangail [ɔˈo:l] snaidhm [ɔˈɔ:] air a' phole sin! ( ) Eadh, snaidhm, a knot. – snaidhm we call a knot. ( ) air a' phole an sin. ( ) Ò, air a' rope. Ceangail snaidhm air a' rope an sin. ( ) Air a' rope. An sin. ( ) Ceangail [kˈho:L] snaidhm [snɔɔm] air an tobh'. <154> an sin. # Gabh car! [kˈhɔɔɔ] # ( ) Take a turn! ( ) Fuirich thus! fuirich thus! # Snaidhm air a' bhow! [vo:l] an sin. # Tha e coslach riut. [d] ( ) cos]lach riut. [d]. ( ) 'ch-uile cheum. ( ) Tha sin ceart. # Cha do chiùrr mi thu [ɔu:ɔ mi u] rathad sam bith. ( ) Cha do chiùrr [ɔ]. Is it chiùrr 'hurt'? ( ) E, heh! # Bha mi leam fhìn [Lˈɔ miɔn] _ oidhch' a'-raoir [ɔiɔ ɔɔrɔ:r]. # Chan eil mi ' duil ach glè – wait! <154>

09-75-07 (b)

Willie Bitthes Skinner (88 yrs) Shandwick

(Chan eil mi ' cur dragh air.) # Thoir an air' ort fhèin! ( ) Thoir an air' ort fhèin! ( ) # Cùm [kˈuɔm] clìoras droch mhuinntir [vuɔiɔNˈdˈɔr]. # Leig [Lˈɔg] e às mi. # Ghaidh e troimh lot(?) # Ghaidh e troimh mòran trioblaid. [moɔ:rɔnˈtˈribLɔdˈ] # Ghaidh 'n trioblaid tr – tr – troimhth' [trɔɔt] # Fuirich gus am bi mi dachaigh. ( ) # Bheir [vɔr] iad air a meàrlach. # Beireas iad air-as'. ( ) Beireas iad air-as'. # Cha bhiodh mis' 'g – cha bhiodh mis' ' gabhail dragh [ɔɔ]dheth [jɔ]. # Tha sin _ tha sin gu bhith _ tha sin faisg' air deis [dˈiɔ]. # Cha d'fhaighnich [ɔi] iad [ɔd] rium-as' cò – cò bha mi – cò mi fhìn. ( ) Cha d'fhaighnich [ɔi] iad rium-as' cò – cò mi fhìn. (

) Bha e ' faighneachd dè 'n tid' a bha e. ( ) Bha e ' faighneachd dè 'n tid' a bha [u] e – or – dè an tiom bha e: 'tiom' we used to say. # Dè ' chos' na brògan? 'M beil sin ceart? ( ) Cosnas [kˈsnɔs] iad gu leòr -- a lot. # 'N tiurt thu na _ 'n ùrnaigh aghad? 'N ùrnaigh. ( ) 'N ùrnaigh we say to prayers. # Tha 'n t-siataig [dˈiɔdˈig] air. # Tha 'n t-uisg' – tha e ' goil [ɔɔ] # Cha ruig thu leas. [hɔ rɔˈg u Lˈɔs] ' dhèanamh 'n còrr sheirbheis. ( ) # Tha 'n taigh air tein'. ( ) 'M bheil a' <157> muir-a-làn we used to say? 'M bheil e muir tràigh? [tˈrɔi:] # 'S e _ ( ) 's e tid' 's e tide mhòr [tˈi:dˈvɔr] # Tide mhòr would give you a spring-tide. ( ) Tràigh bheag [tˈrai veg]. # Tha e ' tràghadh [tˈrɔ:u]. Tha ' mhuir _ tha ' mhuir ' tighinn _ tha ' mhuir làn. ' Mhuir làn rising. Tide is rising. # Mary-maid. Bana-bhuids [ɔɔɔnɔ] is it? ( ) Maidean (corrupt) mar'. # Ghealach ùr. [u:ɔ] ( ) Tonn [tˈuɔm]. Tonn [tˈuɔm]. ( ) # Tha e ' fàs calm. Ghlè bhàn(?) very calm. -- glè bhàn [kˈle vɔɔm]. c# 'N cladhach. Bha sinn ' siubhal air a' chladach _ cuideach' _ coiseach' _ air a' chladach – bha sinn ' coiseach mar a' chladach. ( ) Coiseach', uill/bho' 's e 'siubhal' ' chanas sinn (?) seo-an (?) 'Cuairt' ' chanas iad air a' West Coast. 'S e 'siubhal' ' bha iad -- ' chanaidh iad. ( ) 'Coiseachd!' _ canaidh, canaidh ( ) 'Coiseachd', canaidh. # Tha _ cladhach. Tom ghainmhich, is it? ( ) I don't know, tom gainmhich. # Cnoc, is it? # Creig ' tha fon an uisg'. ( ) Sgeir. # Port? # Cèidhe. # A(n)carsaid? ' fon a' _ fon an talamh. # Gainmhich chladaich. # Bha e na sheasamh air _ air a beul – bha e na sheasamh [heɔsu] aig _ aig [ɔg] – oisinn [ɔɔiN] a' mhuir or edge a' chladaich. # Cost a' mhuir [vur]. # Gleann – is it <158> gleann? # Ghaidh scent anabhar don a' mhuir. ( ) Lobht' [Lɔɔtˈɔ] ( ) bhon a' mhuir [vɔnɔ vur]. ( ) scent [seɔnt] # Coibheags. ( ) Creig [kˈrɔkˈɔ] # One rock. Creig. Bha 'm bàt' [bˈɔ:d] – ' toir' staigh uisg'. # 'N ancair'. [ɔgɔ]. # Tha ' gaoth fair – gaoth fair. # Bha sinn ' dèanamh _ falaimh 'm bàt' [bˈɔ:th] – baling out. ( ) ' Cur mach an t-uisg' -- ' cur mach [mɔɔx] an t-uisg'. # Bha sinn 'g iomradh [ɡɔmru] -- 'g iomradh cruaidh. I think it's treòir. Treòir we called it. ( ) # Corcais. [kˈɔrkɔis], corcaisean corks. Corcais. Corcais. # Gruaidhean. ( ) Gruaidhean. # Slat [sLɔt], fishing-rod. # Loidhn' iasgaich. # Treòir, treòir. # Lug. # Dubhan [dɔɔn] # Bha 'n t-iasg 'g iarraidh gu math [mɔɔ]. # Buidhear. [buɔiɔr] Ò, chan eil fhios agham-as' an e coibheag ' tha ann a' sin. # Iasg saillt' [sɔi:Lˈɔ] ' Cure-igeadh iasg. Iasg air a chure-igeadh. # Fhuair sinn _ fhuair sinn – iasgach math. # Chan eil fhios agham-as' dè ' tha sin a' ciallachadh. ( ) Cluaisean [kˈLuaɔn]. Nì e 'n gnothaich. [gɔroɔiɔɔ]. # Mealg. # Agus bròg. Mealg. We say bròg to 'roe'. 'Smelt', mealg. # Scales of fish, lannar. ( ) Lannar. Fear lannar. # Streang [stɔruɔ] iasg – Streang [sdruɔ]. # Cha d'robh <159> foighidinn aig'. ( ) Foighidinn, 'patience'. ( ) Chan eil _ chan eil foighidinn. Foighidinn. [fˈɔdˈɔn]. # Là a' Bhreitheanas [vrɔɔnɔs]. Tha mi ' faicinn [h] do l-- -- tha mi ' faicinn do dheallradh (?) [jɔLɔr] air a' bhall' [Lɔ]. Chan obraicheadh [ɔ/(ɔ)] e. # Tha story air a innseadh. ( ) # Dh'inns e h-ainmean aghainn. [hɔrɔmɔn ɔɔN] # Dh'inns sinn _ dh'inns sinn na h-ainmean aghainn. # Drochaid [dɔrɔtˈɔ] Drochaidean [dɔrɔtˈɔn], drochaidean [dɔrɔtˈɔn]. # Thill a' bhàt' [vɔ:d] air ais leis an droch aimsir. # Tha gu leòr bhàtan [vɔ:dɔn] _ anns a' harbour -- anns a' phier, we used to call it. # Thachair rudeigin duinn an-diugh. Thachair [hɔx-] duinn madainn an-diugh. # Cha robh ach [haɔɔɔ ɔx] — Cha robh ach aon [ɔn] no dhà do na bàtaichean 'g iasgach oidhch' a'-raoir [ɔiɔ ɔ rɔɔi:r]. ( ) # Còrr aon [ɔn]. # Cha tàinig eis' ach 'n-dràst 's a-rithis'. # Ghaidh 'm bàt' 'n talaimh (?) [dɔɔLi]. ( ) Ghaidh i fon an uisg'. [fɔɔn ɔ nuɔgɔ]. Ghaidh i fodh'. Fodh' is right. Ghaidh i fodh'. # Bha naoinear [nɔɔnɔr] iasgairean air a bhàthadh. # Bios tu air do bhàthadh [vɔ:u] m' thèid thu mach anns a' bhàt' [vɔ:th]. # Ghaidh iad uil' – ghaidh iad uil' a mharbhadh [vaɔrɔ]

anns’ ’ chogadh. # Caipitean [□□n] long. # Tuil’! Anns an abhainn [□□wN’] # Tha margaid [ma□□kad’] mhath ann ’n-diugh. # Ghaidh (≈ tha) mis’ gus an fhèill. [L’] # Chan ei’ mis’ ’g ith’ iasg. # Ghaidh (≈ tha) dà (?) bhàt’ mach orson sgadan ’n-dè. # Tha an t-iasg ’spawn-adh [sp□□:n□] _ nis. # Tha e ’ tomhas – *he is measuring* – tha <160> e ’ tomha(r)s [tʰo□:js]. Tha e ’ tomha(r)s – *yes*, tomha(r)s. Dè an tomha(r)s – *what’s the measurement?* # *‘Treat, treat, treat’ we say to ‘thread’*. # Tha sealgair’ geàrr air geàrran – ’m bei’ sin ceart? ( ) Sealdair’ (*sic*) *is hunter*. #]adh mis’ feagal [feg□□L] n’ chunnaic [u□nig’] mi -- ’ madadh bhealaich. ’N e madadh bhealaich? # Madadh ruadh. # Sligean uighean [’sL’ig□’□n ’uin]. # Sin aghad. *Yolk* – fuirich ’ faic [h] mi. Ò, Dhia! Chan eil [’jia n□l] cuimhn’ agham dè chanainn . . . # Buidheagan [bui□□□n] ’Sh eadh! ’Sh eadh! # G]ealagan _ _ _ # ’N craicinn [g□□□k□N’] tan’. ’S e *gander* mòr ’ tha seo-an. ’N e sin e? ’N e *gander* [an rud] (?) ceart? # Tha buidhinn [bwi:n] òg aic’ – tha *brood*. # Shin aghad deinnlean meal’ [d’□□□□i□□:L’□n m□□l] ( ) # Tha e ’ ceannachd crodh [kʰ□o□w]. # ’S e *hive* sa Bheurl’. [v□J□□l]. Deinnlean – ghual’ mis’ eand deinnlean. – ( ) Eand – deinnlean. ’M bei’ sin ceart? ( ) Ghual’ mi sin _ deinnlean _ eand _ *a nest*’ – (B) Tha sin coraichit’ [kʰ□rix□tʰ] *correct* -- tha sin ceart. ’M bei’ sin? – ( ) Thug e èigheachd às _ da’ chuir an deinnlean a’ *sting* ann. # *Skirl is English*. Sgal! ( ) # ’S e each brèagh’ ’ tha sin. Ei[ch] [□ix’] Shin aghad stailcan no àigeach [□□: □g□’i□x] chanadh sinn ri sin -- àigeach [□□: □g□’i□x]. <161> Àigeach *is stallion*, àigeach. # Gearran. # Gearran, gearran. Gearran *is right*. # Sin aghad (?) ’n deaghaidh [d’□i] fhaighinn *sting* bhon am *bee*. (B) Tha ’n craicinn air at [□□tʰ]. # Tha n’ eich ’ ruith uil’. ( ) Tha na h-eich ’ ruith uil’, uil’ _ tha na h-eich ’ ruith air a’ rao— timcheall a’ raon. # Ruith mis’ an deaghaidh [□ d’□i:] (?) i. # Tha sinn ’ ruith ’n a’ sgoil ’ch-uile là [L□□]. # Shin aghad, chan eil iad ’ duil luath. # Ach cha do bhris thu e _ bhàn. Lodhan – nach eil air a bhriseadh _ *They’re no broken in*. # *Colt*. Lodh – lodhan. Nis, *filly*. (B) _ _ _ [□N’□u □wi □s□□□m] [(?)*Now we saw ’em*] *gear-huntin’* ’ s’ toir leis an *carcase*-an. *Filly*-- each nas lugh’ -- ’s e sin ’ tha agham fhin. # Chan eil glè luath, tha e *trotting* – *trotting*. ’ Duil air (?) _ socair. ’M bei sin ceart? # Tha e ’ marcaidheachd air each. #] nas dorch’ na càch. Tha ’n t-each-as’ nas dorch’ na càch. Tha ’n t-each-as’ nas dorch’ _ dorch’ – dubh – na càch. # *Than the rest*. Chan eil fhios agham ’m bei e ceart’ nach eil. # Feuchaidh mi sin na do làimh deat. ( ) Àch, fuirich ort, fuirich ort!] thuir e rium-as’ ( )

CRUDH LAIR Anns an t-seann tiom air _ air _ nis, chan eil fhios agham dè ’n t-ainm ceart – aig – orshon _ air a’ Ghàidhlig – air *estate*. Fearainn, fearainn! Tha sin ceart ’ leòr e. *Estate*, tha ainm air ach <162> chan eil fhios agham-as an t-ainm. B’ àbhaist do _ duin’ ’ bhith ac’. Bhiodh ch-uile *estate* ’ cumail fear air an t-seann tiom. **Ghaidh sin ’ innseadh domh**-’s’. (B) ’S bha dà mhinistear ’ gabhail là [L□:] aig aon là, ’s chòmhlaich iad an duin’-as’, ’s thuir an dàrna fear ris an fhear eil’, ‘Fuirich ort. ‘Seallaibh _ leithid _ leithid seo-an – Duncan no -- ’s ’i bith dè an t-ainm a bh’ air. Gheobh sinn gair’.” “Nis, tha thu ’ gabhail do là, a *Duncan*? ” “Tha,” *he* garran. “Dè mar tha sibh?” “Ha, ha! Nach e mi ’ tha *lucky*? Fhuair mi crudh’ each.” “Nach iomadh rud a nios tu _ foghlam _ cha bhiodh fhios agham-as’ nach e crudh’ làir a th’ ann.” (B) Nach eil mi *lucky* – fhuair mi crudh’ each. Nach iomadh rud ’ ni a’ foghlam. Cha bhiodh fhios agham-as’ nach e crudh’ làir a th’ ann. (B) # Crudh’ each. ( ) *One*. ( ) Cruidhean [kʰ□□□□n] *that’s meaning more than one*. Cruidhean. # Stàball. # Leum an t-each thairis [hi□i□] _ air a’ *fence*. # Duids. Ò, ’s e _ diog _ ’s e _ _ clachan a th’ ann. Duids, ’s ann an talamh a tha e. # Cha b’ urr’n domh _ cha b’ urr’n domh _ ’ fhaighinn a’ *seat* anns a’ *room*. Cha <163> b’ urr’n domh _ fhaighinn a’ suidheachan [suj□x□n] anns a’ *room*. Ò, chan eil fhios agham-as’ an t-ainm ’ th’

air *donkey* sa Ghàidhlig. Aiseal. # Biosgaidean. [b□(≈ □)sg□□d’□n]. # Biosgaidean. # Seallaibh aghad – rinn mis’ iad – ris an canadh iad *a bowl like this – oval*. Chanadh iad ’stuaigh’ ri sin. Stuaigh. ( ) Or’n cumail na lin [L’’i□N’] d’ bhiodh sinn ’ baoideadh. ( ) Rèis’, na *basket*-an eil’ or’n sgadan ’s ann an *factory* bha iad deis. Aisnean [□□:iN’□n]. Aisnean [“□□:iN’□n]. ’S e sin aisnean learag [“□□:iN’□n l□:□ag□] *that’s larch or* aisnean [□□:iN’□n]. Sin aghad iad [□d’] or aisnean – aisnean muchagan [mUx□g□n] *blackthorn*. Sin aghad an caib. *Creels*. ( ) *larch – oh, boy, boy!* ( ) ’S ann, ’s ann. Rinn mi iad. Sin aghad an caib. **’N aghad** am maorach [□□:]. ’n spradan g-u-t, ’n *gutag – the herrin*’. Spradan. *Limpets*. ( ) Tha ch-uile ni aghad. *Ripper*. Ghabh [ha’?= tha] thu *clip* [kli:p] or’n na coibheagan. Corran or’n na sach’san, ’s a’ lion – *line* – anns’ ’ sgothan. Tha ch-uile ni agad – ( ) ’s plàtach, ’s plàtach. Rinn mis’ ch-uile ni de sin mì fhin. ( ) Rinn. ( ) Chanadh sinn (?) <164> ri sin stàc. ( ) *When they’d be baited they’d be on that*. Bhiodh iad air sin. ( ) Croich! [k□□□i□□] croich [k□□i□] air chroich (?) [□□ x□□□x] –a’ chroich. ’In aghad -- ’in aghad ’n t-ainm a bh’ aghad airson stàc. Bha i air a’ stàc aghad. ( ) Chan eil fhios agham c’às ’ fhuair thu ch-uile ni ’ tha sin. (B) _ _ _ _ _ [□ Ne f□ □in v□ □□□ □ □f□l □t□mb□l □ □d□□ n□] fhuair thu seo-an e. ( ) Chuir [x□□ □] mis, chuir mis’ – a’ sguil a bha – *here* feuch ’ sguil a-rithist. ( )] am Baile-Dhubhthaich – *Tain* – agus *clip*. ( ) ’Sh eadh! ( ) Agus plàtach. B’ aithne _ _ b’ aithne dhomh-’s iad. ( ) B’ aithn’. ’In aghad aon [□n] eil’. ( ) *Jessie*. *Ah, boy, boy! Zulu, z-u-z-u*. ’S h eadh. *Skaffie*. ( ) *Yawl. Herrin’ boat*. ’Sin aghad e. ( ) ’S e BF ’ tha a’ sin. ’S e SY ’ tha an sin. ( ) Bha iad ’n aon rud ri sin *Zulu, azed-u-z-u*. Chan e, chan e. Is culaidh sgadan ’ tha an sin. ( ) Bàt’ mòr. Shin agad na *coble*-ichean – am (?) Bail’ ’n Todhair ’ sin. Chunnaic mis’ sin cuideach’. ( ) Chunnaic mi ch-uile ni de sin ( ) da’ bha ’ *shed* ’ sin <165> *in the harbour* agus *schonners – boats*. Chunnaic. *Oh, boy!* ’ bhith – shin aghad – shin aghad ’n Inbhir Nis [□N’□□u□□ □ni□] aig a’ *Reserve* [□ □g’□ri s□r□v] ( ) (B) ’N e sin e? (B) ’ Baoideadh! ( ) Tugh’ bha air na [n□] treabhair ’ seo ’n uair sin. ( ) Tugh’ – *thatch*. ( ) ’Sh eadh. ( ) Bha mi ’ cuimhneachadh air ’ *bhox-bed*. ( ) ’ Leabaidh- bog’s’. ’Sh eadh. *Dresser!* Sin aghad – a’ bhuidhinn [fui□n] a bh’ aig an – aig an iasgach. Bh’ iad aig an iasgach. ( ) Caileagan. ’S eadh. Caileagan *is* ceart. (B) Cromba. Shin aghad na sguileachan cuideach’. Shin aghad ’n t-asg. _ ( ) _ air a’ *spit* [sbi:tʰ] – *tinters*. Sin aghad air na – *lead-weight* -- sin aghad or’n dèanamh tipigean ( ) Or’n dèanamh a _ tipigean orsh’n na dubhanan [d□-□n] – or’n a’ loidhn’. Brannndair. ( ) Chanadh iad cuibhleag [kʰ□□i:l□g□] ’m bei cuibhleag agad? ( ) ’M bei cuibhleag agad? ( ) *Boot-jack. (Spartle?)* Creiglean [kʰ□□g□L□’an] – tha sin – creiglean or’n – or’n *broth* no lit’ no _ _ ( ) Brannndair or’n ròstadh. ( ) Nis, sin aghad ’n t-*shed* smoke-gidh. Shin aghad ’n tein’. <166> Shin aghad ’n t-iasg air na *spit* chan. ( ) Spaidean (?). Hàc – ⁽ⁿ⁾ a hàcan. ( ) Tha aon [hēn] _ a’n sin sin fhathast ’s thug mi aon na dhà seachad. ( ) ’ Glanadh ’n talamh do’m buntàt’ aghainn. ( ) ’S cur ’n talamh ris a’ – ris na **barran**. (B) _ gum biodh ’ gearradh na *root*-aichean -- na *root*-aichean. ’S ann (bh’) or’n na sach’san. Bha sin ac’ – ’ stàn annsa’ Bhàigh Dubh [□va:i □du] – faighinn na [ ] *gettin’ the sand-eels*. ( ) . . . [s□xsan] Agus ’s e [□uan] chanas tu ri sin agus àc’ [a:k] ri sin -- [□uan] ( ) [□uan]. Tha mi ’ creideil gun tàinig e bho *hoe* [h□uw], ach ’s e [□uan] chanadh iad. ( ) Sluasaid, Uill, ’s e truail chanas sinn ris. ( ) Tha mi ’ dèa" gur e sin – ’n t-ainm Beurl’ – ’s e *trowel*, ach ’s e truail chanas sinn. Bhiodh sin ac’ tughadh na treabhair-s’ [tu nē tro:rs]. Gluaiseach (?)] [ē □□ē □od] ris ’ briseadh na stoban [□]. Làmhthuagh chanadh sinn – làmhadh. ( ) Òrd! [rd□ □] chanas sinn [xani □iN’]. *Square* – ach dè ’n t-ainm Gàidhlig aig *square*? (B) Nis, ( )

’m *pail* bainn’ agus sguil làn do stoban. ( ) Tha mo làmhthuagh ’ feum geurachadh. ( ) gheurachadh. ( ) gheurachadh. <167> <168>BLANK

09-75-08 (a)

Willie Bithean Skinner (88 yrs) Shandwick

Càrn each. – Càrn – Each. ( ) Tramachan. Cuibhl’. [kui(:)l] Cuibhl’. ’N aiseal [na□□]. ( ) Coin [k□□^{oi}N □]. Cùthan òg [k^{hu}(:an o: g□] *a/young pup*. ( ) Ò, *puppy* – sin aghad _ cù òg [k^{hu}: o:g□] – chan eil e mach air _ ( ) Tha ’n cat [gat] _ ’g cliathadh i fhèin _ *rubbing or* tachas – tachas – ’ tachas i fhèin. ( ) Tha muidhinn [mo□□i□□n] òg aic’ -- muidhinn [mo□□i□□n] òg *we’d say – kitten is* muidhinn òg – *kittens* cait [k^hq^ht’] òg. ( ) Tha ’n cat _ tha ’n cat – dè an fhacal ceart ri *scratch* ’geadh ( ) Sgròbadh! Tha ’n cat ’ sgròbadh mi. ( ) Thug e ’n craicinn dhiom. ( ) agus dhith-s’ [j□i:] cuideach’ ( ) agus dhiubh-s’ [s] ( ) ’sh eadh. agus dhiubh. ( ) Tha e – tha e ’ truinns’geadh [tri:□□g□’u] san talamh [z□n d□Lu]. ( ) Rabaid [t^u] ( ) Tha e losgadh [□] air na rabaidean. Losgaidh mis’ air-as’. ( ) Chuir mi ’n urchar [ò□] (cf. [ē] ann. ( ) Tha e *shot*, tha e marbh. ( ) Tha e air a losgadh. (B) Chluinn _ chluinn na rabaidean mis’ da’ bha mi ’ siubhal fagais orr’ _ no da’ bha mi ’ tighinn fagais orr’ _ *Heard* da’ chluinn iad da’ chluinn iad da’ chluinn iad mi *Heard is* cluinn, chluinn. <169> Cha d’ual’ mi ’dir. ( ) Ghual’ mi dè thuirt thu. ( ) ’S e nàbaidh mhath th’ innt’. ( ) ’S e figheadair [fi:dər] math th’ innt’ [i□:t^h] Thoir domh na [N/n] sìosar’n.] na meuran agham. Nis, tha mi ’g iarraidh [g□’eri] ’n t-snàthadh [Nḡra □:d]. ( ) ’N cuir thu butan [bʊdʌn] anns an còt’ [o:] agham-as’. ( ) Tha i ’ toinneamh [□] ’ snàth. ( ) [N’a□ù]. . . . *film* (?) ( ) ’m beil snàth [sna □:] -- ’m beil snàth – tha thu dripeil _ tha thu dripeil _ dè chanas tu ri figh’ a-rithist? _ ( ) tha thu dripeil ’ figh’ – ( ) paidhir stocan. ( ) Cuir brèid [brē:ˈd] air mo *throu*-- air mo bhriogais no air mo thrùsar – ’s e air mo thrùsar chanas sinn. Briogais chanas iad ann[s a’ chòst’ □] shuas. ( ) Brèid, brèid. ( ) Tha i _ tha i _ ( ) sniomh [sni□au□] _ an e ’ sniomh. *Tartan* breacan. ( ) Tha is’ figheadh [fi□□u] nas luath na mis’. ( ) Nas luath. ( ) Tha an clòimh air a *thea*-- air a – *thease*-igeadh _ ’N clòimh _ Clòimh [kLU□a□i□] *is wool*. ( ) Bhios e aig _ bios aig’ ri dhol gus a’ mhuileann _ orshon (*card*-igeadh) ( ) Sin aghad – tha i ’ dèanamh – ( ) ’ dèanamh ’n-àird’ e. ( ) Sin aghad – aodach tha air a dhèanamh anns an dachaigh. ( ) Nach e [ē]? ( ) Sin aghad dath dearg [əg^h]. Tàillear. [t^hɑ:L’ar□]. ( ) Tha ’ bhean ’ nigh’ [N’i□]. Sin aghad cnoc de [k□□xk dē] _ de mathachadh, mathachadh. Crodh [kr□w] (?) agus _ <170> Ò, ’n òcrach? Ò, chan eil fhios aghamas’ ach ’s e mathachadh chanadh sinn ri – ri *dung* anns’ Bheurl’. Òcrach, mathachadh. ( ) Tha iad air treabhair – air tothar. 9) Air tothar! [t□.ˌr□ (‘)] ’M bei’ sin ceart? Beagan! Beagan agham. ( ) Chan ei’ mis’ air’ mo chleachdadh [xlaxko] ris a’ seòrst’ [□or□s□d□] seirbheis-as’ [□erw□□□s] ( ) ’N dèan [d □’e□n] thu sin domh-’s’? (d □o□:□) ( ) Cha b’ urr’n daibh dhèanamh sin duinn. ( ) ’M beil thu comasach [ko□møsx] dhèanamh sin? ( ) Cuir mach do theangaidh [ha□i□]. ’M beil sin ceart? ( ) **Shin aghad-as’ aon aon [□u□:n □ē□n]**. ( ) *Tongue*-an. ( ) Ò, cainnt. ( ) Bàrr do theangaidh [ha□i□] ( ) Tha na beathaichean ’ cur mach na teangan [t’a□□g□□n] ac’. Tha na beathaichean ’ cur mach na teangan ac’. ( ) ’S e àit’ **bhrèagha [vri□□]** tha seo-an [□□□:n]. ( ) Tha na h-àitean-as’ brèagha. ( ) Ceann – ceann càil. ( ) Stoc càil. ( ) Duilleagan [□g□n] càil. ( ) Aran core’ [k^h□r□k^h] Aran core’. ( ) *Sow[an]s* o’ brochan – *Sowans* -- ’n t-àit’ _ a bhiodh iad ’ cumail a’ mhin. ’M beil sin ceart?

Meal chest. ( ) ’ Chist’ mhin [x’i□t’[□] vi□n^d]. *Cake* -- deis [d’[□]□□] d’ aran *Made bread*. ( ) Tha sinn ’ feum an t-aran. ( ) Sin aghad creig’lean tha mi ’ dèaⁿ. ’ Briseadh ’m buntàt’ [m□n□^h□:t] – ’ plocadh! [p^hl□^hk□] _ ( ) Dh’ith na luchan – dh’ith na luchan _ na _ c(r)iomagan – c(r)iomagan. Dè chanas sibh ri *crumbs* sa <171> Ghàidhlig? ( ) Dè tha sin? (B) (B) Thoir a’ _ Thoir caob aran don a’ leanbh. ( ) Siubhal ’s _ siubhal ’s faigh – *loaf* aran. ( ) *Crust?* Sgrath. ( ) Tha e ’ fuin, fuin, fuin aran. Tha am [bun]tāt’ air a ròstadh anns a’ luaith [lua:] _ aig an tein’. ( ) Chuir e mach smugaid air an ù(r)lar. ( ) Thòisich e air a bhith ’g uisg’. [u[□]□ g□^h]. ( ) Stamadh – stamadh anns a’ bhruidhinn aig’. ( ) Tha ’n fhaileag [N□:l□g] agam ( ) [N□:l□g]] eis’ breim [b□rain]. Tha ’n t-aodach agham-as *damp*. ( ) *Damp*. Tha aodach nodh’ [N(?)o□] aic’-as’ [□□^hk’□s] ( ) Fhuair iad – fuirich ort -- _ (B). Fhuair iad air a’ rathad e leis an daorach. ( ) Is daorach thus’. Chanadh sinn ’ mheisg’. ’ Mheisg’. Bha ’ mheisg’ air. ’ Mheisg’ *and some call it the* daorach – *that’s drunk*. Gheobhadh sinn airgead orsh’n sin. ( ) Chan ei’ sinn ’ faighinn airgead idir. ( ) Tha ’n t-airgead againn fhin ( ) [Deis’] ùr aghad. Deis’. Ùr or nodh’ *we’d say*. Tha deis’ [d’[□]□i□] nodh’ agad – ort – tha deis’ nodh’ ort. ’S e – tha mo shlop salach – tha mo shlop salach, -- slop salach. ( ) Lèin’ cuideach’ – tha mo lèin’ – salach – ’s e slop [slo:b□] chanadh iad air cuid uairean – slop. Chanadh cuid rèis’ – tha mo lèin’ salach. ( ) Na’s moth’ na aon [□□n] – salach. **Lèintean**. Lèintean. ( ) Slops. (B) ’S lèintean [□□□ˈN□]. ( ) Tha mo lèin’-as’ <172> salach cuideach’. ( ) [Mullaichean] Mògan [m□□:g□□n]. Mògan. Aodach trom [tr□um]. (B) Shin agad còt’ [k^ho:t] rachadh timcheall _ ( ) Fiach an taigh agad [d□o□]. ( ) Fiachaidh mi dut. ( ) Dh’fhiach iad – dh’fhiach mis’ _ an talamh daibh. ( ) Tha e ’ fiachainn ’n talamh daibh. ( ) Dh’fhiach [ji□□x] e domh-’s’ an crodh [g□r□u]aig’. ( ) Rinn [□□□i□N’] e ’n aon rud e fhèin. ( ) Fimireas tu biadh [b□i□□u] da’ tha thu ’g obair. ( ) -- **biadh ’ fhaighinn** da’ tha thu ’g obair. ( ) Tha cus biadh gu don’. ( ) Tha *food* – tha ’ bhiaidh *scarce* -- tha e *scarce* – tha e gann [g□□□u□N] ( ) Chan eil e gann seo-an. ( ) Chan eil **gannas** [ga□u□r□s] **orainn-s** [a□i□□] ann an seo-an. ( ) Shin aghad *among us*. Tha mi ’g ith’ trì ditheadan [d’[□]i□d□□n] – trì – ditheadan – lit’. ( )] dithead [d’[□]i□□^h] agus *supper* – brachbhaist [br□kw□sd] ’s dithead [d’[□]i□□^h], [s] suipeir. ( ) Tha e ’ ’g ith’ a dhithead [d]. ( ) Dh’ith sinn ’n dithead aghainn fad’. ( ) Dh’ith sinn ’n dithead aghainn bho chionn creis – bho tha creis (?) ( ) ’N **d’**ith thu foghnaidh. ( ) Ithidh mi rud sam bith bheir thu domh. ( ) Cha **d’**ith mi càil an-diugh. Cha d’ith mi nichein ’n-diugh -- ( ) – *for* [= bho’n?] bha mi gu tinn ( ) Cha d’ith mis’ càil[] – ni an-diugh bho’l [f□l] cha robh mi gu math. ( ) Cha robh mi gu math. ( ) Dè <173> chanas sinn ri sin anns a’ Ghàidhlig. ( ) Càil. ( ) bho’l cha robh mi gu math. Bho’l nach robh mi gu math. ( ) thoir domh rudeigin –in itheas mi. ( ) Thug e ’n t-airgead aig’ do na bochdan. ( ) Cha tug e daibh e. ( ) Cha tug [g□□]e _ daibh. ( ) ’S cha toir e. Cha toireadh tu e. ( ) Thug sinn. Thug e don a’ – *beggar* sa Ghàidhlig? -- ’n taodach aig’ air a reubadh. ( ) Salainn. ( ) Feòil. ( ) Thug e pios feòil don an cù. ( ) Sgilling. ( ) Tastan. ( ) Mo nam phòcaid [fo:k□t’[□]] ( ) Tha e ’g obair or’n gu leòr. ( ) Coisneadh. ( ) Bios tus’ ’ cosanadh. ( ) Dh’obairich [o]sinn. ( ) Canaidh sinn *ham* ri sin, *’fork’*. ( ) Mheasgadh – air a mheasgadh. ( ) Brochan [□]. Brochan. ( ) Cluichidh sinn [kLUi □iN’] – *cardaichean* _ ceartan [k’□r□s□t□□n] – ceartan – ceart. ( ) Trobhad _ ’ ghabhail _ ghabhail *game* don – ceartan. ( ) Bhuin ich eis’ an *game*. ( ) Bhuinich e. ( ) Sgrìobh [sgri□] mi leitur gu d’ athair. ( ) Tha mi ’n dòchas [d□:x□s]gun sgrìobh thu dh’aithghearr [□□□i □□□r] thugam [g□gm]. ( ) **Sgrìobhaibh [sgri:u]** ’uic’-as’ [i□k’□s]. ( ) Tha mi ’ sgrìobhadh dhachaigh **aona**

chuaireit [□u□:n□ □xu□r□s□] san t-seachdainn. ( ) Tha mi ’ sgrìobhadh. ( ) Canaidh mi __ ( ) ‘ _n] tig mo neart, ’s e Dia rinn Talamh agus <174> Nèamh [N’□:u] .’ _] leughamh salm Gàidhlig ach ... ( ) Bràthraichean [□□]. ( ) Peathraichean [p□ri□□n]. ( ) Tha taigh mòr aig mo phiuthar-as [mo□r □g □’ m□ fju:r□s] anns a’ bhail’. ( ) Gu mhiad bràthair _ bràthair agus peathraichean th’ agad? ( ) Tha i glè than’. Peathraichean. Ò, *that’s* cloinn – nigheanan [N’i□n□n] ’ Sluagh an Èirinn. ( ) Tha e glè thoili _ tha e glè dhàimheil [□a□i□val] do cloinn [kL□□i□N’]. ( ) Banntrach [b□□u□d□r□x] _ banntrach – mac a’ bhantrach. ( ) Bha *crowd* de _ bhoireannaich ’ bruidhinn air a’ rathad. ( ) Gràin’ – Tòrr [to:r] *is a heap*. ( ) Bha _’n naoidheachan [n□□□:□n] air a bhaisteadh – ’s e là na Sàbaid ’ ghaidh [□a□i]. Creathall [k’h□□:l□□]. ( ) Beagan. ( ) Fichead. [x] ( ) Dà fhichead. ( ) Ceud [k’h□□d□]. Mil’. ’ Chiad duin’. ( ) ’N daradh duin’. ( ) ’N d’robh mòran mhuinntir [vu□i□N’t’□□r] ’ sin? ( ) ’ Eadh. ’N d’robh mòran sluagh [sLU□u] ’ sin? Ò, sin aghad *Irish*, ’n t-àit’ [ʔs] ’m beil thu fhèin – Èireann, Èireann. Rèis’. ( ) Sioraidheachd Obar Dheathain. Shin aghad *County of Aberdeen* – Sioraidheachd Obar Dheathain. Sioraidheachd *is a county*. ( ) *County! County!* ( ) Sasainn [s□si□□] (?) ( ) Alb’. ( ) A’ Fhrainng [□ □r□□□’g□’] ( ) _ A’ Ghearmaid. __ ( ) A’ Ghearmailt [□ja□□maL’t’] ( ) Ò, uill, chan eil fhios agham-as’ or’n *Norway*. *Norwegian*. *Norway*. ’M beil fhios agad fhèin? <175> ... [□e□:m□□□u’] (?) *A Sutherland*. Sù’lannach. ( ) Sgìre Chataibh. Sgìr’ __ Sgìr’ Ghallach. ( ) Inbhir Nis [□jor □ni□□]. Sgìr’ Inbhir Nis. Inbhir [□n□r] Nis. [Tha] sin fìor. Tha mis’ ’ leughamh [L’□u] ’ leabhar aig a’ *Clearance* ’n dràst’. ( ) Agus tha duin’ às an àit’ aghaibh-s’, Èireannach. Dh’fhimirinn dhuil staigh dh’iarraidh ’ leabhar [jim□ri □□l st□ j□ri□□r] ’m faicinn ’n t-ainm aig’. [v□k□ Nd□□□□m □g]. Ach bha eis’ aig Knoyardt. ( ) ’S iom’ _ ’s iom’ Èireannach ’ ghaidh gu *America*. ( ) _ an Sgìr’ an Uig _ Rugadh [□□□□□g□□], rugadh ( ) Rugadh mi ann an Sgìr’ an Uig [Nu’g□’] _ ... [U□L□x] ’m beil sin ceart? ( )]air’ mhullach a cheann. ( ) Mullach. A cheann. Thuit e air a mhullach a cheann [N^d] _] an aghaidh mi. ( ) Bha e ’n aghaidh [n□□i] mi. ( ) _] *is right*. Bha e nam aghaidh! ( ) Tha e aig’ air a’ __ tha e aig’ air an ceann ceart. ( ) Tha fallas [φ] (?) air. Fallas. Tha e ’ fallas. Fuirich! Fuirich! Tha fallas orm. Tha fallas orm. ( ) À, tha mi ’ cur fallas [f□□□s]. Dùn] do bheul. Bì sàmhach [s□□□:x]. ( ) Lipean [lip□n]. ( ) Ao! Droch thrioblaid. ( ) Na leichean _ ’m beil sin ceart? Na leicheanan. Falt. ( ) Tha ceann math falt ort. ( ) Tha agham ri chioradh mo _ falt _ mu tèi(d) mi ’n a’ sgoil ch-uile madainn. ( ) Mu’ ciorainn mo cheann, bhiodh mo mhàthair _ bhiodh mo <176> mhàthair _ cha bhiodh mo mhàthair toileachait’. ( ) Tha agham ri *sha*-- Hà! C[h]anadh cuid dinn ‘’n fheòsag’. Tha agham ri thoir’ an fheòsag dhiom. ( ) Fiosgar [=whisker] ( ) Fiosgar’n. ( ) Feòsag! feòsag a’ rud ceart. ( ) Ò, chan eil fhios agham mur e *moustache* fhèin. ( ) Cha tarraing mo _ cha tarraing mo fhalt! ( ) Na tarraing mi’ fhalt! ( ) Cha dhèan e aon _ olc dut—no cron. Olc [□□L□k] *is mischief, is it?* Cron. Cha dhèa’ mis’ – cha dhèa’ mis’ cron [kro□n]ort. ( ) Smig. ( ) Amhaich [□□:ix’]. Gualainn. Gualainn. ( ) Cluais [kLU□□] ’N d’ ’ual thu fuaim? ( ) Ghual’ mis’. ( ) Cluinneas tus’. [k’hL□U] ’N cluinn [g□LU□i□□N’] thus’ e? ( ) Chluinn thu e? A chluinn thu e? ( ) ’N dual’ thu ’ fuaim [fu□im] ( ) *We hear*. Cluinnidh sinn. ( ) ’S e sin nach eil agam-as’. ( ) Tha. Tha *hearing-aid* agham-as’ ach chan eil e agam muigh seo-an. Fhuair mi *operation* air a’ chluais-as’ bho chionn d– Àch! tha e aon bhliadhn’ deug [bho] bha e aic’-as’ – cha robh mi riamh nas fheàrr. ( ) Eadh, nis. Dè nis? ’N fheadhain tha seo-an. ( ) Eadh, fuirich ’m faic mi. Tha clàisdinn – chan e clàisdinn, ’n e? Tha clàisdinn math agam-as’. ( ) Tha droch chluinntinn – chan eil’ <177> mi’ cluinntinn _ gu math. Chan ei’ mi’ cluinntinn. [k’hLU□i□N’t’□□n] ( ) Tha eis’ nas

– balbh. Chan e □□□balbh, chan e. Tha e balbh -- *a deaf and dumb laddie*. ( ) ’S eadh, ’s eadh, bodhar. [b□u□r□] ( ) Tha mis’ nas meas’ na ... [a □in □l a] (?) Dè chanas tu ri *deaf*? Sùil. ( ) Tha sinn’ faicinn [f□□g□□n]. ( ) Chan fhaic [h□ N’□□□k’] mis’. ( ) Chunnaic [hU□Nik] mis’. ( ) ’M fac’ thus’? ( ) ’N fhac’ thus’. ( ) Chunnaic sinn. Chan ei’ mis’ ’ faicinn e. ( ) ’N t-sealladh [□□] aig an t-sùil. ( ) Tha a’ **radharc** [□□□□ik] aig’ goirid. ( ) Tha ’m pìob agham-as’ faisg’ air às. ( ) Choimhead [x□□:d□] e rium-as’ __ ( ) *Stare*-igeadh. ( ) chumail’ siubhal. ( ) Tha e ’ cumail [k□mal] mi air ais. ( ) Cùm [u□]e dut fhèin! ( ) Cumaidh mis’ e. ( ) Dh’fheuch e ’ mharbhadh mi. ( ) Bha [□□□] e ’ feuchainn’ dèanamh e. ( ) Bha e ’ feuchainn ’n trogadh e ’ chlach-as’. ( ) Dè shaoileas tu den a’ chogadh? ( ) Tha – tha [e] den a’ bheachd gur e amadan a th’ ionnam-as? ( ) Can a-rithist e. ( ) Tha e ’ dèan’ a-mach gur e [g□r □] amadan a th’ ionnam-as. ( ) Èisinn rium-as’. Èist rium-as. ( ) Chan èisteadh e rium. [□□h□ N’e:□d’u □a□□m] ( ) Chan èisteadh e rium [rum]. ( ) Nach èist thu rium. Chan èisteadh e rium. ( ) Bha mis’ <178> ’g èisneach’ rith’-s’ [□ i□:□]. ( ) Dùn do bheul! ( ) ’M beil thu ’ faithneachdainn a’ phian? [vi□□n] Cha d’fhaithnich mis’ i. Cha d’fhaithnich mis’ i. Cha d’fhaithnich. ( ) Faithnichidh mi e [f□nixi mi □] ’n deaghaidh seo-an [d□□i □□□:n]. <179> <180> BLANK

09-75-08 (a) Willia ‘Bithean Skinner (88 yrs) Shandwick

Abhradan [aureden] ( ) *Yes*, malaich, malaich. ( ) Chan fhaic e nì m— dh’easbhaidh speuculan. ( ) dh’easbhaidh ( ) Dh’easbhaidh *that’s without*. Sin aghad tha e ’ ciaradh. Ciaradh [k’i□a□ru] Ciaradh. ( ) Tha e ’ ciaradh. ( ) Tha e ’ ciaradh. – Tha ciaradh ann. [a□u□] ( ) Anns an cathar bheag – *that’s the small boat* – mach le lion bheag. Bhiodh triùir seann bodaich cona rium ’s bhiodh iad [ad□] ’ bruidhinn a’ Ghàidhlig – ’s na h-adagan, bhiodh iad mòr, ach nam biodh pollach – trosg chanas sibh-s’ ris, *cod, codfish*, trosg. Uill, ’s e pollach chanas iad seo-an ris. Chanadh ’n dàrna fear [h] da’ bhiodh e [d□□□] ’ tarraing a’ lion – da’ bhiodh e ’ tarraing a’ lion ris an fheadhainn ’ bhiodh air na ràimh, ‘**Caisgibh** i! [ka□g’u i] Caisgibh i!’ *Now*, bha mis’ dèan’ dheth gun d’robh iad ma _ bha mis’ ’ dèanamh mach ‘*Go canny, go canny*’ [g□ □ka□ni g□ ka□ni] *to we’d get this fish*. Caisgibh i! ( ) *Take it easy!* ( ) Sròin [st□o□: i□□] sròin [stro□:N’] Bàrr an t-sròin. <181> Bàrr. Fuirich ort! Snut, snut, snut. ( ) ’ Rud ’ tha staigh anns ’n t-sròin. ’ Snut aig an t-sròin. ( ) Uill, chan eil fhios agam-as’. ( ) Floban chanadh sinn ris. ( ) Floban. ( ) Eadh? ’M be’ sin ceart? ( ) No smugaid [it’□]. Smugaid *is a spit*. ( ) Eampigeag [’□m’g’ag’] (=Neapaigeag) phòcaid. ( ) Eampigeag ( ) Eampigeag phòcaid. __ Chan eil fhios agham an e sin ’n t-ainm. ( ) Eadh? Neapaig phòcaid. Neapaig. ( ) ’ Streamhadh [str□□u sneezing]. ( ) Ò, ghual’ mis’ iad ’ ràdh tumbac’ [d□’b□’hk] -- làn [n’] thèid ai’ ’ bhòrd de tumbac’ – sniseam [s^uNi□:□am]. ( ) Snoitean [sn□□d’□n]. Snoitean chanadh sinn ris – snoitean. ( ) Snoitean. Tha eis’ ’ smocaigeadh tumbaca [t□’b□□g□□]. ( ) ’S e pìob – ’s e pìob math tha sin agad. ( ) Sin aghad _ sin aghad _] dè chanas tu ri sin? ( ) Ò, eadh, eadh, fuirich ort! ( ) Breacan eunan. ( ) Breacan eunan [br□g□□n □□:n□n]. ( ) ’N e? ( ) Foinneachan. ( ) Tha bhrad _ tha bhrad [d] _ cha dhèan *set* a’ gnothaich _ tha bhrad fiac’lean [kL□’] aic’. ( ) *Set!* Chaill mi fiacail [kL□’] an-dè. ( ) Tha _ uill, ’s e ’ chnuimh chanadh sinn an seo-an ( ) ’ Chnuimh. [x□i□]. ( ) ’ Chnuimh. ( ) Tha ’ chnuimh or—agam. ( ) Ach, tha ainm eil’ air – ’n t-siat—chan e. Dè an t-ainm a th’ air? ( )

<182> 'N dèideadh! 'N dèideadh! Eadh. ( ) 'S e ' chnuimh a chanadh iad seo-an. Tha ' chnuimh _ tha ' chnuimh orm – *I'm bad wi' toothache* -- tha ' chnuimh orm. ( ) Chanadh iad dèideadh cuideach [s]an t-seann tiom. ( ) Tha droch fhiaicail [kL□'] agam. ( ) Droch fhiaic'lean ['dr□x□i□kL□'□n]. Cnàimh. ( ) Cnàmhan [kr□□:□n] □ ( ) Pios den a' cnàimh [kr□□□i] □ ( ) Theàrn mi bhriseadh – theàrn mi bhriseadh mo ghàirdean [□□:rd□n] – madainn an-diugh _ da' thuit mi. ( ) Uill, theàrn mi _ *I'd a miracle* -- bha mu faisg' air. ( ) Theàrn mi. ( ) bhriseadh mo làimh. ( ) bhriseadh mo làmhan [L□□:□n] (?). No ghual' mis' anns an t-seann – rathad _ air a chantainn anns an t-seann tiom, ' 'S làidir a' bhlàr nach teàrn aoneigin'. _ 'M beil sin ceart? ( ) A' bhlàr nach teàrn aoneigin [□□□ig□□n]. ( ) 'N aghad. Shin aghad seann 'cestry. ( ) Yes, theàrn mi. ( ) 'N achlais. [n□x□L□□]. ( ) 'N uileann. 'N uileann [n□l□n □] 'N uileann. 'N uileann. ( ) Ò, sin aghad nas moth' na aon ( ) Uileann _ no 'n dà uileann. ( ) Ò, 'n dà uileann air a' bhòrd. ( ) Glan do làmh [L□□:v]. Glan do làmhan! ( ) Nigh do làmhan _ ( ) Glan do làimh. Glan do làmhan. ( ) ' Làimh cheart. ( ) ' Làimh cheàrr. ( ) Tha mi _ tha mi ' nigh' mi fhìn. ( ) Cha d'rinn mi mi <183> fhìn nigh'. Glanaidh sinn sinn fhìn [□i□N' □i□□□i□:□n] ( ) 'n deaghaidh tiom. ( ) ann an creiseag [g□r□□□g] – ann an creis [g□r□□□]. ( ) Meur. ( ) Nas moth' na aon _ fingers. ( ) Mo mheòirean [m□ 'vj□□:□□n □] ( ) _ _ ' Chorrage. ( ) 'N tè sin, ' chorrage. Meòir a' mheadhan [v□□:□n] □, ach chan eil fhios agham-as dè an t-ainm. ( ) Chan eil fhios agham-as dè an t-ainm ( ) Chan eil fhios agham dè (is) 'n tè-as'. Agus crìonag [k'hri:n□g] _ shin aghad _ och chan eil fhios agam-as. ( ) Crìonag. ( ) Tha mi ' dèan' gur ainm Beurl' tha sin. ( ) Dè 'n t-ainm a th' orr nis? ( ) Òrdag. ( ) ' Chorrage. 'Sh e. ( ) Meur an fhàinn' – 's e. ( ) Lùideag? Ò! Shin aghad – fiongainean [fju□'N'□n]. Fiongainean. ( ) Fiongainean. ( ) Fiongainean. ( ) Chan eil fhios agham-as. ( ) Tha sgaradh air mo fhiongainean – sgaradh. ( ) 'N dèanadh sin an gnothaich? ( ) ' Ghlùin. ( ) Ghluinean. ( ) Lurgain [LU□□g□N□'] ( ) Luirg. [LU□□g] (elic.) ( ) Glac [gL□'k] do làimh. Glac. ( ) Fuirich ort. *Calf*. – an e sin orshon shliasaid? [L' i:□□.] An e seo-an? ( ) Calp' mo chas. ( ) 'N t-ubhall agham. ( ) Mo chruach [x□u □□□x]. Cas. ( ) Troigh! Troigh! Troigh. ( ) Fuirich! Fuirich, fuirich. ( ) Bhonn [va □□u□N□], bhonn, bhonn, bhonn. Meòran. ( ) Aye, meòran. ( ) Tàil. ( ) <184> An tàil. ( ) Tàil *we say to it*, no sàil mo chas. ( ) Sàil mo chas. ( )] shuidh air a *hunker*'n. ( ) Troigh. Troighean [t'h□□□□i□n] _ _ ( ) _ Cnàimh mo dhruim [□□i □:m_] ( ) Mo mheadhanan chanas sinn. Mo mheadhanan [v□□□:□n□n]. ( ) *That's* mo *back*. ( ) Chan ei _ *well*, tha druim thurad seo-an, 'm beil _ ' ghualainn 's tha mo mheadhanar [=n] stàn seo-an. ( ) Druim, druim, 's eadh. ( ) Tha sguil air mo mhuin. ( ) Tha e na laigh' air mo dhruim [□] ( ) Cridh'. ( ) Tha càil math aig'. ( ) Tha càil math aig'. ( ) Càil mhath aig'/aic'. ( ) Grùthan [g□□□□□n] ('liver'). Sin aghad *sinews*, sin aghad _ 'n e sin _ ( ) Mo bhodhaig [vo:□g'], ' bhodhaig [vo:□g'] ( ) *Rib*, Shin aghad *rib*achan. ( ) Bhris mi aon de na h-aisnean agham. ( ) Bhris mi aon de na h-aisnean [h□□ini□N'] agham [□□□m]. ( ) **Aon aon** ['u□n □□n] Bhris mi aon aon [□n□□] de na *rib*achan agham. ( ) Fuil. Tha e ' cailltinn 'n fhuil [k'h□□iL't'□n □ n□ □l'] orr'. ( ) *Chest*. Mo bhrisgein. ( ) ' Bhroillean *is right*. *That'll be* mo bhrisgein. ( ) Mo bhroilleach. Mo bhroilleach. [□]( ) Aig boireannach. ( ) Da' bhios leanbh aic'. ( ) Tha dà **chìch** [d□□ x'i□□□□] aic'. Dà chioch. ( ) ' Sin ceart? ( ) Tha mo _ tha m' amhaich [mo□ix'] gort. ( ) Fuirich! M' eanchainn [m□□r□xiN'□□] ( ) Àit' den an taigh. ( ) Ò, air _ air cùlaibh <185> an taigh. ( ) Chunn' mi cùlaibh 'n taigh.[Nd□i] ( ) 'N tulchainn. ( ) 'N tulchainn. ( ) Na 'n tulchainn _ *the gables*. ( ) 'N tulchainn aig 'n treabhair. ( ) Tulchainn. ( )

Tha e ' fosgail na doirsean. ( ) Dùin an doras. ( ) Tha 'n doras dùint'. ( ) Fosgail 'n doras. ( ) Linnteil. ( ) Iuchair. ( ) → *rev*. 327. Throg e taigh nodh' *or* taigh ùr. *Is it* taigh ùr *or* taigh [nodh'] chanas iad bàt' ùr *to a new boat or a pair o' boots*, mu phaidhir bhrògan – 'fhuair thu brògan ùr'. 'Nodh' *we'd say*. ( ) Ùr? *That's* – tha sin ' minigeadh _ gum beil e *jus' (?)* _ 'n dèidh a chur ceann air _ orsh'n taigh _ orsh'n taigh. Tha e 'n dèidh a chur ceann air – taigh ùr – ach 's e taigh nodh' a chanadh sinn: ( ) Taigh sea—taigh aost' a th' ann. ( ) Aois _ ach 's e taigh seann chanadh sinn – tigh sea—seann taigh. ( ) Rionnagan. ( ) Staidhir. ( ) Dè th' air an uinneag? ( ) Dè th' air an uinneag? ( ) Leabhaidh'n ( ) Cùl a' leabaidh. ( ) Tha 'na laigh'[lai] anns' ' leabaidh. ( ) 'N dèan thus' laigh'? ( ) Cha dhèanadh sinn laigh' bhàn. Cha dhèanadh sinn laigh. ( ) Rinn eis' laigh'. ( ) Dèan laigh'. ( ) Dèan suigh' [sui:] agus gabh d' anail. ( ) Dèan suidh' uil'. Dèan suidh'. ( ) _ uil' agus gabh d' anail. Dèanaibh sibh fhèin ['d'□□n□ □i 'he:n] *comfortable* agus gabhaibh na h-anail! ( ) <186> Gabhaibh [ga□] na h-anail! ( ) Sin aghad – e _ thoir ' phlaid no *quilt* den leabaidh ( ) *Sheet?* O, *aye*. *Sheet?* ' S e *sheet* chanas sinn riuth' anns' Ghàidhlig. ( ) ' S e *sheet* chanas sinn anns a Bheurl' agus anns' Ghàidhlig. Thoir *sheet* den leabaidh! ( ) Tha e na _ tha e na chadal. ( ) Cha dhèanainn-as' cadal tron a' là. ( ) Rinn e _ cadal orsh'n fad'. ( ) Bha mis' na mo dhùisg' orsh'n fad' _ fad' _ orsh'n fad'. Fad' *is 'long', I think*. ( ) Fuirich! Dhùisg sinn tràth. ( ) Trogaidh mi nas luath thu màireach. ( ) Madainn màrach. ( ) Trogaidh! [tro □gi] Trogaidh – *you all(?) I'll give you a shout*. ( ) Bios e glè iongantach nach tig e. ( ) Iongantach [i□□□d□□x] *strange*. Sin aghad. ( ) Tha e iongantach ma thig e. ( ) Tha e colach [k'h□L□x] nach tig e. ( ) Bios aic' ri sguabadh 'n ù'lar _ 'm beir' sin ceart? ( ) Leis a' *bhrush*. ( ) Seidhir. ( ) Tha mis' na shuidh' air *chair*. ( ) Ò, *aye*, teidhrichean. ( ) *Room*. ( ) *Room*. Bòrdaichean. ( ) *Dresser*'n. ( ) Tha i ' nigh' _ tha i ' glanadh *or* nigh' na _ soithichean. ( ) Soithichean. [s□:x'□n] ( ) Sgianan. [sg'□n□n] Sgian. Sgian *is one*. *More than one* sgianan. ( ) Mullach an taigh. ( ) Tha e ' tugh' an taigh. ( ) Taigh tugh'. ( ) Taigh sglèat'. [d□] <187> Tughadair. ( ) Ù'lar. Ù'lar. Ù'lar. ( ) Ù'lar. ( ) Sin aghad. ( ) An e sin e? ( ) An tugh' sin --- 'n tugh' an t-seann-tiom. Rinn mis' tugh' mi fhìn. ( ) 'S e fodar cruithneachd bhiodh ac' _ 'n àit' am fodar seagal [□]. Sin aghad 'm fodar is gearr as **geàrr** (*suprltv*) uil' orsh'n taigh. Agus rèis dhèanadh iad giobagan. ( ) Giobagan. ( ) Uill, sin aghad giobagan. Bhiodh iad mar seo-an. Ò, _ cha bhiodh iad cho tiubh sin. **Tharraigeadhainn** riut an rathad sin, chuireadh tu mu sheachd e. ( ) Cas mu sheach *that's end for end*. ( ) Cas mu _ _ _ Rèis' chuireadh tu sreang air sin agus sreang seo-an. ( ) Nis, ghearradh tu sa mheadhan. [□□(:)] ( ) Nis, aon 'sin 's aon sin. Bha 'n àr' an seo-an aghad ann. 'N àr' *is a 'ladder'*. Sin aghad an cùrs' eil'. Nis, dhèan' dh tu cho leathan sin e. Sin aghad cùrs' chanadh iad [□d] giobagan ri sin. ( ) Cùrs'. Nis, bhiodh na giobagan 'sin. Chuireadh iad *pin* 'sin 's *pin* sin's *pin* sin. Rèis chuireadh iad criadhach air. Criadhach *clay*. Nis, rachadh 'n fhodar eil' air uachd air sin, 's bhiodh e rèis' air ' ghearradh *trim*. ' Robh mi _ bha sibh ga mo thuing-as'? – thuigsinn? – ( ) Shin aghad tugh', ma-tha. ( ) Tughadair. Tughadair anns' Ghàidhlig. ( ) Rinn mi ' sin e. Agus rinn mi do fear a tha thurad sa Bhinn e. Rinn. ( ) Chan e [tughadair a bh' ionnann.] <188> Bha mi _ dh'ionnsaich mi. Agus _ àch _ tha lethchiad no trì fichead bliadhnn' bhon uair sin. ( ) Bhol [f□i] nach b' aithn' [b□□□N'] da fhèin dhèanamh e. ( ) Cha b' urr'nn da fhèin dhèanamh e. Cha robh _ cha robh còlas aig'. ( ) Eòlas – *that's 'knowledge'*. ( ) *Job* math? – Ò, rinn. Rinn, rinn. Bha – 's ann do **duineachan** thurad sa Bhinn – tha e marbh nis – ' bha ' fuireachd leis fhèin. Bha e 'g obair air *estate*, air tuathanas mòr. 'S fhuair e ceud gu leth do *bunch*'chan 'n-àird' air'sh'n le each 's càrn do fodar cruithneachd – fodar cruithneachd! (?) – bhon [v□] an tuathanach – bha e 'g

obair aig 'n tuathanach – a handyman – agus bha na thrapper aig fear ' bha ' gabhail a' ghrùnd air'shon an d— na rabaidean. *He was a trapper with a – in a hundred head o' ground, you know.* ( ) Shin aghad. Shin aghad, m'-tha. ( ) 'N *tablin'*, 'n *tablin'*, 'n *tablin'* aig 'n taigh. ( ) Càit am bheil a' _ 'm bheil a' _ 'm bheil a' _ na cuplaichean – cuplaichean, *that's couples.* ( ) *Res* 'geadh. ( ) *Tablin'* [**te:blin**]. *Tablin'* ghual' mis' iad ' ràdh orshon sin. Nis, air a' mhullach, mullach an taigh – ridge – ' Mhullach ( ) ' Mhullach. ( ) <189> ' Mhullach. Càit' a' robh? ( ) D'a' bh' iad ' dèanamh n' treabhair sin anns' t-seann-tiom, bha ceangail [**k^h□□iL**] ac' – ceangail *that's couples* – ceangail! Bha e fuir' anns a Bhinn sin thurad agus 's ann bha e air sgoltadh – air sgoltadh mar sin a bhiodh iad. Bhiodh an taoibh sin sa _ cruinn [**k^h□i□:**]. Rèis, rachadh an tàl orr' sin _ 'm bheil fhios aghad dè tha ann an tàl? ( ) *In English an 'adze' – an adze, an _ [iḑ^h] the devil's tool* chanadh iad ris. Tàl chanadh sinn ' seo. 'S rèis *slice* do sin 's *slice* do sin _ uill, -- *sackin'* bhiodh ' dol air – 's e *slab*' chan leis – a' rùisg – *the rùis' that's the bark.* ( ) Shin aghad *the sa(r)ckin'* na [**t^he:l□x□n**] bhiodh ' dol air. ( ) Agus 's e *slabachan* a bh' ann – *half-round, you know.* Rèis' rachadh sgrathagan air – sgrathagan, *that's 'turf'. Heather turf was better.* (B) Criadhach. (?) Ò, orsh'n chumail bhàn air an fhodar – nach *flowig* e le *gale* gaoth. *Gale. Gale* gaoth. ( ) *gale* gaoth. ( ) Tobh'? *Rope?* Tha *wire*-ichean – Cha robh, cha robh iad ' cur sin air. Ach chunnaic mi iad ' cur *wire* air. *Wire.* ( ) Ò, bha, bha, uill – ( ) -- 's e – ( ) 's e gu leòr chriadhach. Throgadh iad 'n fhodar ' rathad sin 's chuireadh iad *trowel* [**trual**] staigh – leis an *trowel.* ( ) *trowel* ( ) *trowel, trowel* leis a' chriadhach. <190> Rèis, bhiodh iad [**bru□:□u**] bhàn i. Bhiodh [**'xu:□ xuL'□ □n '□in k□n u**] Rèis bhiodh 'n fhodar àrd ach rachadh e bhàn leis a' chriadhach. ( ) Uill, bhiodh e – bhiodh glè *nice* da' bhiodh e *finished* -- no brad *job* dheth. Bha. ( ) tha, tha, tha agus tha e blàth. ( ) Tha. ( ) 'S e [**g□r□m□n**] air sin, bha an tugh' air sin – 's e mis' mi fhìn thug dheth e. An tugh'. Bha 'n tugh' orr' sin agus cha robh ann ach uinneagan beag. Ghaidh iad – ghaidh iad an dèanamh [**N'□n□**] mór. ( ) Nis, 's e *rubberoid* th' air sin. ( ) Agus *felt* eil' fodh' [**f□**]. Bha 'n *fhelt* eil', 'm *felt* eil' fodh' [**f□**] an tosaich. ( ) Rèis' *rubberoid* a chuir e air. 'N aghad. Hà! 'S e *seanna*-taigh th' an sin. ( ) Tha e seachad trì fichead bliadhna' là 's chuir mis' a' *roof* air 'n taigh sin. ( ) Tha. *Nineteen-oughtteen* is an *nineteen-ten*. Ò, chan e, chan e, *nineteen-thirteen*. Roimhnis – Roimhn a' chiad _ chogadh. Bliadhn' roimhn a' chiad chogadh. ( ) Och, tha – nì e creiseag, nì e mo thiom-as'. Nì e mo thid'-as. ( ) Nis, dè a-nis th' an sin? ( ) Ò, tha sin – mar a bha sinn ' bruidhinn. Tha e air a chengail [**o□iL**] le tobhachan. ( ) Fodar. Tha e ' toinneamh – toinneamh, tha e ' dèanamh *rope* <191> do toinneamh. ( ) Fodar ( ) Todh', ò, tobh', tobh', tobh'. ( ) 'In aghad _ è _ dè bhios ac' ' marcaigheachd _ è? Ach chan eil fhios agham an t-ainm aig'. ( ) Anns an t-seann tiom bha *beamachan* [**bimix□n**] – *beamachan* [**bim□x□n**] – air an treabhair 's bha *rafter*'n eil' tarsainn orr' – 'm beil thu ' tuigsinn? ( ) Rèist an fheadhainn eil' ' dol tarsainn. Chan eil fhios agham. ( ) Cuplaichean [**k□□p**] – *couples* -- cuplaichean [**k□p**] ( ) Cuplaichean – *that's the couples.* Cuplaichean. Gu' leòr [**or**] do [**d□**] *tool*ichean anns an t-saoghal. ( ) Seo-an. Eadh? Bha sin a' *right* – eadh? ( ) Ginn. ( ) Ginneachan. ( ) Shin aghad mar a chì thu air a' – aig a' *railway* ' cur staigh – na *chock*' chan [**□□*kx□n**] anns an *railway.* ( ) 'S eadh. (òrd trom [**□:r□d□ tr□um**]) Shin agha' ' fear a bhios iad – ( ) Rinn eis' *mistake.* <192>

09-75-09 (a)
Bell Ann MacAngus (86yrs)

] Cha chuir mi. ( ) Cha chuir mi. ( ) Chan e, ò, chan e. ( ) Ach bha an tè-s' *separate* – 's e tè dhon' [**□□□n**] a bh' innt'. ( ) Bha i 's Dòmhnaill an danas cuideachd)) Siubhal còmh ris an danas. ( ) Bhiodh, ach, bhiodh, ach bhiodh ( ) Ach, bhiodh chuile nì. Bhiodh chuile nì ' dol, bhiodh chuile nì. ( ) *Jess* [**d^h□**], cha b' aithn' domh-'s' i ceart. 'S e à Sheannduaig ' thàn' i. Seann diabhal. [**d^h□ul**] ( ) cha deach. Cha deach. Dia gabh truagh as ri neach ' rachadh an' aghaidh [**nai□**]. Bhìobh dh am *mutch* deth agus na *strap*' chan, cha robh e riamh [**□j□u**] dùint' aig a h-amhaich – bhiodh iad ' *flap*igeadh aic' – ò, tè dhon' a bh' innt'. ( ) Chan e falt dubh ach *mutch* dubh. *Mutch!* Bonaid [**b□n□t'**]. Bonaid. ( ) Cat dubh? À, cha robh cat dubh aic'. Cha robh. 'S e falt dubh oirr' – a bh' oirr' – falt dubh – agus bha *mutch* oirr'. *Mutch* _ ( ) _ beag, dubh. Bha i colach ri *Donald*. 'S eadh, [+ 'n?'] diabhal. ( ) Nach e *Donald* ' th' air an Diabhal? ( ) Chan eil fhios agham-as'. *Aye*, canas iad, an t-seann fheadhainn gun canadh iad – ò, tha Dòmhnaill [**d□o□:l**] Dubh ann _ tha e gu don'. Tha. Da' bha a' mhuc ' bruidhinn shaoil i [= leath'] gur e ' mhuc – tha na seachd diabhlan [**d^hi□ul□n**] ann [**□N**]. ( ) <193> 'M beil thu ' faicinn? Bha seachd diabhlan anns a' mhuc. ( ) Cha robh ( ) 'S e, bha [**f□:**] 'n *tramp.* ( ) 'N *tramp* ' bha ' bruidhinn Beurl'. ( ) Shaol leath' gur e na seachd diabhlan ' bha sa mhuc _ gun d'robh ' mhuc ' bruidhinn am Beurl' **di**. Ò Thighearn'! chan eil fhios agham-as' dè an danas. Bha sean _ fear ' siubhal an seo agus 's e *tramp* a bh' ann, Alaidh Ùisdean – eadh! ( ) Eadh – chanadh e – bha e pòst' ri tè à _ bhuineadh do *Stornoway* – agus chanadh e – chanadh sinn da' bha sinn beag [**beg**], 'Alaidh! c'às a thàinig a' bhean agad?' 'E-he-he-he-he! Às am *blue.* 'M beil thu _ Cuir sin a dhol! ( ) Bha *tramp* ' dol anns an t-àit'-as' da' bha mis' òg agus chanadh sinn ris, 'Alaidh! càit' an d'robh thu raoir [**□□i□:**] no c'ait' am beil a' bhean?' 'Tha i anns am *blue!*'] cha tug i *one* ach mi fhìn. Chan eil mi ' cluinntinn i, uill (?) ma tha e ceart. ( ) Eadh, cuir air e, ma tha, ach an cluinn mi e. Ach an cluinn mi e aon chuairt cha chluinn mi e. ( ) Dè bha e _ dè bha e _ thuirt e mu dheidhinn Currucag. ( ) À, thug mi sin a-roimhe [**□□ □□□:**] dut. ( ) Thug, gu dearb, thug, thug, thug. ( ) 'S e. Chan, ach am mac. ( ) A mhac. ( ) Fuirich ach <194> an inns mi dut seo ach chan eil mi ' dol – na cuir a-bhàn an-dràst' anns a' Ghàidhlig e, bhol chan eil – chan ei' mi cinnteach [**k'i:N'ḑ'□x**] deth. **STACH DHIA** Bha Currucag, no ma' thuirt am fear sin, am Beeldan fhèin, -- bha Currucag, cha robh seòladair air an dùthaich [**ḑu:ix'**] idir colach ris: bha e air a' mhuir **bho la** rugadh e, bho la thàinig e gu aois, agus dè thug e dachaigh ach *phonograph*. 'S aithn' dut, chuireadh tu *cuff* a-steach air. Bha 'n t-seann bodach – bha e à ' chiall da' thàinig e – a athair, da' chunnaic e ' rud ' bha ' seo. Chuir a' Currucag air e -- 'm beil thu ' faicinn? ( ) Agus _ chan eil e cho math anns a' Ghàidhlig 's tha e sa Bheurl'. – chanadh a' rud bhom *phonograph* a bh' ann: *There was I waitin' at the church.* ' Chanadh an t-seann _ 'À, tha 'n diabhal an sin, bhol tha e ' bruidhinn air eaglais [**□g□□□□**] Dhia, *'at the church, at the church, at the church', are you hearin'?* 'M beil thu ' faicinn? ( ) Agus thuirt e _ thuirt e ris an *doctor* aon là [**u□:N L□:**], arsa' eis' ann am Beurl' – canaidh mi anns a' Bheurl' – Chan eil sin agad air? Chan eil. ( ) (?) aig/gu eaglais [**ke: k □ l'□□**] (B) an t-amhran _ bha eis' ' smuaineachadh gur [= gu robh] e mu dheidhinn [**m□ j□□i□N'**] an eaglais. Agus thuirt an *doctor* ris, (B) Thug mi an tè sin a-roimhe dut. Sin a' <195> ' bha e ' cat— cantainn air *carbolic* [**g□r□b□lik**]. Fuirich ach an inns mi dut. **CARBOLIC** Bha a phiuthar ' pòsadh -- 'm beil thu ' faicinn? 's bha botal *liquor* aig' **fo a** [**vo □**] cheann – sa leabaidh – agus dh'èirich [**j□ri□**] an t-seann- fear troimhn an oidhch' 's ghaidh e air a chasan gus an t-àit' an d'robh urrucag 's dh'òl e [**o:l**] – dh'òl e 'm botal *liquor* - - ' seann-fear. Agus da' dh'èirich e sa mhadainn thuirt Currucag _ ris, 'Chan eil fhios agham cò fo [**v□**] Dhia dh'òl an *carbolic*?' Thàinig e steach seo _ cha robh fhìo – cha

robh fhios aig’ dè bha sa *liquor* ceart. ‘Dh’òl mi ’n *abolic*, bidh mi – bios e – mi marbh mur tig am oidhch’. Cha robh fhios agham-as’ nach e adail a ruigeadh mo chridhe a bh’ ann, agus dh’òl mi e. Agus ’s e an *abolic* a bh’ ann.’ Chan eil iad ’ bruidhinn ceart riut. ‘S ann na c[r]iomagan ’ th’ iad ’ toir’ dut. Carson nach toireadh iad *story* mar sun dut, agus bhith deis [e?]deth? Agus ciamar fo Dhia ’ tha mis’ ’g innseadh dut e? ( ) Uill, tha sin glè mhath, an *abolic*. ( ) Currucag? Bhòl bhiodh e gu don’. [d□n] Bha e gu don’ agus rèist ’s e Currucag a bh’ air. ( ) Chan eil fhios agham dè am minigeadh a th’ ann. ‘S e ainmean (?) ma’ canadh neach ainm air _ air eil’(?),’s e Currucag _ a bh’ air. ( ) Chan e [e:], chan e. ( ) Chan e ( ) Currucag – *that’s _ he was a sailor – he was all over the world.* ( ) Curruc[k]ag. Curruc[k]ag. ( ) <196> Cha robh. ( ) À, ’s e seann [N] ainmean uil’ a bha an seo. ( ) Innsidh mi dut c’amar ’ bha sin. ( ) Bha cus *MacAnguses* ann, cus *Rosses* ann, cus Sutharlannach [su:IN^o□x] ann, rèis’ dh’fhimireadh iad *nickname bh’*[= bhith] air chuire *bloody one* – cha – na – cha bhiodh fhios aghad càit’ an d’rachadh tu. ( )] ’g èigheachd aig a athair ’n ath dhòras domh. (B) ‘S e Alaidh Phaigie [fe:ɖ^hi] – bh’ air m’athair cèil’. ( ) Alaidh Phaigie. ( ) Alla? – cha robh. ( ) **Dh’fhimir****leadh iad nis [N] distinction a dhèanamh air** agus a-rèis’ ’s e *nickname* a bh’ orr’. ( ) ‘Sh eadh, ’s eadh, agus sin thàinig Currucag air-as’. ( ) Òch! bha Mac – chuire *one* diubh le *nickname* mar sin. Currucag is na Canaisich, *Macdonalds*, ’s chuire – feadhainn mar sin. ( ) À, ’s e – ach bha gu leòr – bha – can, an-dràs’ **lodh Macdonalds** bh’ iad pòst’ ri Canaisich, ri *Macangus*, nis, **dh’fhimireadh iad distinction fhaighinn**. ( ) À, ’s e ainm Beurl’. ( ) Bha Tarailean seo gu leòr. Bha. ( ) ‘S eadh, ’n aon rud, ’s eadh. ( ) Chan e, Tarailich *is Tarrel*. (B) **MAORACH** Anns an t-seann-tìom __ anns an t-seann-tìom bhiodh na seann daoineibh ’ dol a-mach orson pollaich, agus dh’fhimireadh sinn ’ dhol orson – dh’fhimireadh sinn ’ dhol <197> orson rud a-bhàn gus an Inbhir ’g iarraidh maorach ’ chuireadh – bhiodh muigh [m□□□i□□]aig na daoineibh. ‘S ghaidh mi fhin agus beanag beag òg bhàn gus an Inbhir agus bha mis’ ann an spotag leam fhìn ’s bha is’ creiseag [□] bhuam [v□□m] agus da’ choimhead mi _ da’ ghual’ mi – bha mi ’ faicinn -- ’ cluinntinn ‘Glug, glug, glug, glug, glug, glug!’ Choinhead mi ’n-àird. ‘S ann a bha i ’n-àird, an dà chas aic’ ’n-àird – bhàn anns a’ ghainmheach -- ’ slugadh i. ‘Ò, Dhia!’ *I said to her*. ‘Coimhead!’ *I said*. ‘Beir air ’ sguil agham agus cùm – thig thu ’n-àird’ air do bhrù mar sin. [Ma bha ’n] Diabhal riamh an nad dheaghaidh [d□’□□□i□], bha e an-diugh.’ (B) _ mi] agus dh’fhanntaig i gun fhios fo Dhia dè **dhèanadhainn** leath’ [L’□:]anns an Inbhir gun *body-sould* ach mi fhìn. Ach choimhead! (B) ‘ _] thàinig sibh dachaigh gun aon maorach no rud eil’. Siubhail air adhairt nis!’ _] ‘Tha mi ’ dol fodh’ [fo□□□]!’ ‘Thighearn!’ *I said to her*, ‘dè nis tha mi ’ dol ’ dhèanamh leat?’ Thilg mi mo sguil thuic’. *Now, grab that (in Gaelic)! Agus m’ anam fhìn! bheir mis’ a-mach thu!* Agus thug mi mach i mar sin. Ò, bha mi cho làidir ris an each an uair sin. ( ) Air sreang. Rachadh iad air c[r]iomag sreang – às. _] Na creutairean an Èirinn [□n e:r□n] agus ’ ruith orson am beath’ agus chan eil <198> sin fad’ -- fagais – faras __ agus rachadh iad air falbh air snaidhm [sN□□:m] loisg’, nam faigheadh iad às. Ach chan eil às – chan eil – dar da’ -- dachaigh ac’ an sin. Chan eil e faras. Chan fhaigh e (?) cabadh ’n Èipheid. [AMHRAN] ’ buain a’ raithneach/[buN^o□ □ r□□n□x], ’ buain a’ raithneach/ ’s tha mi sgith ’s mi leam fhìn,/ ’ buain a’ raithneach anns a’ bhealach. / Tha mi sgith ’s mi leam fhìn/ ’ buain a’ raithneach bòidheach.// ‘ _] cha dèan i gnìomh ’s mo thrughan mi ’ thug a dhachaigh i.’

AM BOIREANNACH NACH ROBH A’ GHULAS Bha sinn aon chuairt an Edderton ’g iarraidh tuircean’n [t^hurk^o□n] agus da’ bha sinn ’g iarraidh tuircean’n dè thàn— dè **thàn**’ ach

stoirm [st□□r□m] mòr, ’s cha b’ urr’n d’inn fuireachd **anns**’ choill’ le cho don’ ’s bha ’ stoirm – sneachd is uisg’ [k] is sneachd. Agus bha trìuir aghainn ann – tha ’n dithis marbh nis. Agus bha sinn sin agus – aon do na boir’naich ’ bha còmhla rium -- ’s e bàrd a bh’ innt’ – gheobhadh tu gair’ -- ’ chanadh rud sam bith ’ thigeadh à ceann, cha robh diofar aic’. Thàinig – an duin’ ’ chui si’ g’ Edderton, thàinig e nis ’g iarraidh sinn ’ smuaineachadh nis gum biodh tuircean’n againn -- ’s cha robh tuircean’n (-- *the kettle!*) ’s cha robh tuircean’n aghainn no ni. <199> Thuir e, *‘Lord! You didna do any tuirceans. How am I goin’ to charge you?’* Agus dè thuir an diabhal-as’, dar a bha am boireannach sin, Bellag – thuir i, ‘Ò, cha b’ urr’n duinn tuircean no rud eil’ a thionail, ’s ann ’ bha leanabh ’ dol ’ bhith aig an tè sin – anns a’ choill!’ ‘Ò, Thighearn!’ ars an duin’, ‘bithibh ’ tighinn air ais ach an tèid sibh dhachaigh còmhla ruinn.’ (B) Eadh, dh’fhalbh e nis, ’m beil thu ’ faicinn? Thàinig sinn dachaigh. Agus chuir -- ’n duin’ eadar na dhà-no-thrì phocan ’ bha falaimh agham – chuir e ’m boireannach __ ’na shuidh’ [hui:ʔ]. Thuir e i Mistress Mackay, ‘Dèan thus’ suidh’ sin!’ Agus cha robh i ’ tuigheil gu robh e ’ cur pocan ’s dèan’ blàth i [s □d^o□n □bL□:i]. Dar thàinig i gus an duin’ aig cùlaibh ’s taigh sin, thuir an duin’ rith’, ‘Dè fo Dhia ’ tha ’ cur bhuat? Ars’ eis’. ‘Tha thu làn pocan tuircean ’s chan eil nì – tha na pocan falaimh. Dè ’ tha ruibh?’ ‘Ò,’ thuir MacAoidh [m□ □kui:] – am fear, ‘Ò,’ ars eis’, ‘nach eil fhios aghad-s’, ’ ars eis’, ‘gun d’robh cloinn ’ dol bhith aic’.’ ‘Chan eil mi ’ tuigheil sin,’ thuir an duin’. Bha fhios aig an duin’ gur e breugan [b□r□:g□n] ’ bha i ’ cantainn. *Oh, God!* Dè cho – cho don’ ’s a bha i. ‘S ann a thuir i gur e cloinn a bha aig dol a’ bhean __ ’ dol bhith – ò, *to Mackay she* <200> *said*. (B) Cha robh fhios aig an duine bochd ’ bha leis an *car* nach e ’n fhirinn a bh’ ann. Agus Bella [l] ’n donaib! Ò, bha i gu don’. (B) MacAoidh ’ bh’ ann. **AN TEACH A BHA AIG NA CEARDEAN** Bha – cheannaich e – cheannaich e each bho na ceàrdan agus bhiodh e ’ dol còmhla ruinn a dh’Inbhir Gordan _ da’ bha ’n cogadh ann. Agus ’m brogach ’ bha ’ dol còmhla ruinn, bha feagal [feg□□l] air bhon an t-each. (B) Agus chanadh e _ chanadh e ris an t-ea-- cha robh an t-each ’ tighinn [t’i□□□n] a-mach anns a’ mhadainn, ’s thuir mis’ ris, (B) ‘Mac an Diabhail! [d’i□v□l] Tig a-mach às sin!’ Frachd. ( ) ‘Sh eadh frachd burn ( ) *Two pails is a* frachd.

COIDS IS PAIDHIR Anns an t-seann tiom da bhiodh an t-iasg pailt _ pailt iasg ann – bh’ aghainn ri dhol a Neig aig iarraidh *lug* agus am madainn-as’ ’n tè bha ’ dol còmhla rium-as’ ’g iarraidh *lug* cha thogadh ’n danas fhèin i le cho leisg [L’es’g] ’s bha i. Ghaidh mi thuic’ anns a’ mhadainn. Ars’ mis’, ‘Bios an tid’ a-steach, ’s chan fhaigh sinn *lug*. Chan èirich thu – cha toir an danas thu às a’ leabaidh.’ *Never you mind!* Dh’èirich i. ‘S dh’fhalbh sinn. . . .[s x□ N□d’ □in] . . . an sin ’n dà *pitcher lug*. Bha sinn nis ’ tighinn dachaigh agus dè thàinig ach coids’ is paidhir agus cha robh na <201> h-uaisibh ann. ‘S ann a bha iad ’ dol leis na h-uaisean dh’Edderton. Dh’innis e dhomh. ‘S thuir mi ris, ‘Fiach ’n toir thu ’n-àird’ sinn creiseag ai’ ’ rathad.’ ‘Ò, gu dearbh, bheir!’ Thug e stech a’ *lug* air cùlaibh _ ’ rud agus thug e sinn ach an do ruig sinn ’ Mhanachainn. ( ) À, fuirich – agus bha ’n caib [g□□ip^h] air mo ghualainn – lodh, lodh – bha ’n caib [g□□ip^h] air mo ghualainn agus air a gualainn-as’ cuideach, bhòl bha – (B) Bha tobh [t^h□u] timcheall an caib [g□□ip^h] _ ach an cumadh e fasd’ air – cha b’ urr’n domh bhith ’ cur . . . [n□:] mo làimh ’n còmhnaidh ris – agus siubhal. ( ) Bha, bha *pitcher lug* an aon aghainn. ( ) Chuir sinn an t-àpran a-bhàn ai’ beulaibh [□□ b□i□Lu] am *pitcher* mar – salaicheadh e -- ’n rud air am brogach bochd ’ thug sinn air adhairt mar sin. ( ) Thàinig sinn dachaigh seo agus ghaidh ’m brogach (?)rèis’ ’g iarraidh na h-uaisibh aig’. Bha iad ’ dol a dh’Edderton. ( ) Ò, ghaidh sinn seachad orr’-as’. Agus bh’ iad ’g èigheachd, ‘Thoir [h□r] an-àird’ sinn

orson Di!’ Tha sinn marbh.’ Danas mo chas! Ud, dud, dud! *Put oot!*’ ( ) ‘]an-àird’ thu. Siubhlaibh gus an danas!’] thuirt am fear ( ) ‘S e __ asannach a bh’ ann. Bh’ ac’ ri chantainn ann an Gàidhlig e, bhol thuigeadh e.

09-75-09 (b)

Willie ‘Bithean’ Skinner (88 yrs) Shandwick

<202>+CEISDEANAIR LASID+ Shin aghad aon agus _ tha làmhadh air aon ceann agus ‘ phic air an ceann [□ □ g] eile – or’n bhith ‘ gearradh reumhaichean – reumhaichean. Reumhaichean [r□□vi□□n] ‘ chanas sinn – ri *roots*. ( ) Uill, cha d’ual’ mis’ riamh air ach – ann an seo-an ach – chan e gum faiceadh [v] tu mòran diubh – ach ‘s e *pickaxe* -- ‘n e làmhadh? Chan eil fhios agham-as’. Rinn mi diochuimhn’ [□d’ixu□□n] a dh’innseadh dut. ( ) Teineachan. ( ) Teas [t’□□s]. ( ) Tha sinn ‘na shuidh’ [hui:(?)] aig an tein’. ( ) Tha sinn ‘na shuidh’! [hui:(√)] ‘Na suidh’ [sui:] aig an tein’! ( ) Tha sinn – tha sinn ‘na suidh’ [sui:] __ aig an tein’. ( ) Crìdh’ [kri:] ( ) Shin aghad an teallaich [d□‘□□Lix’] ( ) ‘N teallaich, nach e? ( ) Ris a’ *vent*. ( ) Dè chanadh tu nis ris a’ *vent* sin ‘n-àird’? ( ) Ris a’ *vent*. ( ) ‘N t-àit’ ‘n tig an ceò ‘n-àird’. ( ) Simileir a th’ air an *top*. ( ) *Vent*. ( ) ‘Sh eadh, anns a’ *vent*. ( ) ‘S eadh [□□:], uill, b’ àbhais’ anns an t-seann tiom, ‘m *praze* -- ‘m *praze*. ( ) Shin aghad aon [□m] a bh’ air _ a dhèanamh [j□□nu] le mot [m□□t] agus cabraichean. ‘M bheil thu ‘ tuigsinn? ( ) Cabraichean. ( ) Leaman (?) Sin aghad ( ) Leaman? ‘N e shin a’ __? ‘N fhodar a bhiodh air a thoinneamh <203> timcheall na cabraichean. ( ) Uill, b’ àbhaist daibh, mu d’ robh *vent* chan ‘sin, bhiodh àit-tein’ ac’ ‘m meadhan an taigh - - ‘m meadhan an taigh, agus ‘s e calbh, calbh – calbh, ‘s e *partition* anns a’ Bheurl’ – anns a’ Ghàidhlig. ( ) Calbh anns a’ Ghàidhlig. *Partition* anns a’ Bheurl’. ( ) Calbh cabraichean a bh’ annt’. ( ) ‘M bheil thu gam thuigsinn? ( ) Uill, sin aghad – cabraichean. Bhiodh iad ‘ dol ‘n-àird’ mar sin [m□r □s□:n] _ *branch* chan de craobh’n.

... [bwi:□x s g□ _ □ko□:□□d xo□:□□] dìreach. . . . [v□in’] dìreach. Dìreach *is straight*. ‘S **bhiodh**, rèis’, fodar **air a thoinneamh** timcheall orr’ agus, rèis, criadhach. ( ) Calbh cabraichean. ( ) ‘N fhodar [air] cabraichean ( ) Rèis’, bhiodh ‘n fhodar air a thoinneamh timcheall – tobh’chan fodar air a thoinneamh timcheall iad. Agus, rèis’, bhiodh bòrd ac’ [□xk] air ‘ chùlaibh. Bhiodh iad ‘ cur a’ chriadhach _ ( ) Rèis’ da’ bhiodh e tirim ( ) Nis, dhèanadh iad àit-tein’ ‘n-àird’ air a shuidh’, staigh air an teallaich _ air an ùrlar. Agus sin aghad ‘ rud ris an canadh iad *praze*. ( ) Cùl a’ _? ( ) Cùlaibh – a’ challainn? ( ) Cùl a’ chailbh? ( ) (B) Cùlaibh ‘ chailbh ( ) Ò, tha _ *aye*, *aye*. Ò, *aye*, bh’ iad ‘ cumail _ bhiodh iad ‘ cumail ‘ crodh _ anns t-seann tiom anns an aon ceann den taigh. ( ) <204> Ta ‘ ghidsin làn _ tha ‘ ghidsin làn do ceò. ( ) ‘ Chidsin, chidsin. Tha ceò, ceò anns a’ chidsin. ( ) Luaith [Lu□] Sùiche [sui:] ( ) ‘ Sgrìobadh ‘n tein’? ( ) Tha sin dearg [d’□r□g]. Tein’ dearg. *Cinder* ‘n ‘ chanas sinn. *Cinder* ‘n. ( ) Tha (?)gar [□□g□□:□] anns an tein’. ( ) **Cha dèan mo – tickleigeadh!** ( ) [□‘□g□rig□] ( ) [Machair’] ( ) Tha mi ‘ dol seachad oirr’-as’ [□r□s]. ( ) Ghaidh mi seachad air [er] ( ) Ghaidh e seachad orm-s’. Tric air ‘ rathad. ( ) Shi]n aghad ‘ rathad rinn [r□iN’] iad e. ( ) An e sin mònteach [m□□:□□(g)] – [m□□:□] _ Fàid. Aon fàid. Thig e air ‘ bhith air a thiomachadh gu math. Loisgidh [□□ □] mi ‘m pàipear. ( ) Loisg [□□ □] e __ eadh! fuirich ort _ a mheur. ( ) Tha e loisgth’. ( ) Basgad. ( ) Giomach. Clèibh [kl□i:]. Clèibh. *That’s a lobster-pot*, clèibh. Nas moth’ na aon diubh? Clèibh. Tha e ‘g obair [’r] clèibh. Clèibh. *That’s more than one* clèibh. ( ) Sin aghad e _ *oul’ site*. ( ) Eadh, anns a’ Ghàidhlig. Fàsaich. ( ) Sluagh beag. Sluagh beag [b□g]. ( ) Tha. Eachd

[i□□□xk^h]. ( ) ‘M beil sin ceart? ( ) ‘M b ‘eadh eis’ bhiodh sinn *all* _ ‘**M b ‘eadh eis’ bhiodh sinn uil’ air na bàthadh**. ( ) ‘M b ‘eadh eis’ *if it woo’na be him*. ‘M b ‘eadh eis’ [m□ h□ □:□] bhiodh sinn uil’ air na bàthadh [b□□:u]. ( ) Tha ‘ bhucaid-as’ orshon uisg’. ( ) Tha iad – ò, Dhia! *Here sit down!*. . . [v□k’□d h□:] ( ) Foghar [f□□□r]

<205> [+Hughie Beeldan Ros, Seannduaig (70 yrs)] [HR:] Tha na cearcan [k’a□k□n] air a’ spaird. ( ) Chan eile seo ach na dhà(?). Càit’ am beil ‘ chuid eile dhiubh? ( ) [WS:] **AIR A CHEANNA MOR**. Á, ‘s e _ *uncle* dhomh-s’ ‘ bha sin anns an t-seann [d’u□:n] tiom. Tha mi ‘ creidei’ gum beil _ tha mi ‘ creideil gum beil trì fichead bliadhna’ ‘s a deich [d’□i□] bhon [v□n] uair sin, agus an còrr. Tha, ‘s an còrr. ( ) Uill, fuirich ort! Da’ bha mise nam [□] bhallachan bheag timcheall còig bliadhna’, no ceithir, bha e ‘ fuireachd air a’ chùlaibh sin – air cùlaibh ‘n t-àit’ [□n d□] ‘m bheil am *bugalow* sin. Air an t-sràid air a chùlaibh. B’ àbhais’ [□:vi□] domh-s’ ‘ dhol staigh ‘ chèilidh [□] agus thuirt a nigheanan [ji□a□n□n] rium, ‘Tha rodan anns an t-*shed*. Tha baraill sgadan ‘ sin, ‘s tha iad ‘g ith’ iad.’ ‘S dh’fhaighnich [□i] e rium-as’, rèis’, ‘M beil *trap* aghad da?’ *Trap* rabaid. [HR:] Coinean *is rabbit*. [WS:] Agus bidh sinn ‘ *seìgeadh* – *set* – chur – *shetigeadh* i. *Seìg* sinn ‘n *trap*. -- ‘N e sin ‘ chanas sinn s’ Ghàidhlig? Chan urr’n domh-s’ dhol . . . [□ol□]. ( ) *Shetig* sinn an *trap*. Chuir sinn ‘ phios feòil innt’ no rudeigin. ‘S da thàn’ ‘n [n]ath [□□] mhadainn [□□] cha robh ‘n t-seann [u□:] duin’ [u□] ‘g èirigh gum biodh ‘m meadhan-là ann. Chunnaic mis’ e muigh siud ‘s ghaidh mi . . . [n□:] – na – na sheasamh. Bha e muigh [mui] -- ‘ gabhail smoc ‘n deaghaidh èirigh. Meadhan là. [m□□:n L□:] <206> Thuirt mis’, ‘Robh sibh anns an t-*shed* fhathast?’ ‘Cha robh!’ *he says*. ‘Bha,’ *he says*. ‘Chan eil ni [□:] san *trap*. Leig [□] sinn dìth gu seasamh na [n□] mor’. ‘*That’s what I meant, mid-day, high water*. Nis [n□□□s’] bha sin a’ *right*, ‘n ath [n□□] mhadainn dh’fhaighnich mi ris san’/ris-as san t-seann tiom – meadhan là, ‘ Robh sin ‘mha-- ? ‘Bha. Tha e air a cheanna [□□□N□] mòr ‘ sin ‘n-diugh. Tha e air a cheanna [□□□N□] mòr ‘n-diugh.’ ( ) Tha e air a cheanna [□□□N□] mòr ‘ sin. ( ) ( ) Air a cheanna [[□□□□□N□] mòr. ( ) Mònteach. ( ) ‘N dèanadh sin an gnothaich? ( ) Ann an seo-an anns a’ bhruidhinn [vri□:n] a’ Ghàidhlig orson *scythe* chanadh iad, ‘M beil sàbh [s□□u] feur agad?’ ( ) *For a lend o’a thing!* ( ) Conbhalas [k□nals] – chanaidh sinn. Conbhalas [k□nals]. ‘M bheil conbhalas [k□nals] – (B) Fiach an toir thu conbhalas [k□nals] domh don a’ sàbh feur th’ aghad. Conbhalas [k□nals] *that’s a lend*. Dè chanas tu? Dh’fhaighnich mis’ ri aon [ur] no dhithis agus ‘s e speal [spjaL□] ‘ chanas iad ris _ ‘s’n ‘ bhith ‘ gearradh ‘n fheur a-muigh ‘ sin. Bha fhios agham gu robh Gàidhlig ac’. Thàinig iad às Sgitheanach – *Isle o’ Skye*. Nis. ( ) Dòranan [n□]. Nis, ‘s e _ clach gheurachaidh. Clach – *stone* – gheurachaidh. ‘S e sin ‘ chanadh mis’. ( ) ‘N e. ( ) Dè th’ iad _ dè tha iad deis – dheth, an e *emery?* ( ) *Emery-stone*. ( ) Nis, ( ) ‘ Geurachadh – ( ) ‘ geurachaidh. <207> ‘M beil _ i ann am brèagha – an òrdugh -- ‘m beil i geur? ‘N òrdugh – *in good form*. ( ) Ò, a *mower*, ‘ bhios ‘ gearradh an fheur? ( ) Ràc’. ( ) Cha robh e ‘ toir ‘ car don an fheur. ( ) Caraidh mis’ e. ( ) Thug eis’ car da. ( ) Tionnd _ tionndain timcheall. Tionndadh [t’□u□:d□a] timcheall! ( ) Tionnd. *Turn*, timcheall *about*. ( ) Thu fhèin, tionndadh timcheall, thu fhèin. ( ) Tionndaidh timcheall thu fhèin. ( ) Uil’. ( ) *A hay-cock*, dè tha sin? Cruachag? ( ) Cruach ( ) ‘ Toir staigh an fheur. ( ) Juil’ steach. Tha _ an fheur uil’ steach. ( ) Tarraing’s sinn e – staigh. ( ) Tarraing. ( )] ‘n fhiacail agam-as’. ( ) Tharraing e. ( ) Tha e ‘ giùlan [k^h] ‘ sac. ( ) Eallach. ( ) Eallach *is right*. Tha do eallach agad. ( ) Eallaichean. ( ) Eallaichean. ( ) ‘M beil sin ceart? ( ) Ò, fuirich ort, fuirich ort, fuirich ort! ( )

Ceann treabhaidh [k'aN □tr□i]. Ceann treabhaidh [k'aN □tr□i]. ( ) Na caoban? Uill, tha bòrd agus tha soc – è? – è? Bòrd agus *the long board* – agus a' soc – agus – na *stilts* – 'n t-àit' 'm bi do làmhnan. ( ) Ò, chan eil fhios agam. ( ) 'N t-each. (B) ' Bhonn. ( ) Sin aghad -- ' tha ' dol. *Cou'tar – share*. ( ) Tha 'n duin' – tha 'n duin' ' treabhadh ' raon [tr□u r□:n] ( ) Threabh [r□□v] e ' raon. ( ) Agus ni e ' threabhadh [hr□□u]. Treabhadh. Treabh's e. [tr□us □] Treabh's e. Am *back-belt* thug mi fhin (an) <208> sin. Sin aghad. . . [d□ □ra □□na] . . . *Harrows* _cliath'n [klian]. ( ) Cliathadh [klian]. ( ) Raon – buntàt'. ( ) Raon corc'. ( ) Glasaich. ( ) Raon glasaich. ( ) Leas [L'□s] ( ) Leasan [L'□s□n] ( ) Buachaill bò'n. Buachaill. Buachailleadh ( ) Tha e ' buachailleadh – crodh [k□□□w]. ( ) Sin aghad a _ ' coimhead [ke:t] an deaghaidh [□ d'□i] an crodh. ( ) Buachaill *herdsman*. ( ) Buntàt' [b□□t□:t□] ( ) Aon bhuntàt' [v□t□:t□] ( ) Chan urr'n duinn bhuntàt' bhith beò [bjo□:] gun muntàt' [m□nt□:t]. ( ) Puill bhuntàt' [pui:L' v□t□:t□]. ( ) Puill [pui:L'] ( ) Drilleachan, ò, *drilleachan*! Dè tha sin? *Drilleachan* anns an raon [□]. *Drilleachan*. ( ) *Ridges*. – 'n aghad – shin aghad na *drilleachan*. ( ) 'N ain rud ri poll? [p□u:□d] ( ) Ò, chan eil, chan eil. Tha thu ' togail leis an *grape* [g□□□□b]. Tha 'm muntàt' air ' chu' san *drill*. ( ) Fad _mun cuairt [m□ g□uar□s□t□] a' _ à! faod's e bhith _ dà throigh [hr□i:] _ dà còrlach [j□□:r□L□□x] deug [d'□g] eatorra [□d□ru]. ( ) *Seed*, shin aghad siol buntàt' [s'□□□L b□□t□:t□]. ( ) *The tatty manure* ann dust [d□□st] 's tha – ( ) _m beil òcrach [o:g□□r□x] aig' [eg□'] de – crodh. ( ) Glais. ( ) ' Cur talamh ris 'm muntàt'. ( ) Sin aghad tha m' dea' -- ' cur an [n] òrdugh an *dressing*. ( ) *Shovel* ' chanas sinn ri *shovel*. ( ) . . . [skob□] . . . ( ) *Shovelichean*. ( ) Dè chanas tu ri *choosing* 'rithis'. Chan ei' mi buidheach [b□uj□x] air – tha mi. <209> *Thoir* ' an t-sìol às agus na *wires* – 'n fheadhainn mhòr. ( ) Toghadh [t□u] Toghadh 'm muntàt. Toghadh. ( ) Ò, tha 'n fheadhainn sin *selected*, tha 'n fheadhainn sin a' *right*. ( ) **Tha iad air an [n□] toghadh**. Tha iad air an toghadh. Tha iad air an toghadh. Toghadh. Gabh greim [g□r□□i□m] den a' spaid. ( ) . . . [ad'] 's greagadan [gr□g□□□d□□n] ( ) Greagadans. ( ) _ aghad. Fhuair a' ghrian 'm muntàt' -as'. ( ) Shin aghad. ( ) Sin aghad ' *rostadh* iad anns an *oven* cona [k□_n□] ri feòil [fjo: 'I], na _ 'sh eadh. ( ) Bruith [b□ru'x]. ' Bruith 'm buntàt', *we say*. ( ) Bhruith eis' iad. ( ) Siubhail 's _ Siubhail 's bruith [b□ru'x] iad. ( ) Cha tèid [□ d□ 'ed□ mi] *step* nas fhaid'. Cha tèid mi. Chan eil mi ' dol. – Chan eil mi ' dol ' choiseachd – *step* 'n còrr [g□o:r]. ( ) *We say* buntàt' phruinnt' [fri□:nt']. ( ) Pруinnt' [pri□:nt']. ( ) 'S e sin chanas sinn seo-an. ( ) ' bhlocan – am blocan [b□L□k□n]. ( ) Plocadh [pL□g□u], plocadh 'm muntàt'. ( ) Tha 'm muntàt' phailt ann Èirinn. ( ) Air a' *bhlackthorn*, air a' *thorn*. ( ) Air a' *bhroom* – air a' *bhroom*. ( ) Shin aghad calltainn [k□□uLd□N'] – a' _ ( ) Calltainn. ( ) *Ras*[p]. Tha *ras*' chan – gheobh thu air a' – air na craobh'n -- -- tha iad anns a' leas – anns a' leas agad – *rasps*. ( ) Shin aghad smeòraich, *we'll say to it*. ( ) Dearcagan dubh. ( ) Cnòthan ( ) Cnò [k□o□ □:w]. ( ) Crabharsan [k□□rs□n]. ( ) Ubhlan. <210> Ubhall. Ubhall. Ubhlan. ( ) Chan eil iad abaich. Chan eil na h-ùbhlán abaich. ( ) Sin agad corc', na corc'. ( ) *Oats*?. Corc'. ( ) *Rye*, fuirich ort! Seagal. [□□□gL□]. ( ) Fuirich, fuirich, eòrn'. ( ) Tha sinn ' cur corc' [k'□rk□]. ( ) *A beard, young* -- ' tighinn 'n-àird ' air an talamh. Corc' *Young corn* – corc' òg. ( ) Gràinn' [g□□□□:N□ 'n□] ( ) Cluais corc'. ( ) Shin aghad – *one single one*, 'n e? [N'□□:] ( ) No 'm b' e [□] sguuib ' th' ann. 'S e, sguuib _ corc'. Dias corc'. Shin aghad *single*. ( ) Tha 'n corc' ' faighinn _ *no, wait, wait!* Fuirich 'm faic [f/v] mi – tha 'n corc' ' fon a' – fon a' chluais ach [ ]. Chan eil fhios agham-as', nis, dè chanas iad ' ris anns a' Ghàidhlig. Dè 'n fhacal

' th' aig'. [' Gearradh 'n corc'.] Moll [mu□:L □], *that's what'll come off the oats*. Sgruthan [sgru(□)□n]. Sgruthan. Sin aghad 'n-àird' a chèil' _ a *stook*. ( ) Tha bàrr [b□□:R] math corc' agam-as' _ a' bhliadhn'. ( ) An e seo-an _ ( ) Chan eil mi ( ) Cha d'ual' mis' – cha d'robh nì riamh seo-an ach *riddle*. ( ) 'N e siolachan [□i:□L□x□n]. Sin aghad. ( ) Bhiodh iad ' bualadh [bu□Lu] 'n corc' _ 'n ceann [g□'□□u□:N] den an corc'. ( ) Ò, chan eil fhios agham-as, ach 's e *frail* ' chanadh iad ris(?) ( ) *Throng*.] fuaim an *throng*. ( ) Eadh. 'm beil sin ceart? Sin aghad muileann [mu□l□n]. ( ) Muilleir [mwi□:L'□r]. ( ) Dh'fhàs an <211> corc' [g□□□rk□]]n toll annsa mh[. Tha 'n corc' **air a mhineadh** anns a' mhuileann. Mhineadh! ( ) Gainmheach m[?]in, *that's small sand*, 's gainmheach shèididh [t'□]. Shin aghad gainmheach shèididh [t'□], gainmheach mhin 's gainmheach churs. Nis. ( ) Shin aghad **leanbh ' th' air a _ th' air a _ air a mhilleadh** [v□□L'□], *he's spoilt*. ( ) Cla'ch mhuileann. ( ) An e clach muileann? ( )]bh' air an sin aghad do _ _ ( ) Breabadair. Canaidh sinn ' bheart ri sin, coimhead! Nam biodh sinn ' dol a-mach gus an t-iasgach -- 'm beil thu ' tuigsinn? ( ) or'n bhith ' cur a' loidhn' air. Beart ' chanadh sinn, a *square – piece*. *Square piece o' wood for throwin' the line on*. ( ) Anns' ' sgoth. ( ) Beart ' chanadh sinn ri sin. Dè thàinig gu m' inntinn? ( ) Dè thàinig gu m' inntinn? ( ) Dè thàinig do m' inntinn? ( ) Anns an [n] t-seann [n] tiom seo-an iad [n]. Bhiodh 'n [n] aimsir gu math anns an geamhradh. Bhiodh iad ' toir' *call* do chàch-a-chèil' throgail a' *chrew*. ' Siud 's 'seo-an. Agus an fhear a bha ' toir' an *call* sa mhadainn, bha e ' togail *whole load crew*achan eil'. Agus chanadh iad anns a' Ghàidhlig ris, 'Dh'fhairich thu cò thog a' raghain [rabhadh] 'n-diugh?' 'Raghain. 'N d'fhairich thu uil'? – *Have you any idea?* ' Raghain. Nach e sin a tha e *meanigeadh?* 'N d'fhairich thu – cò thu ' raghain _ an-diugh. ( ) ' Raghain. Uill, tha mis' ' dèanamh mach gur e *call* <212> anns a' Bheurl'. Ach 's e raghain a chanadh iad-as'. 'N cual' thu air a chantainn – raghain a' bhàis. ( ) 'N d'ual'? ( ) Uill, 's e raghain a chanadh iad – raghain. Nis, 's e Gàidhlig [ig] a th' ann. **'S [glu bith 'n d'robh e ceart [n'] nach d'robh**, ach tha mis' ' dèanamh mach anns a' Bheurl' gur e 'Cò thug an *call* an-diugh, 'm beil beachd agad? *Call, have you any idea?* ( ) Cò thug an eigheamh/ [N'□□□:u]. Eadh. [e:] ( ) 'Sh eadh. ( ) Dè 'n t-àit' mu dheireadh de leabaidh. ( ) An e casan a' leabaidh – no – ( ) Taobh a-staigh aig a' leabaidh? Shin aghad casan a' leabaidh. Tosaich a' leabaidh. ( ) Cha robh _ 's e moll a tha ' dol or'n na làchan sin. Orshon ( ) Orshon a' _ _ *bhed* 'n àit' [n□□□:t'□] *mattresses*. 'S e moll, *chaff*. ( ) Bhiodh dèileachan [d' [t'□el□x□n], bhiodh, bhiodh, bhiodh _ cha robh *spring*achan aghad. ( ) Dèileachan? *Boards*. ( ) Ò, timcheall trì eòrlaich no ceithir eòrlaich ' leithead. Bha thu (?)sa leabaidh mhuill [vu□i□:L'] na laigh' air sin. Rèis', na plaid— *sheet*' chan – *box-beds* ' bha ' dol 'n uair sin. ( ) À, dh'fhaodadh e bhith gur e _ ( ) Dh'fhaodadh e bhith gur e *home-grown* ' chuid as moth' [□s mo□] ' g an tiom sin -- Rud ' bha _ rud ' bha ' fàs anns an dùthaich-as' [du:ix'□s]. ( ) Tha fhios agham, tha fhios agham _ ' fear <213> -- am fear ' tha ' dèanamh an t-sreangan [d□□□van] allaidh. Sin aghad na *webs*. ( ) An e sin ' chanadh iad?] ' chuire oidhch' [□□□i:□]. *stJory* dhomh. ( ) Tha e 'g innseadh *story* dhomh. Tha e ' suirghe oir' [□□]. ( ) Seinn amhran [a□u□□a' d□] ( ) Thug e *kissag* [k'his□g□] dhith – *kissag* dith. 'S e *kissag* [k'is□g□] chanaidh sinn. ( ) Pòg? ( ) Rinn [□□□□N'] iad *match* eadaraibh. ( ) Chòrd iad ri chèil'. Tha 'd' rèiteach. Shin aghad. B' àbhais' daibh ' chumail – sin anns 'n t-seann tiom – a' rèiteach [□□:t□x]. ( ) Ò, dìreach *jollification* -- 's e *the near friends* bhiodh [□□□□] ann. ( ) Agus, rèis', cùmhnant [ku□:nad□], cùmhnant an deaghaidh sin. Cùmhnant.

Shin aghad, bhiodh gràinn ‘ agham-as’, bhiodh tè ac’ ’s *dram*. ( ) Bhiodh tè ac’ ’s *dram* – *jollification*. Rèist thigeadh _ ’ bhainis – an e ’ bhainis ’ chanaidh sibh ris? ( ) Ghaidh e gus a’ bhainis. ( ) Ghaidh e gus a’ bhainis. ( ) Bios iad pòst’ dh’ aithghearr [□□□i□□r]. ( ) Phòs [fo:s] e – chan eil fhios agham-as dè an t-ainm ’ chuireas mi air *Dublin*? ( ) Phòs e caileag am Baile-Dhubhthaich [b□□i□□u:x]. ( ) ’N dèan sin ’n gnothaich? [g□□o□□i□] ’S e m’ athair ’ tha anns . . . [□s d□ □kr□□□□f□g□n] ’M beil sin ceart? ( ) Pòst’ dà chuairt. ( ) Phòs i rithist. ( ) ’M bu chaomh leibh an dannsadh aig a’ bhainis? ( ) Ghual’ mi e da’ rinn [□] e ’m fead. An e fead? ( ) Bha e ’ cluich’ [kLui(:)] air an fhidheall [N’i□L□]. ( ) Bha e ’ cluich’ ’n fhidheall. ( ) *Oh, aye*, tha m’ ’ faicinn e. Cluich’s eis’ – bios eis’ ’ cluich’ air an fhidheall ’nochd. <214> ( ) Tha e ’ cluich’ chuile là. ( ) Chaochail ’n duin’ aic’ madainn an-diugh. Tha, tha e _ theirg e Th’ air. . [h□rig’ □ h□r]. Tha e marbh. ( ) Uill, *that’s it – he’s finished*. ( ) Bhàsaich e. ’S ann orshon _ beòthach [bjo:x] ’ chanadh sinn sin. ( ) Bhàsaich i. ( ) ’N e sin _ ( ) ’N taigh-fhair’ *we called it*, ’n taigh-fhair’. ( ) Òch, bhiodh iad ’ gabhail *chapter* agus *singing* -- ’ seinn e. ( ) Cha chaomh leam [x□□:L’□m], cha chaomh leam *I don’t like*. ( ) Shin aghad – ’n taigh-fhair’ [□:R]. ’N taigh-fhair’ [□:] Ghaidh mi dachaigh an deaghaidh an taigh fhair’ [□:R]. ( ) Tiodhlaigeadh. An e sin ’ chanas sibh-s’? Tha mi ’ dèan’ gur e sin ’ rud ’ th’ air an corp. ( ) An t-aodach, an e? ( ) Anartan [□□□d□n] ( ) Ò, uill, ’s e sin na h-anartan [h□□□d□n], *white* [xw□it]. Thòisich ’n t-seann chailleach air còineadh da’ chaochail an duin’ aic’ [□k]. ( ) Seann bhean. Seann chailleach. Dh’ fhaodadh ’n cailleach ’ bhith pòst’ cuideach’ agus rèis ’s e do bhean [□□□d □v□n] a bh’ innt’. Seanna [□u□:N(?)□] chailleach. Seanna [□u□:N(?)□] bhodach – duin’, nach e? Seanna chailleach. ( ) Ò, chan [n]fheadar nach eil duin’ aig ’n cailleach. ( ) Seanna chailleach . . . [□ud] Ò, sin aghad *spinster*. ( ) An cailleach. ( ) Tha. ( ) Tha mi. <215> ’ faicinn [h□k’□n]. ( ) Uill, bha duin’ aig ’n tè sin -- ’s e cailleach. ( ) *I thought it was* ’n tè eil’ *or other*. Bha i _ bha i ’ gair’. Tha, rinn i gair’. [Àit’ sam bith] ’n tèid thu ( ) leanaidh mis’ thu. ( ) Bha mis’ ’g obair god [g□□d□] – a bha mi gu tinn. Cist’-mhairbh [□k’is’t’ □va□i] ( ) Cist’- laigh’ [□k’is’d’ □] *is right*.] beachd agham-as. Uaigh [u□□□i□]. Bha e] air a thiodhlaigeadh anns’ ’ chriadhach. <216>

09-75-10 (a) Bell Ann MacAngus (86yrs)

Na Leachachan Da’ bha mis’ òg, bha mi timcheall ceithir bliadhn’, b’ àbhaist domh dhol bhàn gus an Lòin [Lo□’N]’g iarraidh ’m bainn’ – aghainn. Rachaidh sinn gus a’ chroiteag bheag-as’ [g□s] agus bha seann boireannach ann a’n canadh iad Màiri agus dà bhràthair _ Uilleam agus – Dòmhnall. Agus bha *jar* mòr aic’ san ’uinneag _ Cho fad’ ’s a bhiodh is’ toir’ duinn am bainn’ bhiodh sinn ’ coimhead ris an *jar* agus bha na rudan beag dubh-as’ -- bha iad – bha iad – leithid – gum biodh iad ann am burn na rudeigin. Bha i ’ cumail beò iad. Uill, thuir mis’ rith’, ‘Carson tha thu ’ cumail sin anns an *jar*?’ Thuir i rium. ‘Uill, da’ bhios neach – da’ bhios neach – mur– da’ bhiodh iad – gu – gheobhadh iad sràc [sd□’□:g□] agus gum biodh -- fuil ionn’, chuir **eadhainn** -ainn ri na *leach*’ chan – gus a’ – gus an craicinn ac’ bheireadh iad ’n fhuil diubh agus air ’ rathad sin cha b’ urr’n. Bhiodh sinn ’ coimhead ’s chanadh i ruinn an còmhnaidh. (B) Fiach nach cuir thu meòir bhàn an sin. Mharbhadh tu [va□□du] – e le do mheur ’ dhol steach ann.’ (B) Màiri, bha i, Màiri, ’s e Artair, Artair Ros, ’s e sin an *uncle* aic’. ( ) Bha eis’ marbh ach bha i fhèin – an dà bhràthair ’s i

fhèin ’ cumail a’ chroiteag, *the croftie*. <217> ( ) Bha. Sin tha mi ’g innseadh – sin— Sin am fear a -- ’s e, ’s e bàrd a bh’ ann. ( ) Eadh. ( ) Chan – *no* -- eadh. Bha Dàibhidh ’ dèanadaich agus Dòmhnall – bha iad-as’ ’ dèanadaich air _ an talamh, ’ dèanadaich air a’ chaob _ ’n talamh ’ bh’ ac’. ( ) Tha e _ timcheall mil’ à seo. ( ) Chan eadh. ( ) Rachainn an-àird’ – tha geat’ aic’ – thurad aig sin – tha geat’ ’s tha, rèis’, tha rathad ’ dol bhàn bhon eaglais shaor. ( ) Sin an rathad a bh’ ann. ( ) Ach, gheobhadh sinn bainn’ gheobhadh sinn fiach sgilling an-àird’ _ aig a’ *wood* tha an-àird’ ’ sin. Ach dè dhèanadh sinn air Shàbaid, dh’fhimireadh sinn dhol bhàn ’g iarraidh bainn’. Bha sinn ’ do’ ’g iarraidh bainn’ bhol bha leit’ is bainn’ aghainn chuile là. ( ) ’Sh eadh. ( ) ’Sh eadh, ’sh eadh. ( )

Na Jellicoe An Jellicoe. Fuirich ach an innis mi dut, ma tha. Bha – fhuair – bha cogadh air-- ’n daradh cogadh – agus dar – bha chuile brogach ’ bha anns an *navy* dh’fhimireadh iad ’ dhol agus ’ dhol aig Invergordon agus chuireadh e(?) iad fhèin an-àird’. Bha brogach ’n ath dhòras domh, brogach beag òg -- ’n aon aois ris(?) Dolly agus bha eis’ – fhuair eis’ *call* a dhol, ’s ghaidh e, a’ leanabh bochd. Bha e mach ann an Sasainn – bha iad orson mìos [mi□□a□s], bha iad na brogaich tro *drill*, ’m beil thu ’ faicinn? Bha mi leis an t-iasg ann In’ir-Pheofharain ’s thuir an *station-master* rium, <218> ’M beil càirdean idir aghad air an – Jellicoe?’ ‘Ò, chan eil fhios agham-as’,’ arsa mise – cha robh fhios agham-as’ cò – cò ’n *train* a bha sa Jellicoe. Ach, fuirich thus’, bha fhios aig a’ bhrog’ chan bochd ’ bha ’n ath dhòras gur e mis’ a bh’ ann agus ’a ’ bha ’n Jellicoe ’ tighinn a-steach, thilg – am fear a bha ’ *drive*igeadh – thilg e ’n *cable* – an *cable* thuig’. Thilg e steach anns an raon e. Nis, dh’fhimireadh *car* ’ dhol null timcheall. Thàinig a’ – *station-master* thugam. Thuir e, ‘*Mrs Macangus, there’s somebody cal’in’ you*.’ Ò, -- ghaidh mi bhàn mil’ – faga is air mil’ – sin da’ bha *Kenny* – dh’innis e gun d’robh mi air an Jellicoe – ghaidh mi ma—bhàn ’s thuir ’ leanabh bochd, *Tell* – inns do mo mhàthair gun fhac’ thu mi ’s gum bi -- ’s tha mi ’ cur mo ghaol gu mo mhàthair _ bochd. ’S ’n ath rud a fhuair sinn – buat’ (bhiodh iad) gun deach e fodh’. ( ) Àch, m’eudail! Da’ phòs Dolly – bha i *engaged* tha bliadhn’ . . . (B) Bha Dolly – ghaidh sinn a dh’Inbhir Nis ’g iarraidh na faidhnean [f□:□inn□] aic’ agus thuir mis’ rith’, ‘(B) *lost* ceithir là deug,’ *an*’, ars’ mis’ (B)

’Mailidh dhonn, bhòidheach dhonn, Mailidh dhonn, tir a dhachaigh./ ei]’ a bha air an tonn/ ’s i ’ cur <219> dhith air a leath- cliathaich/ Mailidh – *it’s a boatie – a boat*.// //Bha im aghainn ’s bha gruitheam aghainn/ ’s bha càis’ ’ bha diabhlaidh righin aghainn./ [+ Bella Bob (Mrs John Macangus)] [BB:] // Bha cearcan [k’□rk□n] ann gan spionadh aig pòsadh piuthar mo mhàthair.// Bha cearcan [k’□rk□n] ann gun spionadh aghainn aig banais [b□ni□] mo mhàthair. Ith na chait na chaibheagan, ith na chait na chaibheagan, ith na chait na chaibheagan aig pòsadh piuthar mo mhàthair. [BA:] a bh’ ann. (B) Lùm [lu□:m]. Bha na(?) lùm [lu□:m] bhon a’ – thoir a’ lùm [l□u□:m] do na *tatties* -- Lùm [lu□:□m].] fon a’ bhòrd (?)

Willy Seoc Mitchell (Rockfield, Portmahomack)

( ) Chan eadh, chan eadh. Macangus *is* MacA’ais. ( ) MacA’ais *is the Gaelic for Macangus. I never heard but* MacA’ais. ( ) Tha ’id dochar. Tha ’id dochar. Eadh. MacAinniais. ( ) ’S eadh, MacAinniais! ’S eadh. Sin a’ – Gàidhlig air Macangus, MacAinniais. ( ) Cha do robh fhios agad sin. Cha robh. Agus cha do robh fhios ac’ shuas ann am Bail’ a’ Chnuic nas moth’ ( ) Cha robh. À, uill, siud a gheobhadh iad shuas an – dà <220> chiad bliadhn’ air ais, na Camaisaich. ‘Bhiodh na _ Camaisich ’ caradh le gaoth shuas/ siud a gheobhadh na soildeirean(?) dà uair a chadal ann.’/ Chan eil thu ’ tuigeil? Uill, sin a tha . . . sa Ghàidhlig a bh’ ann seo. ‘Le dà uair a chadal. (B) Gaoth shuas a *west wind*. Gaoth shuas. (B) *haddies*’ an uair sin. (B) Camaisich *they would be* ’ caradh, ’ caradh leis a’ sgothan -- ’ caradh leis a’ st-- ’ do’

suas ’ sin. (B) Dà uair a chadal. ( ) Ò, bhiodh iad ’ dol fad’, fad’ – bhiodh iad ’ dol fad’ stàn _aig a’ taigh-shola-- -- taigh-sholas, chan eil fhios agham-as’, *Tarbet Ness*. (B) Taigh-sholas – sios [ɹi:ɹs] ( ) Crioc _Crioc, Criocaich _ _ Cruicich, uill, Tarail Bheag. ( ) Creic. ( ) ’S eadh Creic. Ò, fhual’ thu sin? ( ) Ò, ghual’ thu sin an Shandwick. Bha duin’ ’ fuireachd ’ seo – sin. Cha d’robh duin’ anns a’ bhail’ _ ann a’ Phort Tarbart cho làidir ris. ( ) Nas fhaid’ suas. Bha ’ fuireachd’ sin. Bha. An e _ Ùisdean [u:ɹdɹʰɹ] a Bhanns [ɹ vɹɹɹuɹɹs]. Ùisdean a Bhanns. Hugh Vass. (B) Bhuin iad. Bha iad faisg’ air uil’ às seo _ Shandwick. Uil’ feadhainn bha ann seo na Mitchells – bhuin iad uil’ do shuas – Bail’ ’n Todh--. <221> Thàinig iad às (Baile an Todhair) Balintore. ’S eadh. Balintore. _ Bail’ an Todhair. Bail’ an Todhair. Sin Gàidhlig. Sin Gàidhlig. ( ) Ò, bha e glè làidir ’s bha e glè mhòr – seachad – bha e seachad – sia casan ( ) Bha. -- ’S eadh – sin e troighean – chan eil cuimhn’ _ _ tha mi a’ Ghàidhlig – uil’ – nis. ( ) Chan eil _ ach _ gheobh thu _ _ adailean beag _ _ gheobh thu beagan ann am Bail’ a’ Chnuinc fhathast. ( ) Chan eil [hɹ N’ɹ] mòran ann. Chan eil mòran ann agus chan eil leth Gàidhlig aon aon rud. Chan eil leth Gàidhlig an aon rud. ( ) Chan eil mòran – san diofar. ( ) Ùisdean a Bhanns. ( ) Thogail. ( ) Ò, thogadh – thogadh e crann leis fhèin – thogadh. Chuireadh e ’n-àird’ mar sin e. Chuir. ( ) Chan e. Iasgair. Iasgair a bh’ ann. ( ) Ach, cha robh, cha robh. ( ) Bhiodh e ’ cur a(m) buntàt’ [ɹ bɹɹ ɹdɹɹ:ɹ]. Bhiodh. Sin – sin a’ lios [L’is] ( ) Sin a’ leas [L’es]. Lios [L’is] a chanas thus’ ach lis [L’iɹ] a chanas mis’. ( ) Sin e. Tha iad stàn ’ sin agus bh’ iad ’ dol ’n-àird’ gus am mullach _ a’ bhruthaich. ( ) a bra--) ’Sh eadh. Sin e. Tha iad ’ dol _ fad a—ceum(?) ’n-àird’ sin. . . [ɹvaɹ t’ɹɹɹ]. Agus bha sin buntàt’ agus (B) ...from the tuathanach ’n-àird’ – fhuaier iad an talamh, fhuaier iad an talamh. ( ) Bhuin, bhuin. Tha iad _ uil’. ( ) Chan eil. <222> Chan eil e ach leth mil’. Leth mil’. Leth mil’. Tha e leth mil’ _ dheth _ bho seo, leth mil’ bho seo [wɹ ɹɹɹɹ] ( ) Ò, cha bhuin, cha bhuin. Cha bhuin an cladach. Ò, cha do bhuin – cha bhuin, cha bhuin. ( ) ’N e sin a _ an e sin a’ rud a chanas tus’?. ( ) Ò, tha fhios agam air sin _ ( ) Ò, cha ghual’ mi sin riamh. Cha ghual’ mi sin riamh air a’ *chrown*. Cha ghual’. Chan eil thu ’ tuigheil dè tha mi ’ ràdh, ge-tà. ( ) Ò, gheobh thu ( ) Ò, gheobh thu sin, gheobh thu feamainn, gheobh thu sin. Gheobh thu. ( ) Ò, gheobh thu, ò, gheobh thu, gheobh thu, gheobh mi sin. Pailt’s anns a’ chladach -- -- -- feamainn. Tha pailt’s feamainn stàn sin. Chan e sin a’ _ chan e sin _ chan e _ a’ . . . . [slo: slo:] bha seo. ( ) Feamainn, feamainn tha thus’. ( ) togail e. ( ) Tha. Feamainn. Sin Gàidhlig eil’ air. Feamainn. ( ) Sràilleach. ( ) Sràilleach. ( ) Sràilleach. Ghual’ thu sin. Sràilleach. ( ) Feamainn dearg [d’ɹɹɹg]. ( ) Feamainn dearg. Sin am feamainn ’s fheàrr. ’ Feamainn as fheàrr *is* feamainn dearg. ( ) Chan eil, chan eil. Chan fhiach [hɹ N’i:ɹx] e, chan fhiach, chan fhiach. ( ) Cha robh, cha robh. ( ) Bha [wɹ] lis ann, agus tha pailt’s treabhair shios air a’ Chaisteal sin. Air an _ taoibh. Taoibh shìos sa chaisteal bha treabhair ann, <223> bha treabhair ann. ( ) Ò, bha, bha. ( ) Chan eil a’ sluagh ann. Th’ iad fon an [vɹnɹ] talamh. (B) Th’ iad uil’ – bha iad uil’ marbh _ fon an talamh. ( ) Dh’fhalbh. Ò, bha _ dh’fhalbh _ gu Canada. Dh’fhalbh iad à seo gu Canada agus America agus chan eil fhios agham-as’ càit. ( ) Gu Glaschu agus Dùin Èideann, is _ ( ) Dh’fhalbh iad -- ’ sluagh à seo _ agus _ thuit iad anns a’ Fhraing, thuit iad anns a’ Fhraing _ bha sin _ a’ cogadh _ cogadh _ _ chiad cogadh ’ bh’ ann. ( ) Dh’fhalbh iad gus a’ Fhraing agus cha tàinig ach ceathrar – sin uil’ thàinig gus a’ bhail’ sin. ( ) Chaochail iad anns a’ Fhraing. Ò chaochail iad. ( ) Òch, lethchiad. Lethchiad. ( ) Caileagan, ’sh eadh. ( ) Ò, cha robh ’ seo. Cha robh. Bha shuas ’m Bail’ a’ Chnuinc. Bh’ iad ’ dol leis a’ – leis a’ sguilean _ air a’ mhuin. [ɹɹ vɹɹn] ( ) ’Sh eadh, bhon Inbhir agus _ e _ Bail’ a’ Chnuinc shuas – Shandwick – bhiodh a’ sguilean air _ air na mhuin agus bhiodh iad ’ dol leis a’ iasg ( )

Bhiodh. ( ) Bhiodh iad ’ dol air an *train* cuideach’. Bhiodh iad ’ dol ’n-àird’ cho fad’ ri Iri’-Pheofharain. ( ) Bhiodh. ( ) Ò, cha robh, cha robh, cha robh. ( ) Ò, tha iad _ _aig a’ sgadan ( ) Bhiodh iad aig _ ’ falbh aig a’ sgadan. <224> Bhiodh. Bhiodh iad *gutting*. ( ) ’ *Gutigeadh*. ’ *Gutigeadh* a’ sgadan Lerwick agus _ _ ( ) Ò, agus stàn aig _ ( ) Och, chan e. ( ) Bha _ iad stàn ann a’ Yarmouth, Wick. (B) Sin e. Gallaibh! (B) ’M Broch! ’ S e, ’m Broch. ( ) ’M Broch. Fraserburgh. – a’ Bhroch. ’S e, sin a’ Ghàidhlig air, a’ Bhroch. ( ) Ò, chan eil fhios agham-as’. Chan eil fhios. Chan eil fhios agham-as’ cò thog e. Chan eil fhios. ( ) Chan eil fhios. Chan eil fhios agham-as’. MacCoin[n]ich [mɹ ɹkoɹinix] ( ) *Mackenzies that was in it*. Coin[n]ich. An e sin Mackenzies, Coin[n]ich? ( ) Na Coinnich [kɹN’ix] (B)MacCoin[n]ich [mɹ ɹkɹinix]. Gheobh thu uisge beath’ suas. An do dh’òlas thu uisge beath’? Dh’òl thu uisge beath’? ( ) Chan òl. ( ) Ò, tha. Ò, tha. Ò, uill, cha dh’òl mis’ adail gheobh thu às Èirinn. ( ) Chan òl. ( ) tha, tha. ( ) Ò, cha robh e ’ còrdadh rium idir. Cha b’ urr’n dòmh-s’ **ga** ghabhail idir. Cha b’ urr’n. ( ) Cha robh . . . . làidir. ( ) Gheobh thu adailean _ lium [= lionn]. ’M beil thu ’g òl lium ( ) Ò, chan eil thu ’g òl **taradh**. Tha thu TT. ( ) Ò, uill, agus chan eil thu ’ smocaigeadh. ( ) Ò, rudan beag. ( ) Tha, tha pìob agam-as’ ( ) Tumbac [dɹɹɹbɹk]. ( ) Òch, ( ) ’s e, *black twist*. ( ) Ò, tha, agus [ɹgɹɹs] – sin a <225> gheobh mi tumbac’ às Èirinn. ( ) Èirinn. ( ) Èirinn. Gallahers – sin Èirinn. ( ) ’S eadh, ’s eadh. ( ) Ò, ’n Dublin tha thu ’ fuireachd. ( ) Ò, cha bhuin, cha bhuin sin do Bhr’atainn. Cha bhuin. Bios tu ’ sin aig an *job* aghad, ge-tà. Sin e. Sin an *job* a th’ aghad. ( ) Spèis, tha mi ’ tuigheil – ( ) Chan eil. ( ) Dublin. Tha. ’S e sin ’ gheobhadh mis’ air a’ *radio*. ( ) Dublin. ( ) Athlone. Sin ’ tha mis’ ’ faighinn air a’ *wireless*. Tha mi aig’ chuire oidhch’. Chuire oidhch’ [ɹɹix] _ tha mi aig Athlone agus gheobh mi pailt’s amhran’n. ( ) Gheibh mi amhran’n ’ sin ann am Beurl’ [biɹɹL] agus gheobh mi Gàidhlig cuideach’. Agus th’ iad glè math. ( ) Ò, th’ iad glè math (B) Agus a’ ceòl. ( ) Tha ( ) Oidhch’ Disathairn bha mi aig’ – oidhch’ Disathairn. ( ) Gàidhlig. Cèilidh! ( ) Tha mi ’ cluinntinn sin chuire Disathairn aig _ oidhch’ Disathairn aig naoi [ɹɹ:ɹ] uairean ( ) _ Agus _ ’n deaghaidh a’ naidheachdan, tha sin ceart. Agus tha iad glè math aig’. Tha iad glè math aig’. Tha. ( ) Chan fhaigh thu e – chan fhaigh thu tron a’ là. Chan fhaigh, chan fhaigh thu dùrd dheth tron a’ là. Cha ghual’ mi dùrd deth tron a’ là. Chan fhaigh thu dùrd dheth tron a’ là, ach aig an oidhch’. ( ) Agus bhiodh – bhi’ uisg’ eil’ ann’ tha nas fheàrr [nɹ ɹsɹ:r]. Tha e nas fheàrr na _ ’s e <226> uisg’ (?) ( ) Tha _ _ Och, chan eil fhios. Tha ’ samhradh deis [dɹʰeɹɹ] Tha ’ samhradh nis deis _ a _ ( ) Tha. ( ) Oidhch’ a’ trì suipear’n. ( ) Cha bhi _ cha bhi thu fad’ a bhios thu ’ gabhail – e – oidhche(?) trì suipear’n. ( ) Cha ghual’ thu sin riamh [ɹɹiɹɹɹ]. ( ) Oidhch’ trì suipear’n. Mm? Cha ghual’ thu sin. (B) *The longest winter night we call it here* oidhch trì suipear’n (B) Cha ghual’ thu sin riamh. ( ) Oidhche fad’, fad’ [ɹix’ɹ fadɹ fadɹ] (B) Ron an Nollaic. ( ) Tha, chan eil _ uill, chan eil na làchan cho fad’ ach – a – an oidhch’ – tha ’n oidhch’ glè fad’. ( ) Agus tha nan oidhchean [nɹ:ix’an] glè fad’. ( ) Sin e _ gheobh thu _ bios tu ’ gabhail – e e trì suipear’n ( ) ’S eadh. ( ) Sin e – sin oidhche trì suipear’n. ( ) Cha do robh. ( ) ’N Iòr-Nis _ Ardasier. Chan eil fhios agham-as’. Tha Gàidhlig air sin cuideach’ air Ardasier. Chan eil cuimhn’ agam-as’ air a’ Ghàidhlig air Ardasier. Chan eil. Sin Ardasier. Tha e mach – mach bho(?) [wɹ]– (B) Nairn? Chan eil cuimhn’ agam air a’ Ghàidhlig agus chan eil cuimhn’ agam – Àrd as Ùr [a:ɹɹdɹɹ ɹs u:ɹ] Ardasier. Àrdas Ùr. ( ) Sin a’ Ghàidhlig air – agus rèist Inverness, Neòr-Nis. ( ) Nòr Nis. Inverness. ( ) Sin e, sin e. <227> Cha robh cuimhn’ agam air. Sin e. In’-Nar’n [ɹin ɹnaɹn]. Sin e In’-Nar’n. ( ) Ò, chan eil fhios agham-as’ dè a’ Ghàidhlig air. (B) Chan eil cuimhn’ agam-as’ air d—Chan eil cuimhn’ agam-as’ air _ dàrna leth [I] _

dàrna leth [1]. Chan eil – chan eil cuimhn’ agham air dara leth Gàidhlig nis. Chan eil mi ’ cluinntinn – chan eil Gàidhlig ’ seo. Chan eil Gàidhlig ’ seo idir nis. Chan eil. Dh’fhalbh [g] iad h-uil’ [h] – fhalbh iad uil’ _th’ iad uil’ marbh _m feadhainn a bha Gàidhlig _ac’ _bha _bha seo _cha d’robh Beurl’ idir (--) aig – Cha d’robh Beurl’ idir ac’ – aig an seann- _feadhainn -- ’ bha ’ fuireach’ ’ seo. ( ) Cha d’ robh Beurl’ ac’ idir. Cha d’ robh ac’ ach a’ Ghàidhlig agus ’s e sgoil Ghàidhlig ’ bha anns a’ _Phort Tarbeart. ( ) Cha ghual’ thu sin? ( ) Sgoil Gh-- ’ _s e sgoil – Gàidhlig – bha ann am – Phort _Port Tarbairt – Sgoil Gàidhlig ’ bh’ ann. ’S eadh -- ’n tosaich. ’N tosaich. ( ) Ò, cha robh mis’ _an sgoil (a’) Ghàidhlig riamh. Cha d’robh mis’ air a’ sgoil Ghàidhlig riamh. ( ) Bha an t-athair agam anns a’ sgoil Ghàidhlig _ anns a’ Phort Tarbairt. ( ) Dh’ionnsaich e. ( ) Cha d’robh sgoil – cha d’robh _a’ sgoil ans a’ Phort [f] [t]. Cha robh e ’n-àird’ an uair **ud**. ( ) Cha robh e ’n-àird’. Cha do robh sgoil ann ach sgoil Gàidhlig – anns a’ Phort. Agus ann am Baile am Bruthach [bru:x] ’ bha e [w:]]. Suas, suas _ air Port Tharbairt. Bail’ <228> nam Bruthach. Ghual’ thu –ghual’ thu Bail’ am Bruthach? ( ) Uill, sin càit a bha ’ sgoil _Gidhlig – Suas sin, suas sin. Suas ann am Bail’ am Bruthach. ( ) Chan eil fhios. _ ( ) Port Tharbairt. ( ) Bha. ( ) Bha, agus bha bha mi aig a’ _ Gàidhlig. Aig am ministear – bha. Bha mi ’ cluinntinn e ann an Gàidhlig. Bha, agus bha mi ’ tuigil e. Bha. ( ) Agus bha ’n eaglais ’ seo cuideach’. ’ Siud, ’ siud. Bha ’n eaglais anns a’ bhail’-as’ cuideach’. ( )

[INTERFERENCE FROM OTHER SOURCE **Bell Ann MacAngus:**] _ _ _ da’ bh’ iad _da’ bh’ iad _ planntaigeadh [pLa:□□□d□ig’□] ’m muntàt’. (B) Rugadh e da’ bh’ iad aig a’ sgadan. Bliadhn’ ’ muntàt’ – bliadhn’ togail’ muntàt’. Agus aig _thàn’ e (?) aig trì uair – trì uair a’ là _ là na Sàbaid ( ) Chan e searmaid Gàidhlig – chan eil cuimhn’ agam-as’ ’ meeting – bha meeting ac’. (B) Ò, tha e nas moth’ na sin. ( ) ’S eadh. Gàidhlig – Gàidhlig uil’ a bh’ ann. ’S eadh. ( ) Agus – ò, uill. Tha mi _ (B) Gu miad pears’ th’ anns an Diadhachd [d’□i□□v□xk]. ( ) Tha thu ’ tuigil. ( ) Tha trì pears’ ’ tha san Diadhachd. ( ) Tha thu ’ tuigil. ( ) Tha trì pears’. ( ) Tha. ( ) Athair ’s a’ mhàtha(ir) agus a’ spiorad naomh [sb□r□d□ N(?)u□:v]. Chan eil cuimhn’ agam air a’ n—( ) Chan eil cuimhn’ agam air an còrr. ( ) ’N duin’ – e – ò, uill, chan eil cuimhn’ agam. <229> Chan eil cuimhn’ agam. Seachd – seachd là – bha sin agam uil’. Chan eil dùrd agam dheth nis. (B) Chan eil dùrd _chan eil dùrd agam nis – air an seachd là. Obair – obair seachd là. Uill, chan eil cuimhn’ agam air [□]. Bha sin uil’ agam-as’ air mo theangaidh [h□:i] _ ann na Gàidhlig. Agus chaill mi uil’ – chaill mi uil’ e. ( ) Catechism -- chaill mi uil’ e. Cha do chaill, ach ghaidh e às mo chuimhn’. Ghaidh e às mo chuimhn’ uil’ agus bha e agam uil’, a’ Chatechism [□x□ti□x’□s□m] – anns’ a’ Ghàidhlig. Bha, agus ( ) Chan fhaigh thu – ( ) Chan eil e aig mòran a’ chantainn – a’ Chatechism – air an teangaidh – chan eil --. Bha ’n athair agam-as’ – (B) Chanadh e uil’ e [‘-- -- ‘ _] Bha e uil’ aig’. Agus bha na sailm [□s□I□m] – uil’ aig’ cuideachd – na sailm. Chuile aon [□n] dhiubh. Bha chuill’ aon diubh aig’. Bha, na sailm. ( ) Bha – cuimhn’ – brad sgoilear – bha e brad sgoilear Gàidhlig – bha e na brad sgoilear Gàidhlig. ( ) ’S eadh. (B). <230>

09-75-10 (b)

John MacAngus (70s), Hilton

‘Ò ’s ghaidh mi o’n Lànard . . . [□□□n vig] bha uis’ agus gaoth ann/ ’s dustaibh [□v] air a’ rathad mhòr ’s bha e ’ dol ’ mo shùilean / dh’fhimireadh bòtan . . . [t□g□d’□n] bhith . . . [x□□□] air mo chùlaibh/ Is mis’ ’ tighinn staigh le mo Sheònaid.// Ò, ’s thèid i fhèin [h□i:□d’ m□ he:n] le mo ghaol gus an t-searmhaid, thèid mi fhèin le mo ghaol gus an t-searmhaid/ is fimireas an daoineibh bhith r(a)omham-as’ le formaid

[f□-]/ is mi ’ tighinn staigh le mo Sheònaid.// //Ò, ’s tèid e leam, a ribhinn mhaisich, ’s falbh [f□I□:] leam, a ribhinn òg./ Tèid thu leam, a ribhinn laghach/ ’s tha(?) suas a’ chuan gu Eilean Leòdhas.// Eilean Leòdhas a’ tir na Cataibh,/ tir na maraichean gu leòr./ ’S chan fhac’ thu riamh/ ’s cha d’ual’ fear riamh/ eilean cho brèagh’ ri Eilean Leòdhas.// Ò, ni sin an gnothaich glè mhath. ’S ann bho Dublin a thàinig thu? ( ) Ò, a. Bha mis’ – ò, fuirich nis!] aig Westgate. ’S aithn’ dhut àit _ _ (B) Whitegate – bha ’ bhean còmhla rium air a’ long [□] -- ’ Long aig Shell. Paigh math ’ th’ air [h□r]. Oil tanker a bh’ ann. Ò, bha sinn, dh’fhalbh sinn agus thàinig gu Dublin. Bha sinn ’n-àird’ an Dublin. – stech <231> ors’n deoch agus rèist ghaidh gus a’ long agus rèist thàinig sinn gu Manchester – agus ghaidh is’ dachaigh. Bha mi ’n-àird’ aig an station còmhla rith’ – a’ bhean agus – a-rèis’ – bha mi air falbh gu – fuirich! – e – Cura□ao (B). Agus ’s e sin – bha mi air a’ bhòrd gus – gu robh mi sixty-five -- (B). Dè chanas tu sin in Gaelic? (B) Còig bliadhn’ – còig bliadhn’ deug – trì fichead -- ’s e sin ceart. [+ BB (Bella Bob, JM’s wife):] Inns da dar a bha sibh stech ors’n an – cupan teath’ aig – a’ bhoir’naich aig – [JM:] Ghaidh sinn [□i□’] steach air – Whitegate orson cùp’ teath’ – bha ’ bhean còmhla rium – agus bha is’ ’g iarraidh rudeigin ors’n cur air a’ _ ( ) Ghaidh si’ stech _gus a’ _ bùth a bha ’ seo a dhèanamh agus cha robh – nichein a’ sin ach buntàt’, -- poc’ s buntàt’ ’s cabbages – ’ach uile rud [□□d□]’-- agus – e – bha is’ ’g iarraidh _ Bha duin’ a-steach an sin – bha – ach chan aithn’ dòmh cè(?) (B) [BB:] Bha cian(?) ann _ [JM:] chur _e stech ors’n a’ bhean, ge-tà. Thàinig is’ a-steach agus fhuair iad boicean beag mar sin. Nineveh or rudeigin mar sin. [BB:] Nineveh, boics’ Nineveh. ‘N dèan sin a’ ghnòthaich?’ ’n tuirt e. _ _ Thuirt mis’, ‘The very thing!’ Rèis, ghaidh sinn suas a’ street agus ghaidh sinn stech ors’n cùp’ teath’. Bha dà <232> bhean stech an sin. Ò, bha iad bhochd, truaghan [-v-] [cha]’n fhac’ thu leithid sin riamh. ’ Smocaigeadh. Cha robh dad’ san gleann(?) idir, you know. Ach thuirt mis’ ris a’ bhean, ‘Tiughainn a-mach à seo. Gheobh sinn cùp’ teath’ an sin(?) bhàn – anns a’ long, briosgaid (?) agus _rèis’, ò, uill, Dublin, bha sin glè mhath. Agus rèis’ – e -- ’n-àird’ – stàn leis a’ – gu Belfast. [BB:] Fhuair sinn – ship – e – gus Dublin. ( ) Ò, fhuair fhuair, fhuair, fhuair, fhuair. Bha sinn bhàn anns a’ market, _ _ agus chan fhac’ thu leithid siud riamh, presents, agus giomaich is coibheagan [k□i:□g□n] and chuile rud mar sin ( ) Chan e, ach in Dublin bhàn sa market. Rèis’ bha sinn stech am bothan beag agus bha mi ’g iarraidh rudan bho(?) Sammy. Chunnaic mi seo ’ bh’ anns a’ – cushion.

Bell Ann MacAngus Bail’ a’ Chnuic (86 yrs)

’N t-Athair is am mac -- ’n t-Athair is ’ Mac ’s an Spiorad Naomh [sbj□r□d N□□□]. ’ Spiorad [sb□r□d] Naomh. .

[s□s □r□h□r□r□ . .] gus a’ Fèill Ìdeach _ _ ann am Bonar (B) ann am Bonar, agus bha hunderweight pollaich ann ’s chreic na pollaich ach <233> aon pollach. Nis, dh’fhimireadh sinn _ dh’fhimireadh sinn _ bhith dachaigh air an train – ors’n an train -- dh’fhimireadh sinn bh’ [= bhith] air ais aig Bonar – ors’n an train leth-uair ’n deaghaidh uair. Bha sinn ’ ruith à na ciall ors’n an train. Da’ ruig sinn an train leum sinn stech àit sam bith agus dè bha ’ sin ach drover [o:] mòr [o:]. Chreic e – chreic e – chreic e – chan eil cuimhn’ agham ceart dè chreic e ach chreic e gu leòr – cheannaich e gu leòr. ( ) Naoi ceud! Fiach naoi ceud de bheathaichean – de bheathaichean – that’s coos – ( ) agus thuirt e rium-as’, ‘Dè bha sibh’ dèanamh?’ Thuirt mi ris, ‘Bha sinn’ creic an t-iasg.’ ‘M beil pollach agad domh?’ ‘Tha.’ Da’ _ fhuair mis’ a-mach aig a’ Mhanachainn bheir mi air am pollach, air an t-seaman – bha e na shea— bha e aig an doras ach am faicheadh e ’m faigheadh e am pollach. Thug e deich tasan duinn(?) ors’n am pollach. Fhuair e ’m pollach an ’ aghaidh [□i] agus a bheul

[vɪɒŋL][↘] – fhuair e ’m pollach san aghaidh. Bha e na làimh aig’ a-mach gu – gu ’n Uig [Nŋg]. Nam faigheadh e sinn, ò Dhia! gabh truas riut nam faigheadh e co—greim orainn. ( ) **NA MURCANAN** Bha mi ’ creic iasg ann ’n Inbhir Pheofharain [ɒn nɒn ɒ fjo:ɒan] agus thàinig an duin’-uasal-as’ thugam-as’ ’s thuir e rium. – Chunnaic e _ iad -- ’s e murcan -- murcan – agus da’ bha ’n craicinn diubh bh’ iad mar <234> *salmon* (B). ’S bh’ iad fast’ – ris a’ _ bha boineid orr’ – bh’ iad fast’ ris na craicinn, bh’ iad fast’. Agus a-nise, da’ chunnaic e an fheadhainn-as’ anns’ – **ann a’ mo** sguil-s’ thuir e rium, *‘What’s that?’ ‘Rock-turbot!’* – eil thu ’ faicinn? (B) . . . [ɒ mi bɒd ɒ] (B) Bha _ anns an t-seann tiom bha _ ’n t-iasg anns a’ gheamhradh uamhaidh duilich ’ fhaighinn. Chu—cha robh sgoth ’ dol a-mach leis am droch aimsir [amiɒɒ] – gaoth is uisg’ is gaoth is uisg’ uil’ ann. Agus bha na càrnair’n a-muigh [ɒi]. Ghaidh mi gu Bail’ ’n Todhair – agus – bha *bicycle* [ɒbɒsiklɒ] agam -- -- bha – ghaidh mi gu Bail’ ’n Todhair – agus – ghaidh mi gu Bail’ ’n Todhair ’s fhuair mi poc’ eil’ ’ sin ’s *fill–fillet* ig -- ’s (-- Thighearn’ *he’ll fal’!*) –Rinn mi *filletigeadh* iad _ agus ghaidh mi gus an t-Srath leo. Da’ ruig mis, thuir e rium, ‘Dè tha thu ’g iarraidh ors’n iad? Dh’ith mis’ **na(n)** ceithir thug -- ’s bh—ò, bha iad *beautiful*. Agus ars’ mis’ – thuir e rium, “N dèan sin foghnaidh dut?” Thug e còig not’chan [oɒ] domh [dɒoɒw] ’s cha do phaigh mi nichein ors’n na murcan [nɒ (?)]. (B) Bha mi dachaigh aig uair a’ là ’n deaghaidh ’ chreic na murcan <235> agus còig not’chan ’ dhèanamh às, agus innsidh mi sin duts’. Bha sin – bha mi ann – bha mi ann an _ (B) Bha mi ann am flaitheanas leis na còig not’chan. (B) <236>

09-75-11 (a) Willie ‘Bithean’ Skinner (88 yrs) Shandwick

Goibhnean [gɒɒNɒn]. (‘) Muinntirean [mɒɒiɒdɒrɒn] (?) Tuathanaich? Ò, tha, tha, ni e ’n gnothaich, Tuathanaich. ’N e sin am *bellows? The anvil*. Ceàirdich [kʰɒ:rɒdɒɒiɒ]. Ceàirdich, sin aghad ’n t-ainm. Anns a’ cheàirdich ’ bha e. (?) Iar’nn. ( ) Iar’nn’ leaghadh [L’u]. Tongas [tɒgɒs] – agus òrd[ɒ:] ri sin. (?) An t-iar’nn’ leaghadh. Tha feitheamh(?) math innt’ – thug mi duin’ eil’ air ’ bhliadhn’-s’ ghaidh seachad. (>) Greusaich’ [ɒ:] (?) Mionaidh [miɒni]. Maighstir sgoil’. Cha deach sluagh [sLuɒu:] ’n a’ sgoil fad’ – fad’ -- ùin’ air ais, fad’ air ais. (?) Cha deach a’ sluagh – gu sgoil – fad’ air ais – fad’ air ais – (?) tha ’ d’l dachaigh (?) Cha d’rachadh e. Cha tèid mi [hɒ dʰi:iɒdʰɒ mi]. _ bhail _ ’n dè. Ghaidh e ’n a’ bhail’ ’n dè. [dʰeɒ:]. (?) Cha deach sinn. (?) Siubhail dachaigh. (?) **Mu d’** rachadh sinn – mu d’rachadh sinn dachaigh – cha bhiodh – cha bhiodh m’ athair toilichit’. (?) ’S e *teacher* math ’ th’ ann. ’N e *teacher?* ( ) Maighistir sgoil’, maighstir sgoil’. (?) Dh’ionns’ch [ɒ] e gu leòr -- Dh’ionns’ch e gu leòr dhuinn. _ mòran bhuaith’-s’ [vɒs]. (?) Bha e ’g ionns’cheadh sinn. ( ) ’S e duin’ le foghlaim’ th’ ann. (?) ’S aithne dhon don *teacher* aghainn <237> chuire nì. (?) Tha fhios aig chuire neach gur e _ amadan a th’ ann. (?) _ fhios agham-as’ ’m beil thu ceart no cèarr. – no dochar [ɒdɒhaɒ] [↘]. (?) Soilldear. ’S e duin’ beartach a th’ ann. (?) Beartach. ’S tha ’ sluagh beartach. ’S e sluagh beartach a th’ ionnt’. _ . . na cearcan aghainn oidhch’ a-raoir (?) Ghoid (B) Tha e ceart. Ghoid an xèaird na cearcan aghainn uil’ raoir. Tha e ’ goid chuil’ là. Tha e rèist ’ dol dachaigh nis aig ’n oidhch’, aig _ measgar. _ Jug e dòmh-s’ – glainn’ uisge-bheath’. (?) Cà ’m beil na botalan. (?) Aon dhiubh. (?) Botal. (?) Thug e domh-s’ glainn’ uisge-bheath’. (?) Thug e duinn *dram* eil’ (?) Thug e aon eil’ duinn. (?) *Dram* eil’ . (Gu miad bhotal?) [gɒ:dɒɒ]] bhotal dh’òl oidhch’ sibh oidhch’ a-raoir? (Gu miad bhotal?). Tha foghnaidh agad. (?) Dh’òl sinn gu leòr. (?) Gu leòr. ( ) Bha cus *dramaichean* aghainn. ( ) Tha ’n daorach air

aig tioman. ( ) Bios e gu tinn or’n uairean. Chan eil fhios agham. (?) Aig tioman bios e gu tinn, or’n uairean. (?) p]ionnt air a’ *chounter*. (?) Pionnt [pʰi ɒ:ɒɒdɒ]. _ Pinntean. (?) Bean-ghlùin’ *is right*. ( ) Bha ’ leanabh beò _ bha ’ leanabh beò [ɒ:] – rugadh, rugadh, rugadh – rugadh ’ leanabh di [dɒɒʰ] – **Leth-uan** [L’vɒnɒn] (?) Tha leth-uan [nɒ] [ʰleth-uan’n] aic’. ’S e leth-uan <238> a th’ ann. (?) _ Naoidheachan no leanabh (?) Naoidheachan air a’ _ Rugadh e. (?) Balachan beag. ( ) *We say caileag here*. (?) ’S e caileagan _] bhallach bha lad’m’ ann _ bha e lad’m’ [ɒ:]. ’S e caileagan [ɒn] snog [sNɒgɒ] a th’ innt’ – no (?) Tha i gu math – ’s e – coimhead -- (?) Caileag glè brèagha [i:ɒ] -- coimhead – (?) Eireachdail *that’s pleasant, pleasant*. (?) *That’s handsome*. Glè neònach -- ’s e balach glè neònach ’ th’ ann. longantach. (?) ’S eadh. *Story* éibhinn. (?) _ innseadh dòmh-s’ gu robh thu gu tinn. (?) Dh’ionnsaich e ’n *catechism*. [k] _ Searmaid ann ’n-diugh. (?) ’N t-soisgeal. ( ) Tha e – tha e na Nèamh [N’e:m] a-nis. _ chòir duinn _ taing thoir’ don a’ Chruthaidhear [u:iɒr] orshon **na** slàint’. (?) Bu chòir duinn _ bu chòir duinn thoir’ taing orsh’n slàint’ bha e ’g ullachadh [ɒgULUx] orainn (?) bho [vɒ] là gu là. (?) Ùrnaigh. Bu chòir duinn ùrnaigh [oɒ] thoir’ do Dhia do – do na – do Dia or’n cho math ’s tha ’ duinn bho là gu là. _ bha e ’ dol mach às a’ *phier* ’s leithid sin. (?) Cha robh mis’ air. Cha robh, cha robh. ( ) Fhuair, fhuair. <239> Fhuair iad ’ bruidhinn. ( ) Air . . . [fɒiɒdɒɒ] sgoi’ Ghàidhlig ’ tois’ cheadh air a’ chòst’ shuas nis. (?) Sgoil Ghàidhlig aig an oidhch’ anns na feasgar’n. Chunnaic mi sin ’s’ phàipear. ( ) Tha mis’ a-mach (?) an-diugh. ( ) Tha ’n aimsir brist’. Bha e ’g uisg’. ( ) Nì e an t-uisg’. ( ) **Cha bi** ma – cha bi muigh [mɒ:i] anns an t-uisg’ [ɒɒ]] bi muigh anns an t-uisg’. ( ) ’S e là fliuch a th’ ann. ’In aghad e. Canaidh mis’ seo-an ’m faic [vɒɒk] mi ’n dèan e ’ gnothaich [oɒ]. Tha ’ ghaoth glè fhuar [ɒɒa]: tha e math fuar. Tha e fuar ceart ’n-diugh. Tha e fuar. Tha e cianail fuar. Tha e rudan beag fuar. (?) Tàirn’nich agus tein’-adhair. (?) Sneachd [sN’ɒxg] agus là ’ sneachd. Na dideagan. Bhiodh sinn ’ ràdh da’ bhiodh sinn – buidhinn beag *‘Look at the big flakes!’* Nis, coimhead ris na *flakeichean* mòr a th’ ann. (?) Chanadh sinn clachan meallan. (?) ’Mbei’ sin ceart. _ dh’fhaighneachd riuth’ dè ’n fhacal Gàidhlig seo-an bha e (?) Chan eil fhios agham (?) Tha bogh’ [bɒɒ] air na speuraibh [sbɒ:ɒɒ] – air na speuraibh. . . . [Nɒtʰ de gɒtʰɒ] ceann bh—cheann bogh’ air a’ mhuir. Tha sùileag – sùileag. ( ) Thàn’ e ’ gabhail foscadh. <240> **SEANN INSPARAIL** Ghabh sinn foscadh. ( ) Ò, naoinear, sia no seachd – agus air feasgar na Sàbaid bha [w] e. ’S thàn’ fras uisg’ – thàn’ fras uisg’ – eil thu ga mo thuigsinn? (?) ’S ghabh sinn fosgadh mur gabhadh sinn anns a’ *recess* ’ bha sa *building*, ’n doras fosgailt’. Bha dà bhr—triùir bhrog’chan ’ sin ’s bha seann chailleach ’ tighinn ’g iarraidh am bainn’. Agus thuir an dàrnna fear ris an fhear eil’ -- ’n dàrna balach ris an fhear eil’, ‘Seallaibh ’ seo – chan eil fhios agham-as dè ’n t-ainm, ’m beil ’ tuigsinn – seallaibh! seallaibh Is’beal ’g iarraidh a’ bhainn’. ‘À, uill, tha i math aost’.’ ‘Ò, tha mi ’ creidsinn gum beil i trì fichead.’ ‘Tha, is barrachd air sin.’ Thuir e. ‘Tha i trì fichead ’s a deich.’ Nis, bha sin mar sin [ɒmɒr sɒrɒnɒ]. Bha sinn nis – bha ’n dà bhalach cona rium-as ’ bha **san drifter**’n – aon **don drifter**’n ’g iasgach ’s bha mis’ ’*driveigeadh* i. E, -- thuir a’ sgiobair [ɒɒbɒrɒ] . . . ?*shade ship* [ɒe:d ɒɒp] ’ bh’ ann seo, bhuin e do Bhanbh. Dà bhalach ’ bha cona rium-as’, ‘ Robh thu ’ tuigeil iad, Willie?’ (B) ‘ Robh thu ’ tuigsinn dè ’ bh’ iad ’ ràdh?’ (B) ‘N e sin (?) agad aig ’n aon tiom bha ‘inn *coaligeadh* muigh anns’ loch. **NA COILIGEADH AM BARRAIGH** ’S e loch ann am Barra, ’s e *coaster*’n ’ tighinn ’ Ardrossan <241> ’s à Troon leis na gual – e? -- Da’ thàn’ a’ bhucaid bho dheireadh air bòrd -- ’m beil thu ’ tuigeil mi? ( ) ’M beil thu ’ leantainn mi? ( ) Bha ’ *chrew* ag obair [ɒ] air na lìn [L’iɒ: Nɒ] – air an tosach (?) Air na lìn – *nets* – lìn. Agus [gɒ]

dar thàn' am bucaid bho dheireadh air [ ] bòrd, thuirt, 'Seallaibh ' bha dachaigh bhon t-seòladh à Barra – bha e dachaigh air *holidays*, bha e ' dèan daich air na *winch*' chan 's ' lionadh e anns a' *hold* -- 'm beil thu ' tuigsinn? **Nu'** thàn' am bucaid bho dheireadh air bòrd thuirt mis ri[s], 'N e gual math ' tha seo-an?' Choinhead am fear rium-as mar seo-an agus thuirt e rium-as, 'Cha chreiceadh [x□i^hk] mi fear do do sheòrt-as' aig a bheil ' Ghàidhlig. ' 'Sin aghad e . . [□□] . . a' *job* . . [□ m□□] *below*. ' *Trawl*geadh – sin aghad e (?) (?) An e reòtht' [□□] ' chanas sibhs?'] seo-an. 'S e *frost* ' a th' ann. 'S e *frost*. Sin aghad reòtht' – reòthadh [r□□□] – tha e ' reòthadh. Reòtht' – tha e reòtht'. Bha e ' reòthadh. Bha e ' reòthadh oidhch' a-raoir. (?) (?) *Ice*? Deigh [d□'□i]. Deigh. ( ) Thuit e air an deigh. -- Aig ceann a _ a 's ann sa Bheurl' a tha e. (?) Bha e ' dol 'n-àird' aig ceann _ ceann shuas an t-sràid seo – an – *the village*. Bha ' bhrog'chan beag ' tighinn an deaghaidh i 's bha 's bha leanabh aic' – air a muin cuideach' – air a druim – anns a' . . . [d□'□] . . *wigwam*. <242> 'S thuirt am balachan beag le cho sleamhainn 's a bha e -- 'm beil thu ga mo thuigsinn? -- ( ) 's thuirt is' ris am balachan beag, ars eis, 'Nam b' e glainn' ' bh' ionnadh an do thòin bha e [v^w□] brist' fad' – bh' [= bho] ùin' – (B) bha e brist' bh' uin' fhad'. ( ) Glainn' bh' ionnadh ' do thòin – bha e brist' bho chionn creis [□i]. 'N e sin ' tha thu ' ràdh? ( ) 'M beil toll air po--. 'M bei' sibh staigh fon an taigh /'M beil dad' sam bith ri chàradh againn? / 'M beil toll air poit?/ 'M beil toll aire(?) *pan*?/ 'M beil toll air airgead [d □ d] aghaibh no spàinnean againn.// 'S e ' sin a ghual' mis'. ( ) Tha geàirdean [leg. Gàidhlig] – aig na -- Pakistanis (sic) – ann a' Leòdhas – bh' iad aig 'n doras sin, ' creic am pac'. . . . mi [b□ □ d□ L'□ d n□ l m] ' ràdh 'm pac. ( ) 'M pac'. ( ) Creic – ( ) . . . [h/furi] bliadhnachan air ais. Agus 's ann ghabh mis' uamhas [u□□□□v□s]. Uamhas, *that's a wonder* . . . iad ' bruidhinn a' Ghàidhlig. Ò, tha sin [i:□]. ( )] Anns a' _ _ Eilean Lewis gum biodh iad – bhiodh iad còmhnaidh [o^h] idir anns an eilean. ( ) Rèist cheannaich iad *property*'n 's chuir iad [d] 'n-àird' *business*. ( ) _ glè fhuar. Glè dhon'. <243> Glè dhon'. (?) Thuit e -- 's e **lobraich** (cf. Lobar) chanas sinn ' seo ri *mud* – ( ) thuit e ' sa slàbhach [sL□□] (cf. làbhach) no lobraich [b□r]. Lob^araich *they used to call muck*. ( ) 'n *coup* – sin aghad slàbhaich no lob^araichean. ( ) 'N *coup*, 'n *coup*. ( ) Gaoth deas, gaoth tuath, gaoth shuas, gaoth shios. (?)] a *twirlwind* 's ann anns an aon àit a tha e. (?) Bha e nas [n] fhliuch [sL'Ux] 'n-dè. ( ) Bha e nas fhliuch 'n-dè. ( )] fhliuch an-dè. ( ) Nas fhliuch. (?) Tha ' rathad glè fhliuch. (?) – Nas teth [t'□□□]. ( ) Nì sin 'n gnothach? ( ) *That's* àrd *higher*. Nas àrd. 'N dèan sin 'n gnothach? (?) Nas fhaid'. (?) Tha e *firm* dar ' tha tha 'r a dhùnadh. ( ) *Firm*. ( ) Goirid. ( ) Nas goirid. ( ) Siubhail mach aithghearr [□ix'a□]. ( ) Tha eis' nas luath aig a sheirbheis [shearbais] na mis'. [+ Elspeth, sister:] *You know, you know, conversation* ri dithis aig 'n aon tiom. ( )]t-seann tiom ' ràdh, 'Dè do naidheachd? [ne□]' (?) Nach e? Dè do **chnac**-s' (?) Chrac-s'! [cf. enacadaireachd] Dè do chnac-s' [x□a□^hks]– *that's your news in Gaelic here* (?) Chaochail e obainn [p^h] – obainn. -- 'M bei' sin ceart? ( ) Bàs obainn ' bha siud. ' Sin ceart? (?) Làidir agus nas làidir. ( ) Tha mis' – tha mis' ' fuireachd – faisg' air a' bhail'. ( ) Bha 'n fheasgar – bha ' là raoir nas fheàrr na 'n-diugh. (?)] mharbhadh [va□□□] iad ( ) 'S e _ rathad cumhang [ku□:ʔk] ' tha <244> seo-an. ( ) Chan eil e _ glè bhòidheach. ( ) Shin thu, shin thu – grànnd. _ _ 'n fhacal sin agham-as' ma-tha(?) [m□□] cuideach'. Cha b' urr'n domh ' chuimhneachadh [ ] (?) Tha eis' ' tighinn nas tric na thus'. (?) 'S e caor' reamhar ' tha seo-an.] 's fheàrr. Bhiodh e nas fheàrr duts' a dhol (?).] shoc^arach ' dhèanamh sin (?) Tha e nas – tha e nas shoc^arach ' fhèanamh sin (?) Tha e nas – tha e nas shoc^arach ' dhèanamh sin. (?) Ò, sin thu – tha. Shin e 'g innseadh dut nach eil e agham-as'. (?) Tha e nas fharas ' dhèanamh sin – as? Fiach an dèan [g□□□□□:n] thu sin. Fiach an . . .

Thu sin. (?) Fèill? 'S bha 'n cù ' toir' dachaigh . . . Agus 's e sin 'Idir, Idir' 'n t-ainm aig an cù. (?) Tha e aost'. (?) Tha m'athair-as' nas aost' na t' athair-as' [t^h]. (?) Nas sin' _ na d' athair-as'. Sin'. Tha a [. . . [N'□i'g'□] na t' – speuraibh. (?) Tha ' là 'n-diugh nas **doraich**' [d□□ix]] e cho soilleir (?)] math (?) Ceò dall. (?) Ceò, *fog*, ceò. (?) Ceò. 'S e là ceò (?) Nas salach. (?) Bha e 'g uisg' fad' an oidhch'. [□□i] ( ) Rionnag. [ri:n] ( ) . . . (?) Tha **sion** air a' ghealach] air a' ghealach. Tha sio[. . an. Tha **cuibheall** air a' gheal--. Tha sia _ tha sion mur ' ghealach.] a chaidh. [□ □x□i]. (?) (?) . . .] seachad. (?) 'S e. An t-seachdain ghaidh seachad. . . .] don an t-seachdain (?) <245> Diluain, Dimàirt. 'M bei' sin ceart? (?) Diceudain [d'□□ □ki□d□an], Diardaoin [d'□□r □d□N'] (?) Dihaoinibh (?) Disatharn. ( ) Là na Sàbaid. 'N dèanadh mi mach gun cun cuul' tu mi. Aon [□□□n], dhà, trì, ceithir, còig, sia, seachd _ an e sin a tha . . . sibhs'. Aon, dhà, trì, ceithir, còig, sia, seachd, hochd, naoi, deich, anonan [□□nan] deug, dhà dheug, trì deug, ceithir deug, còi' deug, sia deug, seach' deug, hoch' deug, naoi deug, fichead. ( ) A' shan t-seann tiom _ Rugadh e 'n tiom na h-Òrduighean [□:]– (B) Tha sin _ seann [□□□N] 'u leòr nach eil? ( ) Rugadh e tiom cur na [g□n□] na muntàt'. Rugadh [□□ □] e tiom an **t-sràilleach**. Sin aghad am feamainn. Rugadh [û] e 'n tiom ' **robh** iad ' dol ' Bharra. ( ) Rugadh e _ ach ghual' mis' iad ' ràdh, 'Rugadh e _ tiom an *cholera*. Sin aghad *hundreds o' years back*. Rugadh e _ tiom cur am buntàt' – no tiom togail 'm muntàt'. Shin aghad gun *calendar* idir – gun *calendar* idir. Rugadh e _ tiom ' **robh** iad ' dol Bharra. ( ) Leis 'n t-iasgach. (?) Bharra (?) Leis an iasgach. 'S tiom robadh 'n t-sràilleach -- Robadh 'n fheamainn. (?) Robadh [r□□b□], robadh. Tarraing [t^ha'ig'] an t-sràilleach **den** creigean. Robadh. Nis, fuirich ort, nis. (?) Mios an fhoghar [mi:as □ N□ar]. (?) Nis, samh[r]adh, 'm bei' sin ceart? (?) 'N t-seaman aig an tarbh. Seo e an t-seaman. 'S eadh. Ò, ghual' mis' iad [□d] ràdh' – ghual' mis' <246> iad ràdh anns' t-seann [d'□u□:] tràth, 'Gabhaidh mis' 'n eireaball.' Sin aghad eireaball aig an t-iasg. 'M beil thu ' tuigsinn? Air a' . . [v□□g'] no thoir' domh-'s c[r]iomag don t-eir—thoir domh-'s' pios don t-eireaball. 'S e sin chanadh iad. . . . Seaman thuirt mi _ seaman thuirt mis'. (?) Ach _ jeaman an tarbh. ( ) Ghual' mis' ' seaman _ seaman. Nis _ chreic mis' 'n crodh agham – *drover*. 'S eadh? *Drover* ghual' mis'. (?) Shin thu. [sp□□ □d']. . . .] chanas sinn ris an gill-- . . . [□□ □nid'□'] [□□ □nid'□'] *To the she*(?) . . . [□□ □nid'□'] *To a heffer* [h□ifar] Nì e spothadh e [sb□□ a] mu creic e e. ( ) [Tha i ' feum an taarbh.] (?) Bha iad 'g iarraidh 'n t-each cuideach'. (?) Dè chanas tu ri s-- . . . [e:s] cuideach' ? (?) *ewe*. Caoirich uan [n^d□]. . . [k(?)urin d□□□] (?) Tha i an _ tha i ann a' laogh. (?) Tha ' laogh glè (?) bheag. (?) Tha laogh aig . . . [x□:] aig a' bhò madainn 'n-diugh. (?) Fodar bog (?) Dè tha sin? Don a' bhainn, 's tha e ' dèanamh gruitheam – gruitheam! [□□] Gruitheam *is* *crowdy*. (?) Gruitheam. (?) Càis', *cheese*. 'M beil sin ceart? 'll ors' n *butter*.] gaid a' bhò. (?) 'G èigheachd. ( ) 'G **amha(r)daich**. Uill, 's e – tha 'n cù sin, tha e 'g amha(r)daich. (?) . .]ndaich (Sturdaich) 'N dèan sin an gnothach? (?) Gu miad bò a th' agad? ' <247> Tha **còig bhò'n** aic'. Còig. (?) Tha trì – bhò – bhò'n agad. Bhò'n – *cows*. (?) Bhò'n chanas sinn rith'. (?) Cha chagainninn – cha chagainneadh mis' tumbac 'G amha(r)daich. (?) . . . [d□□b□k] god gheobhainn gun nichein e. Cha chagainneadh – cha chagainn-as' – *that's chew* -- cha chagainn-as' tumbaca. [d□□ □b□k□] god gheobhainn e gun nichein. ( ) . . .] tumbaca god gheobhainn e (?) Nichein. . . .] 'n tiom (?) 'n fleur air ais a-rithis'. Adharcan [□□□□g□□n] a' bhò. (?) Leighis, leighis [L'□i□]. ( ) Tha aic' ri bhith air leighis(g) – air leighis. (?) Fhuair i leighis. (?) Biastan. ( ) (Cartan) Cart. (?) Chan eil – nam biodh [v□u] crodh no caoirich agham-as' bhiodh mis' nas deònach ionns' cheadh ' leithid sin. (?)

Tha sinn ’ cur seamhair [= teamhair] air na bò’n chuile oidhch’. (?) Tha iad air an fheur. (?) Tha e ’ cur leabaidh fo [f] na beathaichean. (?) . . .]n tobar ors’n uisg’. (?) . . .] thugam-as’. (?) no thuic’-as’. (?) Thàinig e thuc’-as’ agus thuic’-as’ – agus thuig’-as’. (?) Bha e ’g èigheachd orm-as’ (?) Dh’èisn—thug e èigheachd orm-as’. (?) . . .] tron’ raon sin. (?) Chan e abhainn, chan e sruthan. (?) **Chan eil fhios agham ach gur e.** (?) . . .] *a vast stretch o’ water an* abhainn ( ) Sruthan. Sruth [sd]u^h. ( ) Shin aghad uisg’ a’ ruith [i] dìreach mar d—mar duits [= ditch]. Uisg’ ’ ruith mar duits. Sruthan. <248> Dòrnach (?) Cailichean. Ghual’ mi sin cuideach’, an mo thiom. (?) Thug mi **ult’chan** _ feur don a’ bhò? (?) Ult’chan – *an armful*. (?) Bleoghain. Tha i ’ bleoghain a’ bhò. ’ Bleoghain a’ [N’ i] (?) Bainn’ blàth. . .] goirt. (?) Tha bainn’ blàth nas milis [i] _ na bainn’ im. (?) Tha i ’ dèanamh im. (?) Sgùm. (?) Sgùm. ( ) Eadh, eadh! Air a’ bhainn’. Sgùm -- *a froth*. (?) Tha leithid (?) bainn’ ùr *scum* na bainn’. – (?) . . .] cur feum air nithean. (?) Chan eil sinn ’g iarr—feum nithean. (?) Tha ’n tart orm-as’. (?)]pathadh mòr orm-as’. (?) Pathadh [p^h] (?) Deoch don a’ – don am bainn’ _ don am bainn’ ùr. ( ) Bheir mis’ dut do _ do thiùsail [= choose] _ do _ roghainn [o: iN]. (?) Do roghainn. (?) Uain (?) Uain. ( ) C[I]òimh [koai]. C[I]òimh. *Wool* -- ’m beil sin ceart? (?) Lomadh. ( ) Ò, chan eil fhios agham-as’ dè ’ tha sin. (?) ’N dèanadh iomrall [im]rL? ( ) Ghaidh na(?) caoirich iomrall [im]L. ( ) Coilltean *lost*. (?) Caoirich air an tiodhlaigeadh anns an t-sneachd [as^h n^hd]xk]. . . .] anns an t-sneachd. (?) Bha e. Seachran [x]n – *astray*. (?) Bha na caoirich air seachran. Bha iad air seachran (?) *Tools*. <249> Sgian-phòcaid [sgi: n] Sgian [sgi: n] phòcaid. no ’ leithid sin no siosar’n no *watch*(?) Nan cailleadh tu e bha e air a chall or’n creis. ‘Ò,’ chanadh an dàrna fear ris-as’, ‘Tha e anns an tom glas.’ ( ) ‘Tha e san tom glas.’ ( ) |*It’s lost for good*. <250>

09-75-12 (a) Kenny Coinneach Ross (90 yrs) bn. Shandwick

Calbh. (?) *Partition*. A bh’ ann le stoban – dèant’ ri craobh’n òg. (B) Craobh’n òg. R’ eis’ bha criadhach agus fodar air a mhiosgadh [vi]sgu] agus bha e air a chur *plasterigeadh* ’n-àird’ gu mar sin [saon] ( ) Cha do rinn. Ach ’s e calbh ’ bh’ ann an seo dar thàinig mis’ dh’fhuireachd ann. ( ) Càit anns an taigh _ an d’robh an calbh. ( ) Sin an t-àit’ an d’robh e – ann an sin. Bha e ’ dol ’n-àird’ bhon an ùrlar ’n-àird’ gus a’ – mullach an taigh. ( ) Ò, . . . chan eil fhios agham-as’ cò rinn e. ( ) Dè cho sin [= sean] ’s tha an taigh-as’? Ò, chan eil fhios agam-as’. Ghual’(?) mis’ – **chunna** mis’ an taigh-as’ air a dhèanamh ’n-àird’ an *nineteen thirty-six*. ( ) -- Bha e air ’ throgail? Chan eil, *no!* Chan eil. Ò, chan eil, chan eil.. ( ) Bha agam ris an calbh a chur às. ( ) Bha. Bha e ’do_ Thàinig a’ c-- Bha calbh ann an sin ’s bha calbh aig an ath *room*. Bha e ’ dol ’n-àird’ gu – mullach an taigh. Bha agham ri thoir’ sin às. ( ) Bha. ( ) Chan eil. ( ) Chan eil sin ann nis. ( ) Thug sinn sin air falbh. ( ) Agus ’s e tugh’ _ ’ bha air _ mullach an taigh. **Nu’r** thàinig mis’ mullach ’ bha ’ seo ’n tosaich [i]. ( ) Bha. Bha dà uinneag ann. Bha uinneag air a’ cheann-as’ agus uinneag air a’ cheann eil’. <251> Chuir. Chuir’ sinn sin air falbh. ( ) Bha, **feòiriling** (?) . Bha. *Factor*, bha, bha. ( ) ’S e ( ) ’S e *laird* chanas sinn ris – anns a’ Ghàidhlig cuideach’. ’S eadh. ( ) Ò, mar bh’ iad ’ fuin’? Ò, bha – bha creigil ac’ – *that’s a griddle*, creigil! Creigil! (B) A’ chreigil. Bha iad air a’ chreigil air an tein’ – air uachdar an tein’. – bh’ iad rèis ’ còcaireach’ ’n t-aran air a’ chreigil. (B) Cha robh! Cha robh. Ò, cha robh. ( ) Cha do dh’ionnsaich ( ) Cha do dh’ionnsaich (?) Ò, rinn, ò rinn. ( ) Uill, bha – uill snàthad [sn]d] chanadh sinne ri snàthad. (B) Agus tha sinn ’ fuaigheal [fu] leis

an t-snàthad [dr]d] bha ’ seo. (B) Le _ e -- *cord cotton*. Le *cotton* bha (?) *cord*. ( ) Ò, cha robh. Dh’ionnsaich _ dh’ionnsaich sinn glè luath ’ bhith ’ càradh iad, ’ dèanamh iad. (B) Ach dh’ionnsaich mis’ sin **n’air** a bha mi na mo bhalach beag. ( ) Uill, na seann [u:] daoineibh [i:], bh’ iad ’g ubair air na lionachan roimh-ni sin, bh’ iad ’ fiachainn domh-s’ c’amar ’ bha – dhèanadh mi lion. ( ) Ò, bha. ’ Càradh na lionachan. ( ) ’ Càradh -- *that’s mending. The nets*. ( ) Uill, timcheall dà bhliadhna’. ( ) Rèis’, dh’fhàsadh _ dh’fhàsadh _ dh’fhàsadh ’m bòrd – dh’fhàsadh loit’. (B) Crannt’ *rotten*. ( ) Loit’ [L]t’], loit’ chanadh sinn ri sin. ( ) Uill, uill, fiodh, ’s e crannt’ chanadh sinn ri sin _ an àit a bhiodh e loit’. ( ) Lion. ( ) <252> Aodach. ( ) Crannt’. ( ) *me^ashes*. ( ) Ò, chan eil Gàidhlig agam-as’ air sin, na *mashes*. ( ) Cha d’ ual’. Cha d’ual’. ( ) Iasg. ( ) Uill, ’n uair mu dheireadh bha mis’ ’g ubair le lionachan air a’ mhuir -- ’s e *sal^amon* bradan ’ bh’ an sin. ( ) Cha robh, cha robh. Cha robh sinn ’ toir’ baoid sam bith ann. Ach bha ’ **rathad a robh** na lionachan **air a chur** anns a’ mhuir – bha *leadar* [le:da], ( ) Bha *leader* ( ) *well, that’s a long net goes out from the shore* (B) Cha robh. ( ) Cha robh, cha robh, cha robh. ( ) Ò, da’ bha sinn baoideachadh lionachan gheobhadh sinn pollaich, ’s leòbagan ’s crùnair’n ’s – (B) – (B) Ghaidh, ghaidh ( ) Air an duan? ( ) Chuir. ( ) ’N do chiùrr sinn na làmhnan againn? Cha do chiùrr mise mo làmhnan riamh. ( ) Tha, mi ’ tuigèil dè tha sibh ’ ràdh. ( ) Uill, cha do rinn e nì riamh air na làmhnan agam. ( ) _ chiùrr iad na làmhnan ac’, *aye*. ( ) Lug. ( ) Uill, ’s e portan ’ b’ àbhaist daibh *useigeadh* or’n pollaich. Agus ’s e lug ’ b’ fheàrr [hj] ors’n adagan. Rèist, bha baoid eil’ ris an canadh iad beàrnaich – (B) Ò, bhiodh iad fast’ ris a’ chreig. Ris a’ chreig! ( ) Dh’fhastadh iad ris a’ chreig. ( ) Dh’fhastadh. ( ) Tha sin ceart. ( ) Dh’fhastadh iad ris a’ [i]. ( ) *A* spratach, *what we call a spratan* [cf. sprodhac- dhana] *in the Gaelic*. ( ) Ò, tha mi ’ creideil gum beil. <253> Pìoc^atar? ( ) Ò, chan eil, *that’s half English and half Gaelic*. ( ) Ò, tha. ( ) ’ Ghàidhlig. ( ) Chab e. ( ) Cha d’ual’ ( ) Ach bha long ann an sin agus bha *party* mòr – ( ) -- air bòrd, long ris an canadh iad ’ ’Natal’. Agus _ bha i aig *anchor* – dìreach [d^hi]x] mach bho Cromba ann an sin, agus bha *party* mòr ac’ air bòrd agus – e – feumas e bhith gun deach *bomb* ’ chur air bòrd ’n oidhch’ ’ bha ’ seo. Agus ghaidh i ’n-àird’ agus bha _ ’ chuid as moth’ ’ bh’ air bòrd, bh’ iad uil’ air falbh, bh’ iad uil’ marbh. ( ) Ghual’, bhol [v] bhuiheadh e don a’ bhail’ an seo – bho Seannduaig. ( ) bhor [f]r] bha e air tìr aig an tiom. ( ) Uill (/Bhol?), ghaidh e air tìr mun do thachair si’. Bha e air tìr da’ bha ’m *party* ’ dol air adhairt. Agus – thuit e gun do robh e air tìr aig **an tiom ’n deach** a’ long ’n-àird’.

Bell Ann MacAngus Bail’ a’ Chnuic (86 yrs) ’S e – (B)

INNATAL. A’ chiad chogadh ’ bh’ ann. Thàinig long ’n-àird’, aon don a’ *fleet*, thàinig i ’n-àird’ gu In’ir Gordon agus [g] aon do na h-oidhchean bha i ’n-àird’ an Invergordon thug an caiptean [b] *invitation* do – do na h-uaisibh ’ bhuineadh do Evanton [v]n]tun], Invergordon ’n-àird’ gu ’n Inbhir Nis nas fhaid’ na sin. Agus anns a’ _ uair sin sa mhadainn dar nach robh dùrd ac’ mu dheidhinn *German sumbarine* thàinig a’ *submarine* ’s chuir i ’n ‘Natal’ san adhar [i:]’s bha na ceudan _ aghainn air. <254> Agus bha na ceudan air _ agus bh’ iad uil’ bàit’. Ach bha ’m brogach-as’, ’s e gobhainn ’ bh’ ann – *blacksmith*, ’S e gobhainn a bh’ ann, agus bhuiheadh e do – Seannduaig. Bha ’ athair marbh ach bha ’n t-seann mhàthair aig’ beò. Da’ bha e *foreign* cheannaich e dà phioc^atar ’ bhiodh aig’, bheireadh e dachaigh rudeigin d’ a mhàthair. ’S thuit an c—ghaidh e gus an *commander*, ’s thuit e (B) _ or *Ross*, chan ei’ cuimhn’ [k]i:n] agham ’n e Vass no Ross a bh’ air, ach chan ei’ gu diofar (B) Fimi^areas-as sinn chuile *one* a th’ ann ’ bhith aig na bòird. Ghaidh [g] e a [< dho] thir agus ghaidh e gus a’ *phone*. *Phone*-ig e gu ’ mhàthair [i] – *phone*-ig e gu ’ mhàthair [i] nach b’ urr’n da fhaighinn [iN]’ air falbh leis an

danns’ mòr ’ bha ’ seo. Da’ bha eis’ aig a’ *post office* dh’fhalbh ’ ‘Natal’ san adhar. Ach fuirich ach an inns mi sin dut. ’S e Hughie Ross, chan e Hughie ach Willie Ross a bh’ air, no Alec Ross chan eil diofar ann. Bliadhnachan an deaghaidh sin, nis, thàinig e dachaigh agus tha e, *retire*-ig e ann an Seannduaig. Bha e gu don’ orson *dropag liquor* [iùk’□□]. Bha e ’ dol dachaigh aon oidhch’ _ Càit an deach e lei a’ *liquor* ach anns a’ mhuir agus fhuair a’ mhuir greim [g□□□i□m] air. ( ) Cha b’ urr’n <255> da thighinn leis a’ *liquor* às. ( ) O, bha e air a’ ‘Natal’ fad’, agus ’s e gobhainn a bh’ ann -- *blacksmith*. ( ) ’ Creic iasg ann. In’ Gordon _ ’s ghaidh mi stech gus an taigh-as’ us ’a’ ghaidh mi stech bha leanabh beag aic’ [be□g□□‘k’], is thuirt mi rith’, ‘Càit an d’fhuair thu ’ leanabh?’ ‘Ò, na bi ’ bruidhinn rium!’ ‘Tha ’n athair ’s a màthair aig a’ leanabh anns a’ mhuir agus tha mi ’ feitheamh an t-seachdain-as’ gun tig piuthar a’ bhean ’g iarraidh ’ leanabh.’ ’S thàinig i. ( ) Na . . .] eilldeir! ( )

ARTAIR ROSS Anns an Eaglais Shaor, bha! Bha e na eilldeir anns an Eaglais Shaor. Agus ’s e bàrd a bh’ ann agus dhèanadh e amhran do glè bheag. Agus tha cuimhn’ agham-as’ da’ bha mi – ( ) Agus tha cuimhn’ agham-as da’ bha mi òg _ aig’ -- cha robh mi nas moth’ na seachd no h-ochd bliadhn’, da’ bhithinn ’ dol bhàn gus -- ’g iarraidh bainn’. Bha bò anns an taigh ac’, agus bhithinn-as’ ag iarraidh bainn’ agus [g□] tha cuimhn’ agham gun robh *jar* [d□‘□□] cho àrd ri sin agus dè bh’ aig – a’ phiuthar, Màiri, ach bha *leeches* aic’. ’M beil fhios aghad dè ’ th’ ann an *leeches*? ( ) Tha iad gu math – tha iad orson – fuil. Agus da’ bha sinn òg [□□iN’ □N’o:g] rachadh sinn gus an *jar*, chuile neach – chanadh is’, ‘Cuimhnich, m’ eudail! na cuir do mheòir _ a-bhàn! Bhol marbhas [ma□r□s] tu iad. Agus tha sin – tha sin – tha sin – tha e ’ <256> feum _ tha e glè fheumail do neach _ bhios – gheobhadh – gum faigheadh iad ( ) da’m faigheadh iad – gum biodh iad – ( ) Eadh, eadh. Air a chiùrradh. Agus bhiodh ’n *jar*-as’ aic’ agus bhiodh i ’ toir’ – rachadh i mach gus . . . [s□Lu□u^w□ □□□] _ bheireadh i na rudan di. Shaoil linn [□x□: □L’□N’] a-riamh ’s – gur e iasg a bh’ ann. Bha e sa *jar* agus bha e ’ *swimigeadh* ’ sin, cho fad’ ’s ’ bha toir’ a’ bhainn’ duinn bhiodh sinn ’ coimhead ris. ’S bha mis’ ’ tighinn dachaigh aon là – ( ) Fuirich! Innsidh mi **seo-an**(?) dut – **Cha cuir** anns a’ phoit sin e ma tha e cruaidh, bhol chan eil e ’g iarraidh cruaidh. (B) Innsidh mi seo dut. ( ) Bha e ’g amhran ors’n a’ seòl’dair agus nach fhaigheadh i riamh e. Ach – e – cho fad’ ’s bha glìan [leg. grian] agus gealach ’ dol chan fhaigheadh a—chan fhaigheadh am fear – ( ) ‘ _] is am ministear ’s am bàillidh’ ( ) ‘Bheir mi ’n teangaidh [d’^□□i:] [v] às a’ mhinistear ’s a’ mhinistear ’s am bàillidh ’s am bàillidh ’s am ministear’. ( ) ‘Droch shiubhal air am *baillie*’ ( ) Droch shiubhal air am *baillie* ’s an tim-- ’m *baillie* ’s am ministear _ ’ ( ) _] san t-àit’ an d’robh mi riamh’. ( ) _] ’n t-àit an d’robh mi riamh *but whiskers on a baby* chan fhaca <257> duin’ a-riamh’. (B) Càit __ an t-àit a shiubhail mi _ c’amar _ càit an d’robh mi . . . [□:□iN’] (?) ’s a càit an d’robh mi riamh. C’amar a th’ iad. . . [□ de:di] (?a baby) san t-àit’ an d’robh mi riamh ach *whiskers on a baby* an fhaca duin’ a-riamh’. (B) Anns an t-seann tìom da’ bha mi òg – a – timcheall ceithir bliadhn’, no còig, bhithinn ’ dol bhàn gus a’ lòn [n□] ’g iarraidh bainn’ gus an t-seann Màiri. Bha _ bha _ c[r]ìomag talamh aic’. Bha dà bhràthair aic’, Uilleam is Ailidh. Agus bha *jar* mòr aic’ agus dè bha sa *jar* ach *leech*’chan agus tuigidh sibh gur e *leech*’chan – bh’ iad. ’N dràst’ nam faigheadh neach sràc chuireadh iad *leech* ris an sin agus bheireadh e an fuil diubh. Bhuill, bhiodh sinn ’ coimhead ris an *jar* agus chanadh Màiri ruinn an còmhnaidh [N’] ‘Bithibh [b□iu] ’ coimhead ris an *jar*, ceart gu leòr ach cha – orson an Aon Fhear is na _ cuir do mheur an gaoidh da [g□ui d□□] ( ) Bha iad cho beag – bha iad cho beag nach b’ urr’n dut faithneachd gum biodh e ann. Ach **bha siud dut**. *They would, they*

were live on bruised blood. Agus bhiodh i ’ cur fuil – **fuil do rudeigin**. Rudeigin le fuil a bh’ anns a’ *jar* da, còmhla riuth’. ’S bha iad beò air sin.

09-75-12 (b) Bell Ann MacAngus (86yrs)

<258> **ARTAIR ROSS** Bha tàillear ann san t-àit’-as’, bha e glè dhon’ ors’n a’ *liquor*: nam biodh sgillig idir _ na phòcaid [o:] bhiodh bhiodh -- ’s e ann ’n taigh-sheinn’s a bhiodh e. A – faod’s mi ’ chantainn gun d’robh e fagais air na laigh anns an taigh-sheinn’s’. Agus _ bha e ’ tighinn dachaigh làn *liquor*. Thuit e _ taobh ’ rathad agus thàinig _ thàinig brogach – agus thàinig am brogach-as’ agus chuir e ’n tàillear air a mhuin [vu□‘N’]. Bh’ ac’ ri dhol tro chladh ach an tigeadh e gus an t-àit’ agus [g□] bha fhios aig aon do na brogaich gun d’robh ’m brogach-as’ ’ d’l ’oir’ [= thoirt] ’n tàillear dachaigh air a mhuin, agus dè rinn e ach ghaidh e stech sa chladh. Agus do bha e ’ tighinn dachaigh [d’^□xi] sa chladh [sxL□], thuirt am fear, thuirt ’ fear ’ bha sa chladh, ‘Ha, an tàillear amaideach [□□m□d’^□x]! Tha e ’g an **danas**,’ ’M beil thu ’ cluinntinn? ( ) ‘Ma tha e ( ) ’g an **danas**,’ thuirt am fear a bh’ ann, ‘sin dut e!’ Thilg e stech sa chladh e. _] bhol ’s e caoban ’ tha mi ’ dèanamh. Tha mi a’ mò *bhitchigeadh* leath’. Chan eil fhios agham carson thàinig i idir an sin. Cuir an teath’ an – cuir am burn anns a’ _ anns a’ phoit. ( ) Tha i ’ cantainn gum beil. Dè ’ tha fhios agham-as’ dè tha i ’ dèanamh. **Tha dùrd an a fhacal** (?)’S ann aig Dia ’ tha fhios. <259> Chan fhac’ mis’. Chan fhac’. **Danas** nì ach cèilidh. Rachadh ’ chèilidh fad’ ’ là. Chan eil ’n còrr ri dhèanamh. Chan eil mis’ cho diabhlaidh amaideach ’ bhith ’ dol às deaghaidh i [d’^□i] agus ’ coimhead càit am beil i, ach tha mi air mo shàrachadh leath’. ( ) Tha i gu sìorraidh, bithbhuan an sin anns a’ mhadainn. ’S tha i bhàn ’ tilgeil sin buam. Tha _ i ’ cur dochar mi. ( ) Och, tha, Thighearn!’ ( ) Bhiodh tu ann am Baile-Dhubhthaich ’s air ais _ agus ’siubhal e. ( ) ’ siubhal. (B) Rachadh tu, rachadh **tu** Baile-Dhubhthaich agus air ais ( ) cho fad’ ’s tha i _ ( ) tha i ’ cèilidh adail tòrr [□□d□ □^□r]. *Here*, cuir *jam* air sin. Tha e *beautiful*. Tha e *beautiful*, ’n *jam*. Thuirt i fhèin, ‘’S iongantach gun [si□□□d□ g□] tuirt i, ‘Ò,’ thuirt i, ‘*It’s beautiful*.’ Cuir thus’ e air ceapair’ dut fhèin, cha(?) tuirt am fear eil’. ’S e ‘ceapaire Tàlach’ ( ) ’Sh eadh. ( ) Duin’ ’ bha beò ’n-àird’ anns an dùthaich-as’ seo agus chanadh e ’n còmhnaidh ris a’ chloinn, ‘*There’s* ’ ceapaire Tàlach’ *to you!*’ ( ) *Soup!* Chan eil dùrd ors’n *soup* ach _ *barley*. *Broth* ors’n *barley* agus *soup* orson *soup*. *Barley* orson *barley*. ( ) Da’ bha mo mhàthair òg bha – gun canadh tu tè eil’ còmhla rith’ ’n còmhnaidh, agus bha iad. <260> ’ cluich’ iad fhèin aig an oidhch’. Ghaidh iad stech ann an taigh. Cuir air e nis ach am faic e ceart -- ’m beil e ceart.

ANN AN GLÒIR CÒMHLA RI DADA _] ’ toir’ na ‘falach fead’. ’M beil fhios aghad dè an rud ’ tha ’ sin? ( ) Agus [g□] bha brogaich ’ ruith [□□□i] an deaghaidh agus bha iad ’ dèanamh ‘falach fead’. [Nis, agus anns an taigh aig an t-seann fheadhainn-as’ bha tairngean ’ bhiodh ’ cumail an t-aodach ac’. Agus nach do – nach d’fhas -- ’ chaileag eil’ ’ bha còmhla ri mo mhàthair. Ghaidh _ an t-aodach aic’ fast’ san tairng’ ’s cha b’ urr’n di ’ thighinn a-bhàn [-□], eil thu ’ cluinntinn? Bha i ’g eìgheachd air àrd _ **gun** [□□ □:□□d□□ g□] cluinneadh tu aig Beinn ’n Uig [□b□ □nig’] i. (B) ‘Obh! Thoir a-bhàn mi! – aig am Beurl’ tha e nas fheàrr – ‘Thoir a-bhàn mi! mur bithinn-s’ -- Mur toir thu bhàn mi bios mi ann an glòir [g□Lo:□] cum biodh i ann an glòir còmhla ri Dada [daða].’ _] gum biodh e _ gum biodh i ann an glòir còmhla ris a h-athair – ri ’ h-athair. ’S e duin’ ua—math ’ bh’ ann. ‘Obh! nach toir sibh bhàn mi? À, mur bi – toir sibh bhàn mi bidh mi ann an glòir còmhla ri Dada!’ Bidh ubh, mo ghuth ’ sin dar nach bi mi fhìn ann, chan ei’ mis’ ’ coimhead. (B)]dùrd dut. Chan eil _ Gàidhlig ac’. ( ) Tha Gàidhlig aig chuile *one* diubh, ach chan eil ad ’ bruidhinn e. Tha mi,

mas fhior [□i□□r] leis an uagh [□ Nu:□□l'] (?) <261> ( ) À, 's e Gàidhlig *a thing of the past.* ( )

Seòladh Tha mi, och! tha mi ' creideil gum beil, ò uill, chan eil fichead bliadhn' ann. Sin nis , uill(?) ceithir bliadhn' deug. (B) Ghaidh mi fhìn 's am boir'nach-as [bò□n□□x□s] ' dol taoibh ' mhuir 'g iarraidh stoban. Bha cù mòr agham _ s'n canadh e Nilis agus thàinig e bho – bho [w□ w□] Noroway. Aon là bha mi na shuidh' aig an tein' leam fhìn 's boir'nach eile còmhla rium agus [g□] thàinig an cù-as' stech agus chuir e ' cheann – air m' aparàn, bhàn air m' aparàn agus, gun canadh tu, cairteil an deaghaidh sin thàinig an duin'-uasal gus an doras 's thuirt e rium -- 's e stech ' seo ' bha am both agham – ars' eis', 'Stech ' seo ' thàinig 'n cù agham?' 'A,' *I said*, '‘s **chan eil fhios agham an e 's an cù agad-as' ' th' ann?**' '‘S e!' Coimhead! Chuir e ' cheann air an t-aparàn agam. Nis bh' iad anns a' mharaich' 's fhuair iad *shift* air ais. Ach cha robh iad ' dol dachaigh Noroway. Cha robh e ' dol dachaigh. Dh'iarr e orm 'n cumainn an cù 's thuirt mi gun cumadh. Bha 'n cù agham orson bliadhnachan. Ghabh e – ghabh e *turn* don'. Nis, da' bha mi 'g iarraidh na stoban, mi fhìn 's am boir'nach-as' bha 'n cù ' ruith 'n-àird' gu cùlaibh craobh ' bha ' sin, 's cha tigeadh e bhuaith' 's cha leigeadh e mi air adhairt, ach ' beantainn air m' aodach, ' toir' air falbh mi 'n-àird'. 'S thuirt mi ris am boir'nach eil'. Fàgaibh [u] mis'! Bheiridh mis' <262> am *bike* [b□g□' g'□] agham dut. Fimireas mi ' dhol -- 'n-àird' còmhla ris a' cù ach am faic mi dè ' th' ann. 'S ann ' bha boir'nach ' còineadh ' sin. Bha i ' còineadh. 'S thuirt mi rith', 'Dè ' tha ' cur bhua?' Cha robh i ' tuigil mi. Ò, Thighearn!' Ghaidh mi 'r ais gus am boir'nach. '‘S e *for'ner* ' th' innt' agus tha feagal orm gum beil i ' dol a dhèanamh rud **oirre** fhèin agus thigeadh iad gun fhac' mi i 's nach tuirt mi dùrd'. Thuirt mi rith', 'Tig dachaigh còmhla-as'! 'S thug mi dachaigh i. Rinn [□□n] mi teath' di. Dh'fhalbh i – bha – bha *room* aic' ann 'm Bail 'n Todhair, 's chuir mi 'n-àird' gus a' chùlaibh i agus chuir mi air a' rathad gu Bail 'n Todhair i. Nis, bha mi gu tinn leis a' *flu* agus thàinig mo nighean agus an duin' aic' a-mach orson a' *weekend* bhol gun d'robh mi gu tinn. Agus, gun canadh tu, timcheall trì uairean no ceithir thàinig gnog gus an doras 's ghaidh mo nighean gus an doras. Da' ghaidh mo nighean gus an doras thuirt i, Cahn e, chan e, chan e! Chan e an aon boir'nach , chan e! 'S thuirt i – bha mi 'g innseadh do Dolly mu dheidhinn i [– _ _], 'm beil thu ' tuigil? Agus thuirt i, 'Fimireas tu èirigh à do leabaidh ' thighinn a-bhàn. Rinn is' glog [g□L□^hk] da' chunnaic i mi. <263> 'S thug – nis, thug i stech an duin' is i fhèin. Nis, cha _ dh'fhimireadh _ an tiom sin bha 'n cogadh air. (B) Agus bha 'n cogadh [er] agus da' choimhead mis' rith', cha robh bòt' ceart – cha robh [□:□n□] oirr' – nach d'robh -- 's e c[r]iomag – cha robh bòtan oirr'. Bh' iad uil' deis. Ach chan fhaigheadh [N'□□u] i bòtan gun *coupon*, bhol 's e _ bha 'n cogadh air. Bha chuile nì air a' *coupon* 's thuirt mi ri – ri -- 'n duin' aig mo nighean, 'Uill, fimireas mi ' dhol gu Cormack (d. =?) a' chiad là ' th--, 'm faic mi 'm beil paidhir *second-hand lornes* no rud sam bith aig'. Ceannaidh mi di e.' Bh' iad not domh. Fuirich thus'! Bh' iad, ach cho fìor 's tha mi na shuidh' an seo bh' iad an not' domh. Thuirt eis' rium-as, 'Tha naoi *coupon* agham-as' orson *dungarees*. 'N gabh thu iad?' 'Gabhaidh,' thuirt mi. 'Gabhaidh.' 'S ghaidh mi gus a' bhùth agus da' ghaidh mi gus a' bhùth thuirt mi ris a' -- 's e 'n nighean _ aig an duin' ' bh' ann. 'Càit am beil d' athair?' 'Uill, gheobh thu aig uair sa là e. Tha e ' dèanamh 'n-àird' na leabhraichean eadar a' . . . [v□□□s□□] Bha e dà uair. Bha sin *all right* nis. Thàinig Mr Cormack 's thuirt mi ris, 'Mr Cormack tha agham-as,' *I said*, 'boireannach agus 's e *foreigner* a th' innt', 's chan eil bòt' air a cas.' 'Thighearn!' ars eis', 'Agus,' <264> ars' mis', 'tha 'n duin' aic' anns an *navy* 's tha _ seòrt do *lieutenant* no rudeigin ach chan eil *coupon*'n aic'. ' – Chan fhaigheadh i nì *coupon*. 'Ò, uill,' ars' eis', ach *coupon* orson

dungarees ' th' an seo.' '‘S e,' *I said*, 'ach 'n gabhadh tu iad? Paighidh mi ors'n na *lornes*. ' Ghaidh e 'n-àird' 's thug e paidhir *lornes* domh. Phaigh mi not orson iad. Leum [□□:] i cho àrd ris an taigh agham dar chunnaic i na bòtan. ' Agus ars' eis', 'Dè nis mur dèan seo [d□'□□] di?' 'Bheir mi air ais dut e 's gheobh mi paidhir eil'. Ach thoir domh-'s' bòtan – bòtan le *butch*' chan [□□but:t'□x□n] fad' orr', chan eil i 'g iarraidh feadhainn mar sin.' 'S e cas beag tiugh [t'□u(□)] a bh' air. Thug e sin domh-'s' agus rinn na bòtan dith-s'. Nis, thug iad *invitation* do Dolly agus 'n duin'. Ghaidh iad a Noroway ' choimhead orr'. Da ghaidh iad a Noroway thàinig an duine gus an doras 's thuirt e, 'Cangus.' (B) Bha Beurl' aig', *boy!* (B) Bha _ aon do na làchan bha mi fhìn 's (B) mi fhìn 's nàbhaidh agham, dh'fhalbh sinn 'g iarraidh stoban gu taoibh ' mhuir agus bha cù agham-as' cù **mhòr** 'n do robh – agus bha 'n cù ' tarraing – da' bha sinn ' tighinn dachaigh bha craobh an sin – (B) agus bha 'n cù ' tarraing an t-aodach agham 'n-àird' gus a' _ gus a' chraobh. 'S thuirt mi <265> ris a' bhoir'nach [n□] eil', 'Thighearn'! fimireas rudeigin ' bhith aig [□g□'] 'n deaghaidh [d'□i:] chraobh sin. Tha 'n cù ' toir' an t-aodach diom [d□'□□m]. ' Uill, cumaidh mis' am *bike* aghad [□ □b□g□ □g□d]. Siubhail an-àird' ach am faic thu cò th' ann.' Ò, thàinig mis' air ais, 'M' eudail, 's e _ tha boireannach [□□n□], *foreigner* [□□n□] agus tha ' leughamh [e□:] leitr [□]. ' Fhuair i fios gun d'robh leanabh beag bàit'. ' -- 's e caileag bheag a bh' anns a' sgoil gun do mharbh na *Germans* i – 'agus tha i ' còineadh, ' thuirt mi. 'Ò,' ghaidh mi – 'nis,' thuirt mi rith' – rithe [□i:]. Tig dachaigh còmhla rium-as'. Rinn mi cùp teath' di. Thuirt mi rith', 'Càit am beil thu na laigh?' Thuirt is, 'Shuas ' sin.' Bha fhios aic' gu . . . [b□ i] an --. Agus dh'iarr mi oirr' an e anns am bail'-an-as'. Chuir i car a' cheann fad', fad' suas. Cha robh dùrd Beurl' [L□] aic'. Fuirich ach an inns mi dut – dè sin. Dh'fhalbh i nis. 'Àch,' thuirt mis', 'taing [t□□] don an Tighearn' _ gun tug mi leam i, nach d'fhàg mi i 's a dhèanadh i rud oirre fhèin 's gun fhios c'amar. Fuirich thus'! Bha mi – bha *flu* ann a' Ini' Pheofharain 's ghabh mi *the flu*. Bha mi na laigh' da' thàinig i air an t-Sàbaid, i fhèin 's an duin'. Dh'fhaitnich i 'n taigh ach 's e mo nighean ' ghaidh gus an doras 's thuirt i, 'Chan e, chan e sin am boir'nach idir.' <266> Thàinig Dolly 'n-àird' gus a' leabaidh: 'Cuir ort d'aodach, god ' bhiodh a' *flu* no *flu* ort. Tig a-bhàn! Chan eil i ' faithneachdainn [f□n□xg□n]. Chan eil fhios agham-as dè tha i ' cantainn, *mother*. Tig a-bhàn *at once*. Ach bha adail Beurl' aig an duin'. Thuirt e, Thàinig mis' orson taing dut, seachad na taingean [t□□g□□n], ' ars' eis' gun d'fhuair thu _ gun tug thu ' bhean gus an taigh còmhla riut.' Nis, da' choimhead mis' oirr' cha robh bòt' air a cas. 'ì, Thighearn', ' thuirt mi rith' – ri Dolly, 'chan eil bòt' air a cas.' 'Ò, uill, chan fhaigh i bòt' chan gun *coupon*. ' Agus thuirt mi rith', 'M beil *coupon*'n agad?' 'Chan eil – cha robh fhios aic' dè bh' ann an *coupon*. 'S e anns an t-àit' aghainn ' bha e. Agus thuirt Dolly – thuirt George rith', 'Tha naoi *coupon*'n agham-as' ' fhuair mi orson *dungarees*. 'N gabh thu sin? ' Gabhaidh,' ars' mis', 's thèid mi gu Mr Cormack ann 'n Ini' Pheofharain. Ghaidh mi gus a' bhùth. Cò ' bh' ann [□uN] ach a nighean. Thuirt mi, 'Cuin a chì mi d' athair?' 'Uill, <267> ma thig thu air ais aig – eadar uair 's dà uair gheobh thu e, bhol tha e ' dèanamh 'n-àird na leabhraichean. Tha _ ' Ghaidh mi air ais, 's thuirt mi, 'Mr Cormack, ma tha Dia umad! Tha *foreigner* agam-as', chan eil bòt air a cas! Fiach am faigh thu paidhir bòtan.' G' dè 'n *number* aic'?' 'Chan eil fhios agham-as, chan eil fhios, ach 's e cas leathan [□□L'□:n] a bh' oirr', blòideach – cas blòideach (cf. ploiceach?), leathann [□□L'□:n]. Ghaidh e 'n-àird' 's fhuair e – paidhir 'm brògan-as' Thuirt e, '‘S fheàrr domh – thoir' – *number* sia dut agus bheir mi sia beag dut [duth]. ' *All right*, nì sin an gnothaich 's mur dèan [□:] iad i 'n toir thu air ais paidhir eil' domh?' 'Bheir. Ach th' iad not, Mrs Macangus.' 'Chan eil diofar. Shin an not dut.' Phaigh mi iad. Dar thàinig [□:nig'] mis' dachaigh rinn i leum aig an

oidhch' [g□ ' n□□□ix'] 'ar chunnaic i na brògan. *Fitigeadh* iad *A-one*. Nis, ghaidh i dachaigh, ghaidh i dachaigh. Bha i ' giùlan [k^hu:L□n] agus ghaidh i dachaigh. Bha brogach aic' – bha Paul – rugadh e 'n deaghaidh i [i□] ' dhol dachaigh. _ Dh'iarr i <268> air Dolly 's an duin' dhol a Norway 's ghaidh [□□□□] iad. Ò, dè 'n fhaoilteachadh [N'e:L't'□h□] fhuair iad! 'S cha – phòs – chaochail i – phòs an duin' a-rithist ach tha e 'n-còmhnaidh ' cur *Christmas cards* domh aig an tiom. Nis. (B) 'S e 'n tè bheag aig an t-searbhannt' [d'□□r□nth]. Mharbh na *Germans* i ' tighinn às a' sgoil 's am pocan [k] air a cùlaibh –d-- 's chuir a màthair fios – chuir a màthair fios gu Nolda agus dar fhuair i leitir air a' rathad ghaidh i **lodh** [lo] gu _ 'n d'rachadh i 'g iarraidh 'n t-àit' di fhèin, 'm beil thu ' tuigheil? 'S ann aig Dia tha fhios càit an d'robh i 's e c'amar thigeadh i dachaigh. Cha robh fhios aic' _ bha fhios aic' _ bha fhios aic' gur e seo an taigh. ( ) Dh'fhaithnich i 'n taigh ach dar ghaidh [x□] Dolly gus an doras air an t-Sàbaid – dh'innseadh Dolly dut nas fheàrr e. Thuir e – ò – leis an duin' – shaoil leath' gun d'fhalbh mis', nach robh mi ann. Thuir i ris an duin'. ( ) Agus thuirt eis' ri Dolly, 'I'm <269> *sorry, I don't think!*' -- bha Beurl' beag asig' – (B) 'm beil thu ' faicinn? 'No, ' thuirt Dolly, bhol dh'inns mi do Dolly nu dheidhinn i. Bha mis' na mo leabaidh 's thàinig Dolly: 'Flu no shite,' chan e. (B) Chan e, ach Norway. Cha robh Dolly ann an *tent* an *Holland*. ( ) 'S e Norway ' bha i bho. ( ) Cha robh, bha i, tha mi 'g innseadh dut, bha i aig an dachaigh. ( ) Bha i ' giùlan. Da' ghaidh i dachaigh à seo. Ghaidh i dachaigh gu ' màthair. Sheallaibh a' *whole* cloinn ors'n thu! C[h]uirinn fhin ceart i. Bhiodh is' ann god ' bhiodh stoirm 's chuile nì air 's thuirt mi di-s' – thuirt i, 'I'll *perhaps get the compass right for you.*' Bha 'n *compass right*. [ ] Chan eil fhios agham dè na c(h)iadan not'chan do na soith'chean [se:□□n] a th' agham-as' – *antiques*. Tha *dinner set* agham-as' an sin – air an *top* [d□□p] – 's iad tha seachad – gheobhainn seachad dà chiad not air a shon. ( ) Tha. <270> 'M beil thu ' faicinn na h-aiseardan [h□□□rd□n] a-bhàn anns an ath sgeilp [sk□lp]? ( ) Aiseardan. ( ) Rudan mòr buidh' [bu□i] ( ) Uill, thug mo sheanair – thug mo sheanair do mo sheanmhair sin, ' chiad seachdain a bha i seo 'n deaghaidh thoir' às – a In' Nar'nn i. Cheannaich e bho cheàrd iad. Th' iad fàgais air dà *hundred years*, tha *stamp* air an cùlaibh. ( ) 'S e tha ' sin *antiques*. ( ) Aiseard, aiseardan a th' ionnt'. ( ) Aiseardan. (B)

Dish – soithich – soithichean. Soitheach. ( ) Soitheachan. Cheannaich i – *pot* teath' is an *t-siugar bow 'l*. (B) [ ] 'g iarraidh *the* _ *flower stand* – tha sin cho sin [= sean] – cho sin [= sean] ri mo sheanmhair. Tha dà bhàrailt' shios _ do [d□] (?) soitheach – 'n *auntie* agham rinn i ann 'n Aberdeen iad. *Eighteen eighty-eight*, 'm bliadhn' mu do rugadh mis'. Rugadh mis' an *eighteen eighty-nine*. Sin bliadhn' mu do rugadh mis' fhuair i _ deis ann 'n Obair Dheathain iad. (B) Tha mis' *eighty*- <271> *six*. ( ) Seachd. ( ) Ò, Seachd. ( ) Ò, gheobh – thàinig thu a-steach ' sin 's bha George – Dolly – bha e ' toir' _ bha e _ ' toir ors'n trì – na rudan ' tha sin agus bha e ' toir' ors'n trì – na rudan tha ' sin agus bha e ' toir' – chan eil fhios agham-as 'n e *eighty* no *ninety pound*. Dh'iarr e orm an creic e. ( ) Tha e 'g iarraidh na trì *vase* 'chan air a' bhòrd [o:] – air an *dresser*. ( ) Bha, aon diubh brist'. Chuir Dolly ri chèil' e [II]. *The home-help*, bhris i e ach chan e -- 's e Mrs Hurley ' th' oirr'. Thàinig i à Lunnainn 's bha i cho *careless*, bhris i 'n tè ' tha sa mheadhan [ve□:n]. Ò, Thighearn!' shaoil leam gun d'fhanntaig mi sa leabaidh. Agus – gabh tuillidh [□] teath'! [– (gabh) – (tuill-) – (-idh) _ (teath')] Tha 'n teath' anns a—a, na bi – fàg e ris sin e. Chan eil mis' 'g iarraidh tuillidh [□□]. Chan eil. Gabh thus' agad [?= thugad] e! Agus thuirt . . . [□r□d□ □'] _ Bha i ' *dustigeadh* sin 's air rathad eigin da' bha i *dustig*[eadh] e bhris i e. Chuir Dolly chuile c[r]iomag

beag 's mòr ri chèil'. Agus thàinig i – bha mis' _ mo chridhe brist' ors'n iad. Thàinig i air l—madainn a bha mi – bha mi <272> ' nighe [N'i:□]. 'Dè dh'iarradh tu air a' saoghal,' ars' is', 'tha fear an seo ag iarraidh ors'n thu ann am *pale*? ' 'Ach dè 'n diofar? Chan ei' a'm diofar. Na bi ' *botherigeadh* mi leoth'!' 'Uill, tha 'm fear-as du' ' choimhead. [d□ x'□□:d□]. Cuireas e oillteachadh [□iL't'□□x□] ort. ' Ò, fimireas e bhith diabhlaidh ceòlmhar ma chuireas mis' a ghàir'. Tha mi brist' ors'n i. Chuir i ' *vase* an-àird'. ' Ò, Thighearn!' 'S ann aig Dia ' tha fhios c'amar rinn i e, bhol bh' iad c[r]iomagan mar sin. Chuir i gu ' chèil' e. ( ) Ò, ò, m' eudail! Nam faiceadh tu -- 'n d'fhiach i dut na pìoctar'n aic'? ( ) Och! Rud sam bith! Cuir Dolly gu rud sam bith air an talamh, nì i e. U, hu! ( ) Bha, bha, 's cha robh fhios aig ' cha robh mi ' dol ' dh'innseadh dom (*leg*. Da) bhol cha robh mi ' dol ' chreic iad. ( ) Rèis', cha robh diofar agham. Dè chanadh e? ( ) Ò, chan e, ach th' iad cho fad' 's cho seann 's a tha iad. ( ) Ach chan fhaigh thu – chan fhaigh thu sin an Sasainn no an Èirinn no an _ ( ) Chan fhaigh. ( ) [ ] Ach, tha <273> mi ' creideil gum beil i brist'. Coin! [k^h□iN'] ( ) Tha ( ) Ò, ghabhadh iad a' coin cuideach', ach th' iad seann, na coin. ( ) Agus am botal, *cut crystal*, 'm botal air an *sideboard*. 'S ann aig Dia tha fhios dè cho _ seann 's ' tha e. M, hm. Ò, bha. Bha mo mhàthair uamhaidh ors'n *antiques*. Uamhaidh! [□□□□vi] ( ) Ò, bha i ceart, bha i ceart. ( ) Ò, tha gu leòr *antiques* ann. Tha _ seann iar'nn _

01-77-01A (a) Bell Ann MacAngus (88yrs)

'M beil thu sin, Joe m' eudail? Sheallaibh [□] 'n t-seann cràdh ' buidhinn riut. Ò, m' eudail is mi -- -- mis' tha . . . . [g□□□□n□ n□x w□l a g□al □u] *drapag* teath' às a' phot-teath' mòr agus chan eil buidhinn idir mu smaoinich mi ciamar a dh'fhallbh thu cho fad'. Ciamar tha 'n taghlaich 's a' bhean? 'S thu fhèin, mo ghaol? Tha, nis, *Hielan' Brigade* còmhla riut, ghual' mi anns a' leitir: fiach an cùm thu 'n-àird' do cheann fhèin. Fiach an cùm thu 'n-àird' do thaoibh eil'. – Stornoway! Tha i agad fhèin – Ciamar tha sin? [□i□]? Uill a uill, m' eudail, tha mis' gu math. Tha Dolly gu math 's tha Geordie gu math 's chan eagal [e□] **diuinn** 's tha mi 'n dòchas [o:] gum beil thu fhèin. Cuir leitirean beag domh fhin(?) *Cheery-bye*, mo ghaol <B1>

AN CEANN 'S NA CASAN FON BHÒRD _ Anns an tseann tiom bha bochdas [□] uamhaidh ann. Thuirt a' bhean ris an duin', 'Fiach an tèid thus' a-bhàn gus am *butcher* 'm faic thu 'm faigh thu enàimh [□□kr□□:i□:]. Nios e *soup* no *rudeigin* don taghlaich. Dar thàinig eis' stèch bha eis' ' gabhail a' leabhar or shon an oidhch' mar a b' àbhaist 's thuirt i ris, '“N d'fhuair thu nì?” ‘Ò, uill,’ ars eis’, ‘tha ‘n ceann ‘ sin ‘a casan fon am bòrd!’
Now, Joe, m' eudail. --- --- --- ---. Bha mi fhìn 's Dolly anns a' choill. Tha fhios aghad fhèin a' choill. Agus da' bha sinn anns – bh i stèch sa choill – bha mis' a-muigh [mwi□□] air a' rathad. Agus da' bha mi muigh [mu□i□□] bha làmhadh agam agus . . . briseadh <B2> na stoban. Cot' mòr fiadhaich orm – agus thàinig an duin'. Duin'-uasal às a' chàr. Dar a chunnaic e mis' ' briseadh na stoban 's an càr aig mo chliathaich shaoil leis gun d'robh mis' ' *drive*-igeadh an càr [g□□□r□] agus bha e marbh ' coimhead rium. Ach coimhead thus'! bha agham ri dhèanamh [je□□nu] – Cha robh e(?) air a dhèanamh sin airson an t-eallach – bha is' a-steach 's bha i marbh ' gair', bha mi ' faicinn an duin' ' buidhinn aig(?) coimhead rium. Ach *never you mind!* m' eudail, *never you mind!* fhuair sinn an t-eallach ' thàinig sinn dachaigh. // 'S ann 's a bha e maidin Diardaoin/ seachdain mur do sheòl [□o:L] mi fhìn/ bha mise còmhla ri mo ghaol/ 's cha robh sinn sgith dar dhealaich sinn/ È, mo leannan [-n-

]! Eilean ò, faill-aill-i 's nach ò rò bhi/ Faill-aillidh <B3> 's nach ò rò bhi/ 'S gu dè nì mi mur fhaigh mi thu.//

Ò, seallaibh [□] Bell Ann riut, a Joe, a boc [□]. Ciamar a tha thu? Ciamar th 'm b(h)ean 's an taghlaich [□], do mhàthair is t' athair [tʰ]? Tha sinn ' dol *play* ' bhith aghainn a-nochd, ach tha mi brònach nach eil thu còmhla ruinn. Bliadhn' mhath ùr dhut, m' eudail! Bliadhn' mhath ùr dhut, m' eudail! Bliadhn' mhath ùr. Cha d'ual' mi – cha d'ual' mi gun d'fhuair thu do BR [*leg.* BA](?) – bha mi ' coimhead – tha mi ' coimhead ann chuile pàipear idir seo 's Lunnainn [N]. Cùm 'n-àird' do chridhe! Ò'n(?) nach biodh Dia fhèin còmhla riut. Cuimhnich, bi ' sgriobh domh adail beag litir. Cumas e 'n-àird' mo chridhe. 'S a-nochd, 's e nochd Oidhche Challainn [□□□:i□□ □x□L□N']. Bios an t-ainm aghad <B4> tric gu leòr air a bhruidhinn mu dheidhinn. *Good night*, m' eudail! Da bha mi aig mo dhithhead [ji□d] an-diugh thàinig Hughia Ianie [□ui-a e:ni] stech làn -- ' dol an-àird' gus a' cheann aig' le *liquor* 's thuirt e ri Dolly 's ri George, 'Thug i mis', thug i mis' a-null [□ nu:L] da' bha mi dà bhliadhn' dheug agus 's i a' mhàthair aig' 'n-àird' ' creic 'm buntàt' [□ m□tʰ□:tʰ] orson am beò [bjo:] agus cha robh neach a bheireadh a' leanabh suas. Dè, a-nis, a tha air a' leanabh? Siud dh'fhalbh mi suas gus am fear ' chuir an *knuckle*-igeadh air agus -- -- thuirt an *doctor* – thuirt an *doctor* rium, 'Thighearn', 's ann tha thus' ' faighinn an *knuckle*igeadh a chur ort fhèin cho òg <B5> a bha mi dà bhliadhn' dheug! Oidhche mhath dhut, nis! Agus tha oidhch' ' dol a bhith aghainn a-nochd. À, m' eudail, tha ' mhuir mhòr idir an dithis aghainn. *Cheery-bye and the best!* 'M beil thu sin, Joe m' eudail? sheallaibh [□] mis' a-rithist – oidhch' na Sàbaid. Thàinig Dolly 's George a-mach 's thug iad seo – *accordion* agad. Cha d'ual' mi leithid [L□d] riamh. Bha ' chloinn agad *beautiful* 's thu fhèin cuideach'. Is math ' bhith ' cluinntinn do ghuth [d□□ □u]. Innsidh mi seo dut. Bha John a-stech còmhla ruinn-s' [ruN□] a-nochd. Agus bha sinn ' bruidhinn ort. Tha mi ' creids' gum beil do **chluaisean** – gum beil thu ' faithneachdainn [f□n□xg□N'] <B6> gum beil sinn ' bruidhinn ort – tha do **chluasan** teth. Bha là uamhaidh math aghainn an-diugh agus tha mi 'n dòchas gum beil thu fhèin is do chloinn -- 's **t'** athair 's do mhàthair bochd – bi gu math di! Cuimhnich, bi gu math do – do mhàthair! Tha fhios agham gum beil [b□I] i *nervous*. Nis, tha mi 'n dòchas gum faigh mi leuireach – fad' bhuat. Tha __ t' ainm [□ta:r□m] cho tric air a chantainn: 'Joe, Joe, Joe 's a' chloinn – agus a' bhean.' Inns don a' bhean gun d'robh mi ' cluinntinn i glè mhath. 'S tha mi ' cluinntinn glè mhath 's tha mi ' cumail glè mhath. Oidhche mhath dhut, m' eudail, agus bidh sinn -- ' faicinn thu uaireigin. **seachd** Cha robh cuimhn' agham innse dut ach am faigh<B7> thu adailean beag gàir', Joe. Bha Dolly ' fryigeadh *sausage* domh-'s' do mo shuipear agus thuirt George rium, 'Dè tha ' dol ' sin – *pork*? Ò, Thighearn!' cha ghabhadh eis' *pork*. Ach cuimhn' (?) seo – bha 'n *auntie* agham-as' agus __ bha – fuirich ach an inns mi dut, bha George ri innseadh dhomh mu dheidhinn a' mhuc agus thuirt mi ris 'Airson [an?] Tighearn' na bi ' bruidhinn rium-as. Thuirt e, 'Tha fhios agham-as _ air __ brogach ' rinn rudeigin le mac mar sin. Chuir e gràin orm, an dithis ac'. Cuimhnich seo! Bha launtie agam-as' agus fhuair i pollach mòr – cheannaich i pollach, agus da' cheannaich i 'm pollach dè bha – anns am brù aig am pollach ach spàinn', agus 's e airgead <B8> a bha innt' – bha i cho math. Agus bha mis' 'g innseadh da. 'S ann bha eis' ' cur gràin orm-s' don(?) *pork* agus thuirt, 'M' anam fhìn! chuir mis' gràin air-as'!

Seallaibh mi rithist, Joe! Tha mi ' seo rithist air an t-Sàbaid. Thàinig Dolly mach aig uair an là bhol cha tàinig George dachaigh leis an sneachd [□n□xg□] ' bha ann an Sasainn. Tha mi 'n dòchas gum beil sibh __ ' cumail gu math, thu fhèin 's a' bhean 's a' chloinn. D' athair 's do mhàthair. Bha Dolly air falbh a-rithist(?) an-raoir aig

party mòr [Jenny] Muscatti aig a' *Ferry* agus dè ' bha ac' orson 'n t-suipear ach *salmon*. Obh, m' eudail! Thàinig <B9> i dachaigh le caob *salmon* d' a màthair ' thug a' *lady* di. Agus caillidh [kʰ□L'í] George a chridhe da' chluinneas e gun d'robh *salmon*, bhol tha e à ' chiall orson *salmon*. Nis, tha – John nas fheàrr; bha *the operation quite successful* 's chan fheadar nach bi eis' a-stech a-nochd orson creiseag [-e-] bheag agus chan fheadar nach cuir e mach – cuir e rudeigin dut, facal no dhà. Ach chan eil fhios agham. Nis, cùm [ku□:m] ort, m' eudail, cha bhi e fada ach an tig thu air ais a-rithist. Oidhche mhath dhut. Mo ghaol don a' *whole lot* aghaibh!

Nis, sheallaibh mis' a-rithis'. Bliadhn' bhon a' __ 'm bliadhn' mu dheireadh aig a' C hallainn, bha mi <B10> air, mar-thà, air an t-Sàbaid an aon rud. Ciamar ' tha thu ' cumail? Thu fhèin 's a' bhean ' san taghlaich? Tha sinn a' cur rudeigin orson Christmas don an – tagh-- --- don a' chloinn. Nis, tha mi 'n dòchas gum biodh -- -- nach biodh e fad' ach an tig thu air ais. 'S tha sinn glè mhath uil'. Tha Geordie ' seo 's Dolly 's mi fhìn agus tha tein' mhòr air, à, m' eudail! nam biodh tu aig taoibh an tein'. Ciamar ' tha t' athair 's do mhàthair? Nis, tha mi ' dol a chantainn riut: tha John glè mhath agus thig eis' stech aig an oidhch'. Chan fheadar nach cuir e – feagairt domh, ach chan urr'n domh innseadh. Cuimhnich, nis! Cuimhnich, nis, gum bi thu ' sgriobhadh thugainn ach an cluinn sinn dè __ ciamar <B11> ' tha thu ' faighinn, thu fhèin 's an taghlaich. A-nis, bha mi 'g innseadh dut an-uiridh gun d'robh Dolly aig *feast* mòr le tòrr uaisibh [u□□□u] ann agus gun d'fhuair i caob *salmon* **don** a màthair. Cuimhnich nis! Tha sinn ' seo agus __ an tr[ ] 'm boir __ a' *lady* ' thug a' *salmon* do Dolly tha i ann an Sudan. M' eudail! chan eil sinn __ cha d'fhuair sinn caob am bliadhn', gu bith dè gheobh sinn orson a' Challainn. Tha mi ' dol ' sheinn adail beag *hymn* don a' chloinn. Anns an t-seann tiom bha iad gu truagh gum bhiadh agus bha 'n duin-as' ' dol -- -- 'n gin [g□i□n]-as' ' dol a phòsadh [o] 'n t-seachdain an deaghaidh seo 's ann ' fhuair <B12> e làn – a' sgoth [sg□] ' phollaich (sin *cod*) agus siud [-dd-] a dh'fhalbh iad a – Inbhir Nis leis na pollaich agus thug e 'm boireannach' ' bha e ' dol a phòsadh agus a piuthar orson ' bhith ' creic nam(?) pollaich ann a' Inbhir Nis. Nis, 'n deaghaidh [d'□i] 'n t-iasg ' bhith **creicth** ' siud a dh'fhalbh iad 'g iarraidh adail biadh gu *restaurant* 's thuirt e da' ghaidh e stech '*Splash doon plate o' broth an' two spoons!*' (B) Tha mi ' cantainn **aig** George gur e 'n t-seanair aig' ach tha eis' ' caitheamh [kʰ□u] ceann 's ceann nach e [= *shaking his head (to say) no*]. 'N tiom a bha ' chogadh ann dh'fhimirinn ' dhol an-àird' gus a' *station* ann an càrn [k□r□n□:]. Agus da' ruig sinn Tulaich – sin creiseag [□] bhon an taigh agham dè ' bha sin ach aon de na càirn [k□r□n□:]. Ghaidh e *tum'le-o'er* [□□□ t□ m□ L'aur□] <B13> e. Uill, ghaidh 'n teach -- -- ' chas aig an t-each anns an toll. Dar ruig mis' gus an t-àit' ann d'robh iad an a laigh', Thighearn', dè ' bha seo ach mo nàbaidh [n-] agus an ceann aig an t-each tarsainn air a h-amhaich [tʰ□s□iN' □r □ ho□:x']. Is thuirt mi ris am fear ' bha ' dol anns a' chàrn còmhla rium, '*Who's lying doon?*' Is thuirt e, '*Katie Wilson*.' 'Ò, Thighearn', 's e sin mo nàbaidh!' 'Siud a leum mi às a' chàrn ars' mis' ri Kate, 'Cuimhnich! Dar thogas mis' na cluaisean aig an t-each gheobh thus ' mach, ach cuimhnich gum bi thu ' feitheamh rium ach an tog mi 'n ceann leis a' chluaisean ach an tog mi 'n ceann aig an t-each do do ghualainn(?). <B14> Siud thog mi 'n dà chluas aig an t-each agus chuir mi mach mo chas agus thug mi aon anns an tòin di. 'S ann a ghaidh i gus an taoibh eil' aig a' rathad. **Ach nam b' e gun tàinig mi bha i na corp**. Uair eil' b' àbhaist do brogach anns an t-àit' aghainn ' dhol an-àird' gu Inbhir Gordon [x-] leis an t-iasg aghainn da' bha 'n cogadh air [er]. Agus bha 'n t-each -- -- bha 'n t-each – cheannaich [-N-] 'n duin' a bhuineadh don an t-each, no 'n t-each a bhuineadh don ann' -- 's e ceàrd a bha ann, ' creic rud. Agus a' là-as' -- -- bha sinn ' dol agus – cha tigeadh 'n t-each mach às an stàbal [-b□-] don am brogach. Is

airgead bu chòir da paigheadh duinn, 's ann a chuir e anns an dìog e. Agus nis, anns an dorch 'a dh'fhimireadh e ' chur ann [-n^d□] e. Dar ' thàinig a' mhadainn chan fhaiceadh e – am poc. Bha e . . . [b□:d□] da' bha sinn òg. Bhiodh e ' cur a' chlach deth 's a' chlach 's a' chlach 's a' chlach 's a' chlach ach an tigeadh e air am poc. Agus cha tàinig e riamh air. Agus thuirt aon fear ris da' bha sinn ' do' gus na faochagan – gu na faochagan! Thuirt aon fear ris, 'Mr Denoon, dè tha ' cur ruibh dar ' tha sibh gu siorraidh ' tilgeil na clachan – dheth mar sin?' 'Àch, m' eudail, ' ars eis', 'chan urr'n domh-'s innseadh <B26> dut.' 'Geall [g□'□□L], 'ars' am fear, 'gur an _ anns an dìog ' chuir sibh 'm poc airgead.' 'Chan eil [N'□] fhi 's chan eil fhios agham nach eil thu ceart 's chan eil fhios agham 'm beil [□□b□I] thu ceart.' (B) Cha robh, ( ) Gàidhlig aig *Mr Denoon*. ( ) Bhuineadh e do seo -- bn t-àit' seo fhèin. ( ) Cha robh. Chan eil fhios agham carson. Cha robh Gàidhlig aig', 's e Beurl' a bh' aig'. Eadh. ( ) Ò, cha bhuineadh, cha bhuineadh. Bhuineadh e do – dè _càit an d-- . . . [d̥i d̥□□□s] rud, (?) [ait̥]eigin timcheall *Aberdeen*. Chan eil fhios agham. Chan eil cuimhn' agham c'às a thàinig e. Ach thog e a' bhùth-as'. Fhuair e ' bhùth, 'n t-àit'. ( ) Shios am bail'. Agus nis, phòs e. Bha cloinn aig'. Agus cinnteach gun deach e troimhn an t-airgead agus siud an t-àit' an do ghleidh [xl□^qk'] (*corr.*) e am poc. Chuir e ' measg timcheall na clachan e. Cinnteach gur e aig an oidhch'. Dar a thàinig a' mhadainn cha robh fhios aig' càit an do chuir e [e]. Agus bhiodh clach is clach<B27> ' dol ach am faiceadh e 'n tigeadh e air am poc airgead. Agus thuirt am fear-as' ris, 'Mr Denoon, dè bhon Aon Fhear ' tha sibh ' déanamh gu siorraidh ' cur na clachan a-bhàn an-còmhnaidh? Cinnteach gum beil sibh ' sireadh [t^r□] mach am poc airgead ' chuir sibh anns an dìog.' 'Chan eil fhios agham nach eil thu ceart 's chan eil fhios agham 'm beil thu ceart.' 'M beil thu ' tuigheil? ( ) Cha d'fhuair riamh. Cha d'fhuair riamh. ( ) Tha mi ' creideil gum beil. Air an taoibh-as' do sin bha e air a chantainn anns an t-seann – uair(?) gun tàinig fear _ da' ghoid [□□d□^q] e gu leòr don òr [o:□] a bh' anns an t-àit'. Agus chuir iad – chuir e ann an tobar [d̥□□ □b□□□]. Bha _ bh' iad à Lunnainn d̥ sireadh orson e, 's cha d'fhuair iad an t-airgead. Bh' iad an aon rud orson -- 's e ' chlach ' bha ann an Lunnainn. 'S e às an t-àit' an sin a thàinig i. Bha cuimhn' aig mo mhàthair dar ' chunnaic i _ iad ' toir' a' chlach air falbh air a' *cart – on a cart* [k□□□□t□]. ( ) Ò, bha, gu leòr òr ' seo. Bha – taoibh – <B28> taoibh shios am bail' chan eil e fad' aig cùlaibh – tha fhios aghad an t-àit' am beil Daisy Tarail? ( ) *Right the back* tha ' chlach an sin agus tha gearradh innt' mar sin **lodh** – (B) Fuirich! Tha àit' aig cùlaibh Bail' a' Chruinc – anns a' Phàire [f̥□:□k] shios ann am Bail' a' Chruinc . (B) _ _ *born*, 'm beil thu ' tuigheil – (B) Agus nis _ (B) 's e clach dearg [d̥□^r□□□□g] _ th' innt' 's chan eil ' chao àrd ri sin ach tha toll beag innt' air – aig a' chliathaich [xl̥i□□ix'] agus tha *drapag* burn geamhradh 's an samhradh 's god [th̥]igeadh tu(?) _ Agus (B) air uachdar [-□r] sin tha *pond* ann, *pond* mòr ann le *lilies growin' on it*. (B) Sitheachan! Tha mi ' cantainn gum beil – gun d'robh àit cruinn [k^h□i□:N'] anns an fheur. Chì sibh seòrt do ciorcail – anns an fheur agus 's e na sitheachan a rinn e [r̥□iN']. (B) --] tha 'n-àird an sin. 'S aithn' dut an tuathanach ' tha thurad an sin? (B) 'N-àird' air uachdar a' bhail'. Bha – *rooman* beag an sin nach b' urr'n daoinibh – duibh ' dhol troimh' [tr̥□]. 'S e sitheachan a thog e. <B29> (B) Beag mar sin. Tha fhios aghad *dwarfs*? Mar *dwarfs*. ( ) Ò, naidh! [N̥□□i□] Chan eil fhios agham-as' dè an t-aodach a bh' orr'. ( ) Ò, tha fhios aig a' saoghal uil' gun d'robh iad – tha fhios aig am bail' uil' gun d'robh – gur e **gun d'robh 'n taigh sin air ' thogail leis**. (B) Chan fhac'. (B) Fuirich! na cuir [k□r] air [(B) Fuirich ach am faic mi (B) Bha duin' ann an Seannduaig, bha e fhèin 's brog-- duin' eil' anns an [a□s□] sgoth ach thàinig rudeigin eadar-riuth' agus bha 'n duin' 'g iarraidh ' dho' gus a' mhuir, ma-tha, leis fhèin, ach cha robh foghnaidh _ cha

robh foghnaidh stoban aig' orson a sgoth. Siud dè rinn e ach dh'èirich e 's dh'fhalbh e gus a' choill' [x□!]'s thug e stob mòr fad' a dhèanadh orson na pollaich – air ais [□ □r□□] 's dh'fhàg e aig taoibh 'n taigh aig' [□g□] – e. Da' dh'èirich e 's a' _ bhean sa mhadainn, thuirt i, 'Uilleam! 's ann ' tha *pole* mòr taoibh 'n taigh.' 'Ò, m' eudail, tha,' *he said*, 'bha mis' a-muigh [□ □mu□^x] bho raoir.' (B) Timilear [t^r□i□m□la/□□] [= tional air] na mucanan [mu□k□n□n] (B) *It's a truth. As long as a pig <B30> is living, that'll happen. That's a memory*. Timilear na mucory (*corr.*) (B) *Well, that'll be in it* orson timilear na mucanan. Bios a' chlach ann orson – cho fad' 's tha timilear na mucanan. (B) Ò, tha, Seannduaig agus Bail' a' Chnuinc. Ach chan eil Bail' a' Chnuic is Bail' 'n Todhair. ( ) Chan eil fhios agham, bhol innsidh mi dut seo. Bail' a' Chnuinc, rachadh iad – rachadh iad troimhn a' mhuir ors'n iasg, ors'n bhith beò. Ach nam faigheadh Bail' 'n Todhair dhà-no-thri thasdan **dh'fhuireadh iad** – chan fhac' thu neach – duin' ann am Bail' 'n Todhair nach eil (?) briseadh duibh na bòtan aig' ach chan fhaic thu maraichean Bhail' a' Chnuic mar sin. ( ) Ò, *warriors* ' bha an seo, *warriors* ' bha an seo. ( ) 'N d'robh? Cò 'n taghlaich a thàinig gu Bail' 'n Todhair? Chan eil fhios agham-as' sin ( ) Chan eil fhios agham. ( ) Chan eil fhios agham, ach tha fhios agham _ gun tàinig mo sheanair às seo _ agus ' mhàthair roimhne sin. 'S thàinig i à – In' Narunn. ( ) Cha robh. Ach Beurl' a bh' aic'. <B31> Ach bha dà chulaidh mòr sgadan aghainn [□□^rN'] _ aig mo sheanair. ( ) Chan e – yes Dòmhnall. Dòmhnall a bh' ann, Danny, '*Mossie*', *as they called him*. ( ) Suth'(r)lannach, *he was a Sutherland*. (B) 'Sh eadh. ( ) Àch, *for(?)* dh'inns mi sin dut. ( ) *Aye*, mar sin fhèin. ( ) Agus 'n d'robh i _ 'n tuiirt i rudan, amhran no dùrd. ( ) Dè an t-amhran a bh' aic'? (B) Bha cupal anns an t-seann tiom ' dol a phòsadh 's ghaidh iad stech orson *ferrans* [f̥□r̥□ns], a Bhaile Dhubhthaich – e fhèin 's a bheanag – an tè ' bha e ' dol a phòsadh. Agus _ da' bha ' fear ' toir' timcheall iad, anns a' *hall* bha ' bhean ' cantainn, 'Ho, ho! *Yes*, homh, homh!' Ars' an duine rith ' [-N'□ □-], 'Chiorstaidh, bi sàmhach! Cuimhnich sin!' ars' eis', 's e 'homh, homh!' namo phòcaid! (B) *Ferrans is furniture*. (B) Càit' an d'robh an cupal ' bha ' siud? Bh' iad 'g iarraidh *ferrans*. 'L thu ' faicinn? ( ) 'N taigh. Càit' an d'robh thu ' do' ' dh'fhuireachd? 'S e sin e. ( ) Uill, m _ n _ fuirich thus'! Cha robh neach riamh ' dol a phòsadh [fo:su] _ ' dol a phòsadh gun taigh. <B32> Dh'fhimireadh iad taigh ' bhith ac' mur pòsadh iad. Na _ cha do rachadh iad stech leis na pàrantan. ( ) Cha do rachadh. Dh'fhimireadh àit' – taigh no *room* -- 's e *room* nas moth' na nì – bha *room* ac' no _ gum b' urr'n daibh taigh ' fhaighinn gum b' urr'n daibh ceannach taigh. Bha sin ceart gu leòr, ach rachadh iad stech ann an *room* – orson tiom ach am faigheadh iad air adhairt san t-saoghal. (B) 'Sh eadh. ( ) 'Sh eadh. ( ) 'Sh eadh. ( ) Bhiodh leabaidh sa *room*. Agus bhiodh tein' [n□] ann – agus sin uil'. Tha glè bheag – uill, gheobhadh iad *dresser* beag no teidhrichean – no – ( ) Ò, 'n aon àit', 'n aon àit'. Nam biodh airgead aig an duin' – airgead aig' [g̥], dh'fhaodadh e taigh a cheannachd _ agus ' chur an òrdugh [□:] e. Ach anns an t-seann tiom cha b' urr'n do sin a bhith bhol cha robh airgead ann. Agus [d̥]a' phòsadh iad dh'fhimireadh iad ' dhol stech ann an *room*. No gheobhadh iad stech còmhla ri cupal [□□] eil' agus gum faigheadh iad an t--aon taigh <B33> eadar-riuth'. Ò, cha robh sin ' dol. Cha robh airgead ann. ( ) Coimhead! 'S e mar seo a tha e. 'S e dar ' phòsadh tus' -- 's e d' athair ' gheobhadh a' *room* dut. Bh' iad an aon rud a' sin. Bh' iad pòst ' fagais air chuireadh taigh a bh' ann – bhuineadh iad do chàch a chèil'. Agus nam biodh *room* agad-as' gun – nìth—gun neachan ' bhith ann bheireadh tu *room* daibh a – don an cupal. 'S ann mar sin a bha e. Nis, dar ' gheobhadh 'n cupal air adhairt anns an t-saoghal – [?u] – cheannadh – dhèanadh iad – cheannadh iad seann taigh mar ' th' iad ' déanamh agus chuireadh iad ceart e _ ors' n iad fhèin. ( ) -- Uill, ma tha, 's e – feadhainn fagais

[□□]orr’ _ ’ gheobhadh ’n taigh. (B) Cha toireadh. [–_□] Tha mi ’ creideil gum beil, òch, _ nas moth’ na ficead bliadhn’ [bLi□n] chuir mis’ an taigh air Dolly. Nis, bha – ‘Mossie’ – tha fhios an *uncle* agham ( ) Cha robh mis’ ach ceithir bliadhn’ deug dar ’ thug e mi gus an *solicitor*, Mac – <B34> Tavish a bh’ an seo. *Will*-ig e ’n taigh domh. Nis, dar ’ thàinig Dolly gu ficead bliadhn’, thug mi – chuir mi ’n taigh oirr’-(as’?) cuideachd. -- nan tacharadh ni domh – Agus chuir mi Geordie ann cuideach’ – nan tacharadh ni domh gum biodh ’n taigh ac’. Agus chuir mis’ an taigh-as’ -- ’n ai-- ’s e tugh ’ bh’ air an taigh, chuir mis’ an taigh-as’ ceart bho ceann gu ceann, mi fhin. ( ) Bheirinn Mackenzie agus a mhac ’s e -- ’ dèan’daich *carpenters* a bh’ ionnt’. Chuir èid-as’ ceart domh-’s’ e. Nis, dar ’ fhuair mis’ ceart an taigh dar ’ thàinig Macaulay a’ seo., thuir e rium – anns an t-seann tiom cha robh nichein ach criadhach [k□] – criadhach ’ bh’ ann a’ treabhair. Nis, da’ chaochail an duin’ agham-as’ cha robh neach agham-as’ god a rachadh ’n t-saoghal ’n-àird san adhar [□r] ’ choimheadadh a dheadhaigh [□i:], ’s thuir mi ri mo mhàthair, ‘Mas urr’n domh-’s’ obair a dhèanamh cuiridh mi ’n taigh ceart mi fhin. Chuir mo mhàthair am *porch* air - - ’m *porch* air an taigh. Chuir i _ seo anns a’ *lobby*, *the long lobby that’s in it* -- <B35> Chuir i sin ceart. Chuir mi fhin an taigh uil’ rèis’ ceart. Nis, *will*-ig mi, a-nis [n□], an taigh air Geordie ’s Dolly. ( ) Cha robh *porch*. ( ) Cha robh. ( ) Cha robh ann ach an dà *room*, agus [□g̃s] a’ chlòsaid. Chanadh iad -- ’m *pantry*’ chanadh sinne ris [x□n□ □iN’□ □i□] an seo ach ’s e an clòsaid ’ chanadh mo mhàthair. ( ) Seallaibh! [□] – ò, seallaibh (B) Seallaibh ’n cidsin. ( ) ’N cidsin! Shiud a’ *room*. ( ) ’Sh eadh. ( ) Agus am *pantry*, ’s e ’ chlòsaid a bh’ ann a roimhe [v□N □ □□:]. Agus am *passage*, ’s e am *passage*. ( ) ’M *passage*. ( ) Tha staidhir agham. Dà *room* thurad a’ staidhir. Tha *room* shios ’s *room* ’ seo. ( )] staidhir ’ bh’ aghainn anns a’ *room*, anns a’ *phassage*. Bha – an t-àit’ **am beil** – fagais air a’ chlòsaid seo, bha staidhir ’ dol ’n-àird’. Nis, da’ chuir mis’ ceart an taigh uil’ chuir mi staidhir fagais air a’ *room*, ’m beil thu ’ tuigil [t□g’□]. (B) Cha robh e ’ sin, fuirich ach an inns mi dut. ’S e -- ’m beil fhios aghad -- ’s e criadhach, criadhach ’ bh’ eadar *post*’ chan ann a’ chuire taigh ann <B36> am Bail’ a’ Chruinc. ( ) Tha. Bh’ aghainn, bh’ aghainn, nis, creiceadh tu (?) chuire ni do sin – chuir sinn fiodh air – chuir sinn fiodh nodh’ – (B) An sin an t-àit’ an d’robh an t-àit. ( ) Ach ’s e dà _ cha robh *grate* ann mar sin. ( ) Ach cheannaich ‘Mossie’ _ aon do na *hotels* ann ’m Bail’ ’n Todhair, thug e – cheannaich e *grate* [g̃r□:t] agus bha *oven* ann agus *tap*. *Oven* an aon cliathaich agus *tap* ors’n ’ bhith ’ cumail am burn teth air an taoibh cil’. ( ) Dà *bholtan*. *Boltan* agus claidhean. (B) Claidhean. ( ) Ò, chuir thu nithean(?) ann mach air an tein’ agus bha labhraidh ’ tighinn a-bhàn. ( ) *Aye*, ’ tighinn a-bhàn. Bha *bolt* gun canadh tu leth rathad ’n-àird’ agus bha labhraidh – agus ’s e sin a’ labhraidh. Agus bha na poit’chan, bha trì spòg’chan, mar sin, air am *pan* – rachadh -- ’s e *pan* cruinn <B37> a bh’ ann, agus bhiodh casan air am *pan*. Agus rachadh – (?) i – rachadh iad air a’ labhraidh air sin. ( ) Timilear! ( ) Timilear! Sin an timilear. ( ) Cha robh’ sin anns—idir. Cha robh sin. ( ) Cha robh, cha robh. ( ) Bha aghainn – bha *tile*-achan – ’s aithn’ dut *coorse tile*-achan ( ) agus criadhach – *clay*! -- anns an dà chliathaich don an tein’, is *spot*(?) ann mar sin orsa’ chumail air an coir’ agus na poit’chan. Nis, bha labhraidh agus anns an t-seann tiom da’ bhiodh – da’ bhiodh -- ’s aithn’ duibh na *mumps*? Bha seòrt do – creideamh ac’ – le (?) sin. Danas mi fhin rachadh e air ais. ( ) *Mump* -- ’s aith’ dut *mumps*? ( ) Uill, fuirich ach an inns mi dut, da’ bhiodh *bu* -- ’ *mumps* ac’, chuireadh iad – bheireadh iad a-bhàn a’ labhraidh ’s chuireadh is – ghlanadh iad – agus <B38> chuireadh iad air a’ *mumps* e agus rachadh iad air ais. ( ) Rachadh! ( ) Fuirich ach an inns mi seo dut. Bha n *uncle* agham – fear a chanadh tu – thuir mi riut – George. Da’ bhiodh -- ’s aithn’ dut – da’ bhiodh neach

’ dèan’daich, rachadh – dh’èiricheadh ’n cùlaibh orr’. (B) *Aye*, fuirich thus’, nis, ach an inns mi dut. Iain aig Seòras – *this is one of our people*. Eadh. (B) Siubhail bhàn air do ghlùn [□Lu□:’] ann a’ sin agus leumadh ’ athair air do chùì-- aig do mhuin. Bha thu cho *clear* ri *clear* ris. Bha *cure*-ichean ac’ anns an t-seann tiom nach eil ac’ an-diugh. Nis, c[h]anadh tu, bhiodh rudeigin ’ cur bhuat do gha-- _ na làimh no rud mar sin, da’ bhiodh n—(?) neach marbh, nan d’rachadh tu gus ’i’ chorp ’ bha marbh agus do làimh a chur air bha thu ceart, bha thu ’ fàs nas fheàrr. ( ) Meall, **ghual’ tu**. ( ) Meall! ( ) ’Sh eadh. Meall. (B) <B39> <BLANGAID DO LEANBH> Da’ rugadh leanbh ’n àit’ am *powder* tha sinn ’ cur air a’ leanabh gu – gheobhadh èid-as c[r]iomag blangaid [bL□□□g□□d’] ( ) Blangaid ( ) Chuir iad gus an tein’ [n□] e, ’s *rub*-igeadh [□] iad, ’s *rub*-igeadh iad, ’s *rub*-igeadh iad ach an tig e *smooth*, ’m beil thu ’ tuigil? Gum b’ urr’n daibh ’ chur air a’ leanabh e, ’n deaghaidh [d’□i:] ’ leanabh ’ ghlanadh mur rùsgadh ’ leanabh. Chuireadh iad leis am blangaid ’ dèanamh e – Chitheadh tu mach air an t-sràid còrr uair, ‘Dè tha thu ’ dèanamh, Seònaid?’ ‘Tha mi ’ glanadh caob blangaid ’ chuireas mi air a’ leanabh.’ ( ) Ach, tha sin ceart, tha sin ceart. ( ) Cuibhrig? ( ) Tha, ’sh eadh, bha cuibhrig – bha cuibhrig ac’. À, m’ eudail, anns an t-seann tiom ’s e – blangaid ’ bhiodh ac’ ri dhèanamh. (B) Thilgeadh iad ’ leanbh air a’ -- ’m blangaid: ‘Ma bhios tu beò, bi beò, ach mur – ( ) mur bi chan fheagal.’ [x□n □ □g□L□ d□d] ( ) Bha sin ’ dol. ’S e sin ’ bha <B40> ’ dol anns an t-seann tiom. <CUMORT> Fuirich ach an inns mi dut. Bha mi ’g innseadh do – *doctor* ’ bh’ an seo aon chuairt – chan eil fad’ bhuaith’ – bha mi ’g innseadh don an *doctor*. Bha duin’ ann an Cromba agus cha robh e fad’ pòst’ da’ bha cloinn ’ dol ’ bhith aig a’ bhean. Agus ’s e fear à – bha dorch’ – bha feagal [air] anns an dorch’ – bha feagal air ’ dhol mach anns an dorch’. ’S bha e ’g ùrnaigh gum biodh ’ bhean nas fheàrr troimhn a’ là – le feagal a bh’ air. Agus thuir e ris a’ bhean – ghaidh e mach. Dè thachair – mìle murt! Dè thachair ach – gun tàinig a’ leanabh troimhn an oidhch’. Bh’ aig’, nis, ’ dhol ’g iarraidh ’ bhean ghlùn, cha robh *doctoran* ’ dol. ‘À, Murdo, m’ eudail, fimireas tu dhol ’g iarraidh ’n *doc*-- ’ bhean ghlùn domh!’ ‘Ò, Thighearn’, (?) Bhetty, nach cùm thu ort ach an tig a’ mhadainn!’ ( ) Cha robh <B41> ‘Cùm ort ach an tig a’ mhadainn!’ **Sin nach b’ urr’n di’ dhèanamh** – cumail oirr’. Uill, bha ’n *doctor* -- dh’ inns mi da an Gàidhlig e. Cha robh e ’ tuigil e sa Gàidhlig ach thuig e e da’ dh’ inns mi da sa Bheurl’ [l□] e. ‘Bhetty, m’ eudail! Ò, Thighearn’, tha e cho dorch’ [d□□r□x]. Tha feagal orm-s’ ’ dhol a-bhàn gum bi mi aig **crathaidh ’n amhaich**. [kr□i] Ò, da’ ghual’ an *doctor* sin shaoil leam-as’ [□x□: □L’□m□s] gun **d’fhanntaig** e. (B) Ò, Thighearn!’ ’m beil thu ’ faicinn? Nach eil thu ’ bruidhinn _ ris a’ bhean ghlùn – à seo? ( ) Uill, ma tha. Uill, innsidh mi dut aon glè mhath. Bha mo mhàthair – cha robh i – cha b’ urr’n di nì sam bith a dhèanamh (?) *cake* ’n uair sin. <CLOINN A’ DOL A’ BHITH AIG BANA CHÈAR> Bha sinn ’g iarraidh ’m muntàt’ agus bha dà sgul aghainn(?) ’ toir’ dachaigh ’ muntàt [m□ □d□□:d□] aig Baile Mhuchaidh. ’S thàinig – bha coill’ mòr ann ’n-àird’ <B42> agus thàinig – thàinig a’ leanabh mach – bha i trì bliadhnachan no nas moth’, is thuir i, thuir i ri mo mhàthair (B) Agus thuir mo mhàthair rium-as’, ‘Chan eil mis’ tuigil dè tha i ’ cantainn.’ ‘Ò, Thighearn!’ *I said*. (B) Ghaidh sinn a-nis steh gus a’ Choille Bheag [x□□ □L’□ v□g] agus bha *spring cart* ’n-àird’ san uair [*recte* adhar]. Bha ’n duin’ ann am Baile Dhubhthaich. Dh’ fhàs is’ gu tinn. Ars’ [□s] mo mhàthair, ‘God a gheobhainn-as’ a’ saoghal-as’ chan urr’n domh dhol **’n gaoith di**.’ ‘*Aye*, tha sin diabhlaidh math, ach dè ma bhios i marbh mur tig an duin’?’ ‘Dè bha – ann?’ ars’ mis’. ‘Bha seòrt do – **àit’ an d’robh e** ’ cumail *pan* mòr.’ Ars’ mis’, ‘Siubhail a-bhàn gus *the smithie*. (B) Fimireas tu ’ dho’ bhàn gus an taigh sin. Ma tha Dia – tha Dia umad! iarr air c[r]iomag blangaidean

[bL□□□g□□d'□n] – rudeigin 'thoir' dut. Agus 'm beil thus' 'do' 'ghabhail a' leanabh leat fhèin?' 'Tha. Fimireas mi.' 'M beil <B43> fhios aghad càit – an do ghlan mi 'leanabh? Ann am poit, ann am *pan*. 'M beil thu 'cluinntinn? Bha i ch-- Bha *bundle* aodach aic' [□k'] le chuile nì air an talamh 'dh'fhimireadh i. Agus dar thàinig an duin' dachaigh bha 'leanabh *beautiful*. Ò, Thighearn!', air an t-Sàbaid thàinig e. Bha e 'sireadh an t-àit' orson 'n t-ainm. Thug mi 'n t-ainm Bell Ann don a' bhean 's thàinig e 'r 'n t-Sàbaid: 'Thug mi 'n t-ainm aghad air a' leanabh. 'C'amar a fhuair thu 'n t-ainm agham-as?' *I said to 'im*. 'Fhuair mis an t-ainm agad,' *he said*, 'bhiodh mo bhean marbh, i fhèin 's a' leanabh **nam b' e thu!**' Thug 'n *auntie* agham, Elspeth, di-s' leth plangaid [pL□□□g□□d'□] bhol chuir sinn an t-ainm(?) 'S e Bell a th—Ann a bh' innt'. Agus thigeadh is' aig an doras da' bha i timcheall ris – *the fair boy at you* [= 3 bliadhna] – agus chanadh i aig an doras mur tigeadh i stech, 'Bell Ann!' Tha sin ceart. <B44> Bha, nis – bha bean eil' aig Bail' 'n [n□] Todhair anns a' – ch—*in the quarry*, 's thàinig aoneigin [-r-] 'g iarraidh mi. Dh'fhalbh mi agus thug mi sin' brog' chan bòidheach [b□□□j□x], Edward, thug mi sin' gus an talamh. 'N-diugh [d'□u:] god a bheir i – **god a** bheireadh tu na tha sa saoghal uil' domh 's cha b' urr'n domh ' dhèanamh. *No!* Ò, m' eudail! cha d'rinn – mi 'n deaghaidh 'n tè anns a' ch-- [= chladh]. Bha i uamhaidh gu tinn – bha i uamhaidh. Cha robh i làidir. Fhuair i *all right* [hu□r i al □□ai□]. Tha. Ò, yes, yes, m' eudail. ( ) Cha do dh'ionnsaich mi 'dir e [□h] ( ) Cha do dh'ionnsaich, ach innsidh mi seo dut [d□d□]. 'S cha robh mo – riamh. Tha mi ' cur mi fhìn air Dia sa mhadainn. 'S chan ei' mis', chan ei' mi seachdain [□□xkan], chan ei' mi seachdain, mar innsidh – Dh'innseadh m-- nàbaidh dut, 's chan ei' mi ' dol mach às [a] seo [? = an seo], às [a] [? = anns] an taigh, agus ghabhadh tu uamhas [□a□ d□ □□a□vas]. Thàinig duin'-uasal bhàn a Lunnainn, 's thuir e rium Diluain. <B45> Thuir e rium, Diluain, 'Cha robh fhios agham-as' dè bheirinn dut [d□t□] ach thug mi [m□] *pork sausages* dut 's tha thu ' dol ' dh'fhaighinn *pork sausages* ' thug e [à] **Lunnai' domh**. Tha sin ceart. Fhuair mi, nis, bhuat fhèin [v□□a t□e□:n] *present*. Chan eil seachdain don an t-saoghal. Fhuair mi na/an [n□] trì not'chan 's **deich ach ceithir là deug bhuait**'. Tha e ' tighinn stech *for* tha mi ' cur mi fhìn air an Dia agham. Agus bha Marie an seo an-diugh, agus 's e *Catholic* a th' innt'. Thuir mi rith', nis, 'N dèan thu rudeigin *for* – domh-'s'? Tha i uamhaidh – is caomh leam i [sk□□: L'□m i] Ars' mis' [□s m□□] rith', 'N cuir thu 'n leanabh gus a' – gus a' *Sabbath School* air an t-Sàbaid?' 'Ò, chan eil fhios agham-as'. Tha fhios aghad gur e *Catholic* a tha sa-- namo mhàthair 's m' athair.' 'Chan eil mi 'g èisneach' le d' athair 's do mhàthair. Cuireas tus' a' leanabh 'uc!' thuir mi. Thuir i 'n-diugh rium an sin – bha i ' sin an-diugh [d'□□□□] mur tàn' Dolly agus George, agus thuir i <B46> rium – thuir i rium, 'Tha àit' – bha mi ' smuaineachadh air – air 'n fhacal ' thuir thu rium, da' dh'fhalbh mi bhua-s'. Thuir thu mar th' iad – Ma chaomhnas Dia mi ' bhith 'g an dachaigh (?) [b□i g□□ d□□xi] ann an ceithir là deug – air ais domh – tha mis' ' tighinn 'n ath Sàbaid.' Nis, tha *security*, tha e ' paigheadh is' orson mis' -- 'm beil thu ' tuigil? 'S thuir mi ri Marie, 'M' eudail, 's fheàrr dut fuireachd ach an tig -- 'n till thu ann a-rithist. Tha 'n tiom aghad.' Fhuair i ceithir là deug. 'Chan urr'n domh ' bhith,' ars' is', cho fad' ri sin. Innsidh mi dut dè nì thu, ' thuir i. 'N dèan thu seo domh?' 'Nì, rud sam bith.' *I. said*. 'Thig a' bheanag no Dolly dut a' cheud [= ath] Sàba[id].' ( ) 'S e *miracle* a th' innt'. *A miracle*. Thàinig i. (B) 'Buinidh mis' don a' Mhanachainn.' (B) 'MacAonghais, thuir Dolly rith'. (B) Chuir _cha do chuir – an tè eil' an **tugar** – chuir i 'n **tugar** <B47> sin domh. Chuir i siug burn' sin, ma thig e air _thu [? = ma thig thu air] agus thuir Geordie rium dar thàinig e (B) God – chan ei' fois [f□□□] aic' ach an tig i air ais domh agus tha mi ' bruidhinn rith' 'n còmhnaidh mu dheidhinn [j□in] Dia (B) <B48>

09-77-01 (b) Bell Ann MacAngus (88yrs)

'...] truagh nach d'robh mi air lug (?) na Faolaich/ a sheòladh aotrom air bhàrr an tonn/ bheirinn sgriob air an Eilean Ìleach/ bhol tha mo ghaol ' gabhail còmhnaidh ann.'//

[AN TÀILLEAR AGUS AN LIQUOR] Bha tàillear. (B) Bha tàillear anns an dùthaich 's cha robh tàillear riamh mar e. Dhèanadh e aodach do neach sam bith ach bha e gu don' orson a' mheisg', 's cha robh fhios aig a' bhean bho Dhia càit an d'robh 'n t-airgead ' dol. Cha robh e ach ' toir' glè bheag di orson an taghlaich. Agus thuir – ghaidh is' _ gu ' bràthair agus dh'inns i da, 'Cha chumadh e cat no cù beò – na tha e ' faighinn, gu leòr ' dh'airgead orson an t-aodach. 'Bha e ' dol gus na – treabhair – an d'robh – leia an t-aodach 's bha e ' gabhail an t-airgead 's cha robh e ' toir' a' bhean [= don bhean e]. Agus dh'inns am bràthair do *chum* [t'□□ □m] – fear ' bha ' dol mach còmhla <B49> ris. Ars' eis'. 'Tha mo phiuthar bochd-as' – tha i mar siud gun – gun – gun sgilling ceart agus tha eis' ' dèanamh tòrr ' dh'airgead.' 'Innsidh [-□□] mis' dut dè nì thu. Tha e 'n còmhnaidh ' toir' dachaigh air a chùlaibh e. – b' àbhaist don a' bhràthair chèil' ' dhol a thoir' dachaigh e **da' dh'fhàsadh e nach b'urr'n do na casan a shiubhail dachaidh leis a' mheisg'** – 'S thig thu – thug thu – thig thu timcheall a' – cladh [kL□□h] agus da' bhios e ai' do mhuin **canas mi** – "Tilg a' seo e!" – 'm beil thu ' tuigil? Agus cha robh fhios(?) a' -- [ag□□s hu.□s a]. Cha— cha-- thachair nì [hax□r N'i] da anns a' chladh ach an dùisg e anns a' mhadainn. ' Dh'inns iad don a' bhean m'a dheidhinn [j□in]. Bha e, nis – ghaidh am bràthair chèil' **air a thòir** – gus _ an t-àit, 'a' *hotel*, no àit' sam bith a bha e 'g òl a' *liquor*. Chuir e air a mhuin e. Bha e ' dol, nis, **seachad a' chladh** 's thuir am fear-as', 'Tilg a' seo e!' 'Thilg e _Da' dhùisg eis' anns a' mhadainn càit an d'robh e ach anns a' chladh! Ghaidh e dachaigh gus a' bhean is thuir e rith' – rith', <B50> 'Margaidh! Ò, Margaidh, Margaidh, **cho fad' 's** ' tha a' saoghal **air uachdar ruinnis'** [□ □□□xk□ r□iN's] cha tèid mis' gu *liquor* tuillidh 'n deaghaidh [t□:li d'□□i] sin. 'M beil fhios aghad -- 'm beil aghad fhios --i—idir càit an d'robh mi bho '-raoir?' 'Chan eil fhios agham-as leis a' *liquor* ort an còmhnaidh, chan eil fhios agham càit am bei -- d'robh [thu] (?) [□ b□□ dro□□□] . . . ' 'Thighearn!' bha mi sa chladh.' Danas an *drap* riamh 'n deaghaidh sin. . . . Chan eil fhios agham dè am bail' – nis, ach thachair e. Bha – na cuir sin air, nis! -- 'n dràst – bha tàillear (B) agus bhiodh -- 's e – bha e uamhaidh [u□□vi] [□□] math aig – ' dèanamh aodach agus mìle murt! 's e *liquor* – rachadh e gus an danas 'g iarraidh *liquor* 's rachadh e dachaigh leis an t-aodach 's ghabhadh e 'n t-airgead agus cha chumadh e cat no cù na bha e ' toir' don a' bhean bhochd leis an taghlaich. Dh'inns i d' a bràthair nach d'robh i ' faighinn [f□□N'] an t-airgead, 's thuir e, 'Diabhlaidh sin ach a' r-- ! Chan eil!' <B51> -- Dh'inns i dè bh' ann [□n□□] – na bha i ' faighinn – glè bheag. Agus ghaidh e gu *chum* a bh' aig'. Ars' eis'. [□s □□], 'Tha mo phiuthar-as', tha i ' còineadh, chan eil fhios agham bho Dhia dè nì mi leath'. 'Och, chan eil 'n còrr [g□o:r] ann (?) [□] leis a' mheisg'. Innsidh mi seo duts: tha thus' ' dèanamh rud nas mios; tha thu ' toir' dachaigh air do mhuin e [v□□N'a] – bhon an taigh-sheinns' [h□ins] agus tha e rèis' _ tha e ' dol ' rèis gus an danas mar 's àbhaist da, dar ' tha thu ' toir dachaigh e. Ach innsidh mi dè nì thu. Cuireas tu air do mhuin e agus thig thu gus a' chladh – timcheall a' chladh agus tilg anns a' chladh e, agus fàg an sin e. Cha nichein – cha thachair nichein da. Nis, 'a' [= dar] dhùisg e anns a' mhadainn – chuir iad stech iad [*recte* e] – ghaidh e dachaigh gus a' bhean. 'Ò, 'n tàinig thu?' thuir is'. 'Thàinig,' ars' eis'. 'Margaidh! geall [g□□UL] fìthead not nach urr'n [u□□] dut, nach bi fhios aghad càit an d'robh mis' namo chadal **bho** ' raoir.'

‘De-- c’amar <B52> ’ bhiodh mi – fios agham-as’? Nach eil, mar ’s àbhaist, (?) tiom as fheàrr leis a’ *liquor*?’ ‘Bha mi aig a’ chladh agus da’ dhùisg mi ’n-diugh ’s ann ’ bha clachan timcheall, [bha] mi eadar dà chlach, m’ eudail, ach cho fad’ ’s tha ’ saoghal ann [aN] cha tèid *drap liquor* sios [i□as] nam amhaich.’
 ( ) ’N t-aodach. ( ) Nodh’. ( ) À, uill, innsidh mi sin dut. Bhiodh *travellar*’n [arn□] – *traveller*’n ’ tighinn a’ seo agus gheobhadh tu – caob aodach – glè shaor – ach ’s e a dhèanadh – trùsar’n no seacaid, bhiodh e daor dut a dhèanamh, ’n tàillear – cha b’ urr’n do _ tàillear meisgeil. Ò, Thighearn!’ da’ ghual’ mis’ a ch-- ’s e caileag à seo-an(?) [n□ a] ( ) dh’inns domh-’s’ e agus shaoil leam gun do chaochail mi ai’ ’n t-Sàbaid. Bha mi fhìn ’s i fhèin ’ dol ’n-àird’ ’g iarraidh bairinn’ gus a’ _ ann a’ Stormoway. Agus thuirt mi rith’, ‘Ò, Thighearn!’; ars’ mi, ‘chan eil ceannach domh air a’ bhairinn’ – trì mìl’ orson botalan [b□d□an] bairinn’ mar sin, trì mìl’ ’n-àird’ <B53> gus a’ (B) Gàidhlig. (bho Steòrnabhaigh.) Bhà, mi ’ tuigeil i. Thighearn!’ **mur** ‘**n tòn**’(?) [m□n□ □□a□n] cha b’ urr’n dut [*recte* domh] innseadh duts’. Thuirt i, ‘Bha _ tàillear ann aon chuairt, Bell Ann, agus diabhal do fear orson *liquor* agus rachadh e ’ chreic ’n t-aodach a dhèanadh e agus ghabhadh e ’n t-airgead bhon a’ sluagh ’s ann cha toir – cha d’robh e _ cha chumadh e cat ’s cù na bha e ’ toir _ don a’ bhean bho chd [v□.xx]. ’ S cha robh fhios aic’ bho Dhia dè dhèanadh i. ’S thuirt i – dh’inns i d’a bhràthair gun d’robh i air a sàrachadh nach d’robh i ’ faighinn airgead orson biadh don a’ chloinn. ‘Ò, Thighearn’, chan eil fhios agham-as’ dè ni mi.’ Dh’inns e do fear bha ’ do’ còmhla ris: ‘Cuimhnich!’ ars’ eis’, ‘n diabhal tha siud leis a’ *liquor*, chan eil fhios c’amar tha mo phiuthar bochd beò [bochd → beò *lah \ doh*]. *lah*’ ‘Àch cò dhèanadh sin ach thu fhèin? Tha thu ’ do’ gus an taigh-sheinn’s, ’ toir’ air do mhuin e dachaigh gus an taigh. Rèist chan ei’ diofar aig’. Tha <B54> fhios aig’ gum bi e dachaigh co-dhiù. Ach innsidh mis; dut dè ni thu. Thig thu mur [m□] chladh – timcheall a’ chladh – (B) agus tilg e – tilg e stech ’ miosg na clachan. **Dèanadh** e laigh a’sin ach an dùisg e anns a’ mhadainn!’ Thighearn!’ da’ choimhead e càit an d’robh e dh’èirich e – tha mi ’ creideil ’s – dh’fhalbh e dachaigh gus a’ bhean. ‘Margie [ma□jg□i], Margaidh [ma□□ag□i]. Tha – geall fichead not nach – nach b’ urr’n [bojn□]dut fhaighinn[‘□□:N] a-mach càit an d’robh mis’ bho raoir, na mo – laigh’.’ ‘Càit an d’robh – nach eil thu mar sin an-còmhnaidh, ’ laigh’ leis a’ *liquor*? Nam b’ eadh mo bhràthair-s’ cha bhiodh tu dachaigh idir.’ ‘Anns a’ chladh!’ ‘Ach, **mionna Dhia!** [m□No jia \]cho fad’ ’s tha ’ saoghal ann cha tèid *drap liquor* sios [jias] na mo chorp.’ (B) Cha b’ urr’n dut *trustigeadh* tàillear, *no, no, no!* Cha robh. Bha tàilleir shuas aig ceann a’ bhail’ a’ sin is rinn e ’n t-saoghal a dh’airgead. Bha e shuas a’ sin <B55> ( ) An seo. Bail’ a’ Chnuic. ( ) Tha ’n taigh _ [air a’ rathad-as’(?)]Eadh! Mar tha thu ’ dol dachaigh ’ Bhail ’n Todhair. Innsidh mis’ dut dè’n taigh. Tha taigh – dè [□] an taigh [□.] a-nis, Tha taigh mòr leis fhèin agus nis an ath thaigh. Tha -- ’n t-àit a bhiodh iad ’g ùrnaigh fast’ ris an taigh aig’, ’m beil thu ’ tuigeil? Sin an tàillear – *Vass* ’at was on him. Tàillear *Vass*. Anndra – Anndra *Vass* ( ). ’S eadh, bhuineadh e do Seannduaig. ( ) Ò, tha mi ’ creideil gum buineadh ( ) Hèach, da’ bha sinn ’ dol a Bhaile Dhubhthaich agus a (dh) In’i’-Pheotharain bha mis’ ’ toir’ dachaigh e. Agus chuile snaidhm [sn□:n *recte* –m] aic’ fhèin. ( ) Ò, bhiodh *dressmaker* ann. Dhèanadh i _ ’n t-aodach duinn, ’n *dressmaker*. ( ) Ò, *well*, chan eil fhios agham-as’. Àch! bhiodh *packan*, feadhainn le *packan*’ dol, le aodach ’ creic dhà-no-thri slat’chan do aodach. ( ) Ò, chan eil <B56> anns — a bailtean mòr ach an ’m Bail’ a’ Chnuic. ( ) Eadh. An ’m Bail’ ’n Todhair ’s ’m Bail’ a’ Chnuic. Bhiodh iad ’ dol le *pack*, agus cheannaicheadh tu caob a dhèanadh deis [d□’□□□] dut. ( ) Ò, Dùn Èideann [d□N’ e:d’an] ’s Glasgow ’s chuile àit’ mar sin.

Inbhir Nis. Bha sinn ’ faighinn – plangaidean à Inbhir Nis _ orson not am plangaid. Tha ’n aon phlanaid sin – tha e deic not’chan an-diugh. Bha ’n t-seann (*sic*) boireannach anns a’ (*sic*) bhailean bh’ iad cha robh – leithid anns an dùthaich idir colach riuth’, dhèanadh iad geansaidh’n [g□e] do na daoineidh – chunnaic mis’ mi fhìn ’ dèanamh deich geansaidh’n leis a’ *woll* – snàth. Snàth, *that’s thread*. ( ) Cha robh, *no!* ( ) *No, no, no!* ( ) Sgiort’chan deis don an aon aodach [□: nu:d□x] a gheobhadh <B57> na daoineidh. Gheobhadh tu sia ’s seachd slat’chan a dh’aodach. Dh’fhimir thu rèist a dhol gus an *dressmaker* ach an dèanadh i *skirt* dut, no *frock*. ( ) Fuirich ach an innis mi sin dut. Dh’fhimir i ’ dhol a dh’Inbhir Nis no In’i’ Pheotharain _ orson rud a *suitigeadh* i. ( ) Bha deis _ rud orson pòsadh, tha na bùithean làn deth, le *frock*’chan ’s *skirt*’chan, rud sam bith tha thu ’g iarraidh. ( ) Tha e ’n aon rud, ’n aon rud. Bha – anns an t-seann tiom – mòran nas moth’ *style* na th’ ann an-diugh. Dh’inns mi – thuirt mi – dh’inns (B) Bha ministir anns a’ Mhanachainn, chì thu ’ seo anns a’ *Free Church*, agus thàinig –*fashion* stech _ (B) agus bha na caileagan – *Grecian band* chanadh iad ris – bha – *chainachan* anns an t-aodach, ’ cumail a-mach e. Chì thu pioctar’n – seann _pioctar’n leis, mar sin. Agus bha ’m ministir ’ dèanamh. Bha e ’ cant<B58>ainn, ‘Carson bhiodh aig caileagan og Grecian band agus nach d’robh iad ’ toir tastan don an eaglais, ’m beil thu ’ tuigeil? ( ) ’S e mòran na b’ fheàrr daibh ’ thoir don an eaglais, bho’l tha e ’ feum – tha ’n eaglais ’ feum e’. Dh’èirich an t-seann duin’-as’, ‘Ministir, ’n e sin _ na tha sibh ’ dol a chantainn an-diugh? Mu dheidhinn Grecian band? Carson a bhiodh tu bhàn air caileagan òg dar a tha e anns an tòn aig bean am ministir? Bha aon aic’, aig bean a’ mhinistir diubh! _ ( ) *That’s* - Bhiodh e rèist [g□□:in] agus cuir dhìot. Tha e chuil’ là ’ sin agus bean am mibistir le aon anns an tòn [t□x□] aig bean am ministir. ’N t-seann tiom bhiodh e diabhlaidh *fit* a bh’ iad _ bh’ iad diabhlaidh *fit*. ( ) Bha, Innsidh mi dè ’n fhìrinn c’amar? ’S e ’n *edication* anns an t-seann rud bha e ’ cur ceart iad, god nach d’robh uir’d ac’ leis am <B59> *pen*, bha ’n ceann ceart. ( ) Chan inns do do(’m) *pen* (?) – cha robh e ’ coimhead ris. ( ) Bios iad ’ sgròbadh mi – bios iad a’ sgròbadh mi tron an oidhch’. *Oh, God!* Gàidhlig. ([PÒSADH]) Ò, gorm no donn no rud sam bith bha i ’g iarraidh, gheobhadh i slat’chan deth. Agus rèist, dhèanadh ’n *dressmaker* --- *frock* di. Orson am pòsadh. ’N **aon rud** ’s **tha** iad an-diugh. ( ) Eadh, eadh, rud bha *flash* (?), rud gorm ’s *colour* sam bith bu chaomh leath’. ( ) eadh, gheobhadh i aodach mar sin agus rèis’ ri – dhèanadh an *dressmaker* an t-aodach. ( ) Dè rèis’? ( ) À, bh’ iad gu don’ orson *blue*. ( ) Bha ceàrd anns an t-àit’-as’ – agus bha e glè dhon orson bhith ’ do’ gus a’ mhuir orson *bairt*geadh – eil thu ’ faicinn? Agus ’s e Ailidh Ùchdan a bh’ air. Thuirt aoneigin [r] ris air an t-sràid, ‘Càit am beil thu <B60>’ dol, Ailidh?’ ‘Tha mi ’ do’ gus a’ mhuir.’ ‘Dè [□en ‘hur] (?) Càit am beil a’ bheanagad?’ ‘Ò, *blue!*’ [‘v□g□□ ‘□e:] *blue!*’ Eadh, Thighearn!’ Danas mi fhìn cha bhi inntinn (imnte?) ach Gàidhlig _ Cha bhi cuimhn’ agham air facal Beurl’ idir [□d□i]. Bha iad ’ dol ’ thuigeil mi, god a ra [= bha] thu ’ bruidhinn a’ Ghàidhlig. Danas *sowl is body* ( ) ’S e Gàidhlig bh’ iad ’ bruidhinn. ( ) Jn Gàidhlig an diol-urras. Eadh. Òch, tha. Kenna bochd, bha e glè mhath. Bha e gu math. Bha. ( )] *engaged*. Cha robh *engage* ann. ( ) Rèiteach [re’□d□□x]. Tha, a’ rèiteach an oidhch’ mur pòsadh iad -- ’n oidhch’ _ mur do _ oidhche _ Oidhche Shamhna’. ( ) Fuirich! Bhiodh cùdainn [ku:n□d□□N’] ac’ – agus bhiodh fàinn’ ann. Bhiodh *cinder* ann agus rud às an fhalt aig neach sam bith air a chorp is rèis’ ’ cheud aon a phòsadh ’s e sin an fhalt a <B61> bhiodh _ oirre dar a bha i ’ dol a phòsadh. Gu bith bhiodh e ceart no dochar. Agus tairnge agus sia sgilling, bonn leth-chrun agus *cinder* agus fàinn’. Dà leth-chrun. Nis, bhiodh iad *now*/nis, bhiodh ’ chùdainn air an ùrlar – bhiodh iad uil’ *scrambligeadh* anns a’ ch—cò’ bha ’ dol a dh’fhaighinn [□ je□N’] am fàinn’ ’ dol a phòsadh ’

cheud aon. Cho tric 's tha 'n fhalt ai' mo cheann bha am – fàinn' agam. Dè 'n diofar ' rinn sin domh? (B) *Superstitions* ' bha anns an t-seann tiom. *Bugger*'n a bh' ann. ( ) 'S iongantach [i:□□d□□x] gum biodh facal idir agham. ( )] Gàidhlig aig mo sheanmhair. Cha robh. Ach [v□u b□u] (?) na brogaich ' tighinn stech còmhla rith', bhiodh iad ' cantainn na mionnan [mj□N□n]. Agus [g□] dar thigeadh mo sheanair dachaigh bhon an sgadan 'n àit' bhith ' bruidhinn Criosail 's ann a bha is' ' bruidhinn -- tòrr mionnan aig'. Bhiodh <B62> iad ' cantainn na mionnan chanadh i 'an deaghaidh iad. Cha robh fhios ac' (aic' R) nas moth' – nas moth' na chuir an àid an t-simileir i dè bha iad ' cantainn. ( ) Chan eile fhios agham-as gu dearbh càit an tèid. Bha fear ' dol gus a' phrìosan aon chuairt. Anns a bhail' a bha e. Agus thuirt an *judge* ris, fear lagh, thuirt e ris, 'You, John.' (B) Cha tug e f[r]eagairt ceart. Bha iad – bha e ' gabhail air gu – nach d'robh e glic. ( ) Thuirt an *judge* ris ( ) agus fhuair e dheth mar sin. ( ) Bha e ' gabhail air nach d'robh fhios aig' bho Dhia dè bha ' fear ' cantainn. Bha e cho don' ris -- ' fear eil'. Bha e cho don' leis am fear, 'U, hu!' leis am *purse* airgead aig' da' chanadh ' bhean –tha sin agad – chanadh ' bhean – da' chanadh 'U, hu, hu!' -- 'm beil thu ' tuigheil? – orson na rudan ' bha i ' faicinn, 'm furtaraidh [f□nd□ari] (= 'furniture') <B63> ' ' Bhean, tha 'hu-hu' sam *purse*!' Cha robh 'n t-airgead aig' – dhèanadh – cheannadh 'ho-hu-hu'!'] Chan eadh [e]. Ò, thachair sin, thachair sin, yes. Bha *Burns*. Bha mis' ' du' gus an taigh aig *Burns* leis an t-iasg agus bha seann ['b□□r□n□ 'd□'i□r□n□ 'k□□□□g 'N□x v'□u n□ k□□□l□h x□] fad' ri sin agus bha e aig an dithead ' gabhail a bhiadh [vi:□□] agus thuirt e (B)] Bail' a' Chàil. ( ) Chan eil fhios agham. Chan eil fhios agham ach 's e Bail' a' Chàil]. Mm! Fuirich thus!' In'i Pheofharain ( ) A' Rubh'. A' Rubh' [□□□u:] is *Invergordon*. ' Rubh' [□u:□] Alnis [□:□n□L□] a' seann – Alnis riamh. *There ' nothing but* Annlais riamh, *An-less [= Alness]* ( ) Eadh, Alnais [□□n□a□]. In'i Pheofharain *Dingwall*. ( ) Ò, cha d'ual' mi nichein riamh [□□□□□] ach Beaulieu ach gum faic thu tòrr – gu leòr a *Catholic* ann. ( ) Manachai' 'c-Shimidh. Chan eil fhios 'am. Chluin'neas iad a' Ghàidhlig, canaa iad <B64> e. ( ) U, hu. Tha thu cho don' ris an tè leis am *purse*. 'O, ho! He-he!' An duin', tha e 'm *purse*, cha robh airgead sam *purse* 's a' bhean ' cantainn, 'Hu, hu!' 'Kirstie, chan e 'ho! Ho!' 's ach tha e sam *purse*, ' dar nach robh 'n t-airgead aig' __ orson 'hu hu'! Bha i ' cantainn, **mas fhiar**, gun d'robh i ' dul stech orson rudeigin a bh' ann [v□d□l□□ 'g□'□Ni□ a] A-rèis ' cur ceart i anns a' Ghàidhlig, 'U, hu, Chiorstaidh, m' eudail! **cha 'l** 'n t-airgead ann airso' "hu-hu!" Bha 'm *purse* falaimh [f□Li□], fagais air ( ) Bha ann Denoon [v□ n□ d□ 'nu:n 'h□ □g□d '□in], aon do na bùitean ( ) Bha Gàidhlig aic'.]nam (?) b' urr'n di. Agus a bràthair a'n canadh ... ['g□r□-n 'l□f□n] – dè -- 'n t-ainm ['b□l 'l□x□r]. Bha Gàidhlig aig'-as. Bhiodh iad ' seann – leitr a chuir thu anns a' Ghàidhlig gu rudan [r□d□an]. Eadh. ( ) ' S fad' **bho la** ' tha sin – air an òcrach. Bha gu leòr a Ghàidhlig air ... [d□□g□'] agus dh'fhalbh _ thug na <B65> *neice*' chan _ bha dithis dhiubh sin ' *collarigeadh* chuille nì bh' aig'. ( ) Na sùilean? ( ) Bha. ( ) Th' iad breugach [□:]. Bha sùilean gu math __ hà! Bha 'n danas do sùilean a bh' aic' cho [□] math gum biodh fhios aic' -'s aithn' dut fhèin *thrupenny bit* ach – *thrupenny bit* bha cho mòr ri si – beag ri sin. Chan fhaigheadh tu *thrupenny bit* bho Maggie Ùisdean nam biodh fhios dè dheà – Eadh!] gun robh sia glainneachan aic' cha thoireadh i bonn-a-sia orson a' saoghal. 'S aithn' dut dè th' ann am bonn-a-sia? ( ) Uill, diabhail mi – cha b' urr'n dut *cheatigeadh* Maggie Ùisdean. Ho, ho! Bonn-a-sia! ( ) Ò, tha mi 'g innseadh dut nach fhaigheadh tu – cha thoireadh i diosgaid don a' – do nàbaidh orson a' saoghal. Eadh, Maggie Ùisdean, agus bhuineadh i domh-is' ( ) **Griseir!** ( ) 'Sh eadh. Griseir. Dè

Am fear bh' ann sin? Ach tha, griseir. ( ) Griseir. Dè gheobhadh tu bhon an tè ud? Tha i **griseach**. ... [g□ d□ur□n□□ d□□-b□□□g□□r] Griseach. [b□□□g□□r] griseach. <B66> ( ) Bha, Maggie Ùisdean mar sin. Nach d'ual' thu Dolly ' cantainn nach tug i c[r]ìomag càis' don an tè: 'When your mother has pìde (sic) the bill (B) Da' chreiceas – da' chì thu do mhàthair – da' chì – da' phaigheas i ' rud ' th' aghad ri fhaighinn gheobh [j□□] thu càis' (*cheese is* càis') is rudan mar sin.] Ach tha fhios agham gun d'robh [g□□ d□r□] ' bhùth aic' làn do rodan[n]. ( ) Bha. ( ) Bha i ' cur glainneachan timcheall a' bhail'. ( ) 'Sh eadh. ( ) Cha tìgeadh iad **an gaoith** [□g□ui□] do na glainneachan. Da' chì iad iad fhèin anns a' ghlainn' bh' iad ' dol air falbh. Ach cod a dh'itheadh rodan caob don a' *loaf* [l□f] gheobhadh tu ' *loaf*'s cha – robh i ' gabhail oirr' gu'n d'robh e _ air ' ith'. ( ) Bha _] [d□□] chruaidh aic'. Bha mo mhàthair, chuireadh i Dolly 'g iarraidh ceithir no còig [ko:ig□'] e. Chan Dolly rith' san aghaidh, 'No – '(B) Ò, anns a' mheadhan [v□□□:□n] anns a' bhail-l' an seo. (B) <B67> Chan e 'sibh beath-t' (?) a chanadh i ( ). Cha d'ual' mi riamh e. ( ) An e sin uil' a thuirt e riut? ( ) Cuin a tha e ' falbh? ( ) Thèid thu ... [□□ 'k□s]. Thèid thu thuig'. ( ) À, beugadair an danais! ( ) An d'º robh ( ) Bho'l tha ' mhàthair – chanadah ' mhàthair – chuille nì air an talamh anns a' Ghàidhlig. 'S e Gàidhlig a bh' aic'. Ciorstag a bh' oirr'. Tha fhios agham. À, *no!* ( ) Uill, cò tha ' dol a dh'inns' – nach eil mi 'g innseadh sin dut? 'S ann aig **Dia tha fhios thu** c'amar tha mis' cumail am brad (?) Gàidhlig a th' agam. M beil thu tuigil, chan eile Gàidhlig – chan eil bàrd ri fhaighinn [- ¯ - ¯] – chan eil neach le Gàidhlig ri fhaighinn [- -- _].] Jess 's e is' an *cook* a bh' ann. Bu chòir di – na *bell*achan – *brass* ' chur orr'. (Thoir sin domh-is', tha thu 'n còmhnaidh ... [□ke:s re □□□ns□r □so:d'□a] Aon, aon, aon diubh! aon diubh! Agus, Thighearn!' fuirich thus!' cuiridh mi [f□ j□r□s mi] Fuirich! <B68> Thuirt i (Mrs Frazer, Balaldie), thuirt i, 'Ò, Maggie!' (B) 'Ò, am *bells* ort.' (B) Bha chuile duin' bh' air a – bh' air a' raon stech san taigh leis a – aon fhuair e – leis am *brush*. *The whole bloody lot* ' bha ' dol. ...]tu 'n gàir agad [□d□r□d□□] aghamas' *I give you that*. Canaidh George rium-as' an-còmhnaidh, Geordie. Tha ' ministir aghainn làn Gàidhlig, Macdonald. Ghaidh e air _ sin ghaidh e air sin, thuirt e ris an t-eilldeir a bh' ann, thuirt e, 'Òch, ars' eis', 'chan eile ao[n] – chan eil Gàidhlig aig *body* anns a' *chongregation* agham,' *he said*, 'ach aon boireannach.' 'Thighearn!' nach math dut gum beil aon boireannach fhèin ' dul!' 'Ò, thuirt mis' ris', '**Fiach, nis, gum bi** am *precenter* agad, 'm bi -- 'm bi e gum math.' 'Uill, 'm **bi tus** 'g èiseanach rium?' 'Bithidh.' Thuirt mi, 'Chiad fhear a bh' ann, à! chan fhiach e dà sgilling,' *I said*. <B69> Chan fhiach e, nis, Mr Macdonald!' Nis, am fear a bh' aige (?) *now* (B) *Yeah* (?) sin am *precenter*, nis, dut. 'Thuirt mi ris am fear, 'ars' eis', (B) ...] *Devil* ' th' ionnad, gu dearbh!' thuirt e. 'Uill, chan e *divil* a th' ionnad!' Agus da' bha mi anns an t-searmaid, *you see*. (B) ...] ' *percentigeadh* Gàidhlig. ( ) Chan eil fhios agham-as'. Chan urr'n domh-is' inns[eadh]. Mu dh'fhalbh 'n t-seann-feadhainn. ( ) Bha, bha. [_ _] ( ) Bha [¯ □ □] Agus mi còmhla ris am *precenter* a bh' ann. Agus an *uncle* agham fhìn, cha robh _ (B) Cha b' urr'n domh nis. ( ) Dh'fhàs. ( ) Chan eil, chan eil cuimhn' agham agus bha 'm *percentigeadh* anns a' *UF church* colach ri – mur deach mi – mur deach mis' anns a' *choir*. Innsidh mi dut c'amar. Dh'fhalbh na h-eaglaisean. Bha *battle* eadar-riuth' agus ghaidh 'm ministir aghainn 'n-àird' gu Baile Muchaidh. <B70> agus lean [□□□□□n] an *uncle* agham. Nis, bh' agham nis ' dhol ann. Cha robh mi da – cha robh mi aon Sàbaid no dhà ann da' bha mi ' tighinn dachaigh fhuair mi aon anns a' ghualainn 's thuirt am ministir rium, (B). Cha robh fhios agham-s' c'amar – uaisibh [ui]l' a bh' anns an eaglais-as'. (B) Bell Ann, 'n t-ainm, *you see!* (B) Tha! (B) Chan eil. Chan eil fhios agham. 'S e anns a' *UF church*. (B) A' Bheurl' – cha robh

Gàidhlig aig?’! (B) Bha e [na] nàbaidh. Cha robh __ Gàidhlig [aig] ’ athair. ( ) ’Sh eadh. ( ) *No, no.* ( ) Cha b’ urr’n do Willy aon facal a chantainn an Gàidhlig – chan urr’n da Geordie aon facal anns a’ Ghàidhlig a chantainn. Agus [tha iad (?)] a’ cluinntinn mis’ anns a’ Ghàidhlig. Da’ bhiodh *Gaelic* searmaid rachadh e mach mur cluinneadh e. ( ) Da’ chuirinn-as(-as) an *Gaelic sermon* – rachadh e mach. [. . . <B71>] iad ’s e Gàidhlig – *no!* Cha robh Gàidhlig aig Dòmh’lan . . . [p□:□□n] (?). Cha robh. ’S e Beurl’ a th’ aig’. . .]a’ bhail’ a’ Ghàidhlig ac’. Sin a bha ’ toir’ dut – do George e. ’ Athair ’s a’ mhàthair. Gàidhlig, ’s e Gàidhlig uil’ a bh’ ac’, ach an do thog iad an taghlaich, rèisd, ’s e Beurl’! **Chuir iad a’ _ Gàidhlig bhuath’ [wo]** . . .]Aon do na bàd’chan. ( ) Chan eil fhios agham-as’. ’S e creig mòr geal ’ tha thu ’ faicinn _ ’s e Creig Ghlas a th’ innt’. Uill, sin Gàidhlig ( ) Creig Ghlas. ( ) Aig a’ chreig mòr ann sin – chì thu i ’ dol – tha thu – e math àrd anns a’ mhuir. Chì thu i ’ sin. Creig Ghlas. ( ) Shios ’ sin anns a’ ghainmheach. Por[s]’ Chulach. ( ) Por[s]’ Chulach. ( ) Sgarbhag. ( ) ’N uinneag sin. Agus coimhead! Na – chan ann mar sin ach coimhead shuas air a’ mhuir! (?) <B72>

09-77-02 (a)

Bell Ann MacAngus (88yrs)

[FIRST SECTION NOT TRANSCRIBED (UP TO rev. 30), PRESUMABLY INAUDIBLE] <B73> . . .]bho’l innsidh mi dut c’amar. Nis, bha rudeigin anns a’ bhail’ agus ghaidh mis’ suas chuig’. Thug Dolly suas mi ’s thuirt mi rith’, . . . [n□x □(?)] carson gur e anns a’ Bheurl’ a tha thu ’ bruidhinn rium-as?’ ‘Òinseach! Chan eil Gàidhlig agam,’ ars’ is’. Sin thuirt i rium _ nach d’robh Gàidhlig aic’ Ach ’s ann bha i ___ leis/ris a’ Ghàidhlig ach chan eil i ’g iarraidh ’ dhol air a’ bhoicsean! Ma thig i ghleidheadh tu ’m boicsean. ( ) Tha, cha chreid (?), ma tha. Chan fheagal – Thig i, ge-tà. Thuirt i riut gun tig ___ Dolly. Thig i _____ a dhèanas i ’ bhith ’ gleidheadh ___ ma thig i cuireas mis’ anns – t-seidhir-as’ i. Fuirich! Chan eil mi ’g èisneach riut (?) Fuirich, fuirich! cuiridh mis’ anns an t-seidhir sin __ [SOUND QUALITY UNSATISFACTORY UP TO rev. 75. TRY OTHER MACHINE] <B74> (B) ‘Geall fichead not _ nach eil – nis – chaill thu an Gàidhlig agad.’ [‘M’anam!]’ s mi nach do chaill! (B) . . .] . . . [d□ mig s□d’ a d□ b□L□g□ mi] ( ) Thuirt e __ bha mi _ rugadh mi – le smugaig Gàidhlig orm. Bha e beag [□]. Cha do chaill e Gàidhlig. ( ) ’S tha e ’n còmhnaidh ’ bruidhinn ri Dolly sa Ghàidhlig, bho’l tha e ’ fuireach fagais oirr’-as’. Taigh mòr aig’. Tha e aon do na *head man – men* an Academy ann am Baile Dhubhthaich. ’S e Gàidhlig uil’ [□] aig’. (B) . . .] [ri ‘(?) g□□□:n] bha Gàidhlig ann. -- -- C’amar a bhiodh iad ’ bruidhinn a’ Ghàidhlig, an t-seann feadhainn, mur biodh Gàidhlig ann? Cha robh. ( ) Cha robh. Cha robh. ’S e ann ann Cadbol, ’s e *lady* ’ bha ann an Cadbol agus bha mo mhàthair ’ dol ’n-àird’ **thuic’ [□k]** _ orson ionnsachadh ’n Ghàidhlig. ’S _ cha robh Gàidhlig aig mo sheanmhair, dùrd aic’ dar thàinig i à In’ Nar’n ’ seo. Agus mo mhàthair <B75> _ ’s e Gàidhlig ’ bha i ’ cluinntinn [u□□t’□□n]. Agus bha iad ’ cantainn tòrr mionnan, na brogaich, rith’. Agus chanadh i – dar thigeadh ’n duin’ aic’ dachaigh, mo sheanair, chanadh i, ò! làn a’ saoghal a mhionnan. Agus thuirt e rith’, ‘Bios tu às an taigh(?). Iad as meas’ (?) Na bi ’g èisneach riut (?)’s na – bh’ iad -- ’s e mionnan ’s rudan mar sin’ bh’ iad ’ cantainn rith’. Cha robh Gàidhlig aic’. Thighearn!’ nach d’robh am fear a dh’fhàg an taigh agham, agus trì peathraichean [□]. ( ) Bha, Beurl’ ac’ – bha ‘m Beurla’ aig mo mhàthair cho math – ri -- ’s tha _ mis’ aig’. Agus a’ Ghàidhlig cuideach’. ( ) ‘M Beurl’ ? ( ) Bh’ iad -- mo mhàthair – anns a’ sgoil. Tha mi ’g innseadh dut – bha *lady* thurad ’ sin, bha i ’ toir’ Gàidhlig is Beurl’ daibh. ( ) Eadh! *The whole lot. The whole lot. The whole lot.* Bh’ iad thuic’ ’ dol. Bha sgoil ac’. Agus bha Gàidhlig sa

sgoil. Agus bha Beurl sa sgoil. Ach chan <B76> eil e ann an-diugh. Thilg iad a’ Ghàidhlig a-mach às. Às a’ sgoil. Chan eil [fhio]s agham dè an t-ainm a bh’ air, ach bha fear Gàidhlig, fear mea—agus fear Beurl’ _ anns a’ sgoil, dar bha mo mhàthair beò. ( ) ’N-àird’ a [< do?] sgoil, ’n-àird a sgoil. ( ) ’Sh eadh. Mur ’n tàinig Mr Watt – cha robh Gàidhlig aig Mr Watt idir. ( ) ’S e Beurl’ a bh’ aig’. ( ) Bha, bha Gàidhlig anns a’ sgoil. Bhiodh – bha mo mhàthair ’ dol gus a’ *Sabbath school* agus ’s e Gàidhlig a bh’ aic’. ( ) Tha – fhuair iad an coinne[amh?/ coille?] [g□□N’□] beag [□] – th’ iad ’ dèanamh eaglais [□□] air a bheulaibh. Chì thu e. A’ *Meeting House*. (B) *Aye*, an Eaglais Shaor. Th’ iad ’ togail an eaglais shaor, ach air an taoibh eil’ chì thu _ eaglais beag, chì thu e. ( ) Uill, sin an t-àit ’an d’robh iad ’g ionnsachadh _ Gàidhlig. ( ) ’Sh eadh. ( ) ’Sh eadh. ( ) Tha – bha. Bha. Nach eil mi ’g innseadh dut? Bha *uncle* – bha <B77> ’n *uncle* agham-as’ – agus *cousin* -- ’ chiad *cousin da-s*’. Bha e ’ *precentigeadh*. Bha Gàidhlig anns a’ Free – anns a’ United Free da’ bha mis’ ann. Da’ bha mis’ anns a’ *choir*. Thigeadh – bha e cho fad’ aghainn ri dhòl gus an eaglais gun tìginn anns a’ mhadainn gus a’ Ghàidhlig. Uill, bhiodh eis a’ *precentigeadh* – Uilleam aig Seòras, bha e ’ *precentigeadh* sa Ghàidhlig – agus searmaid Gàidhlig aig Mr Maclay. ( ) Bha. ’S e ’m Beurl’. ( ) *Sabbath school, aye*, ’s e ’ Bheurl’ a bh’ ann, da’ bha mis’ ann. ( ) Cha robh, cha robh, cha robh. ( ) Cha do ruig -- cha do dh’ionnsaich mis’ – nì air an talamh ach anns an taigh-s’ do Ghàidhlig -- ’N t-seann – Bha ’n *uncle* agham ’s na h-*auntie*’n agham -- ’s e Gàidhlig ’ bhiodh ac’. Agus da’ ghabhadh e ’m Bioball, a dh’ innseadh dut, bhiodh sinn ’ dèan’daich, chan fheadar, ’ glanadh no ’ nigh’ no rud sam bith a bhiodh aghainn a <B78> dhèanamh muigh. Thigeadh e, ‘Tigibh stech, ach an tèid an tugh’ air an taigh. Rachadh e air a ghluinean ann an Gàidhlig duinn. Bha sinn ’ tuigeil – chuire *one* dinn ’ tuigeil e. ( ) Chan – urr’n domh-is’ inns-- . Chan ei’ dùrd – chan ei’ – bha ministir ’ seo – *oh, no!* – ministir Macau—dar thàinig Macaulay’ seo [□□w□], Bha Miss Macangus – tha iad air a’ chùlaibh sin agus ’s e Free Presbyterian a th’ ionnt’, ’s tha Gàidhlig gu leòr ac’ ach chan fhimir thu, *mus’ na touch* a th’ ionnt’. Fuirich thus’, nis! Thuirt Macaulay rium-as’, ‘N urr’n – ò, thuirt Miss Macangus, bho’l b’ àbhaiss’ domh-is’ dho’ gus an eaglais ac’ da’ bha – da’ bhiodh ministirean nas àrd’ na ’m ministir e fhèin. ’N dràst’! *Now*, da bhiodh ministir ’ tighinn à Lunnainn thigeadh iad ’ seo – thigeadh iad a’ seo — thigeadh iad ann seo ’g iarraidh mi <B79> orson dhòl ’ sin còmhla ris am *precentor*. Nis, fuirich ach an iss mi dut. Thàin’ is’ còmhla ri – Mis Macangus. ’S e aoneigint (*sic*) ’ chuir Macaulay thuic-as’ gus an taigh aic’, ’s thàin’ is’ a-bhàn còmhla ris ’ seo, ’s thuirt i ri Macaulay, ‘*Oh, ask* (B) ..] ’m beil thu ’ faicinn? Agus ghaidh e gus an taigh ac’-as’ [k□] ’S e Macangus a th’ orr’. Tha i ’ fuireachd – fagais air chùl an taigh agham. ( ) Free Presbyterian. Cha ghabhadh i ort gum faiceadh i. Tha i ’ smuaineachadh gum beil àit’ ann am flathanas orson iad fhèin. (B) Sheinn [h□i□:n] mi ann am Beurl’ is thuirt e rium, ‘Nach eil – nach urr’n dut seinn *the 23rd psalm* ann an Gàidhlig?’ ‘Chan urr’n.’ (B) Agus thuirt mis’ ris, (B) ‘S eadh. Cha ghabhadh e ach sa Ghàidhlig e. ( ) Thuirt mi ris, ‘Bha mis’ ’ creic [□] iasg __ (B) Bail’ a’ Chàil. ( ) Chan e, ach Bail’ a’ Chàil. ( ) <B80> Bail’ a’ Chàil – sin an t-ainm ceart aig’. Bail’ a’ Chàil, *I said*. (B) c]reic – bha mi ’ creic pollaich is cuideagan is leòbagan is adagan.’ ‘Thighearn!’ (B) ‘N do **rug** thu ’ seo?’ ‘**Rug** mi ’ seo – anns a’ – seallaibh ’n taigh an’ **d’rug** mi. *I said*. Bha mi pòst’ agus tha mi na mo bhantrach.’ [□□u□] ‘Tha.’ ‘N d’robh clainn agad?’ ‘Aon caileag, ’s tha i pòst’ ann am Baile Dhubhthaich. Dh’inns mi da. ‘S thuirt e, (B)]An Gàidhlig? ‘S urr’n.’ Dar thàinig e stech, agus thuirt e, ‘M beil Gàidhlig agad?’ Bha im aghainn ’s bha gruithream aghainn/ ’S bha càis’ ’ bha diabhlaidh [d’i:] righin [rui:N’] aghainn/ is càis’ ’ bha diabhlaidh righin aghainn/ aig pòsadh piuthar a bh’ aghainn. (B) Thug! [□g□]

‘S thuit e rium. (B)]ris an doras ’ bruidhinn ann sin. Thuit mi, ‘*Scone*achan. *Scone*achan plùir [pLur:] (?sic p-) Agus ’m beil an <B81> an còrr agad?’ ‘Tha.’ *Scone*achan às [s] a’ bhùth!’ ‘Isobel –’ bha Isobel ’ dèan daich anns a’ . . . ‘Trohadh agus thoir cùp [ku:p] teath’ eil’ domh!’ (B) Fuirich thus!’ (B)] ’ *soup* fhuair mi _ ’n àird’ -- -- ’s ann gu Beaully no àiteigin fhuair e *pea soup*. ’S tha e ’n-àird’ sin (B) *a big pail* . . .] chan eil athrach (?) ann. Tha thus’ ’ bruidhinn gu bheil e gu math, ach chan eil. Chan eil, chan eil, chan eil. Tha e ceart gu leòr ach chan eil e diaghaidh [d’i:vi]. ’S e diaghaidh eireachdail – *that’s godly!* Eireachdail [xg]. Dè a-rèist thu? (B) ’Sh eadh. (B)] gas’ ri gast’. Bha e ’ seo, tha mi ’ creideil, tri uairean. Agus da’ ghaidh e g’ Aviemore bha boicsean aig’ ’s thug e bhàn e uil’, anns a’ bhoicsean. Agus bha *cousin* -- mac aig an tè-as’ agus bha e ’ coimhead an *auntie* aig’ an Aviemore agus bha dannsadh [du:su] ann agus *concert* mòr. Dh’iarr e prm (?) thighinn (?) gus a’ *concert*. ’S chuir e seo air _ daibh. ‘Thighearn!’ ars’ _ am fear-as’ <B83 [recte 82]> ‘Bell Ann an Aviemore!’ ‘*Oh, no, ’ says he* ris am brogach. Thàinig am brogach a dh’innseadh, ‘*No Bell Ann* ach Mrs Macangus. (B)] god nach buininn idir daibh. [bunN’ id’ d] (B) *Oh, Lord, yes!* Bha e ’ caintainn aig (?) Macaulay agus ghaidh i (?) air ais.

<AN CATECHISING> (B) Anns an t-seann tiom bha *catechising* ann. Thigeadh ’m ministir gu chuire taigh. Agus dh’fhimireadh [-i] sinn uil’ fho’ gus a *hall* [h:l]. Agus bha ’ ministear ’ cur orainn ’n *catechism* -- ’m bheil thu ’ tuigeil -- agus [v] bha ’n duine agham beò [-] agus chaidh ’n dithis aghainn suas [i] agus bha seann boireannach a’ sin gu’n canadh iad Kate Margaidh ’s e Gàidhlig – Kate Margaidh, seann boireannach, ach ’s e Crìostaidh [kri:sti] bh’ innt’: bha i gu math; agus bha i anns a’ choill [x:L] ’ brisadh stoban orson a’ mhadainn ’ bheòthaicheadh ’n tin’ di. Agus cò thàinig seachad a’ rathad ach am ministear agus thuit e ris – rith’, ‘N e sa choill’ a tha thu, Kate, agus gu bheil aghad ri dhol <B84> gus an *catechising* a-nochd [n xg]? ‘Och, chan ei’ mis’ ’ dul, Mr McKay. Chan ei’ mi ’ dol, bhol chan eil aon [n]agam-as’. Chan eil cuimhn’ agam-as’ orr’ --. Dar ’ bha mi òg -- --.’ ‘Fimireas tu bhith ’ sin. Nis, cot nach tigeadh tu cairteil mum biodh sinn deis [d’], fimireas tu bhith ’ siud.’ ‘Fuirich thus!’ Thèid [h d’]mi suas [su] orm. gus an t-àit’, *she said*, ‘ma chuireas – ma chanas tus’ nach cuir thu aon [n] orm. Chan ur’n domh-is’, nis, an *cat’ism* a dhèanamh [je:mu].’ ‘Eil thu ’ tuigeil? Da’ ghaidh ’id – da’ ghaidh sinn suas thuit am ministear ri Kate, ‘Dè – (B) ?’ ‘ – anns a’ Ghàidhlig rith’. ‘Mr Mackay, ’m bei’ si’ ’ cur – dol a chur orm-as [d] mi ’ chantainn riut/ rud nach d’inns mis’ dut dè thachair eadar an dithis aghainn sa choill.’ ‘Uill, chuireadh tu ’n còmhnaidh ...[ko:r] ... a ... a. ’G innseadh dut – cha robh – ’n fheadhainn ’ bha ri dhèanamh – bha iad uil’ – <B85> bhiodh sinn do – chuire *one* air an t-sràid a-mach. ‘M beil sibh ’ cur aon [n.] orm-as’ ’n deis (?) dè n’ thachair eadar-ruinn [d d N’] anns a’ choill? Thuit eis’ rith’ anns a’ choill’ [xL] nach cuireadh e oirr’ e. Kate Margaidh [d.] Anns an geamhradh [d.] ’n dràst’ [d] Timcheall a’ Challainn [d d]. ( ) A, aon chuairt [d] anns a’ bhliadhna’ [d d]. (B) ’N neach [N’x] ’ bha ’ dol gus am bòrd dh’fhimireadh iad *token* ’ fhaighinn [n] orson *admission to the Lord’s Table*, ’m beil thu ’ tuigeil, ann am Beurl’?

<NÀBAIDH AN A’ CARRAID> Uill, mu h-Òrduighean [d:d d d d d d] – cha robh mis’ aig an eaglais ach dh’inns iad domh dar thàinig iad dachaigh. Bha dà nàbaidh agus cha robh iad riamh ach ’ carraid – riamh ach ’ carraid bhon a thàinig iad gu chèil’. Cha chluin thu sin glè thrìc. Rachadh ’n nàbaidh agham-as’ trona mhuir or or son mi – bha i ’ seo ’n-diugh ’ dèanamh chuire nì b’ ur’nn di dhèanamh domh – agus, Thighearn!’ dà’ bha -- ’n tè <B86> eil’ ’ gabhail oir’ gun d’robh i gu math – agus da’ bha i ’ dul mach gus am bòrd ’s ann [N^d] a chuir a’ *randy* eil’ mach a teangaidh cho

fad ri sin oirr’ -- ‘N nàbaidh aic’, chuir i mach a teangaidh [t’a i] cho fad’ ri sin oirr’. Ghaidh sin tron an dùthaich [d u:-ix’] mar tin’. . . . [d’i l’] d’i s’ a’ bhàidh aic’ Bha aon agham a’ seo, thàinig i à Lunnainn: tha i – tha Gàidhlig aic’ gu leòr ach chan imir thu Gàidhlig a chantainn rith’ [i:], an ’m Beurl’ tha i ’ cantainn – Mrs Hurley – agus rinn i sin domh-is’, ’na phreasan ( ) **Figh** i chuire *stitch* do sin, ’s thug i domh (e) aig a’ Challainn [xL] e. (B) Dà chuairt sa bhliadhna’. ( ) ’S eadh ( ) Bhiodh. ( ) Dh’fhimireadh iad dhol – eadar – dh’fhimireadh iad dhol gus an t-eilldeir agus gus am ministear ’ dh’iarraidh *admission to the table* gheobhadh iad rèist *token*. (B) Ò, chan eil [e] fhios agham-as’ (B). Tha. Bha, bha. ( ) <B87> Fimireas [fimir] a’ chloinn bhith na suidh’ [ui] anns a’ *seat* an d’robh iad ach an tig am pàrant air ais. Thigeadh iad – rèis’, dhèanadh iad *psalm* ach an tigeadh iad-as’ air ais – gus an t-àit’ ac’ fhèin – gus a’ *seat* ac’ fhèin. ( ) Ò, chan fhaigheadh ’ chloinn idir [d’] am bòrd – (B) Ò, òg no sin [i n = sean], cha robh dùrd ma bha iad ’ *professigeadh* gun d’fhuair iad an Tighearn’. (B) Ò, ’n-àird gu fichead. ( ) ’Sh eadh! ( ) Bhiodh (B) Cha robh, cha robh. Bh’ iad ’ fhaighinn – dar bhiodh na h-Òrduighean ann bhiodh e orson seachdain, bhiodh e bho [v] – (B) bha e – canas sinn Dihaoinibh gu Dimàirt, Dihaoinibh -- gu Dimàirt. (B) Air an t-Sàbaid bhiodh iad na shuidh’ aig am bòrd. ( ) Ò, cha tig. Bhiodh iad ’ dol gus am Port(?) [gun p’rst]. Bha searmaid ach uile là – ach am biodh na h-Òrduighean deis. (B) Cha bhitheadh. (B) Bha -- ’m mios am biodh na h-Òrduighean [o:] aig <B88> a’ *Free Church*, aon mios aig a’ *Free Presbyterian*, aon mìo – anns a’ *UF* an d’robh mi fhin. ( ) Bhitheadh --- bha tri eaglais anns a’ --- [m u] – ann Fearn. (B) Anns a’ Mhanachainn – tri eaglaisean. A, uill ann an Tairbeart bha ministear ac’ daibh fhèin. (B) Cha robh Gàidhlig an [d] Portmahomack. ( ) Ghaidh, ghaidh anns an t-seann tiom. ( ) Ò, cha robh na h-Òrduighean _ ann an Tairbeart ’n aon tiom ris na h-Òrduighean ’ seo. Bha ’n Eaglais Shaor *a different month*, bha . . . *a different month*. . . do. Cha robh iad anns an aom mhios _ aon diubh – do na h-eaglaisean – (B) Bha, uill – fuirich! Ghaidh e gus a’ **UF** **ann an Tarbart** [d d d] bho’l ’s e anns a’ *UF* anns a’ Mhanachainn a bha sinn – bha mi anns a’ *choir*. (B) Ò, bha eilldeir is ministir ann. ( ) Cha robh. ( ) *No, my uncle* – cha robh m’ athair. ( ) *Aye, ’n uncle*. ( ) Ò, m’ eudail, chan eil [d] fhios agham-as’. Cha b’ urr’n domh <B89> sin a innseadh dut [d:d dut]. ( ) Cha d’ robh (?r-) – *no, no*. ( ) A rèir ’s mar bha thu ’ giùlan [k^h] do na – bhliadhna’ bha thu ’ cumail thu fhèin ceart eadar thu fhèin ’s Dia. *No, no*. ( ) Ò, bha e ’ dol – gus a’ choill _ ( ) Tha, tha, tha. ( ) ’Sh eadh _ ( ) ’N fhac’ thu ’n cù? Aig -- ’N fhac’ thu ’n clach aig taoibh ’n taigh aig’. ( ) Ò, uill, dar thèid thu gus an In’ir – bha cu aig’ _ canaidh sinn anns a’ Bheurl’ _ na bi ’ cur sin air airson Dia! Bha cu aig’ ’s chan eil fios agham dè rinn an cù – ach thug an cù – bha – thachair rudeigin da agus ghaidh an cù dachaigh ’g iarraidh ’ sluagh, agus chuir e clach ’ bhiodh anns a’ chladh – aig taoibh an taigh aig’ – air a’ chù ’s cha robh aig George – cha robh e ’ creideil e. Thuit e rium-as’ mur deach sinn air falbh. (B) Tha e fast’ anns an taigh. Tha ’ chlach [x] anns an taigh – aig’ – taighean beag [ug] a th’ aig [e g] ’N fhac’ thu ’n taighean [d] beag [be g]? <B90> ( ) ’N d’robh? ( ) Dè bha e ’ dèanamh? ( ) Ò, ’s e *Free Presbyt*-- chan e ach *Established Church* tha e ’ dol. Dh’fhaodadh e ’ bhith gum biodh e aig an *organ*, ’m beil thu ’ faicinn, airson an t-Sàbaid. ( ) Uaisibh! [d] ( ) Uaisibh! [d] Tha e ’ dol air a’ mhuir – le na sgothan orson uaisibh -- ’ dol mach aig Loch Aghaidh [i:] _ mòr. ( ) Coimhead! [k d] Tha mis’ an-còmhnaidh ’ dèanamh paidhir *socks* da _ aig a’ Challainn [xLiN’]. Dh’òrdaich e mi dho’ ’ dho’ stèch gus a’ choill, cod a gheàrradh George sia *load*’ chan fichead. (B) Chan eil fhios agham-as’ dè an t-ainm a tha ann *bes*. Fuirich thus!’ ( ) Tha fear a’ seo anns a’ bhùth, tha sia boicsean shios ’ sin [s n.] aig’ – leis na *beetles*

-- *the honey-bees* -- agus dar bhios na flùraichean aig Dolly mach, bios na sgàb'chan 'n-àird' mach a' sin -- anns na flùraichean. Rèist thèid iad sios __ (B) Deinnleat'n -- ( ) ' Sh eadh, deinn __ <B91> 'lear'n. ( ) 'Hei, hei, a's a' bhean -- a's an duin' ris a' bhean, 'Hei, hei,' namo phòcaid. Da bha i ' cantainn, 'Hei, hei' chuile nì -- bha i -- ghabhadh i chuile nì ach cha robh an t-airgead ac'. 'Kirstie, cuimhnich gum beil 'hu, hu, ann a' mo phòcaid.' Nach __ [**dr**] d'robh an t-airgead aig'. Cha tèid an gnothaich gus an t-airgead, gus an t-airgead ( ) Cha tèid. ( ) Agus cha robh *money* ri fhaighinn anns an t-seann tiom ( ). Ò, diabhlaidh cruaidh a bha e. ( ) Bha cuid ac', *bill*achan cho fad' ri sin. Tha iad __ anns a' chladh nach do phaigh [e? *oot the hill?*] Thoir dhomh stoban anns an tin' ach an dèan mi adail teath' duibh! ( ) Orson Dia! chan eil ... [**jo**:**□**]...ach an tè-as' ach __ coimhead ri sin! Nis, nì sin an gnoth[ach?]. Bidh sin ' bruith an dà mionad. ( ) ' Sh eadh, dhaibh fhèin. ( ) ' Sh eadh, bheadh sgoth eadar __ bhiodh sgoth ac' ' dol gus a' mhuir eadar ceithir sluagh __ <B92> ' ceathrar diubh. ( ) Do Patterson ( ) ' Sh eadh. ( ) ' Sh eadh. Bh' iad uil' aig'. ( ) Bha na maraichean ag obair daibh, 's bh' iad ' faighinn *petrol* [**p****h****h****tr****al**] 's ol' bhuaith' -- bhuath'. Ach bh' iad ' gabhail crùn orson *weight*geadh [**waitik** 'u] an t-iasg air na maraichean -- ach bha *hould* air na maraichean le sin. ( ) Roimhne sin bh' iad ' toir' dachaigh an t-iasg. Nach fhac' thu anns a leabhar, na boireannaich leis an t-iasg? ( ) sa sgui? ( ) Chunnaic thu dà bhoireannaich ' *bid*geadh air càch-a-chèil' airson an t-iasg -- anns a' -- leabhar. -- Uill. ( ) Bha, ' *bid*geadh di fhèin. Bha, bha. ( ) ' Sh eadh, na dubhanan. ( ) Ò, Thighearn' 'n e sin ' tha thu ' cantainn? ( ) Bha seòrt da mar *drifter* aig *cousin* agham shuas sin. Bha mi ' dèanamh ceithir lionachan 'na shuidh air stòl agus ' cur na ceithir __ anns an sguil. Bha sguil mòr orson dhul air a dhruim. ( ) ' Sh eadh. ( ) À, bha mi dà uair, ' dèanamh aon lion. ( ) [Dè...?] Ò, bha, bòiteadh. Bha agham ri __ Shin a' bhean ud bòidheach 'n-àird' sin. Eil thu ' faicinn? <B93> Tha i ' cur an dubhan. Cheannaich Dolly sin. Tha iad domh-is' (?) Coimhead rith'! Tha 'n truinnsear aic'. ( ) Togail, ' cur *the bait* on *the line*. ( ) air an dubhan. ' Sh eadh. ( ) Ò, tha m' ' creideil timcheall ceud. ( ) Maorach. ( ) Anns an Inbhir, bh' iad ' faighinn am maorach. ( ) Bh' iad ' dol bhàn le *lorry* [**□**:**ri**] agus ' toir' ceithir no còig a phocan maorach. Gheobhadh iad sin. Tha *cockels* an *Inver*. ( ) Chan eil fhios aghams' dè chanas tu ri *cockels* ann an Gàidhlig ach bha maorach. Sin Gàidhlig, maorach, *mussels*. ( ) Lug. ( ) Bha, 'n fhuil ' tighinn à mo làimh leis an dubhan. ( ) Ò, anns an sguil bha mi ' cur a' lion. ( ) Seo mar lion. Nis, bha an dubhan agham 's bha mi ' cur a' lug air an dubhan 's bha mi nis ' cur anns an sguil i. Bha fear anns a' ghob aig an sguil agus bha mi ' cur na dubhanan mar sin, stech anns an sguil. Agus, rèis', nis, da rachaidh èid [= iad?] gus a' mhuir sheasadh 'n duin' ' bha ' cur mach a' lion 's bhiodh ' cur a-mach iad, mar sin, sa mhuir. ( ) Hà, bha an sgoth leis an *engine*. 'N *engine* anns an sgoth _ ' cur _ ' dol, a-rèir 's mar bha ' lion ' dol a-mach. ( )

LEIGHIS AIRSON BRONCHITIS. Da' bha Dolly òg, bha *bronchitis* oirr' ( ) agus bha i 'na shuidh' là eigin aig an tin' agus cò thàinig stech gus an taigh ach ceàrd, bana-cheàrd. Bha i ' creic na brann'd'raichean agus thuirt i rium-as', 'Ò, m' eudail,' thuirt i, 'tha *bronchitis* air a' leanbh sin.' 'Ò,' *I said*, 'tha i don' leis am *bronchitis*.' 'Uill,' ars' is', 'innsidh mis' dut *cure* ma chuireas tu oirr' i. <B94> Ars' is', 'S aithn' dut am pàipear ' tha iad ' cur air *parcel*an?' 'S aithn'. 'Uill, cuir dà phàipear de sin gu chèil', agus thoir toill air an dà phàipear agus cuir oirr' e. Caob den am pàipear a dhol(?) air a cùlaibh agus a' chaob eil' air a beulaibh. Agus thig mis' air ais ann an trì mìosachan 's bios i cho math rium-as'. 'Ò, Thighearn', mòran taing dut,' thuirt mis'. 'Bheirinn a' saoghal gum biodh i clìoras deth.' Agus, nis, bha agham __ da' bha 'n *doctor* ' *examine*geadh ' chloinn anns a' sgoil chanadh i rium-as' 's mi ' dol (a-)mach,

'*Mother*,nach fhuirich thu aon leth là ach an tèid thu còmhla rium-as' 'n-àird' gus an *doctor*. Tha na cloinn eil' ' faicinn mis' leis am pàipear donn orm?' 'M' eudail, fimireas e ' bhith ort, bho'l cha bhi thu ceart __ cho fad 's tha thu dh'casbhaidh iad (?).' Ghaidh i an tiom-as' 'n-àird' gus an *nurse* gun cuireadh i stech ann an *rooman* i agus an *doctor* agus gum faiceadh an *doctor* gun d'robh i ceart. Reub an *doctor* am pàipear 's thug e _ rinn e *fold* mar *parcel* e. ( ) bho'l bha __ creid gun d'robh an *doctor* ' smuaineachadh [MIST.] nach innseadh i gun tilgeadh i am pàipear ( ) thuirt e. Agus fhuair i clìoras. Agus 's e bana-cheard [**□p****□n****□ç****□rt**] a dh'inns domh. 'S thug e clìor air (?) am *bronchitis*. Tha e ' fàs nas fheàrr na tha is' ' fàs nas fheàrr (HIST.) agus ma tha e òg tha eis' clìor, 'm bheil thu ' tuigheil? Dar thig John dachaigh 'n dràst' bios e clìor. ( ) Meallan. Na meallan don' ' tha air. ( ) Agus tha chuile *vein* na do chorp a' sin, tha e *connected* ( ) nach b' urr'n da bhith ort (?) àit cho don' ri sin. Tha na meòirean *connected* ri sin. Tha sin *connected* ris 's tha sin uil' (__ *connected* __) Nis, tha na *veins* a' sin, tha e ' dol troimh do chorp 'n-àird' troimh _ _ _ _ don am *body*. Chan eil fhios agham-as'. <B95>

09-77-02 (a)

Bell Ann MacAngus (88yrs)

"M bheil toll air poit is pan agad? 'M bheil toll air poit is pan agad?' Toll. Gheobh thu *basin* glè shaor. 'Sh eadh. Ghual mi sin riamh. Na ceàrdan __ *that's it*. ( ) _ _ _ bhiodh ac'. ( ) . ... glain' bha na do thòin nan tuiteadh tu bhiodh iad brist' na chr[i]omagan. ( ) Anns an t-seann tiom __ bhiodh iad ' smuaineachadh nach d'robh am boireannach gu math __ cha chuireadh iad am *bullet* innt'. [ ] Cha chuireadh. Ach bhiodh fhios ac' gur e tè dhon' a bh' innt'. Agus god a chanadh tu rith', 'Dè __ chunnaic mi geàrr a' sin air a' mhionad.' 'Tha mi ' creideil gun fhac' -- god a b' e i fhèin ' bhiodh ann. ( ) Cat dubh? Rudeigin? *No, no, no!* ( ) __ gu robh nichein ach an diabhal ' cur ceart iad. Bha sluagh eil nach d'robh fhios ac' riamh air rud grànd mar sin. __ Neach sam bith ' tha ' cur an *trust* ann an Dia, chan eil iad ' faicinn air rud mar sin. Tha Dia ' glèidheadh sin bhuath'. 'M bheil thu ' tuigheil? Ma tha *spark* idir do ghràs na do chorp, chan eil *poer* [= *power*] aig an diabhal fhèin ' chuireas Dia dochar _ _ _ Thighearn', bi 'g ullachadh domh _ 'g ullachadh *that's 'providing'* __ a rèir 's mo feum *for what I need*. <B96> BLANK PAGE <B97>] pòsadh agus bha mis' tinn' sin. Agus bha fear anns a' __ anns a' *phub*. (B) 'S cha b' e an geamhradh, 's cha b' e 'n fhuachd/ chùim mo leannan cho fada bhuam/ ach doimhneachd [**□**] mòr is farraige cruaidh/ 's nach biodh e na aon [**□**] eil' thairis air // È, mo leannan, eillean ò, faill ailli 's na hò ro bhi/ faill ailli 's na hò ro bhi/ gu dè nì mi mur fhaigh mi thu.//

TRAXES Anns an t-seann tiom cha robh iad ' paigheadh *taxes* agus 'a' thàinig fear a' *taxes* timcheallagus thuirt -- da' ghaidh e gus an doras aice (?), thuirt i, 'Tig a-stech! Tha mis' ' dèanamh cùp teath' duinn fhin agus gheobh thus' cùp teath'. 'S ghaidh e stech còmhla rith' agus thuirt i, ars' [**es**] eis', 'M beil fhios aghad dè tha mis' 'g iarraidh? 'Tha, na *taxes*, ach innsidh mis' dut,' *she said*. 'Geobh mis' anns a' *catalogue* i. Thoir leat [**L** ' **eh**] **chuile eil' rud** a th' ann agus, rèis, gheobh mis' <B98> anns a' *catalogue* i orson tastan. ' 'S an urr'n dut sin a phaigheadh?' (B) *She said*, 'Tha mis' sgith ' *polish* 'gin' agus ' glanadh, is dustigeadh [**o**], agus nis thoir *the whole lot* còmhla riut!' Nis, tha i cho còir [**o**]. Da' chunnaic iad i cho còir is a bha i, ' toir' teath' daibh orson na *taxes*, thuirt iad rith', 'Na bi ' cur feagail ai' ' bhean sin ri nì sam bith ' tha agad!' (B) Fuirich ach an tig do mhàthair dachaigh.i? Innsidh mis' ort. 'M beil thu ' toir' an t-iasg di? (B) Polca. [^ -] [**vat** ' **Ja**] [^ -] Polca. [^ -]] boireannach ann an

Seannduaig, agus chan eil fhios aghamas’ c’amar a bha i pòst’ ri duin’ ann an Seannduaig, ’s bha i ’ dol gus a’ mhuir – bha i ’ tighinn dachaigh le iasg don a’ chloinn [xɪʔ] ac’. Agus, rèis, bha i ’ dol air ais gus a’ mhuir a-rithist. (B) Agus dh’fhàs e gu tinn [tʃɪʔ] ’s cha robh fhios ac’ air an t-saoghal dè thachair da. Agus <B99> ’n nàbaidh ’n ath dhoras, ghaidh i stech ’s thuirt i, ‘Ò, m’ eudail! ’s e aoneigin [ureigin] ’ chuir a’ sùil air a’ leanbh. ’S fheàrr dut *bowl* fhaighinn domh.’ (B) ‘... agus an t-airgead, burn. Bheir sinn don a’ leanbh deoch [ɔ.] do sin (B) Ciseireachd [le] bonn-a-sia ann. Cha robh sin dol . chur ceart thu. ( ) Chan eil . . . . [ɔli] <B100>

09-77-02 (b)

Bell Ann MacAngus (88yrs)

<CREIC B’IUCH’ CHAS> ’ M beil e deis? Tha sin ceart. ( ) Bha dà chànair __ ann a’ *bothy* cuideachd, ’s thàinig fear le *watch* ’chan, ’ creic *watch* ’chan agus __ bha aon brogach diubh na chadal. Agus thuirt am fear eil’ ris, ‘*Donal*’, feuch an toir thu domh bonn leth-chrun.’ (B) Fuirich! ‘M beil thu na do chadal, *Donald?*’ Dhomh’aill!’ Dhomh’aill!’ ‘m beil thu na do chadal, ’ Dhomh’aill?’ ‘Tha,’ ‘Feuch an toir thu domh leth-chrun: tha am fear seo ’ creic *watches* aig an doras.’ ‘Àch, tha mis’ na mo chadal.’ *An’ he hadn’t a* bonn leth-chrun domh __ fuirich thus’ orson mionad __ ‘Tha mis’ ’ cadal _ tha mis’ na mo chadal. Na dùisg mi!’ __ cadal *sound*. <AN DENTIST> Bha sinn aig an sgadan ann an Stronsay agus chaidh sinn, mi fhìn agus boireannach eil’ __ chaidh sinn ’g iarraidh peul burn bhàn gus a’ *pump*. Chaidh sinn a-bhàn, cò chunnaic sinn ach brogach agus bha e cho uasal __ chan e boineid ach ad air, ’s chuile nì leis na rudan ’ slaoid ann. Agus thuirt mis’ ris, ‘Dè a’ *job* a tha agad?’ ‘Ò,’ thuirt e, ‘tha mis’ na mo *dhentist* [yentɔst], *dentist*, ’ toir’ ’ mach na fiacaillean ach __ tha iuchair agam.’ ‘C’amar tha thu cho dorch’ ri seo....?’ – bha e dà-dheug air an t-ua’adair – ‘Gheobh mi stech gus a’ *hotel* dar tha ’n iuchair agam.’ ’S thuirt mis’ ris – aon de na brogaich bho Inbhir Narann – bha e na shuidh’, ’s thuirt mi ris (B) ‘Nam faiceadh tus’ a’ *lad* a bh’ agam-as’ an-raoir, *dentist* ’s tha e anns a’ *hotel*.’ ‘Dè an seòrt *shape* a th’ air?’ Dh’inns mi da. Fuirich thus’ nis. Bha __ aon de na caileagan __ bha na fiac!-- __ bha i marbh leis a’ chnuimh. (B) ’ Chnuimh, ’ chnuimh. Is dh’inns mis di mu dheidhinn am fear-as’. Agus thuirt mis’ rith, ‘Ma dh’iarras tus’ ann an tiom bheir e na fiacilan asad.’ Agus bha – na leap’chan a bh’ againn, bha an leabaidh-as’ air uachdar a’ leabaidh [+ eil’?], ’m beil thu ’ tuigheil? Bha dà <B101> leabaidh ann agus thuirt mis’ ris am brogach-as’ à Inbhir Narann, ‘Ò, nam faiceadh tu am *blos* de fear ’ bha agam-as’ sa (?) mhadainn __ oidhch’ an-raoir aig dà uair – agus thuirt i __ ‘Ò,’ ars’ eis’, ‘fuirichidh mi ach am faic mi cò è.’ Thighearn!’ dar thàinig am fear an-àird’, ‘Thighearn’, ars’ eis’, ‘chan e *dentist* ’ tha a’ sin __ ’s e – *cook* air a’ *Britannia* ’ tha sin.’ Còcairean anns a’ *Britannia*. Thòisich an tè ’ bha aig a’ leabaidh, ‘*Bugger* an danais!’ ‘M beil thu ’ cluinntin? *Bugger* an danais!’ thuirt i. Tilgibh mach e! Na toir càis no aran no teath’ da! Tilgibh [tʃɪʔiliki] mach air an doras am *bugger!*’ Cha robh nì eil’ ann [ʔ] ach ’ bhith . . . . Dia gun dèanadh e tu ceart [ʔ] Cha robh nì co’lach ri *dentist* no nì ’ seo. Aon *doctor* a bha ann. Aona *dhoctor* [ɹ:nɔ ʔɔktɔr] orson Tarbart, orson Bail’ a’ Chnuic, airson Bail’ ’n Todhair agus bha e anns a’ __ bha e __ ann am Baile Dhubhthaich, Dr Kennedy. [ ] Cha dèanadh iad __ cha b’ urr’n daibh nì a dhèanamh [ ] Cha bhiodh __ tha mi ’ creideil, bhiodh iad ’ cur *baking soda* anns a’ fiacail – agus *mustard* air na *gumachan* ac’. Cha robh an còrr ann -- -- . Thighearn!’ _ bha e cruaidh biadh fhaighinn maille ri fiacaillean ’ thoir’ ast’ [esth] *No, no!* Cha robh [ ] Da’ bha mi òg! Dè [ ] Da’ bha mi òg ’s e diabhal a bh’ ionnam. [ ] À, cha . . [xulo] . . . tus’ ’ creideil ise, ge-tà. [ ] Cleasaich’? [ ] Ò, ’s eadh, cleasaich’. Anns an-seann tiom nam bithinn-as’ air a’ *stage*, ’g amhran, ’s e

cleasaich’ a bh’ ionnam, ’m beil thu ’ tuigheil? Cha b’ urr’n domh ’ dhèanamh sin anns an taigh. [ ] Gheobhainn ticead ’s __ rachainn gus a’ *chconcert* [x] __ chluinntinn feadhainn eil’ agus a chluinntinn mi fhìn ag <B102> amhran. [ ] ’S e cleasaich’ ’ th’ ann a’ *hurdy-gurdy*. [ ] Na cuir sin air [er] ach an can mi ann am Beurl’riut e! [ ] Dar ’ bha thu air a’ sgoil chanadh tu ’n dràst’ dar a bha thu ’ **dol a sgoil** _chanadh sinn – fuirich – chanadh sibhs’ orson an dràs’ – fuirich! – chanadh sinne (?) ‘M beil thu ’ dol dachaigh?’ [ ] ‘M beil thu ’ dol dachaigh?’ ‘Tha, mi ’ dol dachaigh.’ Nis, tha sin ceart. Nis, ’m beil thu ’ faicinn? Tha __ aoneigin eil’ ’ cantainn, ‘Àch[ʔ], cinnteach nach eil thu ’ dol dachaigh?’ ( ) ‘ ’èid mi dachaigh dar thig mo thiom agus gur ’s docha liom fhìn.’ ( )] à Èirinn ’s Gàidhlig Èirinn daibh fhèin. God a bhiodh tus’ ’ bruidhinn gu siorraidh, mis’ ’ bruidhinn riuth’ cha thuigeadh iad mi. Ach nis choinnicheadh mi fear eil’ ’ bhuineadh sa __ anns an t-àit’ agham fhìn. [ ] ’m beil thu ’ faicinn? __] seo dut. Choinn’eadh tu fear no boireannach agus chanadh tu [ ] Fuirich! Chanadh iad riut [xɔny ɔtʃ ruɪh], ‘Tha, Gàidhlig agam, *aye!*’ ‘M beil thu ’ faicinn? Choinnicheadh tu fear eil’ agus ‘Ò, chan eil Gàidhlig agam.’ Bha e **ch’ àrd** leis __ leis __ nach d’robh Gàidhlig -- -- agus nach d’robh diofar. Tha *emphasis* anns a’ rud ceart. ( ) Fuirich ach an inns mi dut nis.] anns a’ Ghàidhlig Shin na cnuic! ( ) Na cnuic! ( ) Cnuic. ( ) *It’s* na cnuic. Agus da’ bha iad __ ’ dol a chur ceart Bail’ a’ Chnuic agus ’ dol a thoir’ treabhair daibh thuirt aoneigin, Ò, cinnteach nach ’n-àird’ air na cnuic ’ chuireadh iad na treabhair. ( ) Tha, cnocan. Ach tha àit nas àrd na chèil’. Uamhaidh àrd. __ chanadh sinn, ‘Thighearn!’ tha __ coimhead! ’s uamhaidh mòr’ tha ’n cnoc a’ sin.’ **Ch’ àrd** ’s ’ tha e. Àrd orson **àird**’ [ɔ:rdʔɜ]! [ ] Beinn, *mountain*! [ ] ’Sh eadh Beinn *mountain*. Rinn e. Chaidh e ’n-àird’ gus an *top* <B103> aig a’ *mountain*. [ ] Mullach! Chaidh e ’n-àird’ gus a’ mhullach. Monaidh’n, *yes, that’s the mountains. That’s more than one*. [ ] Beanntaichean ’s na *mountains is the same*. [ ] Na monaidh’n. Cinnteach gun d’robh na monaidh’n (MIST.) uamhaidh àrd. Ò, chan eil fhios agham-as’, gu dearbh. Chan eil Gàidhlig aig *bloody one* anns na bailtean. Ma tha e __ anns a’ _in *Rockfield I never knew ’t was in it*. [ ] Nach aig [recte e] a’ Ghàidhlig aig Inbhir Nis a tha aghainn [ ] ’S eadh. ’S e, ge-tà. ( ) Fuirich ach an inns mi seo dut. ’S e ’ Ghàidhlig tha againn, sin a’ Ghàidhlig ’ tha ceart. [ ] Sin a’ Ghàidhlig. [ ] Coimhead! [ ] co’lach ris ach chan eil [el] iad. Chan eil [el] iad! Tha gu leòr _ air sin chuile __ bha iad an-raoir air a’ Ghàidhlig air [ ] ’s tha i anns an *tela* (?) nis. [Nxj] __ Bha is’ ’ cantainn mu dheidhinn a’ Linnet. -- ’s cha robh ’n urad [ürt] sin aic’. ‘S ioma’ là ’ bha mi ’ gair’ rith’: ‘A’ Linnet mhòr’ bha ’ siubhail a’ chuan/ thàinig i stech air oidhche ghruaim/ is thilg a’ stoirm a Chadbol i’. ( ) Mhorar. ( ) Balach òg _dh’èirich bho ghlùn a mhàthair ( ) gun d’robh am bàs cho fagais air. ( ) tuigheil chuile facal ’ tha thu ’ cantainn. ( ) ’M beil? ( ) *Well*, coimhead ri sin ( ) . . . . . air a’ *line*-ag ’ fhuair thu? ( ) Fhuair thu *line*-ag mu dheidhinn _ ( ) Cò? ( ) dut fhèin ( ) *Well*, is math am preasant ’ thug iad dut. Tha mis’ ’g innsadh sin dut. ( ) Innsidh mi seo dut. ( ) Nam biodh, nis __ fuirich thus’, nis. Nam biodh __ ach dè dhèanadh sin dut da’ nach b’ urr’n dut *spell*igeadh e. Cod a bhiodh duin’ a’ seo agus gun d’robh Gàidhlig aig’, nan dèanadh e dha-no-thrì *verses* ’ thoir’ dut a b’urr’n dut ’ thoir’ na do rathad fhèin chuireadh tu ceart ’n deaghaidh sin e. ’S e siud as fheàr a bhith ’ print<B104>-*igeadh*. Ach chan eil *print*igeadh ann am Baile Dhubhthaich. Ach bhiodh *print*igeadh ann a’ Inbhir Nis no Inbhi’ Pheo’ran. ( ) Chì thu, *now*.] tu ann am Baile Dhubhthaich ach feuch! Innsidh Dolly ( ) na ceàrdan ’nochd. ( ) ’Sh eadh. ( ) Thèid i comhla riut __ ach __ chan (?) sibhs’ am fear am beil a’ G[h]àidhlig. Tha ’ bhean aig’ [ik] anns a’ *chlass* sin comhla rith’ ( ) Dè, tha. ( ) Bha i __ rinn __ bha fear à Ameirigò [merikɔ] ’ thàinig a’ seo, bhuineadh e domh-

's', aon de na Can'aisich, bhuineadh e domh, 's thuirt e rium-as, [ ] 'Dolly,' thuirt mi, 's e na *poppies* ( ) *weight* 'n deaghaidh smòc'chan (?). Thàinig a' *lady* à Baile Dhubhthaich a-rithist [i:] agus bha i __ càit an d'robh i? Bha i __ Golspig (sic) no àiteigin __ aig an *golf*, [ ] dà __ *she got twelve* air am *paintigeadh*. [ ] Tha mi ' creideil gun d'rinn __ Dia fhios an t-airgead ' tha i ' dèanamh leo. ' *Paintigeadh* daibh. Agus *sewigeadh* [ ] 'n inns mi seo dut. Agus __ c'amar nach eil thu ' tuigeil dè ' th' ann agus gum beil e bhàn agad? [ ] chanadh tu nach biodh e glè chruaidh agus ' seinn e [ ] Tha fhios agham. Tha fhios agham. Tha fhios agham. Chan eil thu ' tuigeil e. Sin a' rud, chan eil thu ' tuigeil iad – na faclan. Shin a' rud. [ ] Chan eil, chan eil, tha mi ' tuigeil. Ach gheobh thus deis [dʒɔŋ] e. [ ] 'Siubhail!' Tha thu ' faicinn – na sgothan air a' mhuir, tha iad ' siubhail. Coimhead! __ Fuirich thus ' n dràst' ' cuir mi ceart thu. Tha amhran ann: bha mo sheanair, fhuair e sgoth __ ann a' Lit'. [ ] Lit' *is down by Edinburgh. Leith*. [ ] Agus 's e 'n t-ainm ' bha air a' sgoth 'Mailidh', 'Mailidh Dhonn' [ ] 'S ann ' tighinn timcheall [tʰimʲɔŋ] Port Lit', 's ann <B105> ' bha 'n ceum aig mo Mhailidh/ 's ann cha chos'laich thu a ceum ri Cnoc Spè 's e ' dol na lasair/ Mailidh Dhonn, bhòidheach dhonn, Mailidh Dhonn 's i tìr a dhachaigh'. 'S ann ' tighinn timcheall [ ] -- cuir sin a-bhàn! -- 's ann ' bha 'n ceum -- *that's* -- 'S ann ' tighinn timcheall Port Lit' 's ann bha 'n ceum aig [ik] mo Mhailidh/ 's ann cha chos'laich thu a ceum ri Cnoc Spè 's e ' dol na lasair/ Mailidh Dhonn, bhòidheach dhonn, Mailidh dhonn, 's i tìr a dhachaigh'. [ ] Bhuineadh! Mailidh! [ ] Bha. [ ] *Well*, innsidh mi sin dut. Bha teaghlach ceathrar bhràithrean agus bha iad [ ] na h-aiseartan aig mo sheanmhair [hɛnʲvɔŋ] a' sin. Agus a' *dinner set* a' sin __ bhuineas __ chuire nì ' tha sin a bhuineadh di. Bha __ mo sheanair uamhaidh *tasty*: cheannadh e rudan mar sin [ ] . ' Sh eadh [ ] Bha. [ ] Agus bha dà sgoth ac' orson a' sgadan. Bha aon aig Danny 's bha aon aig mo sheanair [ ] Rinn iad an t-airgead le sgadan, ' creic __ na sgadan do na *cureran*. [ ] Rugadh mo sheanair a' seo. [ ] Rugadh mo sheanair a' seo. [ ] Ach rugadh mo sheanmhair __ Inbhir Narann. [ ] À, bhuineadh e do seo. [ ] Eadh! [ ] Eadh! [ ] Thàinig __ chan e mo sheanair-as' ach __ athair mo sheanair. [ ] Bha __ nach d'robh e beartach dar ' thog eis' __ thog iad chuile clach ' tha anns an taigh-s'. Cha bu chaomh leath' an t-àit' idir. [ ] Chan eil fhios agham, bha nàaidhean [nɔ:pi:n:] gu don' le *liquor* agus bha iad seòrt de *coorse rough*, 's cha b' urr'n dì fuireachd ann. Agus nis, chuir mo sheanair i dh'Inbhir Narann creis agus thog iad an taigh-s'. 'S chan eil taigh anns a' bhail', eadar a' bhail' uil' cho fad' ri seo. Tha *fifty-two feet* anns an taigh. [ ] Òch, cha robh. <B106> Bha timcheall **na dà thaoibh** [hui:] ceart [ ] 'N ath dhòras, da' bha iad cur, Mrs Macangus, da' bha iad cur an taigh ceart, bha __ bhuineadh an t-seanair aige-s' [ɛk'ɔs] do mo sheanmhair – 's i ' thog e, bhol' bha a' mhàthair ac', bha ' mhàthair marbh, agus thog is' e. 'S thàinig e null a' seo, agus phòs e aon de na caileagan ' bha san ath dhòras da, agus da' bha iad ' cur ceart 'n taigh sin, bha clach – anns an taigh aghainn ' bha ' dol stech gus __ 's thàinig am fear ' bha ' dèan-daich air an taigh ac', 's thubhairt (HIST) e, 'Mrs Macangus tigibh [tʰɪki] (-i>ɔ>ɔ)] mach seo ach an feuch mi seo dut! Dè ' tha sinn ' dol a dhèanamh leis a' chlach a' sin?' 'Na cuir làimh air!' [ ] Bhol' bhuineadh i domh-'s', bhuineadh i don an taigh. [ ] Bha i ' dol stech anns an taigh eil' 's thàinig e stech thugam, 'Dè nì mi le seo?' 'Cha bhean thu rith'. [ ] Bha i ' dol stech anns an *gavle* ac'-as. [ ] Agus fuirich ach an inns mi duts'. Dar ' thàinig John a' sin __ bha mis' crùbach mar ' tha mi __ agus 's e __ chuir e fhèin __ 's e don an *government* ' fhuair eis' e, *loan of the government*. Chuir mis' ceart e, gun sgilling. [ ] Sgilling bho *body-soul* a rugadh riamh. Fuirich ach an inns mi seo dut. Bha mi ' paigheadh e deich not'chan anns a' mhios ach an do phaigh [fɛ:] mi e, an taigh. 'S chuir eis' __ bha e ' d ol __ ' *plasterigeadh* 'n *gavle* agus thuirt

aoneigin rium, thàinig iad a-steach agus thuirt e, 'Buinidh 'n *gavle* duts', agus tha èid-as' ' dol a' *plasterigeadh* e.' Bha ' *headman* a' sin aig am *business*, bha e ' dèan-daich air. Dh'irich mis', seachd uairean sa mhadainn, chuir mi m' aodach orm 's ghaidh mi mach leis – a' *stick*. Thuirt mi ris, 'M beil fhios aghad,' ars mis', 'gheobh thu deich bliadhn' <B107> prìosan ma chuireas tu ' làn *shovel* aghad air sin.' [ ] 'Gheobh,' ars' eis', 'agus còig bliadhn' eil'. Tha fhios agham-as', 'ars' eis', 'gur e do -- 'n *gavle* agad a tha ann.' 'Well, tha mis' *warnigeadh* thus', na cuir *plaster* air sin! Ma bhios, bheir thu chuile *bloody* nì air ais. – dheth.' [ ] 'Och! na saoil!' thuirt e ris, 'Ò, cha chuir!' Agus 's e ' bhean __ bha e ' dol a chur air e, thàinig i dh'innseadh domh-'s' e. Thàinig e stech ' seo __ ach buineas e domh fad às ars' eis', 'M beil fhios aghad dè 'tha mi ' dol a dhèanamh mairach?' 'Inns domh,' thuirt mi, bhol' tha e fad' ' dèan-daich air an taigh. Ars' eis', Tha mis' ' dol a dhèanamh *plasterigeadh* mar an taigh aic-as'.' 'M beil? M' anam fhìn! ma __ chuireas tu làimh air a-nis __ bha 'n duine-uasal ann a bha ac' __ 'No, no!' ars' eis'. [ ] Tha *will* agam-as' ' rinn an t-seann *uncle* da' bha mi ceithir bliadhn' deug. Bha *auntie* agam-as' __ ann an Glasgow is phòs i agus bha feagail air an *uncle* agham da' bha is' nas sin' na mo mhàthair gun cuireadh – gum faigheadh i 'n taigh-s' __ gum faigheadh e 'n taigh-s'. Rinn e *will*. Feuchaidh mis' duts' a' *will* ' rinn e domh-s'aig ceithir bliadhn' deug. Chuir e 'n taigh 's am *moveables*, chuile nì ann an t-saoghail 's an t-airgead a bh' ann domh cuideachd. [ ] Tha. Ò, **thà**. [ ] Cha bhuineadh. [ ] Bha 'n taigh aghainn deis leis fhèin mur tàinig iad ' chur ceart a' sin. [ ] *Because* – bha 'n *uncle* aige – [ ] 'sh eadh, 'n *uncle* aig' __ dh'fhàg an *uncle* aig' agus rèis thòisich e ' **chur ghan òrdugh** e. Bha eis' fagais air an t-Srath, e fhèin 's a bhean. Ach 's e cupall gast' a bh' ionnt'. Ach, orson sin nis, bha nighean aig' is tha i pòst an Lunnainn [ɔn LuNiN']. 'S thàinig a h-athair comhla rith' dachaigh orson *holiday* <B108> 's a __ bhàn aig bonn na *pailin*' [pʰɛlin:] agha,m bha mi ' faicinn duin' ' dèan-daich le spaid, spaid, spaid gu sìorraidh 's cha b' urr'n domh ' dhol shìos (?) thuig' le mo chas. Thuirt mi __ thàinig Dolly mach air Disathairn, thuirt mi, ( ) Bhris e ann a ch[r]ìomagan i, ' *cement* – bha i deis aig'. Bha e ' cur sia *step*'chan a' sin ann – cho ladarn' – aig cùlaibh ' leas agham. [ ] . . . da' thog __ mo sheanair-as' an taigh cha robh neach idir fast' ris an taigh. [ ] Chan eadh, chan eadh, chan eadh. [ ] Innsidh mi seo dut dar ' thàinig iad __ chuir e leithir thugam-as' gun d'robh e ' dol a dhèanamh e. *Well*, bha fhios agham **cò è** 's bha fhios agham cò a bhean. Dh'ìarr mi air a chur air adhairt e, nach cumainn-as' air ais e, 'm beil thu ' tuigeil? Rèis, thòisich iad air *buil'digeadh* 'n-àird'. [ ] Chan eil calbh idir san taigh-s'. [ ] Bha. [ ] Eadh, anns a' *phassage* sin agus anns a' chlàsaid. Bha mis' aig trì *hour* 'n sa mhadainn ' cur __ sin le làmhadh agham-as' mur deach [e] air adhairt le __ 's an tuath leis an t-iasg agham-as', ' cur __ bhàn __ . . . . . bha e làn creadhach 'n-àird' san taigh. Cha robh __ thog èid-as' an taigh a rèir 's mar ' bha e ' dol, mar thuirt a' bheanag, 'A rèir 's mar thuiteas!' [ ] À, dh'fhimireadh tu bhith 's . . . . . [ɔtʰɪ:] 'M beil thu ' faicinn?, bha fear aig ceann an t-sràid sin, bha e ' 'g iarraidh *postan* mar sin, *pilchard* [*recte bollard*] mòr agus *chain* riuth', agus nach fhaigheadh neach seachad air ais. Thàinig Doly mach domh-'s'. Ars' ise rium-as' [ɛs iʃ__ rŭmɔs] [ ] Chuir mis' leithir thuig'. Dh'inns mi da gun d'rugadh mi seo, gun <B109> do phòs mi ' seo 's gun d'robh mi __ banntach a' seo, nach d'robh mi fhios agham ciamar a thigeadh *ambulance* no rud eil' ' bheireadh mo chorp a seo. Bha an saoghal __ bha 'n tsràid uil' agam nam aghaidh ach mi fhìn agus Dolly agus aon boireannach shìos air an t-sràid seo. Leugh e ' leithir [ ] . 'By God!' ars' eis' [ɛ]], 'fhuair thu e.' [ ] Rinn (?) Dia fhios domh-'s' e. [ ] Tha seo *title deeds* [ ] Chan eil, chan eil, chan eil e *bit* nas moth' na bha, bha e riamh. [ ] Ò, bha, bha *cabbage* is bha __ Da' bha mis' anns an *drome*, bha *leeks* is *carrots*, *cabbage*-an 's bha chuile nì ann.

Ach cha do __ chuir Dolly *floors*. [ ] 'N e Dolly? Chan e __ aon bhliadhn' a ghaidh am buntàt' a' sin. Bha *drill*achan agham. [ ] 'Sh eadh. 'Sh eadh, bhiodh chuile là. [ ] 'Sh eadh. 'Glanadh iad. [ ] Thighearn'! chan eil sin, chan eil e cairteal de mhil'. [ ] __ gu robh sinn 'dèan'daich __ ' togail 'm muntàt' da __ bheireadh e *drill*achan duinn. [ ] O, bhuineadh e do Gordons, Balmuchy. ( ) Bha, bha mi 'dèan'daich do __ Bhuineadh Ballamuchy do Gordon [ ] ' *Plant*geadh am muntàt' agus ' togail am muntàt'. Dh'fhimireadh am muntàt' a bhith air a thogail, ' cur ann am pocan(an?) [ ] *Well*, 's e 'n dràst', ' togail 'm muntàt' agus _ can __ *ten dozen (?)* orson bliadhn', *phlant*geadh iad iad. [ ] O, Thighearn'! bha fàgais air not' sa là againn. [ ] Bha. [ ] ' Cantainn chan ann *tinkers*, dh'fhimireadh tu cantainn __ ach na ceàrdan, 'S e ceàrd ' bha na mo sheanair. [ ] <B110>

END OF TRANSCRIBED MATERIAL